

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN TÜRKİYE İÇİN
MAHALLİ İDARELER VE MERKEZİ İDARELERİN AMPİRİK
DEĞERLENDİRMESİ: GÜÇLÜ YEREL YÖNETİMLER
SİMÜLASYONU

İsmail Sadık YAVUZ
1140214002

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Murat Ali DULUPÇU

ISPARTA-2017

ONAY SAYFASI

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Oğrencinin Adı Soyadı	İsmail Sadık YAVUZ	
Anabilim Dalı	MALİYE ABD	
Tez Başlığı	Türkiye'de Siyasi Federalizm Senaryosu Altında Eyaletlerin Mali Sürdürülebilirliği	
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	Mali Sürdürülebilirlik Açısından Türkiye İçin Mahalli ve Merkezi İdarelerin Ampirik Değerlendirmesi: Güçlü Yerel Yönetimler Simülasyonu	
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Doktora Tez Savunma Sınavında Jürimiz 26/05/2017 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Doktora tezi için; ☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU² ile aşağıdaki kararı almıştır. ☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ³ kararlaştırılmıştır. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ⁴ kararlaştırılmıştır.		
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	İmza
Danışman	Prof. Dr. Murat Ali DULUPÇU	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. İbrahim Atilla ACAR	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Ramazan ARMAĞAN	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Abdülkerim ÇALIŞKAN	
Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. Ceyda ŞATAF	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 39-(4) Tezi hakkında DÜZELTME kararı verilen öğrenci sınav tarihinden itibaren en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur.

⁴ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

YEMİN METNİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Doktora tezi olarak sunduğum “**Mali Sürdürülebilirlik Açısından Türkiye İçin Mahalli İdareler Ve Merkezi İdarelerin Ampirik Değerlendirmesi: Güçlü Yerel Yönetimler Simülasyonu**” adlı çalışmanın proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’ da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

İsmail Sadık YAVUZ

24/07/2017

ÖZET
MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN TÜRKİYE İÇİN MAHALLİ
İDARELER VE MERKEZİ İDARELERİN AMPİRİK DEĞERLENDİRMESİ:
GÜÇLÜ YEREL YÖNETİMLER SİMÜLASYONU

İsmail Sadık YAVUZ

Süleyman Demirel Üniversitesi Maliye Anabilim Dalı Doktora Tezi
Temmuz 2017, 261 Sayfa

Danışman: Prof. Dr. Murat Ali DULUPÇU

Devletlerin; siyasi sürdürülebilirliği tarih biliminin; idari yapılarının sürdürülebilirliği kamu yönetimi biliminin; mali sürdürülebilirliği ise maliye biliminin önemli çalışma alanlarından birisini oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'nin mali olarak sürdürülebilirliğinin test edilmesidir. Bu doğrultuda Türkiye'de mahalli idareler, merkezi idareler ve güçlü yerel yönetimler harcama simülasyonu ile şekillenen mahalli idareler bütçeleri inceleme altına alınmıştır.

Çalışmada teorik altyapının oluşturulması için birinci bölümde desantralizasyon, mali desantralizasyon, mali sürdürülebilirlik ve karşılaştırılmalı siyasal sistemler teorileri incelenmiştir. İkinci bölümde simülasyon için gerekli olan baz ülkeyi belirlemek için oluşturulan havuz ülkelerinin idari, bütçe hukuku ve mali desantralizasyon yapıları incelemeye alınmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise mali sürdürülebilirlik analizlerine yer verilmiştir.

Mali sürdürülebilirlik analizlerinde 2007:Q1-2016:Q3 dönemini kapsayan Türkiye merkezi ve mahalli idareleri kümülatif bütçe gelirleri ve harcamaları, öncelikle Augmented Dickey Fuller Birim Kök Testi, ardından oluşturulan VAR modeli aracılığıyla Granger Nedensellik Testi ve Johansen Eşbütünleşme Testi, son olarak ise Engle-Granger Eşbütünleşme Testine tabi tutulmuştur. Harcama simülasyon ile oluşturulan mahalli idarelere ise 2007:Q1-2015:Q4 dönemi için aynı testler uygulanmıştır.

Yapılan testlerin sonucunda hem Türkiye mahalli idarelerinin hem de merkezi idarelerinin gelirleri ve harcamaları arasında çift yönlü bir nedenselliğin varlığı ve zayıf mali sürdürülebilir bir bütçe yapısının olduğu tespit edilmiştir. Oluşturulan simülasyonda ise değişkenler arasında nedensellik ilişkisinin olmadığı ve mali olarak sürdürülemez olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mali Sürdürülebilirlik, Türkiye Mahalli İdareleri, Türkiye Merkezi İdareleri, Mali Desantralizasyon, Harcama Simülasyonu

ABSTRACT

AMPIRIC EVALUATION OF TURKISH LOCAL ADMINISTRATIONS AND CENTRAL ADMINISTRATIONS IN TERMS OF FISCAL SUSTAINABILITY: STRONG LOCAL ADMINISTRATION SIMULATION

Ismail Sadik YAVUZ

**Suleyman Demirel Universtiy Department of Public Finance PhD Dissertation
July 2017, 261 Pages**

Advisor: Prof. Dr. Murat Ali DULUPCU

In the past, powerful states have always been fiscally strong. In this context, the sustainability of states is based on historical science; the sustainability of administrative structures is based on public administration science and sustainability of fiscal relations is based on public finance science.

The purpose of this dissertation is to test the fiscal sustainability of Turkey. In this direction, budgets of local administrations, central administrations and local administrations simulation shaped by strong local administrations expenditure in Turkey have been examined.

In order to establish the theoretical background for the topics studied in the dissertation, the theories of decentralization, fiscal decentralization, fiscal sustainability and comparative political systems are examined in Section-1. Following the theoretical background in Section-2, the administrative, budgetary and fiscal decentralization structures of the selected countries have been examined to determine the base country required for the simulation. In the last section, financial sustainability analyses are used.

Cumulative budget revenues and expenditures of central and local governments in Turkey for 2007: Q1-2016: Q3 are used first on the Augmented Dickey Fuller Unit Root Test then Granger Causality Test and Johansen Cointegration Test through the VAR model created, and followed by the Engle-Granger Cointegration Test. The same tests were applied to the local administrations shaped by strong local administrations expenditure simulation for 2007: Q1-2015: Q4 period.

As a result of the tests conducted, it was determined that there is a bi-directional causality between the incomes and expenditures of both the local administrations of Turkey and the central administrations, and that there is a weak fiscal sustainable budget structure. In the generated simulations, there is no mutual causality relation between the variables and the findings of the sustainability analysis are fiscally unsustainable.

Keywords: Fiscal Sustainability, Turkish Local Administrations, Turkish Central Administrations, Fiscal Decentralization, Expenditure Simulation

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xv
ÖN SÖZ	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜÇLÜ YEREL YÖNETİMLERDE MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE İLİŞKİN TEORİK ÇERÇEVE

1.1 DESANTRALİZASYON TEORİSİ	5
1.1.1 Politik Desantralizasyon	7
1.1.2 Yönetimsel Desantralizasyon.....	7
1.1.2.1 Dekonsantrasyon (Deconcentration)	9
1.1.2.2 Delegasyon (Delegation).....	10
1.1.2.3 Devolüsyon (Devolution).....	11
1.1.3 Mali Desantralizasyon	12
1.2 MALİ DESANTRALİZASYON TEORİSİ	13
1.2.1 Teorik Çerçeve ve Literatür Taraması	14
1.2.2. Mali Desantralizasyon Göstergeleri.....	25
1.2.2.1 Yerel Yönetimlerin Harcama Yapıları	25
1.2.2.2 Yerel Yönetimlerin Gelir Yapıları	27
1.2.2.3 İdareler Arası Transferler	28
1.2.2.4 Mali Kuralların Yapısı	30
1.3 MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TEORİSİ	32
1.3.1 Mali Sürdürülebilirlik Kavramı	32
1.3.2 Tarihsel Açıdan Mali Sürdürülebilirlik Literatürü	33
1.3.3 Mali Sürdürülebilirliğin Analiz Yöntemleri	35
1.3.3.1 Muhasebe Yaklaşımı	39
1.3.3.2 Dönemlerarası Bütçe Kısıtı Yaklaşımı.....	41
1.4 KARŞILAŞTIRMALI SİYASAL SİSTEMLER TEORİSİ VE MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİ.....	45
1.4.1 Siyasi Yönetim Biçimleri	47
1.4.1.1 Rejimlere Göre Siyasi Yönetimler	47
1.4.1.1.1 Demokrasi	48
1.4.1.1.2 Otoriteryanizm	49
1.4.1.1.3 Totalitarizm	49
1.4.1.2 Devlet Biçimlerine Göre Siyasi Yönetimler	49
1.4.1.2.1 Monarşi	50
1.4.1.2.2 Cumhuriyet.....	51
1.4.1.3 Hükümet Örgütlenmesine Göre Siyasi Yönetimler	51
1.4.1.3.1 Başkanlık Sistemi.....	54

1.4.1.3.2 Parlamenter Sistem	55
1.4.1.3.3 Yarı Başkanlık Sistemi.....	56
1.4.1.4 Devlet Yapılanmasına Göre Siyasi Yönetimler	56
1.4.1.4.1 Üniter Sistemler	57
1.4.1.4.2 Federal Sistemler.....	57
1.4.2 Siyasi Yönetim Biçimleri ve Mali Sürdürülebilirlik İlişkisi.....	58

İKİNCİ BÖLÜM

ÜLKELERİN İDARİ, BÜTÇE, MALİ DESANTRALİZASYON YAPILARI KARŞILAŞTIRMASI VE SİMÜLASYON ÜLKESİNİN SEÇİMİ

2.1 GİRİŞ VE ÜLKELERİN SEÇİM KRİTERLERİ	61
2.2 ÜLKELERİN İDARİ YAPI KARŞILAŞTIRMASI	63
2.2.1 Amerika Birleşik Devletleri İdari Yapısı.....	63
2.2.1.1 Amerika Birleşik Devletlerinin Kısa Tarihi.....	63
2.2.1.2 Anayasada Amerika Birleşik Devletleri.....	64
2.2.1.3 Amerika Birleşik Devletleri Yürütme Organı.....	66
2.2.2 Federal Almanya Cumhuriyeti İdari Yapısı.....	69
2.2.2.1 Federal Almanya Cumhuriyetinin Kısa Tarihi.....	69
2.2.2.2 Anayasada Federal Almanya Cumhuriyeti	70
2.2.2.3 Federal Almanya Cumhuriyeti Yürütme Organı.....	71
2.2.3 İspanya Krallığı İdari Yapısı.....	74
2.2.3.1 İspanya Krallığının Kısa Tarihi.....	74
2.2.3.2 Anayasada İspanya Cumhuriyeti.....	74
2.2.3.3 İspanya Krallığı Yürütme Organı.....	75
2.2.4 Türkiye Cumhuriyeti İdari Yapısı	78
2.2.4.1 Türkiye Cumhuriyetinin Kısa Tarihi.....	78
2.2.4.2 Anayasada Türkiye Cumhuriyeti	80
2.2.4.3 Türkiye Cumhuriyeti Yürütme Organı.....	82
2.2.5 Ülkeler Arası İdari Yapı Karşılaştırması	86
2.3 ÜLKELERİN BÜTÇE HUKUKU YAPILARI KARŞILAŞTIRMASI.....	87
2.3.1 Amerika Birleşik Devletleri Bütçe Hukuku Yapısı	88
2.3.1.1 Amerika Birleşik Devletlerinde Bütçenin Tarihsel Süreci.....	88
2.3.1.2 Amerika Birleşik Devletleri Genel Bütçe Hukuku Düzenlemeleri.....	89
2.3.2 Federal Almanya Cumhuriyeti Bütçe Hukuku Yapısı.....	89
2.3.2.1 Federal Almanya Cumhuriyetinde Bütçenin Tarihsel Süreci	90
2.3.2.2 Federal Almanya Cumhuriyeti Genel Bütçe Hukuku Düzenlemeleri.....	90
2.3.3 İspanya Krallığı Bütçe Hukuku Yapısı.....	91
2.3.3.1 İspanya Krallığında Bütçenin Tarihsel Süreci	91
2.3.3.2 İspanya Krallığında Genel Bütçe Hukuku Düzenlemeleri.....	92
2.3.4 Türkiye Cumhuriyeti Bütçe Hukuku Yapısı.....	93
2.3.4.1 Türkiye Cumhuriyetinde Bütçenin Tarihsel Süreci	93
2.3.4.2 Türkiye Cumhuriyeti'nde Genel Bütçe Hukuku Düzenlemeleri	94
2.3.5 Seçilmiş Ülkeler Genel Bütçe Düzenlemeleri Karşılaştırması.....	98
2.4 SEÇİLMİŞ ÜLKELERİN MALİ DESANTRALİZASYON DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI	100
2.4.1 Seçilmiş Ülkelerin Harcama Yapılarının Karşılaştırılması	100
2.4.1.1 Analitik Bütçe Sınıflandırması.....	101
2.4.1.2 Metodoloji.....	104

2.4.1.3 Genel Yönetim Giderleri.....	107
2.4.1.4 Savunma Giderleri	110
2.4.1.5 Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri.....	112
2.4.1.6 Ekonomik İşler ve Hizmetler	115
2.4.1.7 Çevre Koruma Hizmetleri.....	117
2.4.1.8 İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri.....	119
2.4.1.9 Sağlık Hizmetleri	122
2.4.1.10 Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri.....	124
2.4.1.11 Eğitim Hizmetleri.....	127
2.4.1.12 Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	129
2.4.2 Seçilmiş Ülkelerin Vergi Özerkliği Düzeyleri.....	131
2.4.2.1 Metodoloji.....	131
2.4.2.2 Almanya Vergi Özerkliği Düzeyi	133
2.4.2.3 İspanya Vergi Özerkliği Düzeyi.....	134
2.4.2.4 Türkiye Vergi Özerkliği Düzeyi	135
2.4.2.5 Amerika Birleşik Devletleri Vergi Özerkliği Düzeyi	136
2.4.2.6 Seçilmiş Ülkelerin Yerel Vergi Payları.....	136
2.4.3 Seçilmiş Ülkelerde İdareler Arası Mali Transferler	138
2.4.3.1 İspanya Kantonları İdareler Arası Mali Transferleri.....	138
2.4.3.2 İspanya Yerel Yönetimleri İdareler Arası Mali Transferleri.....	139
2.4.3.3 Türkiye Yerel Yönetimleri İdareler Arası Mali Transferleri	140
2.4.4 Seçilmiş Ülkelerde Mali Kuralların Payı.....	141
2.4.4.1 Metodoloji.....	141
2.4.4.2 Mali Kurallar Seçilmiş Ülkeler Karşılaştırması	142
2.5 SİMÜLASYON ÜLKESİNİN SEÇİMİ.....	143
2.5.1 Simülasyon Ülkesinin Seçimi.....	143
2.5.2 Bazı Diğer Ülkeler ile Mali Desantralizasyon Karşılaştırması.....	144

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

3.1 METOT VE YÖNTEM.....	147
3.2 MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK LİTERATÜRÜ.....	148
3.3 TÜRKİYE’DE MAHALLİ İDARELERİN MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ..	162
3.3.1 Veriler	162
3.3.1.1 Mahalli İdareler Gelirleri	162
3.3.1.2 Mahalli İdareler Harcamaları	165
3.3.1.3 Mahalli İdareler Bütçe Dengesi	166
3.3.2 Durağanlık Analizleri	168
3.3.3 Mahalli İdareler VAR Modeli	170
3.3.4 Mahalli İdareler Granger Nedensellik Analizi.....	174
3.3.5 Mahalli İdareler Johansen Eşbütünleşme Analizi.....	175
3.3.6 Mahalli İdareler Engle-Granger Eşbütünleşme Testi	176
3.4 TÜRKİYE’DE MERKEZİ İDARELERİN MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ ..	178
3.4.1 Veriler	178
3.4.1.1 Merkezi İdareler Gelirleri	179
3.4.1.2 Merkezi İdareler Harcamaları	181
3.4.1.3 Merkezi İdareler Bütçe Dengesi.....	182
3.4.2 Durağanlık Analizleri	183

3.4.3 Merkezi İdareler VAR Modeli.....	185
3.4.4 Merkezi İdareler Granger Nedensellik Tesi.....	192
3.4.5 Merkezi İdareler Johansen Eşbütünleşme Tesi.....	193
3.4.6 Merkezi İdareler Engle-Granger Eşbütünleşme Tesi	194
3.5 GÜÇLÜ YEREL YÖNETİMLER HARCAMA SİMÜLASYONU İLE OLUŞTURULMUŞ TÜRKİYE MAHALLİ İDARELERİNİN MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ.....	196
3.5.1 Güçlü Yerel Yönetimler Harcama Simülasyonunun Oluşturulması.....	196
3.5.2 Simülasyon Verileri	200
3.5.2.1 Simülasyon Mahalli İdareler II. Düzey Sınıflandırma Harcamalarının Karşılaştırması	201
3.5.2.1.1 Genel Kamu Hizmetleri	201
3.5.2.1.2 Savunma Hizmetleri.....	202
3.5.2.1.3 Kamu Düzeni Ve Güvenlik Hizmetleri.....	202
3.5.2.1.4 Ekonomik İşler ve Hizmetler	203
3.5.2.1.5 Çevre Koruma Hizmetleri	204
3.5.2.1.6 İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri.....	205
3.5.2.1.7 Sağlık Hizmetleri	205
3.5.2.1.8 Dinlenme, Kültür Ve Din Hizmetleri.....	206
3.5.2.1.9 Eğitim Hizmetleri.....	207
3.5.2.1.10 Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	208
3.5.2.2 Simülasyon Mahalli İdareler Kümülatif Harcamalarının Karşılaştırması	209
3.5.2.3 Simülasyon Mahalli İdareler Bütçe Dengesi Karşılaştırması	210
3.5.3 Durağanlık Analizleri	212
3.5.4 Simülasyon VAR Modeli	213
3.5.5 Simülasyon Granger Nedensellik Tesi	216
3.5.6 Simülasyon Johansen Eşbütünleşme Tesi	217
3.5.7 Simülasyon Engle-Granger Eşbütünleşme Tesi	218
SONUÇ.....	220
KAYNAKÇA	227
EKLER.....	248
ÖZGEÇMİŞ.....	258

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Birden Fazla Ülkeyi Kapsayan Mali Desantralizasyon Literatürü	19
Tablo 2. Tek Bir Ülkeyi Kapsayan Mali Desantralizasyon Literatürü	22
Tablo 3. Aristo'ya Göre Siyasal İktidar Matrisi.....	46
Tablo 4. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye İdari Karşılaştırması	87
Tablo 5. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye Genel Bütçe Düzenlemeleri Karşılaştırması	98
Tablo 6. I. Düzey Fonksiyonel Bütçe Sınıflandırması	103
Tablo 7. I. Düzey Finansman Tipi Sınıflandırması.....	103
Tablo 8. I. Düzey Gelirlerin Ekonomik Sınıflandırması.....	104
Tablo 9. I. Düzey Harcama ve Borç Vermenin Ekonomik Sınıflandırması	104
Tablo 10. Türk Bütçe Sistemi Genel Kamu Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması	107
Tablo 11. OECD Sistemine Göre Genel Kamu Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması	107
Tablo 12. Genel Savunma Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması	110
Tablo 13. Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri II. Düzey Kodları	112
Tablo 14. Ekonomik İşler ve Hizmetler II. Düzey Sınıflandırması	115
Tablo 15. Çevre Koruma Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması.....	117
Tablo 16. İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri II. Düzey Kodları	119
Tablo 17. Sağlık Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması	122
Tablo 18. Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri II. Düzey Kodları	125
Tablo 19. Eğitim Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması.....	127
Tablo 20. Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması	129
Tablo 21. Vergi Özerkliği Düzeyleri	132
Tablo 22. Almanya/İspanya/Türkiye Mali Kurallar Endeksi.....	142
Tablo 23. Mali Sürdürülebilirlik Analizleri Ampirik Literatürü.....	152
Tablo 24. Türkiye için Mali Sürdürülebilirlik Analizleri Ampirik Literatürü	158
Tablo 25. Vergi (Gelir)- Harcama Nedensellik Testi Literatürü.....	160
Tablo 26. Türkiye için Vergi (Gelir)- Harcama Nedensellik Analizleri Literatürü	161
Tablo 27. Mahalli İdareler Gelir ve Harcamaları Düzey Birim Kök Test İstatistikleri	169
Tablo 28. Mahalli İdareler Gelir ve Harcamaları 1. Fark Birim Kök Test İstatistikleri	169
Tablo 29. Mahalli İdareler VAR Modeli Gecikme Uzunluğu Tablosu	170
Tablo 30. Mahalli İdareler VAR Modeli.....	171
Tablo 31. Mahalli İdareler VAR Modeli AR Kök Test Tablosu	172
Tablo 32. Mahalli İdareler VAR Modeli LM Testi.....	173
Tablo 33. Mahalli İdareler VAR Modeli Heteroskedasticity Testi.....	174
Tablo 34. Mahalli İdareler Granger Nedensellik Testi	174
Tablo 35. Mahalli İdareler Johansen Eşbütünleşme Analizi Ön Sınaması	175
Tablo 36. Mahalli İdareler Johansen Eşbütünleşme Analizi.....	176
Tablo 37. Mahalli İdareler Engle-Granger Eşbütünleşme Analizi Modeli Kök Durağanlık Testi	177
Tablo 38. Merkezi İdare Gelir ve Harcamaları İçin Düzey Birim Kök Test İstatistikleri	184
Tablo 39. Merkezi İdareler Gelir ve Harcamaları için 1. Fark Birim Kök Test İstatistikleri	184
Tablo 40. Merkezi İdareler VAR Modeli Gecikme Uzunluğu Tablosu.....	185
Tablo 41. Merkezi İdareler VAR Modeli (5 Gecikmeli Model).....	186
Tablo 42. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Test Tablosu (5 Gecikmeli Model)	187

Tablo 43. Merkezi İdareler VAR Modeli (4 Gecikmeli Model).....	188
Tablo 44. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Test Tablosu (4 Gecikmeli Model)	189
Tablo 45. Mahalli İdareler VAR Modeli (6 Gecikmeli Model).....	189
Tablo 46. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Test Tablosu (6 Gecikmeli Model)	191
Tablo 47. Merkezi İdareler VAR Modeli LM Testi.....	192
Tablo 48. Merkezi İdareler VAR Modeli Heteroskedasticity Testi.....	192
Tablo 49. Merkezi İdareler Granger Nedensellik Testi	193
Tablo 50. Merkezi İdareler Johansen Eşbütünleşme Testi Ön Sınaması	193
Tablo 51. Merkezi İdareler Johansen Eşbütünleşme Testi.....	194
Tablo 52. Merkezi İdareler Engle-Granger Eşbütünleşme Analizi Modeli Kök Durağanlık Testi	195
Tablo 53. Simülasyon I. Düzey Sınıflandırma.....	197
Tablo 54. Simülasyon II. Düzey Kodlama.....	197
Tablo 55. Simülasyon III. Düzey Sınıflandırma	198
Tablo 56. Simülasyon Mahalli İdareler Harcamaları İçin Düzey Birim Kök Test İstatistikleri	212
Tablo 57. Simülasyon Mahalli İdareler Harcamaları İçin 1. Fark Birim Kök Test İstatistikleri	212
Tablo 58. Simülasyon VAR Modeli Gecikme Uzunluğu Tablosu	213
Tablo 59. Simülasyon VAR Modeli	214
Tablo 60. Simülasyon VAR Modeli AR Kök Test Tablosu	215
Tablo 61. Simülasyon VAR Modeli LM Testi	216
Tablo 62. Simülasyon VAR Modeli Heteroskedasticity Testi.....	216
Tablo 63. Simülasyon Mahalli İdareler Granger Nedensellik Testi	216
Tablo 64. Simülasyon Mahalli İdareler Johansen Eşbütünleşme Testi Ön Sınaması...	217
Tablo 65. Simülasyon Mahalli İdareler Johansen Eşbütünleşme Testi	218
Tablo 66. Simülasyon Mahalli İdareler Engle-Granger Eşbütünleşme Analizi Modeli Kök Durağanlık Testi	219

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Yönetmelik Desantralizasyon Türleri.....	8
Şekil 2. Dekonsantrasyon.....	9
Şekil 3. Delegasyon.....	11
Şekil 4. Devolüsyon	12
Şekil 5. Ekonometrik Mali Sürdürülebilirlik Analizleri	44
Şekil 6. Hükümet Örgütlenmesine Göre Siyasal Sistemler	53
Şekil 7. Simülasyon Ülke Havuzu Seçim	62
Şekil 8. Amerika Birleşik Devletleri Yürütme Organı Yapılanması	67
Şekil 9. Federal Almanya Cumhuriyeti Yürütme Organı Yapılanması	72
Şekil 10. İspanya Cumhuriyeti Yürütme Organı	76
Şekil 11. Türkiye Cumhuriyeti Yürütme Organı	86
Şekil 12. Genel Yönetim Kapsamı.....	96
Şekil 13. Almanya/ABD Genel Yönetim Giderleri Karşılaştırması	108
Şekil 14. İspanya/Türkiye Genel Yönetim Giderleri Karşılaştırması	109
Şekil 15. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Genel Yönetim Giderleri Karşılaştırması	109
Şekil 16. Almanya/ABD Genel Savunma Giderleri Karşılaştırması	110
Şekil 17. İspanya/Türkiye Savunma Giderleri Karşılaştırması.....	111
Şekil 18. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Savunma Hizmetleri Karşılaştırması	112
Şekil 19. Almanya/ABD Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri Karşılaştırması	113
Şekil 20. İspanya/Türkiye Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri Karşılaştırması	114
Şekil 21. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri Karşılaştırması	114
Şekil 22. Almanya/ABD Ekonomik İşler ve Hizmetler Karşılaştırması.....	115
Şekil 23. İspanya/Türkiye Ekonomik İşler ve Hizmetler Karşılaştırması.....	116
Şekil 24. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Ekonomik İşler ve Hizmetler Karşılaştırması	116
Şekil 25. Almanya Çevre Koruma Hizmetleri Karşılaştırması	117
Şekil 26. İspanya/Türkiye Çevre Koruma Hizmetleri Karşılaştırması	118
Şekil 27. Almanya/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Çevre Koruma Hizmetleri Karşılaştırması	119
Şekil 28. Almanya/ABD İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri Karşılaştırması	120
Şekil 29. İspanya/Türkiye İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri Karşılaştırması	121
Şekil 30. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri Karşılaştırması	121
Şekil 31. Almanya/ABD Sağlık Hizmetleri Karşılaştırması.....	122
Şekil 32. İspanya/Türkiye Sağlık Hizmetleri Karşılaştırması.....	123
Şekil 33. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Sağlık Hizmetleri Karşılaştırması	124
Şekil 34. Almanya/ABD Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri Karşılaştırması	125
Şekil 35. İspanya/Türkiye Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri Karşılaştırması	126
Şekil 36. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri Karşılaştırması	126
Şekil 37. Almanya/ABD Eğitim Hizmetleri Karşılaştırması	127
Şekil 38. İspanya/Türkiye Eğitim Hizmetleri Karşılaştırması	128

Şekil 39. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Eğitim Hizmetleri Karşılaştırması	128
Şekil 40. Almanya/ABD Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri Karşılaştırması	129
Şekil 41. İspanya/Türkiye Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri Karşılaştırması	130
Şekil 42. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri Karşılaştırması	131
Şekil 43. Almanya Eyaletler Vergi Özerkliği Düzeyi	133
Şekil 44. Almanya Yerel Yönetimler Vergi Özerkliği Düzeyi	134
Şekil 45. İspanya Kantonlar Vergi Özerkliği Düzeyi	134
Şekil 46. İspanya Yerel Yönetimler Vergi Özerkliği Düzeyi	135
Şekil 47. Türkiye Yerel Yönetimler Vergi Özerkliği Düzeyi	136
Şekil 48. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye Yerel Vergi Payları	137
Şekil 49. İspanya Kantonları İdareler Arası Mali Transferler	138
Şekil 50. İspanya Yerel Yönetimleri İdareler Arası Mali Transferler	139
Şekil 51. Türkiye Yerel Yönetimleri İdareler Arası Mali Transferler	140
Şekil 52. Mali Kural Endeksi Metodolojisi	142
Şekil 53. Birleşik Krallık-Fransa-İtalya Kamu Harcama Yapısı	145
Şekil 54. Birleşik Krallık-Fransa-İtalya Kamu Gelirleri Yapısı	145
Şekil 55. Mahalli İdareler Gelirleri Kompozisyonu	163
Şekil 56. Türkiye Mahalli İdareler Gelirleri-Faizler, Paylar ve Cezalar Kompozisyonu	164
Şekil 57. Türkiye Mahalli İdareler Gelirleri-Vergi Gelirleri Kompozisyonu	164
Şekil 58. Mahalli İdareler Harcamaları Kompozisyonu	165
Şekil 59. Türkiye Mahalli İdareler Harcamaları-Genel Kamu Hizmetleri Kompozisyonu	166
Şekil 60. Mahalli idareler Toplam Gelir-Harcama Grafiği	167
Şekil 61. Mahalli İdareler Bütçe Dengesi Kutu Grafiği	167
Şekil 62. Mahalli İdareler VAR Modeli AR Kök Testi	173
Şekil 63. Merkezi İdareler Gelir Kompozisyonu	180
Şekil 64. Genel Bütçeli İdareler Gelir Kompozisyonu	180
Şekil 65. Merkezi İdareler Harcamaları Kompozisyonu	181
Şekil 66. Mahalli idareler Toplam Gelir-Harcama Grafiği	182
Şekil 67. Merkezi İdareler Bütçe Dengesi Kutu Grafiği	183
Şekil 68. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Testi (5 Gecikmeli Model)	187
Şekil 69. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Testi (4 Gecikmeli Model)	189
Şekil 70. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Testi (6 Gecikmeli Model)	191
Şekil 71. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Genel Kamu Hizmetleri Karşılaştırması	201
Şekil 72. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Savunma Hizmetleri Karşılaştırması	202
Şekil 73. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri Karşılaştırması	203
Şekil 74. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Ekonomik İşler ve Hizmetler Karşılaştırması	204
Şekil 75. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Çevre Koruma Hizmetleri Karşılaştırması	204

Şekil 76. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri Karşılaştırması	205
Şekil 77. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Sağlık Hizmetleri Karşılaştırması	206
Şekil 78. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri Karşılaştırması	206
Şekil 79. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Eğitim Hizmetleri Karşılaştırması	207
Şekil 80. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Simülasyon Eğitim Hizmetleri Kompozisyonu	208
Şekil 81. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Gerçek/Simülasyon Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri Karşılaştırması	209
Şekil 82. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Gerçek/Simülasyon Kümülatif Harcama Serileri Karşılaştırması	210
Şekil 83. Simülasyon Mahalli idareler Toplam Gelir-Harcama Grafiği	211
Şekil 84. Simülasyon Mahalli İdareler Bütçe Dengesi Kutu Grafiği	211
Şekil 85. Simülasyon Mahalli İdareler VAR Modeli AR Kök Testi	215

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
ADF	:Augmented Dickey Fuller Testi
BUMKO	:Bütçe Mali Kontrol Genel Müdürlüğü
EMU	:Avrupa Parasal Birliği
ESA	:Avrupa Hesap Sistemi
GFS	:Devlet Finansman İstatistikleri
GSYİH	:Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IMF	:Uluslararası Para Fonu
LM	:Lagrange Çarpanı Testi
MBO	:Merkez Bütçe Ofisi
OECD	:Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
PP	:Phillips Perron Testi
PPBS	:Plan Program Bütçe Sistemi
Q	:Çeyrek
SNA	:Ulusal Hesap Sistemi
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
UNM	:University of New Mexico
VAR	:Vektör Oto Regresyon Modeli
VEC	:Vektör Hata Düzeltme Modeli

ÖNSÖZ

Uzun bir maraton olarak gördüğüm doktora sürecimin tüm aşamalarında yanımda olan başta eşim Ayşegül YAVUZ olmak üzere tüm aileme şükranlarımı sunarım. Aynı zamanda beni akademiye davet ve teşvik eden, tüm akademik hayatım boyunca bana destek olan; Pof. Dr. Murat Ali DULUPÇU ve Prof. Dr. İbrahim Attila ACAR'a sonsuz saygılarımı iletirim. Danışmanım olan Prof. Dr. Murat Ali DULUPÇU'ya yaydığı pozitif enerji, verdiği güven duygusu ve akademik olarak yapmış olduğu güçlü katkıları sebebiyle bir kez daha teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Doktora sürecimde derslerime giren hocalarıma, savunmama katılan değerli jüriye, bölümüme, kişisel fedakârlık yaparak bana zaman ayıran ve yanımda olan dostlarıma da ayrı ayrı teşekkür ederim.

İsmail Sadık YAVUZ

TEMMUZ 2017

GİRİŞ

Devletler tarihte birçok şekilde yönetilmişlerdir. Bazen krallar hüküm sürmüş, bazen demokrasiler kral olmuştur. Bazen ise önemli olan kimin kral olduğu değil, kaç kral olduğu sorusu olmuştur. Bu soruya bazı devletler bir kralımız, bazıları çok kralımız var diyerek cevap vermiştir. Çok kralı olanlar; bazen feodal kral olmuş, bazen krallardan biri diğerlerini sindirmiş ve yine tek bir kral hüküm sürmüştür. Feodal krallar bazen ise barış içinde yaşamış ve hiçbir kral tarih sayfasından silinmemiştir.

Önermeden anlaşılaçağı üzere devlet olgusu kimin, kimleri, nasıl yöneteceğı konusu üzerine yoğunlaşmış ve realite tarih sayfalarında sürekli değışmiştir. Yapılan çalışmanın amacı devletler için değışkenlik gösteren özelliklerden birisi olan gücün merkezde mi yoksa yerelde mi toplandığında mali olarak sürdürülebilir bir yapının olacağı sorusunun, güçlü mahalli idareler simülasyonu oluşturarak Türkiye örneğı üzerinden tartışılmasıdır. Ancak bu önermeden Türkiye'nin mahalli idarelerinin güçlü olduğu sonucu ve/veya olması gerekliliğı çıkarılmamalıdır. Bahsedilen amaç doğrultusunda öncelikle Türkiye örneğı üzerinden mahalli ve merkezi idarelerin mevcut durumunun mali sürdürülebilirliğı analiz edilmiş ve değılendirilmiştir. Sonrasında ise güçlü yerel yönetimler simülasyonu ile oluşturulan mahalli idarelerin mali sürdürülebilirliğinin analiz edilmesi ve buna bağılı olarak geleceğı yönelik öneriler sunmak çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Sistematiğ bir bütünlük sağlanabilmesi için çalışmada üç aşamalı bir bölümlendirme planlanmıştır.

Üç aşamalı bölümlendirmenin ilk aşamasında analiz edilen konu olan mali sürdürülebilirlik, bu konu ile bağılantılı alt konular ve simülasyon kurgusunun teorik altyapısı hakkında bilgiler verilmiştir. Güçlü yerel yönetimlerde mali sürdürülebilirliğe ilişkin teorik çerçeve olarak adlandırılan birinci bölüm kendi içerisinde dört alt bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüme desantralizasyon teorisi hakkında açıklamalar ile başlanmış ve desantralizasyonun nasıl tanımlandığına, sınıflandırıldığına ilişkin yaklaşımlar ile devam edilmiştir. Birinci bölümün ikinci kısmında desantralizasyonun bir türü olan mali desantralizasyon ele alınmıştır. Mali desantralizasyon irdelenirken öncelikle konunun teorik temellerine ve literatürüne yer verilmiştir. Sonrasında ise çalışmanın ikinci bölümünde yer alan seçilmiş ülkelerin mali desantralizasyon düzeylerinin karşılaştırmasında kullanılan sınıflandırma sistematığı için mali desantralizasyon

göstergeleri tanımlanmıştır. Birinci bölümün üçüncü kısmında ampirik analizlerde kullanılan metodolojiyi de içeren mali sürdürülebilirlik teorisi, mali sürdürülebilirlik analizlerinin neler olduğu ve bu analizlerin nasıl geliştirildiği açıklanmıştır. Devamında ise literatürde en çok kullanılan iki yöntemin matematiksel incelemesi sunulmuştur. Aynı zamanda açıklanan yöntemlerden bir tanesi çalışmanın üçüncü bölümünde ampirik test olarak da kullanılmıştır. Birinci bölümün son kısmı simülasyon ülkesinin seçiminde yardımcı kriterlerden birisi olan ülkelerin idari karşılaştırmasının teorik temellerinin tartışıldığı karşılaştırmalı siyasal sistemler bölümüdür. Bu bölüm çalışmanın kavramsal bütünlüğünün sağlanabilmesi için siyasal sistemler ve mali sürdürülebilirlik arasındaki ilişki literatür çerçevesinde irdelenerek sonlandırılmıştır.

Teorik altyapının verilmesinin ardından; ikinci bölümde simülasyonun temelini oluşturan baz ülkenin seçimi konusuna yoğunlaşmıştır. Bu amaç doğrultusunda bölüm beş alt başlık altında kategorilenmiştir. İlk alt bölümde simülasyonda kullanılacak ve içerisinden seçim yapılacak ülkeler havuzunun nasıl seçildiği açıklanmıştır. Bu ön sınav sonucunda üç temel ülkenin değerlendirilmeye alınması kararlaştırılmıştır. Bunlar başkanlık sistemine sahip federal bir ülke olan Amerika Birleşik Devletleri, parlamenter demokrasiye sahip federal bir ülke olan Almanya ve üniter bir sisteme sahip ve parlamenter demokratik monarşi ile yönetilen, aynı zamanda üniter sistemine rağmen bölgesel yapısı ile güçlü bir yerel yönetimler ağına sahip olan İspanya'dır. Bu doğrultuda öncelikle seçim havuzundaki ülkelerin nasıl belirlendiği açıklanmıştır. Devamında ise seçim havuzundaki ülkeler hakkında açıklamalar sunulmuştur. Bu bölümün ana amacı çeşitli yönetim sistemlerine sahip ülkelerin karşılaştırılması ve simülasyon için uygun ülkenin belirlenmesidir. İkinci bölümün ikinci kısmında simülasyon havuz ülkeleri ve Türkiye'nin idari yapıları hakkında bilgi verilmiştir. Verilen idari bilgiler çalışmanın kapsamının dışına çıkılmaması için ülkelerin tarihsel süreçleri, anayasaları ve yürütme organları ile kısıtlanmıştır. Bölümün sonunda ise ülkeler idari yapıları açısından karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. İkinci bölümün üçüncü kısmında ülkelerin bütçe hukuk yapıları hakkında bilgiler verilmiştir. Bütçe hukuk yapısı hakkındaki bilgiler mali içeriğe ilişkin değil tarihsel gelişim ve genel bütçe hukuku düzenlemelerine ilişkindir. İkinci bölümün dördüncü kısmında mali desantralizasyon karşılaştırmaları yapılmıştır. Bu karşılaştırma dört ana gösterge çevresinde şekillenmiştir. Bunlar ülkelerin mahalli idarelerinin; bütçe harcama yapılarının karşılaştırması, vergi özerklik düzeylerinin

karşılaştırması, idareler arası mali transferlerinin karşılaştırması ve mali kurallarının karşılaştırılmasıdır.

İlk gösterge olan bütçe harcama yapıları incelenirken analitik bütçe sınıflandırması alt türlerinden biri olan fonksiyonel bütçe sınıflandırmasından yararlanılmıştır. Her bir I. düzey harcama fonksiyonu dört ülkenin merkezi ve mahalli idareler bütçeleri için ayrı ve detaylı bir inceleme altına alınmıştır. Bu incelemeler görsellerle desteklenmiş ve anlaşılabilirliğin artması planlanmıştır. Göstergeler incelenirken ikinci olarak vergi özerkliği düzeylerine bakılmıştır. Vergi özerkliği düzeyi incelemesinde OECD'nin uygulamış olduğu metodoloji esas alınmıştır. Bu sebeple öncelikle OECD vergi özerkliği metodolojisi anlatılmış sonrasında ise ülkeler için yapılan analizler görsellerle desteklenerek yorumlanmıştır. Üçüncü gösterge olan ülkelerin idareler arası mali transferleri incelenirken diğer göstergelerde aynı olan ülke seçim metodolojisi değiştirilmiştir. Şöyle ki diğer göstergelerde seçim havuzunda olan tüm ülkeler incelenirken, bu bölümde yalnızca İspanya ve Türkiye incelenmiştir. Ülke seçim metodolojisinin değiştirilmesindeki temel neden ABD için yeterli veri bulanamaması, bulunan verilerin ise diğer Avrupa ülkeleri ile aynı kategorik sınıflandırma da birleştirilememiş olmasıdır. Bu alt bölümde idareler arası mali transfer türleri açıklanmıştır. Mali desantralizasyona ilişkin son gösterge ise mali kurallar olarak alınmıştır. Bu bölümde yine OECD'nin sunmuş olduğu bir metodolojiden yararlanılmıştır. Bölümde öncelikle ilgili metodoloji anlatılmış sonrasında ise tablolaştırılan sonuçlar yorumlanmıştır. İkinci bölümün son kısmında simülasyon için kullanılacak olan ülkenin nasıl seçildiği anlatılmıştır. Yapılan seçim sonucunda İspanya'nın simülasyon için baz ülke olması kararlaştırılmıştır. Seçimin yapılmasının ardından çalışmada analiz edilmemiş bazı diğer ülkeler ve İspanya mahalli idarelerinin yerel yönetimlerini mali desantralizasyon yapısı açısından inceleyen kısa bir analize yer verilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde beş alt bölüm bulunmaktadır. Bunlardan ilki çalışmada hangi analizlerin kullanıldığı, hangi dönemin kapsandığı ve hangi çözümleme programından yararlanıldığına anlatıldığı metodoloji bölümüdür. İkinci olarak mali sürdürülebilirlik ile ilgili ampirik analizlerin değerlendirildiği geniş bir literatür taramasına yer verilmiştir. Literatür taramasında her bir çalışma ayrı ayrı değerlendirilmiş ve değerlendirilmenin daha anlaşılabilir olması için tablolaştırılmıştır. Literatür

taranırken temel alınan kriterler: kim (veya kimler) tarafından, hangi yıl, hangi zaman aralığında, kullanılan zamanın istatistiki sıklık düzeyi, hangi ülke (veya ülkeler), hangi değişkenler, hangi analizin yapıldığı ve sonucunda mali sürdürülebilirliğe ilişkin bulgunun ne olduğunun özetlenmesi şeklinde olmuştur. Üçüncü bölümün üç, dört ve beşinci kısımları ampirik analizlere ayrılmıştır. Üçüncü kısımda Türkiye'deki mahalli idarelerin, dördüncü kısımda merkezi idarelerin, beşinci kısımda ise güçlü yerel yönetimler simülasyonu ile oluşturulan mahalli idarelerin mali sürdürülebilirlik analizlerine yer verilmiştir. Bu kısımlar için uygulanan genel metodoloji aynıdır. Çalışmanın bu kısmında zaman serisi analizlerinden yararlanılmıştır. Analizlerde temel olarak durağanlık analizleri, eşbütünleşme analizleri ve nedensellik analizleri kullanılmıştır. Durağanlık analizlerinde Augmented Dickey Fuller (ADF) testinden, eşbütünleşme analizinde Johansen Eşbütünleşme ve Engle-Granger Eşbütünleşme testlerinden, nedensellikte ise VAR modeli kurularak Granger Nedensellik testinden yararlanılmıştır.

Çalışmanın son kısmında ise sonuç ve tartışmaya yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜÇLÜ YEREL YÖNETİMLERDE MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE İLİŞKİN TEORİK ÇERÇEVE

Birinci bölümde desantralizasyon, mali desantralizasyon, mali sürdürülebilirlik ve karşılaştırmalı siyasal sistemler hakkında teorik bilgiler verilmiştir. Bu bölümün yazılmasının temel amacı ikinci bölümde kullanılan ülkelerin seçim kriterlerinin belirlenmesi ve üçüncü bölümde yapılan analizlerin teorik temellerinin oluşturulmasıdır.

1.1 DESANTRALİZASYON TEORİSİ

Toplumsal, siyasal ve ekonomik gelişmeler sürekli olarak devletlerin yenilenmesini ve daha etkin bir ulusal yönetim sisteminin desteklenmesi sonucunu doğurmuştur. Devletlerde daha etkin bir yönetim sisteminin kurulması ise değişkenlik gösterebilmektedir. Yönetim açısından bakıldığında etkinlik bazen tek bir noktadan yönetilince bazen ise çok noktadan yönetilince gerçekleşmiştir. En geniş anlamda çok noktadan yönetmeye izin verilmesi anlamını taşıyan kavram ise desantralizasyon kavramıdır. Desantralizasyonu kesin olarak tanımlamak çok zordur. Desantralizasyon farklı disiplinlerde, devlet sistemlerinde ve dönemlerde farklı olarak tanımlanmış bir kavramdır. Etimolojik olarak yerinden yönetmek (to decentralise), nesneleri merkezi bir noktadan uzağa yaymak/dağıtmak ya da nesnelerin merkezden uzak bir noktaya yerleştirildiği durumlar, anlamına gelmektedir (Lauglo 1995). Fesler (1965:536), desantralizasyonun hem teorik hem de ampirik anlamda zengin bir anlamı olduğunu; toplumlardaki statik ve dinamik olguların dizaynı ile ancak ideal bir yaklaşım tanımlanabileceğini belirtmiştir. Fantini ve Gittel (1973:12)'e göre, bazı yazarlar desantralizasyonu sadece yönetimin ulusal düzeyden eyalete veya şehir yönetimlerine, ya da merkez şehir idari ofislerinden saha bürolarına kaydırılması olarak görmüş; bazı yazarlar ise desantralizasyon planlarının merkezi ajanslardan yerel topluluklara anlamlı bir biçimde geçiş yapmak için bir tasarım oluşturduğunu savunmuşlardır. Rondinelli (1981:136), az gelişmiş ülkelerde yerinden yönetim uygulamaları sonucunda ortaya çıkan problemlerin bir kısmının kavramsal olduğunu belirtmiştir. Bu durumun temel sebebini ise alternatiflerin tartışılmadan desantralizasyonun, devlet yetkilileri ve uluslararası

kuruluşlarının aralarındaki kısa bir anlaşılma ile konsept olarak uygulanmaya çalışması olduğunu ileri sürmüştür. Yukarıda sayılan sebeplerden dolayı Conyers (1984:187) desantralizasyon kavramının birçok biçimde ve farklı bağlamlarda kullanılabileceğini ifade etmiştir.

Literatürde en çok kullanılan Rondinelli (1981:137)'nin tanımına göre desantralizasyon kavramı, kamu işlevlerini daha verimli yönetmek için merkezi hükümet ve onun kuruluşlarından planlama ve karar verme gibi yetkilerin diğer kurumlara devri olarak tanımlanmaktadır. Otoritenin devredileceği kurumları ise:

- Merkezi devlet ajanslarının saha örgütleri;
- Merkezi devletin ast birimleri;
- Yarı özerk kamu kuruluşları;
- Bölgesel kalkınma otoriteleri;
- İşlevsel otoriteler (Functional authorities);
- Özerk yerel yönetimler;
- Sivil toplum örgütleri olarak saymıştır.

Literatürdeki desantralizasyonun tanımı konusundaki farklılıklar desantralizasyonun türleri içinde geçerli olmuş ve çeşitli sınıflandırma türleri literatürde kullanılmıştır. Desantralizasyonun tanımında olduğu gibi sınıflandırılmasında da yine Rondinelli (1981) çalışması temel belirleyici kıstas olmuş ve desantralizasyonu dört bölüme ayırmıştır. Bunlar:

- Dekonsantrasyon (Deconcentration);
- Delegasyon (Delegation);
- Devolüsyon (Devolution);
- Özelleştirme'dir.

Rondinelli terminolojisi, desantralizasyon sürecini tanımlamak ve farklı sektörel düzenlemelerin ayırt edilebilmesi açısından yararlıdır. Ancak Rondinelli terminolojisinin yanı sıra desantralizasyonun politik, yönetsel ve ekonomik boyutları arasında da bir sınıflandırma belirlenebilir. Bununla birlikte literatürde farklı disiplinlerde, farklı desantralizasyon sınıflandırmalarının da kullanıldığı gözlenmiştir. Genellikle Rodinelli'nin sınıflandırmasını temel alan siyaset bilimciler desantralizasyonun siyasal bileşenlerini vurgularken, diğer boyutlarını yeterince incelememişlerdir. Bu nedenle çalışmada kapsam açısından geniş olması nedeniyle Rondinelli (1981) sınıflandırmasını

temel alan Parker (1995)'in sınıflandırılması kullanılmıştır. Parker (1995:23-35)'e göre desantralizasyon aşağıda belirtildiği şekilde üçe ayrılmıştır. Bunlar;

- Politik desantralizasyon;
- Yönetmel desantralizasyon;
- Mali desantralizasyondur.

1.1.1 Politik Desantralizasyon

Politik desantralizasyon; otoritenin bir kısmının ve buna bağı fonksiyonlarının yerel yönetimlere, onların kendini kısmen veya tamamen yönetebilmesi için yetki devri yapılmasıdır (Treisman, 2000:837). Politik desantralizasyonun temel amacı, halkın ve temsilcilerinin yönetimde daha fazla söz hakkına ve etkinliğe sahip olmasıdır. Yerel yönetim seçimleri ile gelen bu tür reformlar demokratik ademi-merkeziyetçilik olarak adlandırılır ve çıkan sonuçlardan yerel halkın tamamının sorumlu olduğu varsayılmaktadır. Bununla birlikte, politik desantralizasyonun uygulanabilmesi için etkili bir yerel demokratik temsil ve yerel yetkililerin yerel halka hesap verebilirliği şartları gerekmektedir.

Politik desantralizasyonun seçmenleri güçlendirdiği ve yönetim kalitesini artırma ihtimali yüksek olduğu söylenebilir (Seabright, 1996), ancak aynı zamanda denetimin düşük olmasından dolayı yerel politikacıların özel menfaatleri yüzünden yönetim kalitesini düşürebildiği de belirlenmiştir (Bardhan, 2002). Ayrıca politikaların yerel yönetimlerce gerçekleştirilmesi halkın iyi bilgilendirilmesi durumunda yönetim kalitesini artırıcı; iyi bilgilendirilmemesi durumunda ise yönetim kalitesini düşürücü etki gösterebilmektedir (Fan, Lin ve vd., 2009; Gerring ve Thacker, 2004).

1.1.2 Yönetmel Desantralizasyon

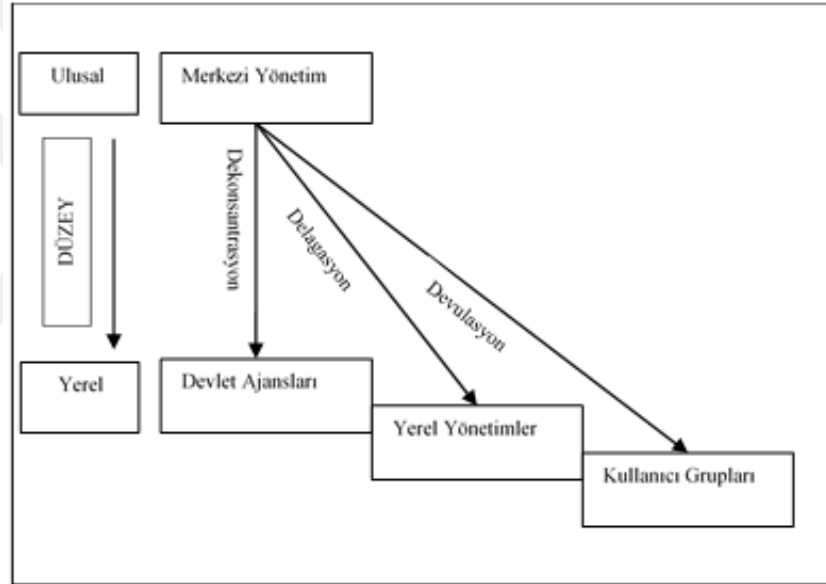
Yönetmel olarak desantralize edilmiş sistemler ile çeşitli şekillerde karşılaşmak mümkündür. Bu tür sistemlerde bir veya birden fazla yönetim katmanı olabilmektedir. İki veya daha fazla alt katmanlı sistemlerde, orta düzeydeki yönetimler (ör. eyaletler veya iller) daha düşük seviyelerde olanları (ör. belediyeler) yönetme hakkına sahip olabilirler. Hiçbir katmanın merkezi hükümetin talimatlarına itiraz etme hakkı olmadığı ve tüm ajans yöneticilerinin (eğer varsa) üst katmandaki hükümetler tarafından atandığı durumda, sistem idari olarak (ve politik olarak değil) yerelleşmiş sayılmaktadır (Treisman,

2007:23). Rondinelli (1981)'e göre desantralizasyonun dört farklı çeşidi bulunmaktadır¹. Bunlardan yönetsel olan ilk üçü:

- Dekonsantrasyon (Yetki Genişliği);
- Delegasyon (Yetki Devri);
- Devolüsyon (Yerinden Yönetim)'dur.

Şekil 1'de, ulusal düzeyden yerel düzeye geçilirken yönetsel desantralizasyonun türleri açıklanmıştır. Eğer desantralizasyon merkezi yönetimden devlet ajanslarına oluyorsa dekonsantrasyon; yerel yönetimlere oluyorsa delegasyon, kullanıcı gruplarına oluyorsa devolüsyon söz konusu olmaktadır.

Şekil 1. Yönetsel Desantralizasyon Türleri

Kaynak: Meinzen-Dick vd., 2008

Yukarıda değinilen yönetsel desantralizasyonun türleri incelenirken üç boyutlu bir evrenden yararlanılmıştır. Bu evreninin boyutları; otorite kapsamı, özerklik derecesi ve hesap verebilirlik boyutudur. Uygulamada, her bir yönetsel desantralizasyon türü için farklı idari yetki transfer boyutları gözlemlenebilmektedir. Bu durumda boyutların her biri için seçilen ve farklı güç paylaşımı kombinasyonlarını temsil eden çok boyutlu bir evrenden söz edilebilmektedir. Bu paradigma kullanılarak, belli bir desantralizasyon süreci, bu evrendeki bir noktadan diğerine geçiş yapmayı temsil eder. Bu durumda ise en

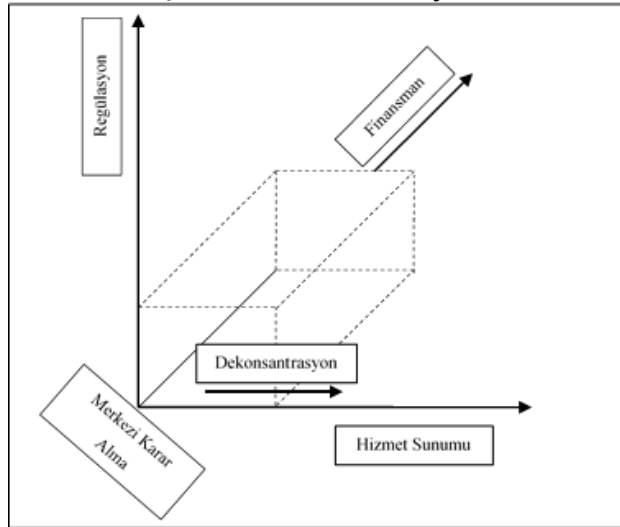
¹ Rondinelli (1981) dört farklı desantralizasyon tanımlamıştır. Özelleştirme yönetsel değil, ekonomik desantralizasyon içerisinde değerlendirilmiştir.

az bir boyut için desantralizasyon derecesinin arttığı varsayılabilir (MacLeod ve Goodwin, 1999).

1.1.2.1 Dekonsantrasyon (Deconcentration)

Dekonsantrasyon merkezi hükümetin bakanlıkları ve ajansları içindeki idari sorumluluğun bir miktarının yerel düzeylere devri anlamına gelmektedir (Maddick, 1963:23). Merkezi hükümetin coğrafi olarak dağılmış olan farklı yönetim kademeleri veya ajansları arasında yönetim sorumluluklarının devri (Sayer et al., 2005), bazı mekânsal kriterler göz önünde bulundurularak çeşitli işlevler için idari sorumluluğun merkezi yönetim bürokrasisinden, daha düşük seviyelere aktarılması (Ribot, 2003) gibi geniş bir yelpazede tanımlanan dekonsantrasyon; yerelleşmenin en zayıf şekillerinden birisini ifade etmektedir. Başka bir deyişle dekonsantrasyon merkezi hükümet bakanlıklarındaki iş yükünün, merkez dışındaki bürolarda bulunan personele kaydırılması ancak personelin bu işlevlerin nasıl gerçekleştirileceğine dair karar verme yetkisine sahip olmamasıdır (Rondinelli, 1981:137). Dekonsantrasyon aynı zamanda iş yükünün sadece kaydırılması olmasından ve karar alma sürecinde güçlü bir yerel takdir yetkisi imkânı sağlamamasından dolayı sahte desantralizasyon olarak da tanımlanmıştır. En kısa tanımı ile merkezden taşra örgütüne yetki devri olan bu kavram Türkçe literatürde, yetki genişliği olarak ifade edilmektedir.

Şekil 2. Dekonsantrasyon

Kaynak: Martinez-Vazquez ve Timofeev, 2010

Şekil 2’de tanımlanan dekonsantrasyon üç boyutlu evrende yalnızca bir boyutta desantralizasyonu artırmış, merkezi hükümet mali düzenlemeleri ve yetkileri elinde bulundurmaya devam etmiştir. Hizmet sunumunun yerelleşmesi sonucunda ise merkezi hükümet iş yükü açısından rahatlamıştır.

1.1.2.2 Delegasyon (Delegation)

Bu tip bir desantralizasyon uygulaması dekonsantrasyondan daha kapsamlıdır (Tatar, 1993:140). Türkçe literatürde yetki devri olarak da bilinen delegasyon, belirli coğrafi sınırlar içindeki ve yalnızca belirli faaliyetleri kapsayacak şekilde planlama ve yürütme gücünün, üst bir idari birimin doğrudan kontrolü altında olmayan bir örgüte devredilmesi olarak tanımlanmaktadır (Aucoin, 1990:124).

Delegasyon merkezi hükümetin karar alma ve kamu görevlerini yerine getirme sorumluluğunu, yerel yönetimlere veya merkezi yönetim tarafından tamamen denetlenmeyen fakat sonuç olarak kendisine karşı sorumlu olan yarı özerk kuruluşlara devrettiği bir durumu ifade eder (Bergh, 2004:780). Bu durum merkezi hükümetlerin öncelikle kamu teşebbüsleri, şirketleri, özel hizmet bölgeleri, yarı bağımsız bölgeleri, bölgesel kalkınma ajanslarını kurması; sonrasında ise sorumlulukları devretmesi ile ortaya çıkmaktadır. Genellikle bu organizasyonların karar vermede büyük takdir yetkileri vardır. Bu kurumlar kamu personel rejimi üzerindeki kısıtlamalardan muaf tutulabilirler. Ayrıca devletin sunmuş olduğu tam kamusal mal ve hizmetlerden farklı olarak bu kurumlardan hizmet alan kullanıcılardan doğrudan ücret alabilmektedirler (Litvack, Seddon ve vd., 1999:3).

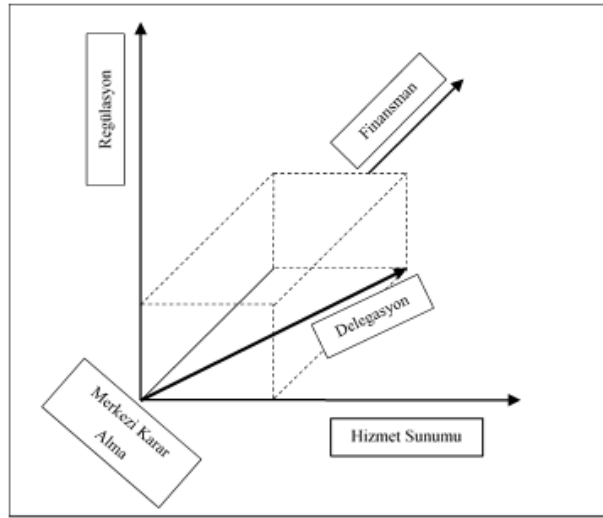
Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, özel sektör veya ulusal bürokrasi tarafından başarısız olan yüksek öncelikli kalkınma hedeflerini destekleme aracı olarak delegasyon sıklıkla kullanılmaktadır. Delegasyon aynı zamanda;

- Verimli olmayan devlet bürokrasisinden önemli işlemleri yerele devretmek;
- Halk tarafından istenen fakat etkili bir şekilde sağlanamayan mal ve hizmetlerin sağlanması;
- Yüksek derecede kârlı veya değerli kaynaklar üzerinde kamu kontrolünü sürdürmek;
- Daha ticari bir organizasyon yapısı vasıtasıyla kamu malları ve hizmetleri sunmak;

- Daha önce yabancı yatırımcıların veya çok uluslu şirketlerin etkisi altındaki ekonominin kritik unsurlarını kamulaştırmak ve kontrol altına almak içinde kullanılabilmektedir (Rondinelli, Nellis ve vd., 1983:21-24).

Şekil 3'te gösterilen delegasyonda yerel yönetimlere, hem kamu hizmeti sunumu hem de kısmen finansman serbesti tanınmıştır. Fakat bu hizmetlerin planlaması merkezi idarenin sorumluluğundan çıkmamıştır. Delegasyonda regülasyonlara ilişkin bir serbesti bulunmamaktadır.

Şekil 3. Delegasyon

Kaynak: Martinez-Vazquez ve Timofeev, 2010

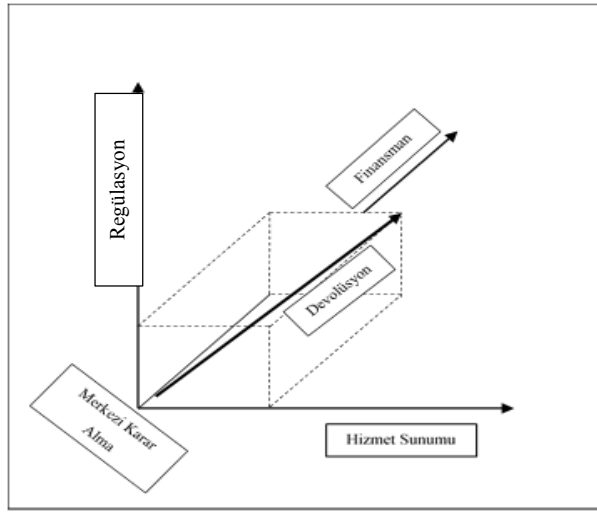
1.1.2.3 Devolüsyon (Devolution)

Devolüsyon merkezi hükümetin yerel yönetimlerin yarı özerk birimlerine karar verme, mali tahsisat ve yönetim yetkisi devretmesi ile gerçekleşir. Başka bir deyişle devolüsyon bazı faaliyetlerinin merkezi hükümetin doğrudan kontrolünün dışında olduğu yerel yönetimlerce gerçekleştirilmesidir. Görev ve yetkinin devri yerel yönetim birimlerini özerkleştirmekte veya bağımsızlaştırmaktadır. Yasal bir statüsü ile desteklenen bu durumunun sonucunda yerel yönetimler merkezi hükümetten ayrı veya farklı karar alma yetkisi elde etmektedirler. Merkezi idarelerin özerk veya bağımsız olan bu tür birimler üzerindeki dolaylı denetleme yetkisi ise devam etmektedir. Devolüsyonda aynı zamanda yerel yönetimlerin açıkça tanımlanmış veya ayrılmış işlevleri yerine getirmek için yasal olarak tanımlanmış coğrafi sınırlar içerisinde gelir ve harcamaları ayarlamak için de yasal otoriteleri vardır. Bu durum kendi belediye başkanlarını ve

meclisini seçen, kendi gelirlerini ve harcamalarını belirleyebilen ve yatırım kararları almak için bağımsız yetkilere sahip bir yapının kurulması ile mümkün olabilmektedir. Devolüsyon çoğu siyasal ademi merkeziyetin temelini oluşturan bir idari yönetimdir (Litvack age., 1999:3; Litvack ve Ahmad, 1998:5-6; Sherwood, 1969:68). Bunların haricinde aynı zamanda hizmetin yerinden üretilmesi, kararların yerinden alınmasının aracı olarak da devolüsyonun tanımlandığı görülmektedir (Acar ve Kitapçı, 2009:86).

Şekil 4’te gösterilen devolüsyonda yerel yönetimlerin, kendi özel sorumluluk alanlarına giren hizmetlerle ilgili olarak her üç boyutta da (hizmet sunumu, finansman ve regülasyon) yetkileri olduğu görülmektedir.

Şekil 4. Devolüsyon

Kaynak: Martinez-Vazquez ve Timofeev, 2010

1.1.3 Mali Desantralizasyon

Mali desantralizasyonun merkezi kamu idaresinin sorumluluğunda olan işlevlerin yerel kamu idareleri, işletmeler, topluluk grupları, kooperatifler, özel gönüllü dernekler ve diğer sivil toplum örgütleri tarafından yapılmasına izin verilmesi şeklinde genel bir tanımı yapılabilir. Bahsedilen bu aktarım özel sektöre doğru oluyorsa buna aynı zamanda ekonomik desantralizasyon adı da verilmektedir. Bir hükümet perspektifinden ekonomik desantralizasyonun en temel biçimleri özelleştirme ve deregülasyon politikalarıdır. Bu politikaların en büyük özelliği sorumluluğun yönünü kamu kesiminden özel kesime çevirmesidir. Özelleştirme ve serbestleşme politikalarına genellikle ekonomik liberalizasyon da eşlik etmektedir. Özelleştirme politikaları, serbest piyasadaki hizmetin

veya altyapının satın alınmasından kamu-özel ortaklıklarına dayalı hizmetlere kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Deregülasyon ise hizmet sunumunda özel sektör katılımı konusundaki yasal kısıtlamaların azaltılması veya daha önce kamu idaresi ya da düzenlenmiş tekeller tarafından sağlanan hizmetler için serbest piyasada rekabete izin verilmesi ile gerçekleşmektedir. Çiftçi kooperatifleri, kredi dernekleri, karşılıklı yardım dernekleri, köy kalkınma örgütleri, sendikalar, kadınlar ve gençlik kulüpleri gibi kurum ve kuruluşların dahil edilebildiği bu türden bir desantralizasyon "ters bürokratikleşme" kavramı ile de tanımlanabilmektedir. Yani kararların yasalar, idari kurumlar ya da idari düzenlemeler yoluyla değil; çoğunluk olarak özel çıkar gruplarını içeren politik süreçler yoluyla yapılmasına izin verilmesidir (Eisenstadt, 1959:312-318).

Mali desantralizasyonun temel bileşenlerinden diğer bir tanesi alt yönetim sistemlerinin mali sorumluluğa sahip olmasıdır. Yerel yönetimlerin ve merkezi olmayan özel kuruluşların işlevlerini etkin bir şekilde yerine getirmek için yeterli gelirlere sahip olmaları ve bu birimlere harcamalarını kararlaştırma yetkisi verilmesi de mali desantralizasyonun bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu yetki alt yönetimlerin hem yerel olarak mali güvencesini tamamlamasına hem de sorumluluk yüklenmesine de katkı vermektedir. En kısa tanımı ile harcamaları kararlaştırma yetkisi olarak tanımlanabilen mali desantralizasyon aşağıdakileri de içeren birçok biçimi alabilmektedir. Bunlar:

- Son kullanıcıya maliyetler iletebilme yetkisi ile kendi kendini finanse etme;
- Son kullanıcıların parasal veya emek katkıları yoluyla hizmet ve/veya altyapıya katkıda bulunduğu ortak finansman hakları devri;
- Yerel gelirlerin mülkiyet veya satış vergileri veya dolaylı ücretler yoluyla genişletilmesi hakkı tanınması;
- Merkezi hükümet tarafından genel veya özel kullanımlar için mahalli idarelere tahsil edilen vergilerden gelen genel gelirlerin hükümetler (ve/veya idareler) arası aktarımı;
- Ulusal ya da yerel yönetim kaynaklarının harekete geçirilmesi için yerel yönetimlerin kredi garantileri ile yetkilendirilmesidir.

1.2 MALİ DESANTRALİZASYON TEORİSİ

Mali desantralizasyonun daha detaylı bir şekilde ele alınmasının nedeni çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümünde yer alan ampirik analizlerin teorik alt yapısını

oluşturmasıdır. Bu bölümde öncelikle mali desantralizasyon kavramına ilişkin teorik çerçeve ve literatüre daha sonra ise mali desantralizasyon göstergelerine yer verilmiştir.

1.2.1 Teorik Çerçeve ve Literatür Taraması

Kamusal mal ve hizmetlerin en temel özellikleri bölünememesi, faydasının birimlere bölünemediği için pazarlanamaması, bu nedenle de toplum bireylerinin bu mal ve hizmetlerden eşit şekilde yararlanmasıdır. Söz konusu mal ve hizmetlerin sahip oldukları bu özellikler zorunlu finansmanı gerekli kılmaktadır. Ancak kamusal mal ve hizmetlerin zorunlu finansman yolu olan vergilerle finanse edildiği düşünüldüğünde hiç vergi ödemeyenlerin de bunlardan yararlanması nedeni ile bedavacılık problemi adı verilen olgu ile karşılaşılacaktır (Ulusoy ve Akdemir, 2014:53). Hem bu sorunu ortadan kaldırmak hem de bölüşümde etkinliği sağlamak için çeşitli devlet yapılanmaları karşımıza çıkmaktadır. Bu yapılar federal ve üniter devlet yapılarıdır.

Federal bir ekonominin özü bazı ekonomik sorunların çözümü için merkezi idarelerin yerine idari veya yönetsel anlamda daha düşük seviyelerdeki kurumların iş yapması, kısaca karar vermenin merkezsizleştirilmesidir. Bu açıdan bakıldığında desantralizasyon çok geniş bir konsepttir. Bütün devletler (hatta üniter olanlar) tüm yapıları denetleyen bir ana hükümet düzeyi ile zorunlu olarak (üniter devletlerde kısmi de olsa) bir tür yerinden yönetim düzeyine sahiptirler. Kanalizasyon, su, dinlenme ve çöplerin toplanması gibi yerel hizmetler genellikle yerinden yönetim organlarınca icra edilen temel hizmetleri oluşturmaktadır. Federal ulusları üniter ülkelerden ayıran şey ise merkeziyetçiliğin basit idari otoriteye karşıt olarak, merkezi hükümetin daha düşük seviye hükümetlere (ve/veya idarelere) önemli derecede yasal otoriteyi devretmelerinden kaynaklanmaktadır. Üniter devletlerde bazı kamu hizmetlerini tasarlar ve sunar ve yerel veya bölgesel idarelere önemli derecede yetki verebilmektedir. Bu iki durum arasındaki en büyük fark birisinde yetki, sorumluluk ve karar alma mekanizmaları devredilmişken; diğerinde yalnızca yetkinin (ve bazen de sorumlulukların) devredilmesidir.

Genel anlamda merkezi hükümetler istikrar politikalarından, gelir dağılımında adalet hedeflerine ulaşmaktan, kamu mallarının ve hizmetlerin en iyi şekilde dağıtılmasını sağlamaktan ve verimli bir şekilde işleyen bir iç pazarın korunmasından sorumludurlar. Aynı zamanda devletlerin asli görevleri olan tam kamusal mal ve

hizmetlerin haricinde sağlık, sigorta, her tür eğitim, refah hizmetleri, aile ve  ocuk destek hizmetleri gibi yarı özel nitelik taşıyan kamu hizmetlerini de üretmesi beklenmektedir. Bu hizmetler bütününü ne kadarının merkezi düzeyde, ne kadarının da yerel düzeyde  retileneğinin kararı mali desantralizasyon gücünün ölçülmesinde temel olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeplerden dolayı da mali desantralizasyon literatürü büyük oranda farklı merkezlilik derecelerinin ve biçimlerinin sonuçlarını analiz etmek ve çeşitli bağlamalarda desantralizasyonun arzu edilen boyutunu önermekle ilgilidir (Boadway ve Shah, 2009:61-120).

Mali desantralizasyon birçok ülkede siyasi bir mesele olarak ele alınmasına rağmen bu kavramı yalnızca siyaset bilimi veya kamu yönetimi alanları ile açıklamak yeterli olamamaktadır (Bird ve Vaillancourt, 2008). Bu yetersizliklerden dolayı mali desantralizasyonun potansiyel katkısının istatistiksel olarak araştırılması ve desantralizasyonun niceliksel bir  l s  olması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Genellikle mali desantralizasyon karar alma ile ilişkili yetkinin bir alt düzey hükümete (veya idareye) devredilmesi olarak yorumlanmaktadır. Bu durumda mali desantralizasyon seviyesini ölçmek için yetki genişliği ve/veya yetki seviyesi öğrenilmek zorundadır. Yetki genişliğini ölçmek için standart yaklaşım ise gelir veya harcama gibi muhasebe işlemlerini gösterge olarak kullanmaktır. Ancak bu seviyenin tahlili için yalnızca muhasebe bilgilerinin kullanılmasına ilişkin bazı çekinceler bulunmaktadır. İlk olarak alt düzey idare harcamaları, üst düzey idareler tarafından şartlı idareler arası mali transferler yoluyla finanse edilebilir. Bu durumda harcamanın toplam b  dekteki payı alt düzey bir hükümete tahsis edilen yetki seviyesini tam olarak yansıtmayabilir. Çünkü verilen mali transfer bir dereceye kadar üst düzey bir idarenin yetkisi altındaki harcamayla ilgilidir. Aynı zamanda harcama paylarını da mutlak mali desantralizasyon  l s  olarak görmek uygun değildir. Eğer kamu harcamaları için yeterli kaynaklar başlangıçta alt düzey idarelere tahsis edilirse, yerel idarelerin mali olarak merkezden uzak tutulabilmeleri mümkün olmaktadır. Bu nedenle gelir özerkliği de mutlak mali desantralizasyon göstergelerinden biri olarak düşünülmemelidir. Bu  ekincelere rağmen literatürdeki çalışmalar harcama payını mali desantralizasyonun bir göstergesi olarak kullanmıştır. Bununla birlikte yalnızca bir göstergenin ( rneğin bir harcama payı) mali desantralizasyonun çeşitli boyutlarını tam olarak yakaladığından kuşku duyulmaktadır. İkna edici bir genel sonuç elde etmek ve ekonomik alanın dışındaki tartışmalara ( rneğin,

siyaset bilimi ve hukuk) da değinilerek, çeşitli bakış açılarını yansıtan mali desantralizasyon göstergeleri oluşturulması zorunluluğu ortaya çıkmıştır (Akai ve Sakata, 2002:95-97).

Yukarıda bahsedilen sorunlar ve gelişmelerin üzerine mali desantralizasyon çevreleyen teorik argümanlar ekonomistler ve politika analistleri tarafından araştırılmaya başlanmıştır. Teorik incelemeler ilk olarak Tiebout (1956), Musgrave (1959), ve Oates (1972)'in öncü çalışmaları tarafından gerçekleştirilmiştir. Literatürde genellikle mali desantralizasyonun kamu hizmetlerinin sağlanmasında ekonomik verimliliği artırarak ekonomik performansı geliştirdiği yaygın bir biçimde savunulmaktadır. Bununla birlikte bazı yazarlar, mali desantralizasyon ile alt ulusal yönetimlere kontrolsüz harcama yetkisi verildiğinde bu durumun ekonomik performansı ve ulusal mali politikayı olumsuz yönde etkilediğini savunmuşlardır. Aşağıda olumlu ve olumsuz görüşlere ait literatürü belirleyen temel çalışmalara yer verilmiştir.

Mali desantralizasyon konusunda yapılan öncü çalışmalar ekonomik büyüme ile ilişkilendirilmiştir. Bu çalışmalarda mali desantralizasyonun ekonomik büyümeyi doğurabileceği görüşünü desteklemek için çeşitli argümanlar ileri sürülmüştür. Mali desantralizasyon konusunda literatürü en çok şekillendiren çalışma Oates'in 1972 yılındaki çalışmasıdır. Oates bu çalışmada mali yerel yönetimin ekonomik verimliliği arttırdığı yönünde bulgular elde etmiş, alt ulusal yönetimlerin yerel ihtiyaçlara daha uyumlu olduğunu böylece gerekli hizmetleri sunmak ve vergiler toplamak konusunda ulusal hükümetten çok daha fazla kabiliyete sahip olduğunu belirtmiştir. Oates'in çalışmasının ardından bu konuda yapılan çalışmaları kapsam açısından iki ana gruba ayırmak mümkündür. Bunlar tek bir ülkenin incelendiği ve birden çok ülkenin karşılaştırılmasının yapıldığı çalışmalardır. Bu çalışmalarda konu olarak ise:

- Ekonomik büyüme ve mali desantralizasyon;
- Ekonomik performans ve mali desantralizasyon;
- Makroekonomik istikrar ve mali desantralizasyon;
- Kamu sektörünün büyüklüğü ve mali desantralizasyon arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Birden fazla ülke için yapılan çalışmalarda;

- Oates (1995), 40 ülke için yaptığı ve 1974-1989 yıllarını kapsayan çalışmasında mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında pozitif ve güçlü bir korelasyon bulunduğunu;
- Woller ve Phillips (1998), 23 ülkeyi kapsayan ve 1974-1991 yılları arasını inceleyen çalışmalarında mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında önemli bir istatistiki ilişki bulunmadığını;
- Davoodi ve Zou (1998), 46 gelişmekte olan ülke için yaptığı ve 1970-1989 yılları arasını kapsayan çalışmalarında harcama yönlü desantralizasyonun ekonomik büyümeyi zayıflattığını ancak aralarındaki ilişkinin çok güçlü olmadığını;
- Yılmaz (2000), 1971-1990 dönemi için 17 üniter, 13 federal ve 6 geçiş ülkesi üzerindeki çalışmasıyla harcama desantralizasyonunun mahalli idareler düzeyinde artırılmasının kişi başına düşen GSYİH'yı üniter devletlerde federallere oranla daha fazla artırdığını; bölgesel düzeyde ise ekonomik büyüme ile mali desantralizasyon arasında bir ilişki olmadığını;
- Thieben (2003), 26 gelişmiş ülke için 1981-1995 yılları arasını kapsayan çalışmasında harcama desantralizasyonunun ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediğini;
- İimi (2005), 51 ülkeyi kapsayan çalışmada (1997-2001 yılları arasında) mali desantralizasyon ile büyüme arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki bulunduğunu;
- Martinez-Vazquez ve McNab (2006), 1972-1997 yıllarını arasını kapsayan ve 52 gelişmiş/gelişmekte olan ülkeyi analiz ettiği çalışmalarında mali desantralizasyon ile makroekonomik istikrar arasında pozitif bir ilişki olduğunu;
- Thornton (2007), 1980-2000 dönemi için 19 OECD ülkesini kapsayan çalışmasında gelir desantralizasyonu ile ekonomik büyüme arasında bir ilişki bulunamadığını;
- Enikolopov ve Zhuravskaya (2007), 75 ülkeye yaptığı çalışmasında 1975-2000 yılları arasında gelirlerin desantralize olmasının analizdeki genç ülkelerde kişi başına GSYİH'yı düşürdüğünü; yaşlı olanlarda ise artırdığını;
- Rodriguez- Pose ve Krøijer (2009), 1990-2005 yılları içerisinde 16 Merkez ve Doğu Avrupa ülkesine yapmış olduğu çalışmada harcama

desantralizasyonunun büyüme üzerinde negatif bir etkisi olduğunu; gelir desantralizasyonunun ise ilk olarak negatif zaman ilerledikçe ise pozitif bir etki gösterdiğini;

- Rodriguez-Pose ve Ezcurra (2011)i 21 OECD üyesi ülkesine 1990-2005 yılları arasında uygulamış olduğu panel veri analizi sonucunda mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki olduğunu;
- Bodman (2011), 1981-1998² yılları arasını kapsayan 21 OECD ülke için yaptığı çalışmada mali desantralizasyon ile büyüme arasında direkt bir ilişki bulunmadığını ancak verimliliğin artırılması yolu ile pozitif yönde etkilediğini;
- Baskaran ve Feld (2013), 1975-2008 yılları arasını kapsayan 23 OECD ülkesine uyguladığı analizler sonucunda gelir desantralizasyonu ile ekonomik büyümeyi arasında negatif bir ilişki olduğunu
- Szarowská (2014), 1995-2012 yılları arasını kapsayan 17 üniter AB ülkesi için yaptığı çalışmada harcama desantralizasyonu ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkinin; gelir desantralizasyonunun ile ekonomik büyüme arasında ise anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Yukarıda değinilen çalışmalar Tablo 1’de özetlenmiştir.

² Aynı zamanda ilgili çalışmada 1996 yılı kesit verileri de kullanılmıştır.

Tablo 1. Birden Fazla Ülkeyi Kapsayan Mali Desantralizasyon Literatürü

Yazar (Yıl)	Kapsam	Zaman	Sonuç
Oates (1995)	40 Ülke	1974-1986	Mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında pozitif ve güçlü bir korelasyon vardır.
Woller ve Philips (1998)	23 Gelişmekte Olan Ülke	1974-1991	Mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında önemli bir istatistiki ilişki yoktur.
Davoodi ve Zou (1998)	46 Gelişmekte Olan Ülke	1970-1989	Harcama yönlü desantralizasyon ekonomik büyümeyi zayıflatmaktadır. Ancak aralarındaki ilişki çok güçlü değildir.
Yılmaz (2000)	17 Üniter, 13 Federal ve 6 Geçiş Ülkesi	1971-1990	Harcamaların desantralizasyonun mahalli idareler düzeyde artırılmasının kişi başında düzel GSYİH'yı üniter devletlerde federal devletlere oranla daha fazla artırdığını, bölgesel düzeyde ise ekonomik büyüme ile mali desantralizasyon arasında bir ilişki olmadığını tespit etmiştir.
Thieben (2003)	26 Gelişmiş Ülke	1981-1995	Harcamaların desantralizasyonu ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilemektedir.
İimi (2005)	22 OECD Ülkesi	1972-1996	Mali desantralizasyon ile büyüme arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki vardır.
	51 Ülke	1997-2001	Harcamaların desantralizasyonu ile büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır
Martinez ve McNab (2006)	66 Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülke	1972-2003	Mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında gelişmiş ülkelerde negatif, gelişmekte olan ülkelerde ise pozitif bir ilişki vardır.
Thornton (2007)	19 OECD Ülkesi	1980-2000	Gelir desantralizasyonu ile ekonomik büyüme artasında önemli bir istatistiki ilişki yoktur.
Enikolopov ve Zhuravskaya (2007)	75 Ülke	1975-2000	Gelir desantralizasyonu ile kişi başına GSYİH arasında genç ülkelerde negatif; yaşlı ülkelerde ise pozitif bir ilişki vardır.
Rodriguez- Pose ve Krøijer (2009)	16 Merkez ve Doğu Avrupa Ülkesi	1990-2005	Harcama desantralizasyonu büyüme üzerinde negatif bir etki; gelir desantralizasyonu ise ilk olarak negatif zaman ilerledikçe ise pozitif bir etki göstermektedir.
Rodriguez-Pose ve Ezcurra (2011)	21 OECD Ülkesi	1990-2005	Mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki vardır.
Bodman (2011)	18 OECD Ülkesi	1981-1998	Mali desantralizasyon ile büyüme arasındaki ilişkinin direkt değildir ancak verimliliğin artırılması yolu ile pozitif yönde etkilenmektedir.
Baskaran ve Feld (2013)	23 OECD Ülkesi	1975-200/	Gelir desantralizasyonu ile ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki vardır.

Kaynak: Tarafımızca oluşturulmuştur.

Tek bir ülke için yapılan çalışmalardan ise

- Zhang ve Zou (1998), 1980-1992 yılları arasını kapsayan Çin'in 28 bölgesini ele alan çalışmalarında mali desantralizasyonun ekonomik büyüme üzerinde önemli bir olumsuz etkisinin oluğunu;
- Xie, Zou, ve vd. (1999), 1948-1994 yılları için ABD'nin 50 eyaletini kapsayan çalışmalarında mali desantralizasyon ile büyüme arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu;
- Lin ve Liu (2000), Çin'in yine 28 bölgesini kapsayan ve 1970-1993 dönemi için yaptıkları çalışmada mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu;
- Zhang ve Zou (2001), inin 29 bölgesine 1987-1993 dönemleri için yaptıkları çalışmanın sonucunda değişkenler arasında negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu, aynı çalışmada Hindistan'ın 16 büyük eyaleti için 1970-1994 yılları arasındaki analizde ise mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu;
- Akai ve Sakata (2002), 1992-1996 periyodunu kapsayan, ABD'nin 50 eyaletini incelemeye aldığı çalışmalarında mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu;
- Stegarescu, Bttner ve vd. (2002), Almanya için 1950-1990 yılları arasındaki incelemede harcamaların yerelleşmesi ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu;
- Desai, Freinkman, ve vd. (2003), 80 Rusya Federasyonu bölgesine 1996-1999 yılları arasında yaptığı analiz ile vergi belirleme yetkisinin kısıtlanmasının toplam çıktı düzeyi üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu;
- Feld, Kirchgssner ve vd. (2004), 26 İsviçre kantonu üzerine 1980-1998 yılları arasında yaptığı çalışma da karşılıklı olarak yapılan idareler arası hibelerin ekonomik performans üzerinde negatif bir etkisinin olduğunu ancak vergi rekabetinin olumsuz bir sonuç doğurmadığı;
- Jin ve Zou (2005), inin 30 bölgesini 1979-1999 yılları arasında analiz ettiği çalışmasında harcama ve gelir yerelleşmesinin bölgesel gelişime olumlu katkı yaptığını;

- H. Jin, Qian ve vd. (2005), 1982-1992 yılları arasını kapsayan ve Çin'in 29 bölgesi için yapılan çalışmada harcama yerelleşmesinin ekonomik büyümeyi teşvik ettiğini;
- Carrion Silvestre, Espasa ve vd. (2008), 1980-1996 yılları arasındaki dönemi kapsayan İspanya'nın 17 kantonu için yaptıkları çalışmada mali desantralizasyonun ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Yukarıda değinilen çalışmalar Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Tek Bir Ülkeyi Kapsayan Mali Desantralizasyon Literatürü

Yazar (Yıl)	Kapsam	Zaman	Sonuç
Zhang ve Zou (1998)	Çin'in 28 Bölgesi	1980-1992	Mali desantralizasyonun ekonomik büyüme üzerinde önemli bir olumsuz etkisi vardır.
Xie, Zou vd. (1999)	ABD'nin 50 Eyaleti	1951-1992	Harcama desantralizasyonu ile kişi başına GSYİH büyüme oranı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
Lin ve Liu (2000)	Çin'in 28 Bölgesi	1970-1993	Mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.
Zhang ve Zou (2001)	Çin'in 29 Bölgesi	1987-1993	Mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır.
	Hindistan'ın 16 Büyük Eyaleti	1970-1994	Mali desantralizasyon ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.
Akai ve Sakata (2002)	ABD'nin 50 Eyaleti	1992-1996	Harcama desantralizasyonu ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.
Stegarescu, Büttner, vd. (2002)	Almanya	1950-1990	Harcamaların yerelleşmesi ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır.
Desai, Freşnkman, vd. (2006)	80 Rusya Federasyonu Bölgesi	1996-1999	Vergi belirleme yetkisinin (mali desantralizasyonun) kısıtlanmasının toplam çıktı düzeyi üzerinde pozitif bir etkisi vardır.
Feld, Kirchgässner, vd. (2004)	26 İsviçre Kantonu	1980-1998	Karşılıklı olarak yapılan idareler arası mali transferlerin ekonomik performans üzerinde negatif bir etkisi vardır ancak vergi rekabeti ile olumsuz bir sonuç doğurmamaktadır.
Jin ve Zou (2005)	Çini'n 30 Bölgesi	1979-1999	Harcama ve gelir yerelleşmesi bölgesel gelişime olumlu katkı yapmaktadır.
Jin, Qian, vd. (2005)	Çini'n 29 Bölgesi	1982-1992	Harcama yerelleşmesi ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir.
Carrion, Espasa, vd. (2008)	İspanya'nın 17 Kantonu	1980-1996	Mali desantralizasyon ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilemektedir.

Kaynak: Tarafımızca oluşturulmuştur

Tablo 1 ve 2’ de özetlenen literatürden de görüleceği gibi mali desantralizasyona ilişkin çok fazla ampirik çalışma yapılmış ve her bir çalışmada değişik bulgulara ulaşılmıştır. Baskaran, Feld ve vd. (2016), yaptıkları mali federalizm, desantralizasyon ve ekonomik büyüme üzerine meta analiz çalışmasında; bu konularda yapılan çalışmalarda geniş ölçüde farklı sonuçlar elde edildiği bulgusuna ulaşmışlardır. Örneğin tek ülkeli çalışmalarda, desantralizasyonun genellikle büyüme üzerinde olumlu etkisinin bulunma eğiliminin olduğunu tespit etmişlerdir. Bunun nedenini ise desantralizasyonun etkisini ortak bir kurumsal çerçevede analiz edebilmeleri olarak tanımlamışlardır. Diğer yandan ülkeler çapında yapılan çalışmalarda ülkeler arası idari yapı farklılıklarından ve ortak bir kurumsal çerçeve olmamasından dolayı bu etkinin izole edilebilmesinin zorlaştığı, aynı zamanda ampirik modellerde kullanılan değişkenlerin ve model kurulumunun da elde edilen sonuçları önemli ölçüde etkilediği bulgularına ulaşmışlardır. Bu sebeple geleceğe yönelik tahminlerde kontrol değişkelerin dikkatli seçilmesinin gerekliliği üzerinde durmuşlardır.

Ampirik çalışmalara bakıldığında çoğunluğunun açıklayıcı bir değişken olarak kullandığı ölçümler Uluslararası Para Fonu tarafından yayınlanan Devlet Finansmanı İstatistikleri Yıllığı (GFS) verilerine dayanmaktadır. Şöyle ki Feld, Baskaran ve vd. (2008) çalışmalarında desantralizasyonun mali boyutlarına dar kapsamlı olarak odaklanan çalışmalarda bile ademi merkeziyetin ölçülmesine yönelik spesifik yaklaşımların çeşitlilik gösterdiğini ve bu alandaki ele aldıkları 26 çalışmanın meta analizinde yerel yönetimler harcamalarının toplam hükümet harcamaları içindeki payının ademi merkeziyetin ölçümünde kullanılan temel kıstaslardan birisi olduğunu belirlemişlerdir. Bu verilere dayanan ölçümler mali yerelleşmenin yalnızca tek bir boyutuna dayanılarak tanımlanmıştır. Bu boyutlar ise alt ulusal yönetimlerin bütçe harcamaları ve öz gelirleridir. Başka bir deyişle, alt ulusal yönetimlerin harcamalarının veya gelirlerinin toplam hükümet harcamaları veya gelirleri içerisindeki payı mali desantralizasyonun temel göstergesi olarak görülmüştür (Ebel ve Yılmaz, 2002:6). Ancak bu göstergelere yöneltile eleştiriler GFS’nin:

- İşlev ve ekonomik türüne göre harcamaların dağılımını sağlarken yerel harcama özerklik derecesini tanımlamadığı;
- Vergi ve vergi dışı gelirlerin, idareler arası mali transferlerin ve diğer hibelerin kaynaklarını ayırt etmediği;

- İdareler arası mali transferlerin ne kadarının şartlı olduğunun ve transferlerin nesnel bir ölçüt veya isteğe bağlı bir tedbir ile dağıtılıp dağıtılmadığının belirlenememesi yönündedir.

Bu kısıtlamalardan ötürü, GFS'nin mali yerel yönetim ölçümleri yaygın olarak kullanılmasına rağmen, “yerel yönetim harcamaları/gelirleri” hesaplamasında merkezi hükümetten yerel hükümetlere şartlı transferleri içermesinden dolayı mali desantralizasyon derecesinin ölçülmesinde bir eksiklik oluşturduğu belirtilmiştir. Bu eksikliklerin bir sonucu olarak da mali desantralizasyon ile ilgili kullanılan göstergelere dayanarak geleceğe ilişkin tahminlerde bulunmak zor olabilmektedir.

Yerel yönetimlerin mali desantralizasyonuna ilişkin değerlendirmeler yapılırken Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı da temel alınabilmektedir (Ulusoy ve Akdemir, 2009:268). Avrupa Konseyi tarafından 15 Ekim 1985 tarihinde imzaya açılan ve 1988 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, konseye üye olan 45 devletin Türkiye dâhil 42 si tarafından onaylanmış bulunmaktadır³. Genel anlamda üç ana başlık altında toplanabilecek şartnamenin birinci bölümünde özerk yerel yönetim kurumlarının dayandığı başlıca ilkeler sayılmış⁴, ikinci bölümde şartnameyi onaylamış devletlerin yükümlülük ve sorumlulukları ile ilgili kurallar sayılmış⁵, son bölümde ise uygulama ve yürürlük ile ilgili kurallardan bahsedilmiştir. İlkelerin sayıldığı birinci bölüm toplam 10 maddeden oluşmaktadır.

³ Şartın “Yükümlülükler” başlıklı 12.maddesi gereğince “Her Âkit Taraf, bu Şart’ın I. Bölümündeki paragraflardan en az 10 tanesini aşağıdakilerin arasından seçilmek üzere en az 20 paragrafı ile kendisini bağlı kabul etmeyi taahhüt edecektir.” denilmek suretiyle açıkça çekince koyma hakkı tanındığı gibi aynı Şart’ın “Çekilme” başlıklı 17.maddesi ile şarta taraf olduktan beş yıl sonra çekilme hakkı da tanınmış olmaktadır.

⁴ Bu ilkeler seçilmiş yöneticilerin çalışma koşulları, yönetsel denetimin niteliği ve sınırı, yerel yönetimlerin kaynak özerkliği, yerel yönetimler ve merkezi idareler arası işbirliği ve dayanışmanın esasları ve yargısal denetimin sağlanması gibi konulardır. Yerel yönetimler üzerindeki devlet denetiminin azaltılması ve kendilerine görevleri ile orantılı gelir kaynaklarının sağlanmasına ilişkin hükümler de şartın bu bölümünde yer almaktadır.

⁵ Bu maddede şartı onaylamış olan devletlerin yükümlülük ve sorumluluklarıyla ilgili kurallar yer almaktadır. İlkelerin birbirlerini bütünlemede olduğu dikkate alınarak ve yerinden yönetim özerkliği ile ilgileri hesaba katılarak devletlerin çekince koymakta özgür davranabilecekleri maddeler ayrı ayrı gösterilmiştir. Yerel özerklik şartında, devletleri şartın ilkelerini yaşama geçirmek amacı ile aldıkları yasal önlemlerin Avrupa Birliği Konsey’ine bildirilmesi dışında; ilkelerin uygulanıp uygulanmadığını ya da nasıl uygulandığını denetlemek amacı ile kurumsallaştırılmış bir nevi izlemeye dayalı sistem öngörülmesi bulunmamaktadır. Bakanlar Komitesi aracılığı ile üye devletler üzerinde yeterli bir siyasi denetim uygulanabilmesine ise şart olanak sağlamıştır.

Hem şartname hem GFS hem de genel literatüre bakıldığında mali desantralizasyon gücünün ölçülmesi için yapılan çalışmaların aşağıdaki gruplara ayrıldıkları görülmektedir:

- Yerel yönetimlerin anayasal tanınırlıklarının durumu;
- Yerel yönetimlerin kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkının varlığının olup olmaması;
- Yerel yönetimin coğrafi sınırlarının korunmasında söz hakkının bulunup bulunmaması;
- Yerel yönetimlerin örgüt ve organizasyon yapılarını belirleyebilme yetisinin olup olmaması;
- Yerel yönetimlerin mali olanakları;
 - Yerel yönetimlerin harcama yapıları,
 - Yerel yönetimlerin gelir yapıları,
 - Yerel yönetimlerin idareler arası mali bölüşümü,
 - Yerel yönetimlerin bağlı oldukları mali kurallar.

1.2.2. Mali Desantralizasyon Göstergeleri

Bu bölümde Bölüm 2’de ampirik uygulaması yapılan yerel yönetimlerin mali olanaklarına ilişkin göstergelerin teorik temelleri ele alınmıştır. İdari ve siyasi olan diğer göstergeler ise çalışmanın kapsamı dışında olmasından dolayı değerlendirmeye alınmamıştır.

1.2.2.1 Yerel Yönetimlerin Harcama Yapıları

Kamu sektörünün ve idarelerin harcama yapılarına ilişkin literatürü en çok belirleyen çalışmalar; Samuelson (1954, 1955) tarafından kamusal malların niteliğine ilişkin çalışmaları, Arrow (1969)’un özel sektör ve kamu sektörünün rollerinin kavramlaştırılması ilişkin çalışması ve Musgrave (1959)’in kamu finansmanı üzerine yaptığı çalışma olmuştur. Bu çalışmalardaki kilit unsur kamu sektörünün verimli işlemesi ön kabulüdür. Eğer çeşitli kamu mallarının sebep olduğu problemler nedeniyle piyasa başarısız olursa, hükümet başarısızlıkları gidermek için uygun politika önlemlerini almalı ve uygulamaya koymalıdır. Bu perspektifte kamu iktisatçılarının işi büyük oranda

başarısızlıkların kaynağını teşhis etmek, uygun çare bulmak ve uygulamak olarak kabul edilmiştir.

Arrow, Samuelson ve Musgrave' in sunmuş olduğu perspektif çok düzeyli bir idare (hükümet) altında, her hükümet düzeyinin ilgili seçim bölgelerinin sosyal refah düzeyini en üst düzeye çıkarmaya çalışacağı varsayımına dayandırılmıştır. Bu nedenle örneğin yerel bir hükümetin, sınırlı yetkiye sahip olan grupların çıkarlarını teşvik etmesi beklenebilir. Tüketimden maksimum marjinal faydanın sağlanabilmesi için yerel maliyeti ulusal maliyete göre daha az olan kamu mallarının olduğu varsayımı altında, merkezileştirilmiş finans ve sosyal refah uygulamaları potansiyel olarak önemli bazı fırsatlar sunması beklenebilir. Bu tür yerel kamu malları için yerel idareler ilgili ülkelerdeki seçmenlerin taleplerini karşılayan kamu çıktıları üretebilmelidirler. Yerel çıktılarla sonuçlanan böyle bir süreç merkezi bir hükümetin tüm ülkede tek ve eşit düzeyde kamu çıkışı sağladığı seviyeden daha yüksek bir sosyal refah düzeyi sağlayacaktır (Oates, 2005:351).

Literatürde geniş bir inceleme alanı bulan kamu harcamaları dinamiği, aynı zamanda mali desantralizasyon ve mali federalizm literatüründe de geniş yer bulmuştur. Genellikle mali desantralizasyonun harcama desantralizasyonu yönü ile GSYİH arasındaki ilişkilerin incelendiği çok sayıda çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda kullanılan değişkenler önceki bölümde de değinildiği üzere genellikle GFS veri tabanından alınmıştır. Mali desantralizasyonu ölçümleyen kullanılan bu yöntemlerden bir tanesi harcama karar verme yetisinin ne derece geliştiği diğeri ise toplam ülke içerisindeki yerel yönetimlerin harcama payları olarak tanımlanabilmektedir. Yerel yönetimlerin harcama yapıları hesaplanırken her bir yönetim düzeyinin konsolide harcamaları “Toplam Harcama – Yönetim Düzeylerindeki İdareler Arası Transfer Harcamaları” formülü ile hesaplanmaktadır. Konsolide toplam genel devlet harcamaları ise genel hükümet düzeyinde toplam harcamaların idareler arası harcamaları ile toplamından ibarettir. Bu formüller yardımı ile hesaplanan harcama kalemleri genellikle gayrisafi yurtiçi hasıla veya toplam genel bütçe harcamalarına oranlanarak harcamalarda ne kadar özerklik olduğu tartışılmıştır (OECD Fiscal Decentralisation Database, Erişim:15/05/2016).

1.2.2.2 Yerel Yönetimlerin Gelir Yapıları

Vergilerin dikey yapısının belirlenmesi literatürde "vergi ödevi sorunu" olarak bilinmektedir (McLure, 1983, 2001:339). Bu belirleme sürecinin temel konusu normatif bir sorundur. Hangi hükümet (idare) düzeyi hangi vergileri kullanmak için en uygundur? Bu sorunun en bilinen cevabı literatürde Tiebout Modeli olarak bilinen varsayımdır. Bu modele göre eliyle oy vererek kendi faydalarını artıracak yerel hizmeti alamayan seçmenler, kendi faydalarını artıracak en uygun yerel yönetim birimlerine ayağıyla oy vererek göç ederler. Böylece seçmenler göç ettikleri yerel yönetim bölgelerinde yerel vergiler ödeyerek faydalarını artıracak hizmetleri alırlar (Tiebout, 1956:424). Bu önermedeki temel sonuç seçmenlerin reel olarak kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalıştıkları ve mobiletelerinin yüksek olduğudur. Diğer bir deyişle eğer idare verimli değilse verimli olan bir idareye kavuşmak için seçmenlerin verimli olması gerekmektedir. Özetle verimlilik yerel idarelerin mobil ekonomik birimlerin fayda sağlamadığı hizmetleri vergilendirmesinden kaçınması değil; aynı zamanda kamu kesiminin bu birimlere hizmet sağladığı durumlarda faydanın vergilendirmesine aktif olarak katılmalarıdır (Oates, 1999:1125).

Yerel yönetimlerde maksimum verimlilik ile vergi sistematığının belirlenmesinde birçok etmen söz sahibi olmaktadır. Merkezi idareler doğrudan, dolaylı, genel, özel, kurumsal ve kişisel vergiler gibi çok çeşitli vergi araçlarından yararlanmaktadır. Burada bahsedilen temel sorun her hükümet (idare) düzeyinde hangi vergilerin kullanılması için en uygun olduğudur. Bu sorunun çözümü ise vergi ödevinin esasları, serbest piyasaların verimliliği, ulusal çıkarlar, yönetim giderleri, mali ihtiyaçlar, vergi problemlerinin çözümü gibi çeşitli alt konuların irdelenmesi ile mümkün olabilecektir (World Bank, Erişim:28/03/2017). Musgrave ve Musgrave (1989:475-478) ise gelir dağılımında verimliliğin sağlanması için merkezi denetimli vergilerin sistemin ana gelir kaynağı olarak rolünün güçlendirilmesi, merkezi ve yerel vergilerin yükünün hafifletilmesi, ulusal önceliğe sahip olan özel kamu malları veya hizmetlerinin merkezi yönetimlerce teşvik edilmesi ve idareler arası mali dengelemenin düzenlenmesi hedeflerinin yerine getirilmesini önermiştir.

Sonuç olarak hem teorik hem de ampirik literatür incelendiğinde (farklı sonuçlar elde edilmesine rağmen⁶) vergilerin yerel hükümetler (idareler) tarafından belirlenebilmesi ile idare verimliliğinin arttığı gözlemlenmiştir. Bu yetkinin devri ise mali desantralizasyon düzeylerinin belirlenmesinde kullanılan önemli değişkenlerden bir tanesini oluşturmuştur.

"Vergi özerkliği" olarak anılan vergilerin yerel idareler tarafından belirlenmesi, yerel yönetimlerin (ve/veya hükümetlerin) kendi vergileri üzerindeki özgürlüklerinin çeşitli yönlerini kapsamaktadır. Bu yönler yerel yönetimlerin:

- Bir vergiyi uygulamak veya kaldırmak,
- Vergi oranlarını belirlemek,
- Vergi tabanını tanımlamak
- Bireylere ve firmalara vergi indirimini veya muafiyetleri vermek gibi özellikleridir.

Aynı zamanda bir ülkede tahsil edilen vergi miktarlarının ne kadarının yerel yönetimlerce tahsil edildiği ve yerel yönetim idarelerine aktarıldığı mali desantralizasyon göstergesi açısından önemli bir değişkeni oluşturmaktadır.

1.2.2.3 İdareler Arası Transferler

Brennan ve Buchanan (1980), mali desantralizasyonun gelirlerini maksimize etmeye çalışan merkezi idarenin davranışları üzerinde kısıtlayıcı bir etkisi olduğu varsayımını geliştirmişlerdir. Brennan ve Buchanan'ın varsayımını test eden öncü çalışmalar Oates (1985) ve Nelson (1987) tarafından gerçekleştirilmiş ve bu hipotezi ne destekleyen ne de desteklemeyen sonuçlar elde etmişlerdir. Marlow (1988), ise yerel yönetimlerin harcamalarının toplam devlet harcamaları içerisindeki payının yükselmesinin toplam kamu sektörünün küçülmesinde pozitif bir korelasyon olduğunu belirtmiştir. Brennan ve Buchanan'nın açıklık getirmediği temel konu yerel yönetimlerin harcamalarının finansman kaynaklarının belirlenmesidir. Kaynakların artırımı iki şekilde gerçekleşebilmektedir. Bunlardan birincisi yerel yönetimlerin kendi öz gelirlerinin olması, ikincisi merkezi idareden yerel idarelere fon aktarımıdır. Bu ayrımın yapılmasının ardından literatürdeki bazı çalışmalar yerel yönetimlerin kendi gelir kaynaklarının veya

⁶ Bakınız Bölüm 1.2.1

idareler arası transferler yolu ile gelir elde etmesinin de pozitif ve negatif yönleri incelerken⁷ bazı çalışmalarda idareler arası mali ilişkilerin nedenlerini saptamaya ve öneriler getirmek üzerine yoğunlaşmıştır⁸.

Bu açıklamalar ışığında OECD tarafından farklı idare düzeylerine aktarılması gereken transferler olarak tanımlanan idareler arası mali transferler mali desantralizasyonun önemli göstergelerinden birisini oluşturmaktadır. Transferlerin büyüklükleri hesaplanırken yalnızca ülke içerisindeki yönetim düzeyleri dikkate alınmaktadır. Bu sebeple herhangi bir şekilde alt düzey yönetimlerden uluslararası düzeyde bir harcama transferi olması durumunda bu idareler arası transferlerde değil, yönetimin harcama kalemleri hesabında izlenmektedir.

Yerel ve merkezi otorite arasındaki ilişkileri tanımlayan idareler arası transferler temel olarak ikiye ayrılmıştır. Bunlar, gelir yönlü ve gider yönlü transferlerdir. OECD tarafından sekiz kategoriye ayrılmış gelir yönlü transferler aşağıda belirtilmiştir.

- Bloke transferler: Yalnızca belirli bir amaç için kullanılabilmesi koşuluyla verilen transfer veya hibelerdir.
- Bloke edilmemiş transferler: Tahsis edilmeyen transferler olarak da adlandırılan bu gelirler, yerel yönetimlerin kendi öz gelirleri gibi harcayabildikleri gelirlerdir.
- Zorunlu transferler: Zorunlu transferler merkezi hükümetlerin kanuni olarak gerçekleştirilmesi zorunlu olan yükümlülüklerdir. Bu hibenin hem boyutu hem de verildiği koşulların mutlaka bir tüzük ya da icra kararnamesinde bulunması gerekmektedir.
- Takdir yetkisine sahip transferler: Takdir yetkisine bağlı hibelerin zorunlu olarak alt idarelere verilmesi gerekmemektedir. Bu hibeler genellikle geçicidir ve merkezi idarenin isteğine bağlıdır. Genellikle belirli altyapı projelerine veya olağanüstü bir durumda acil yardım için yapılan hibeler bu niteliğe sahiptir.
- Karşılıklı transferler: Karşılıklı hibeler yerel projeleri tamamlamak üzere tasarlanmış hibelerdir. Bu hibenin tahsis edildiği hizmetler ile direkt ilişkilidir.

⁷ Rodden (2002:672) idareler arası gelir transferlerini idarelerin kendi arasındaki taahhütleri perspektifinden incelemiştir.

⁸ Kesik, (2005b:78-81) idareler arası mali ilişkilerin nedenlerini dikey eşitsizlikler, yatay eşitsizlikler, dışsallıklar, merkezi yönetimin hizmetlerle ilgili asgari standartları, ekonomik istikrar ve adalet olarak sınıflandırmış ve açıklamalarda bulunmuştur.

- Karşılıksız transferler: Karşılıksız hibeler, herhangi bir yerel projeyle doğrudan bağlantılı olmayan hibelerdir. Ve doğrudan yerel düzey ile ilişkili olmayabilir.
- Cari transferler: Cari harcamalar için harcanacağı varsayılan hibelerdir.
- Sermaye transferleri: Yalnızca sermaye harcamaları için harcanacağı varsayılan hibelerdir.

1.2.2.4 Mali Kuralların Yapısı

Mali kurallar politika yapıcıların politika kararlarında uyması zorunlu olan ve özerkliği kısıtlayan yapılar bütünü olarak tanımlanabilmektedir. Literatürde mali kurallar hakkında en çok sorulan soru “maliye politikasında takdir yetkisinin sınırlandırılmasının gerekçesi ne olabilir?” sorusudur. Bu soruya cevap verilirken öncelikle ekonomik faktörlere ek olarak bir ülkenin tarihi, gelenekleri ve kültürel tercihleri kamu kesiminin ve kamu borcunun boyutunun ülkeler arasında farklı olmasına neden olabileceğinin bilinmesinde fayda olduğu düşünülmektedir. Politik ekonomi literatüründe ise bu farklılıkların siyasi ve kurumsal çevrenin bozulmasına neden olabileceğini gösteren bir çok çalışma mevcuttur.

Yukarıda değinilen nedenler veya başka sebepler politika yapıcıları yapısal bütçe açıklarına doğru itebilir (Alesina ve Perotti, 1995:3-4). Güç kaybıyla karşı karşıya kalan politikacılar kendi kişisel faydalarını, kamunun kümülatif faydasından daha değerli görüp yeniden seçilebilmek için maliye politikaları aracılığıyla politikaları manipüle etmeye yönelebilirler (Daban, Detragiache ve vd., 2003:13). Bu süreçte uygulanan siyasi politikalar aşırı hükümet harcamalarına neden olabilir. Örneğin seçim bölgelerinden fayda sağlamak için kamu harcaması yapmayı isteyen ancak bu tür kararları finanse etmek için gereken yüksek vergilerin sonuçlarından kaçınan politika yapıcılar kamu gelirlerini artırmadan, harcamaları artıma yoluna gidecektir. Sonuç ilk olarak aşırı yüksek harcamalar, sonra ise yüksek bütçe açıkları olacaktır (Weingast, Shepsle ve vd., 1981:642-643).

Mali kurallar bu ve benzeri oluşabilecek çarpıklıkların önlenmesi için bir araç olarak önerilmiştir. Örneğin bütçe açıklarının yasal olarak bağlayıcı dengeli bir bütçe kuralı aracılığıyla çözümlenebileceği düşünülmüştür. Mali kurallar genel olarak:

- Bütçe açıklarına ilişkin;
- Kamu harcamalarına ilişkin;

- Kamu gelirlerine ilişkin olabilmektedir.

Kamu harcamalarının ve kamu gelirlerinin paylaşımlarına karar vermek ve borç toplamak için yerel yönetimleri yetkilendirmenin ülkesel bazda hem verimliliği artırdığına hem de azalttığına ilişkin çok sayıda çelişkili ampirik çalışma mevcuttur. (Bknz. Tablo 1-Tablo 2) Kamu harcamalarının desantralizasyonu toplam kamu çıktısı verimliliğinin artırabildiği gibi ulusal mali hedeflerin başarılmasını da engelleyebilmektedir. Yukarıda bahsedilen ve merkezi hükümetler için önerilen kuralların merkezi olmayan bir sistemde uygulanması basit değildir ve olası her yaklaşımın hem avantajları hem de dezavantajları vardır.

Genel olarak desantralize olmuş sistemlerde mali kuralların yürürlüğe konması ve etkin olabilmesi için merkez ile yerel hükümetler arasında açık bir siyasi taahhüt veya yasaya dayanan; yaptırımları ve kuralları içeren müzakere edilmiş bir anlaşma gerekmektedir. Bu tür bir anlaşma izleme yapılmasına olanak sağlaması için güçlü raporlama gereksinimlerini karşılayabilen etkili bir bilgi sistemi tarafından da desteklenmelidir. Gerekli önkoşulların karşılandığı varsayımı altında alt idari (veya hükümet) düzeyler ile yapılan antlaşmanın içeriğinin ne olması gerektiği konusunda ise net bir görüş yoktur. Bir seçenek hükümetin her düzeyine göre harcama sınırlarını müzakere etmek ve böylece genel hükümet tavanını etkin biçimde belirlemektir. Bu tür bir anlaşma merkezi hükümet harcamaları için bir sınırlama ve bütün olarak yerel yönetimlerin harcamaları için sınır olarak önerilebilmektedir. Ancak harcama tavanları hükümet düzeylerinde, harcama sorumluluklarında ve bölgedeki tercihleri yansıtan her idari düzeyde farklılık gösterebilir. Bu çerçevede, kriz dönemlerinde finansman açığını finanse etmek için yerleşik kişilerin ödünç verebileceği veya merkezden sağlanan finansmanın döngüsel gelir yetersizliklerini telafi edebilecek şekilde ayarlanması koşuluyla, yerel yönetim bütçelerinin etkin çalışmasına olanak tanır. Bu yaklaşımın dezavantajı toplam harcama tavanının nasıl dağıtılacağına dair bir anlaşmaya varılmasının zorluğudur. Çünkü çok sayıda kuruluşun bu antlaşmaya dahil edilmesi gerekmektedir. Dahası yerel yönetimlerin merkezi hükümetten daha uzun gecikmeler ile rapor verme eğiliminde olmaları izleme fonksiyonunu da oldukça karmaşık hale getirebilmektedir.

Alternatif bir seçenek yalnızca yerel yönetimler için bir bütçe dengesi kuralını müzakere etmektir. Bu tür bir anlaşma tüm devletin aynı anda harcama limitlerini

müzakere etmekten ve izlemekten daha kolaydır. Ancak gelirlerin beklentilere oranla iyi performans sergilediği yıllarda genel harcama tavanı olmasından dolayı gelirler etkin kullanılamayacak diğer yıla devredilecektir. Bu dezavantajları gidermek için ise merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasında gelirlere ilişkin de bir antlaşmanın olması döngüsel etkileri en aza indirmek üzere tasarlanabilir.

Sonuç olarak yerel yönetimlerin desantralize olduğu bir sistemde mali kuralların tasarlanıp uygulanmasının merkezi sistemlere oranla daha karmaşık olduğu ortaya çıkmaktadır. Tüm ülkeler için tek bir ortak reçetenin sunulması ise mümkün değildir. Mali kurallara ilişkin seçimler mutlaka ülke bazında yapılmalıdır (Daban age., 2013:17-18).

1.3 MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TEORİSİ

Çevresel sürdürülebilirlik, sosyal sürdürülebilirlik ve mali sürdürülebilirlik gibi sürdürülebilirliğin çeşitli yönleri konusunda giderek artan bir literatür bulunmaktadır. Mali sürdürülebilirlik kavramı genel olarak finansal varlıkların sürdürülebilir olması anlamı taşımaktadır. Özel sektörde bu durum belirli bir kar marjını veya düzeyini korumak olabileceği gibi belirli bir büyüme düzeyine erişmek için hedeflenen finansal stabilite de olabilmektedir. Kamu sektörü için ise mali sürdürülebilirlik en genel anlamda kamu finansal varlıklarının maksimum toplumsal fayda yaratacak şekilde düzenlenmesi anlamı taşımaktadır. Mali sürdürülebilirlik literatürü ise genellikle mali sürdürülebilirlik analizleri, borçların ve bütçe açıklarının sürdürülebilirliği ile ilgilenmiştir.

Bu bölümde öncelikle mali sürdürülebilirlik kavramı açıklanmış, daha sonra tarihsel süreç içerisinde literatüre yer verilmiş, en son olarak ise çalışmanın üçüncü bölümünde de yararlanılan mali sürdürülebilirlik analiz yöntemlerine değinilmiştir.

1.3.1 Mali Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik terimi Oxford sözlüğünde “belirli bir oran ve/veya düzeyde devam ettirilebilir”, Merriam-Webster sözlüğünde “devam ettirilebilme önkoşulu ile yapılabilmesi olasılık dahilinde olan”, Cambridge sözlüğünde “bir süre boyunca devam edebilen” şeklinde tanımlanmıştır (Cambridge Dictionaries; Merriam-Webster-b; Oxford Dictionaries-b). Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise sürdürme terimi devam ettirilebilir olarak açıklanmıştır (“Sürdürme TDK Anlamı”).

Mali sürdürülebilirlik ise genel olarak ekonomistler tarafından hükümetlerin uyguladıkları maliye politikalarının sürdürülebilirliği olarak anlaşılmakla beraber tanımı üzerinde tam bir uzlaşa sağlanamamıştır (Burnside, 2005:1). Ancak mali sürdürülebilirlik genel olarak devlet borçlarının ve bütçe açıklarının uzun dönemde sürdürülebilirliği olarak anlaşılmaktadır (Şen, Sağbaş ve vd., 2010:104-105).

Devlet borçlarının sürdürülebilirliği devleti mali iflasın eşiğine getirmeyecek bir şekilde borçların yönetilmesi anlamı taşımaktadır. Ancak devletin ne kadar iç ve dış borç stokunun bulunması gerektiği ve bu borçların vadelerinin sürelerinin ne kadar olacağına ilişkin kesin bir ortak görüş bulunmamaktadır (Neck ve Sturm, 2008:1). Devletin toplam borç stoku genellikle bir yıl içerisindeki hükümetin yapmış olduğu giderlerin gelirlerden çıkarılması yolu ile bulunmakta ve bu tutara ülke borcu adı da verilmektedir (Langdana, 2003:6).

Bütçe açıklarının sürdürülebilirliği açıklanırken öncelikle bütçe açıklarının dönemsel mi yoksa yapısal katılıkta mı oldukları tespit edilmeye çalışılmış, daha sonra uzun dönemde bütçe açıklarının finansmanın nasıl olacağı konuları tartışılmıştır. Uzun dönemde bütçe açıkları kapanma eğilimi gösteriyor ise sürdürülebilir, yükselme eğilimi gösteriyor ise de sürdürülemez bir politika uygulandığı sonucuna ulaşılmıştır (Brandner, Diebalek ve vd., 1998:2-4).

1.3.2 Tarihsel Açıdan Mali Sürdürülebilirlik Literatürü

Kamu borcunun ve mali sürdürülebilirliğin tarihi bağlamı üzerine bir inceleme yapan Burger (2003) literatürü ana olarak üç döneme ayırmıştır. Bunlar;

- Keynesyen Öncesi Dönem
- 1930-1940 Keynesyen Dönemi
- Modern Dönem'dir.

Mali sürdürülebilirliğin analizine yapılan erken katkılar, kamu borcunun ekonomi üzerindeki genel etkileri üzerine tartışan Hume, Smith ve Ricardo gibi klasik yazarlara dayanmaktadır. Bu ekonomistler kamu borcunu olumsuz olarak görmüşler ve denk bütçeyi savunmuşlardır. Bunun nedenini ise savaşlar ve enflasyon sonucunda oluşan kamu borcu tahribinin devleti iflas tehdidi ile karşı karşıya bırakması olarak tanımlamışlardır. Ancak klasik ekonomistlerden olan ve bazı yazarlar tarafından

Keynesyen düşüncenin habercisi olarak adlandırılan Thomas Malthus kamu borcunun olumsuz olduğu görüşünü paylaşmamıştır. Kamu borcunun (kısmen de olsa) talep ve dolayısıyla tüketimin artmasında bir rolü olduğuna inanmıştır. Bunun yanında çağdaşlarına benzer şekilde Malthus yüksek kamu borcundan kaynaklanan enflasyonun potansiyel tehlikeleri ve yüksek borcun finansmanı için yüksek vergilerin alınması sonucunda oluşabilecek zararlar konusunda uyarıda bulunmuştur (Burger, 2003:20).

Mali sürdürülebilirlik konusundaki ilk analiz ise kamu harcamaları, vergi ve bütçe finansmanı arasındaki karşılaştırmaya odaklanmıştır. Devletin borç tarafsızlığı (diğer bir deyişle bütçe açığının ve vergi finansmanının sermaye birikimi ile eşdeğer olduğu hipotezi) ve borç yükünün kuşaklar arası dağılımı Ricardo tarafından tartışılmıştır.

John Maynard Keynes'in ağır etkisiyle geçen 1930'lu ve 1940'lı yıllardaki mali sürdürülebilirlik teorisinin evrimi konusundaki görüşler klasik görüşlerden ayrılarak kamu borcunun daha fazla kabul görüp kullanılması şeklinde olmuştur. Büyük depresyon sonucunda karşılaşılan ekonomik kriz ile birlikte hükümetler borç konusunda klasik teoriden kaçınmış, talep yaratmak ve ekonomileri iyileştirmek için kamu borcunu artırma yolunu seçmişlerdir. Ayrıca bu dönemde II. Dünya Savaşı'nın finansal talepleri hem kamu borcunun hem de kamu borcunun Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)'ya oranının artmasına yol açmıştır. Bu yeni mali gerçeklikler ve Keynesyen ekonominin ortaya çıkışı genel olarak ekonomik büyümeyi teşvik etmek için kamu borcunun kullanılmasını destekleyen yeni bir görüş doğmasına sebep olmuştur. Bu ara dönemde tartışmaya iki önemli katkı Hansen ve Domar'dan gelmiştir. Hansen (1947), kamu borcunun milli gelire etkisine ilişkin incelemelerde bulunmuş ve bugün mali sürdürülebilirlik analizinde halen kullanılan kamu borcunun GSYH'ye oranlarının analiz edilmesi için temel oluşturmuştur. Domar (1944), ise dönemin mali sürdürülebilirlik alanında en sofistike analizini üretmiştir. Çalışması ile ulusal gelir, kamu borçları, borcun faiz masrafları, vergilendirilebilir gelir ve vergi oranı ile başlayan birçok dinamik matematiksel model geliştirmiştir.

Günümüz modern teorisi Keynesyen teoriden hâlâ etkilenmekle beraber 1930'lar ve 1940'lara göre klasik teoriye daha yakındır. Odak, kamu borcunun nasıl finanse edileceği ve kamu borcuna ilişkin uygun sınırlar konusundaki tartışmalar da dahil olmak üzere artan kamu borcunun işsizlikle ilgili bir çözüm arayışına doğru kaymıştır. 1970'li yıllarda "Ricardian eşdeğerlik teoremi" olarak adlandırılan kamu borcu tarafsızlığı teorisi, Barro

(1974) tarafından tekrar canlandırılmıştır. 1970'lerdeki diğer katkılar ise kısa ve orta vadede borç düzeylerinin gerekçelendirilmesine odaklanmıştır. Barro (1979)'nun, vergi düzleştirme teorisi kamu borcunun ve açıklarının refah düzeyinin arttırabileceği bir mekanizmayı göstermektedir. Barro-Ricardo eşitliği olarak bilinen eşitliğe göre tüketiciler vergi indirimlerine tasarruflarını artırarak tepki vermektedirler (Arıcan, 2005:1).

Kamu borçlarının sürdürülebilirliği konusundaki tartışmalar büyüyen bir kamu sektörü, refah ekonomilerinden kaynaklanan büyük yükümlülüklerin ve demografik değişimler nedeniyle 1980'lerde de tartışılmaya devam etmiştir. Bu dönemde literatür çevre ekonomisindeki sürdürülebilir kaynak kullanımı tartışmasından esinlenmiştir. Kamu borcunun çeşitli özellikleri çevre ekonomisindeki analizlerle kavramsal ve metodolojik benzerlikler önermektedir. Bu görüşlere göre ilk olarak kamu borcunun yenilenebilir bir kaynağa benzerliği öne sürülmüştür. Yenilenebilir kaynaklar belli bir eşiğe kadar kullanılabildiği; bu noktanın ötesinde kaynağın üreme kapasitesi zarar gördüğü ve kaynağın yenilenemez bir hale geldiği ve nihayetinde tükendiği belirtilmiştir. Aynı şekilde kamu borcunun da bir ekonomi için yeterince düşükse bir sorun teşkil etmediği ancak fazla kullanıldığında kaynakları tükettiği varsayılmıştır. İkinci olarak açıkların kirletici nitelikte olduğu; oluşan kirliliğin doğanın emme kapasitesi gibi belirli bir düzeye kadar zararsız olarak absorbe edildiği; bu seviyenin ötesinde ise uzun vadede sistem çökene kadar olumsuz dışsallıklara neden olduğu öne sürülmüştür. Son olarak; hem çevre ekonomisi hem de diğer çalışmalar mali sürdürülebilirliğin tam olarak analiz edilebilmesi için dinamik ya da nesiller arası modellerin kullanılmasını gerektiğini belirtmişlerdir (Chichilnisky, 1996; Heal, 2000; Pezzey & Toman, 2002).

1.3.3 Mali Sürdürülebilirliğin Analiz Yöntemleri

Mali sürdürülebilirliği yalnızca geleneksel göstergeleri (kamu borcu veya yıllık kamu açığı gibi) dikkate alarak ölçmenin en temel eksikliği bu göstergelerin yalnızca mevcut siyasi kararların kısa vadeli etkilerini yakalamaları olarak gösterilmiştir. Bu nedenle maliye politikasının uzun vadeli etkilerini de dikkate alan mali sürdürülebilirlik konusu ekonomi literatüründe önemli bir alan haline gelmiştir (Balassone & Franco, 2000:25).

1980’lerde hükümet kararlarının uzun vadeli etkilerini göz önüne alan yöntemler ve bunların gelecekteki demografik geçişle olan etkileşimlerine ilişkin çalışmalar literatürün ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bu yöntemler sonucu elde edilen göstergeler mali politikaların sürdürülebilir olup olmadığını (eğer hükümet borcunu ödemeye devam ediyorsa) belirlemek için kullanılmıştır. Mali sürdürülebilirliğin birçok hedefi içermesi, verilerin niceliği ve kalitesi nedeniyle tam olarak ölçmek zor olmuştur. Kullanılabilen araçlar gelişmişlik ve hedefler bakımından farklılık göstermektedir. Bu durum ise herhangi bir yolun diğerinden daha iyi olup olmadığını belirlemeyi zorlaştırmıştır. Bu bağlamda mali sürdürülebilirlik analizleri ana olarak dört sorunu incelemektedir. Bunlar:

- Hükümetin borçlanma kabiliyetinin tahmini;
- Mali krizlerin başlangıcının tahmini;
- Şarta bağlı yükümlülüklerle ilişkilendirilen mali risklerin değerlendirilmesi;
- Önceki mali politika kaydının değerlendirilmesi ve gelecekteki politikanın tartışılmasıdır (Burnside, 2004:2).

Mali sürdürülebilirlik analizlerinin daha sofistike hale gelmesiyle yukarıda belirtilen sorunların daha kesin bir şekilde irdelenebileceği açıktır. Bununla birlikte analiz yönteminin basit olması da uygulayıcı tarafından kullanılma şansını artıracaktır. Bu durumda ise hesaplanması kolay ve güncellenebilen araçlar mali saydamlığa katkıda bulunacaktır (Croce ve Juan-Ramon, 2003:3).

Mali sürdürülebilirliği analiz eden yaklaşımları temelde iki ana gruba ayırmak mümkündür. Bunlar; öncüllüğünü Buiter (1985)’in yaptığı ekonomik göstergeler yardımıyla mali sürdürülebilirlik analizi yapan Muhasebe Yaklaşımı (accounting approach to the budget deficit) ve öncüllüğünü Hamilton ve Flavin (1986)’in yaptığı ekonometrik analizler ile mali sürdürülebilirliği test eden Bütçenin Bugünkü Değer Kısıtı Yaklaşımı (present value constraint approach - PVC)’dir.

Buiter (1985), basit bir gösterge önermektedir. Temel olarak sürdürülebilir maliye politikası için kamu kesimi net değerinin mevcut seviyesindeki çıktıya oranını koruması gerekliliğini vurgulamıştır. Analiz sonucunda elde edilen olumsuz değerler faiz dışı bütçe açığının çok büyümesi ile mali politikanın sürdürülemez hale geldiğini ve bazı düzenlemelerin yapılması gerektiğini göstermektedir. Buiter’in çalışmasında kullandığı göstergeler basit ve yorumlanması kolaydır. Bununla birlikte veri toplama ve devlet net değerinin ölçülmesi çoğu zaman sorundur. Muhasebe yaklaşımında temel olarak Buiter

(1985), Blanchard (1990), Auerbach, Gokhale ve Kotlikoff (1991, 1992, 1994) çalışmaları kullanılmaktadır.

Hamilton ve Flavin (1986), hükümet açıkları ve sürdürülebilirliği konusundaki ilk ampirik testlerden birini sunmaktadır. Bu testte hükümetlerin bütçe açıklarını ne kadar süre ile devam ettirebilecekleri sorusunu incelemişlerdir. Uzun dönemde hükümetlerin bütçelerini belirli bir noktada dengede tutmaya ve borcunu ödemek için fazlalıklar yaratmaya başlamasını önermişlerdir. Böylece alacaklı olan kesimler için Ponzi oyununda koşulları yerine getirme sözü verilmiş olmaktadır. Modellerinin temelini mevcut değer bütçe kısıtı oluşturmaktadır. PVC'yi test eden ekonometrik çalışmalar ekonomik bir model vasıtasıyla açık bir biçimde reel faiz oranı, ekonomik büyüme, enflasyon gibi bağımlı değişkenlerle bağlantı kurmaksızın, birincil açık (veya birincil fazla)⁹, borç stoku, bazen de bütçe harcamaları ve bütçe gelirleri gibi değişkenlerin zaman içerisindeki değişimlerine odaklanmıştır. Literatürde en çok kullanılan yöntemler ise ilgili serilere birim kök ve/veya eş-bütünleşme analizleri uygulanarak sürdürülebilirlik analizi yapılmasıdır. Ancak söz konusu sürdürülebilirlik testlerinin uygulanabilmesi maliye politikası uygulamasında bir değişikliğin olmamasını ve uzun bir gözlem döneminin varlığını gerektirmektedir (Şen, Sağbaş ve vd., 2010:107). Ekonometrik yöntemler zaman serilerini kullanarak geçmiş verileri kullanarak geleceği tahminlerler. Bu sebeple eğer geçmiş zaman serilerinde yapısal kırılma dönemi varsa tahminin kesinlik derecesinin düşeceği öngörülür. Aynı zamanda bu tahmincilerle geleceğe ilişkin projeksiyonlar yapıldığında mevcut ekonomi yönetim politikalarının değişmeyeceği varsayılmalıdır. Çünkü değişmesi durumunda tahmincilerin istatistiki geçerliliği kaybolacaktır (Krejd, 2006:7).

Bu analiz yöntemlerine rağmen kamu maliyesinin durumunu açıklamak veya tahmin etmek için verilerin giderek yeterli olmadığı düşüncesi hakimdir. Bohn (1995), Barnhill ve Kopits (2003), IMF (2003) gibi yayınlanan birçok çalışmada bilim insanları mali sürdürülebilirlik kapsamında analiz modellerine ilişkin belirsizlik eklemiş ve değerlendirme kapsamını genişletmişlerdir. Bunun sayesinde ise teori ve uygulamayı daha yakından düzenlemek mümkün olmuştur. Bu ampirik dinamik simülasyon çalışmaları hem içsel hem de dışsal değişkenler içermiş ve giderek daha karmaşık hale

⁹ Birincil bütçe açığı, toplam bütçe açıklarından faiz ödemeleri için ayrılan toplam miktarın düşülmesi ile oluşan açıktır. Birincil açık ölçütünü aşağıdaki formülle göstermek mümkündür (Egeli, 2002:30):

Birincil Açık= Bütçe Açığı – Faiz Ödemesi

gelmiştir. Mali sistemlerde belirsizlik ve şok getiren bu dinamik modeller hükümetin mali sürdürülebilirliğini daha doğru bir şekilde analiz etmeye yöneliktir. Aşağıdaki liste, mali sürdürülebilirlik analizine bu yöndeki katkıları özetlemektedir:

- Bohn (1995), hükümet maliye politikalarını stokastik genel denge modelinde, politika faiz oranlarının büyüme oranlarının altında olduğu durumda araştırmıştır.
- Barnhill ve Kopits (2003), kullandıkları Değişken-Risk Yaklaşımı (Variable at Risk Approach) ile kriz önleme konusundaki kilit risk değişkenlerinin kamu sektöründeki etkisini incelemişlerdir. Bu yaklaşım hükümetler için olası gelecekteki finansal koşulların dağılımını taklit etmektedir. Olası gelecekteki riski telafi etmek ve mali sürdürülebilirliği sağlamak için ise gerekli olan mali düzenlemeyi belirlemek amacıyla finansal başarısızlığın olasılığını hesaplamaktadır.
- Croce ve Juan-Ramon (2003), hükümetin tepki fonksiyonuna bağlı olarak Kamu Borç Stoku/GSYİH oranının hareketine dayalı bir model sunmuşlardır. Bu model, hükümetlerin istenen Kamu Borcu Stoku/GSYİH oranının üstündeki durumlarda tepki verme işlevini ve ardından hedef Kamu Borcu / GSYİH oranının zaman içinde korunmasını sağlamak için kullanılan politikaları incelemektedir.
- Celasun, Debrun ve vd. (2006), sürdürülebilirliğin daha güvenilir ve uzun vadeli bir değerlendirmesini yapmak için kamu borç sürdürülebilirlik analizine olasılıklı bir yaklaşım önermişlerdir. Şok modelleri ile hükümet maliye politikası tepkisi arasındaki ilişkide risklerin büyüklüğüne bakmak için fan çizelgeleri¹⁰ (Fan Charts) kullanmışlardır.
- Budina, Pang ve vd. (2007), dinamik simülasyonlar yaklaşımını, kararlı durum tutarlılık yaklaşımının basitleştirilmiş bir biçimi ile birleştirmiştir. Kullanılan model belirsizlikle başa çıkmak için kullanıcı tanımlı stres testleri ve stokastik simülasyonları da içermektedir. Aynı zamanda maliye politikasının anlaşılmasını ve politika yapıcılarının karşılaştığı kısıtlamaları gidermek için Microsoft EXCEL tabanlı bir mali sürdürülebilirlik analiz aracı ve teknik el kitabı oluşturmuşlardır. Bu araç teori ve pratiği birleştirmek adına önemli bir

¹⁰ Simüle edilen borç frekans dağılımlarını tasvir eder.

adım olmuştur. Karmaşık analitik modelleri politika yapıcılar ve akademik olmayan kullanıcılar için anlaşılabilir hale getirmiştir.

- Bohn (2007), Hamilton & Flavin (1986), Trehan & Walsh (1988), Wickens & Uctum (1993) ve Ahmed & Rogers (1995)'un öne sürdüğü mali sürdürülebilirliğin olması için mutlaka birim köklerin ve eş bütünleşmenin gerekip gerekmediğini tartışmıştır. Çoğu ekonomik göstergenin bir veya ikinci seviyede durağan olduğunu bu sebeple sadece kök testleri ile yapılan analizlerin rastlantısal olarak sonuç verebileceğini belirtmiştir. Bu durumda ise eşbütünleşme testlerinin güvenilirliğinin düşeceğini öne sürmüştür. Bu sorunların ortadan kaldırılması için ise hata düzeltme modelleri ile kamu borç stoku ve bütçe açıklarının incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Literatürde en çok karşılaşılan çalışmalar Muhasebe Yaklaşımı ve ekonometri temelli PVC yaklaşımı alanındadır. Bu sebeple bu iki yaklaşımın matematiksel detaylarına aşağıda ayrıca yer verilmiştir.

1.3.3.1 Muhasebe Yaklaşımı

Muhasebe yaklaşımı; hükümetler tarafından yapılan mevcut maliye politikası kararlarının, şimdiki ve gelecekteki varlık ve yükümlülüklerinin bugünkü toplam değerine eşit olması veya varlıkların yükümlülüklerden fazla olması gerekliliğini temel alarak incelemelerde bulunur.

Muhasebe yaklaşımında mali sürdürülebilirlik, kamu sektörünün zamanlararası bütçe kısıtı bağlamında değerlendirilmektedir. Analizi kolaylaştırmak için özelleştirme süreçleri, senyorej ve arbitraj gelirlerinin olmadığı, varlıkların ve yükümlülüklerin yeniden değerlemelerinin ise sıfıra eşit olduğu varsayılmıştır. Muhasebe yaklaşımında öncelikle kamunun finansman kısıtının belirlenmesi gerekmektedir. D_t t dönemindeki borç stokunu, i_t t dönemindeki faiz oranını, $SURP_t$ t dönemimdeki birincil fazlayı, t dönemleri tanımlamak üzere, kamunun finansman kısıtı Denklem-1'de verilmiştir.

Denklem-1

$$D_t = (1 + i_1)D_{t-1} - SURP_t$$

Denklem 1'deki kamu finansman kısıtı, veri faiz oranı ve birincil açık düzeyinde, borç stoku dinamiğini ifade etmektedir. Bu denkleme göre;

- Eğer $SURP_t = 0$ ise; yani birincil bütçe açık veya fazlası yoksa, borç stokunun büyüme hızı faiz oranına eşit olacaktır.

$$\Delta D_t = D_t - D_{t-1} = iB_{t-1}$$

- Eğer $SURP_t < 0$ ise; yani birincil bütçe açığı varsa; borç stokunun büyüme oranı faiz oranından daha hızlı olacaktır.
- Eğer $SURP_t > 0$ ise; yani birincil fazlası varsa; borç stokunun büyüme oranı faiz oranından daha yavaş olacaktır.
- Eğer $SURP_t > i_t D_{t-1}$ ise; yani birincil fazla pozitif ve toplam faiz ödemelerinden daha fazla olduğu durumda borç yükü zaman içerisinde azalma eğilimine girecektir.

Denklem 1'e göre kamu maliyesinin sürdürülebilirliği için bütçe birincil fazlasının borç faiz ödemelerinin aşması gerekmektedir. Birincil bütçe fazlasının, borç faiz ödemelerini karşılamaması durumunda veya birincil bütçe açığı olması durumunda hem anapara hem de faiz ödemeleri için tekrar borçlanma zorunluluğu ortaya çıkacaktır. Bu durum ise borç stokunun artması ile sonuçlanacaktır.

Muhasebe yaklaşımında mali sürdürülebilirliğin daha iyi analiz edilebilmesi için Buiters (1985), Kamu Sektörü Net Değeri/GSYİH oranının, Blanchard (1990) ise Kamu Kamu Borç Stoku/GSYİH oranının analize dahil edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Kamu sektörü net değerinin uygulamada hesaplanmasının zor olmasından ve/veya tam olarak hesaplanamamasından dolayı literatürde genellikle Blanchard'ın modeli kullanılmaktadır.

Denklem-2'de g_t , t-1 döneminden t döneminde geçişte GSYİH büyüme oranını, Y_t , t dönemindeki GSYİH'ı belirtmek üzere; Kamu Borç Stoku/GSYİH cinsinden Denklem-1 tekrar düzenlendiğinde:

$$\textbf{Denklem-2}$$

$$\frac{D_t}{Y_t} = \frac{(1 + i_t)D_{t-1}}{(1 + g_t)Y_{t-1}} - \frac{SURP_t}{Y_t}$$

Denklem 2 elde edilmektedir. Denklem 2'de $d_t = \frac{D_t}{Y_t}$; $surp_t = \frac{SURP_t}{Y_t}$ ile gösterilirse

$$\textbf{Denklem-3}$$

$$d_t = \frac{1 + i_t}{1 + g_t} b_{t-1} - surp_t$$

Denklem-3 eşitliği elde edilmektedir. Denklem 3'te d_t 'deki değişimler ele alındığında ise eşitlik:

$$\Delta d_t = d_t - d_{t-1} = \frac{i_t - g_t}{1 + g_t} d_{t-1} - \text{surp}_t$$

Denklem-4'deki gibi oluşmaktadır. Denklem 4'e göre

- Eğer; $\text{surp}_t = 0$ ise; d_t oranı $i - g$ oranında artacak veya azalacaktır.
- Eğer; $\text{surp}_t > 0$ ise; yani birincil fazla varsa, d_t oranı $i - g$ oranından daha az oranda artacaktır.
- Eğer; $\text{surp}_t < 0$ ise; yani birincil açık varsa, d_t oranı $i - g$ oranından daha fazla oranda artacaktır.

Buna göre veri faiz oranı ve GSYİH büyümesi varsayımı altında; ancak birincil açık ya da fazlasının sabit bir Kamu Borç Stoku/GSYİH oranı sağlayabilmesi durumunda, birincil açıkların sürdürülebilir olduğu söylenebilmektedir (Cuddington, 1997:3-7; Özcan, 2011:231-232).

1.3.3.2 Dönemlerarası Bütçe Kısıtı Yaklaşımı

Mali sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmalarda ekonometrik yöntemlerin kullanıldığı çalışmalar literatürde daha fazla kullanılmaya başlanmıştır. Ekonometrik modellerin temelinde dönemler arası borçlanma kısıtının sağlanıp sağlanmadığı vardır. Bu kısıtın sağlanması bütçe açığının uzun dönemde kamunun gelir fazlaları ile kapanabileceği olgusuna dayanmaktadır. Dönemler arası borçlanma kısıtına göre devletin borçlarını sürekli yeni borçlanmalar ile ödeyemeyeceği kabul edilmekte olup, uzun dönemde bu borçların geri ödenebilmesi için mutlaka faiz dışı fazlanın verilmesi gerekliliğine dayanmaktadır. Eğer faiz dışı fazlanın bugünkü değeri bütçe açığının değerine eşit ya da bu değerden fazla ise bütçe açığının sürdürülebilir olduğu sonucuna varılmaktadır (Aslan, 2009:229; Göktaş, 2008:46-47).

Ekonometrik çalışmalar Hamilton ve Flavin (1986), çalışmaları ile başlamıştır. Hakkio ve Rush (1991)'de Hamilton ve Flavin'in çalışmalarını teorik olarak çok değiştirmeden, kullanılan ekonometrik yöntemi değiştirmişler ve farklı bir yaklaşım

geliştirmişlerdir. Bu yaklaşımda toplam bütçe geliri ve faiz ödemelerini içeren bütçe giderleri arasındaki uzun dönemli ilişkinin varlığının araştırılması vardır.

Devletin herhangi bir dönemdeki bütçe kısıtını gösteren eşitlik,

Denklem-5

$$G_t + (1 + i_t)\beta_{t-1} = R_t + B_t$$

Şeklinde yazılabilmektedir. Denklem-5'te;

B_t : yeni borçlanma yolu ile elde edilen fonlar,

R_t : hükümet gelirleri,

i_t : bir periyodluk faiz oranını,

G_t : transfer harcamalarını kapsayacak şekilde kamu harcamalarını,

β_t : kamu borç stokunu,

t : ise zamanı göstermektedir.

Bütçe kısıtı hem t dönemi hem de takip eden $t + 1, t + 2, t + \dots, t + n$ dönemleri için sağlanmalıdır. Bu durumda dönemler arası bütçe kısıtı r_t iskonto oranını göstermek üzere;

Denklem-6

$$B_0 = \sum_{t=1}^{\infty} r_t(R_t - G_t) + \lim_{n \rightarrow \infty} r_n B_n$$

Denklem-6 şeklinde ifade edilmektedir. Iskonto oranını belirleyen Denklem-7 ise aşağıdadır:

Denklem-7

$$r_t = \prod_{s=1}^t \frac{1}{1 + i_s}$$

Dönemlerarası borçlanma kısıtı devletin gelecekte net borç stokunun sıfıra yaklaşacağını ve ilerleyen dönemlerde borcun tamamen biteceğini göstermektedir. Ancak eğer harcamaların miktarı gelirlerden yüksek ise bu kısıt sağlanamayacaktır.

Dönemlerarası bütçe kısıtının Denklem-6'daki gibi yazılabildiği yukarıda belirtilmiştir fakat denklem sisteminin test edilebilmesi için alternatif bir eşitliğe ihtiyaç duyulmuştur. Hakkio ve Rush'ın modelinde faiz oranlarının durağan olduğu varsayımı

altında denklemde her iki tarafından iB_{t-1} çıkarıldığında ve $E_t = G_t + (i_{t-i})\beta_{t-1}$ olduğu varsayımı ile Denklem-8 elde edilebilmektedir.

Denklem-8

$$B_{t-1} = \sum_{j=0}^{\infty} \beta^{j+1} (R_{t+j} - E_{t+j}) + \lim_{j \rightarrow \infty} \beta^{j+1} B_{t+j}$$

Uygulanan bütçe politikasının sürdürülebilirliğinin test edilmesinde kullanılan değişken Denklem-8'deki limit kavramıdır. Eğer limit değeri sıfıra yaklaşıyorsa bütçe politikasının sürdürülebilir olduğu anlaşılmaktadır. Denklem-8 çözümlendiğinde ise Denklem 9 elde edilmektedir.

Denklem-9

$$G_t + i_t B_{t-1} = R_t + \sum_{j=0}^{\infty} \beta^{j-1} (\Delta R_{t+j} - \Delta E_{t+j}) + \lim_{j \rightarrow \infty} \beta^{j+1} B_{t+j}$$

Buna bağlı olarak

$$\alpha = \sum \beta^{j-1} (\alpha_1 - \alpha_2) = \left[\frac{1+i}{i} \right] (\alpha_1 - \alpha_2) \text{ ve}$$

$$\varepsilon_t = \sum \beta^{j-1} (\varepsilon_{1t} - \varepsilon_{2t}) \text{ olarak alınırsa Denklem-10 elde edilir.}$$

Denklem-10

$$G_t = \alpha + R_t + \lim_{j \rightarrow \infty} \beta^{j+1} B_{t+j} + \varepsilon_t$$

Yukarıdaki denklemde limit sıfıra yakınsadığında dönemler arası bütçe kısıtı sağlanmış olmaktadır. Denklem-10 regresyon denklemi olarak yazıldığında Denklem-11 oluşmaktadır.

Denklem-11

$$R_t = a + \beta G_t + \varepsilon_t$$

Hakkio ve Rush eğer R_t ve G_t serilerinin level seviyesinde durağan olmamaları ve aynı anda birinci fark düzeyinde (veya daha yüksek bir düzeyde) durağan olmaları durumunda mali sürdürülebilirliğin testi için eşbütünleşme testinin yapılabileceğini belirtmişlerdir. Bu bulguya dayanarak;

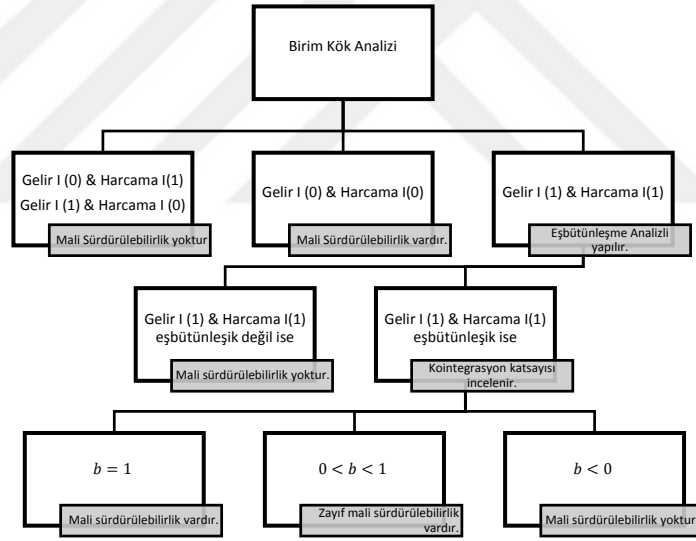
- Eş bütünleşme yok ise mali sürdürülebilirlik yoktur.

- Eşbütünleşme var ise mali sürdürülebilirlik vardır, sonucuna ulaşılmaktadır. Quintos (1995), ise Hakkio ve Rush'ın modelini geliştirerek aşağıdaki önermelerde bulunmuştur.

- R_t ve G_t serileri eşbütünleşik ve $\beta = 1$ ise bütçe açığının güçlü sürdürülebilir olduğunu;
- R_t ve G_t serileri eşbütünleşik ve $0 < \beta < 1$ durumunda bütçe açığının zayıf sürdürülebilir olduğunu;
- $\beta \leq 0$ iken bütçe harcamalarının artan oranda bütçe gelirlerinden daha hızlı artacağını ve mali sürdürülebilirliğin olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Aslan, 2009; Göktaş, 2008; Hakkio & Rush, 1991; Hamilton & Flavin, 1986; Kaya, 2012; Quintos, 1995).

Şekil 5'te yukarıda anlatılan ekonometrik analiz yöntemleri özetlenmiştir.

Şekil 5. Ekonometrik Mali Sürdürülebilirlik Analizleri

Kaynak :Scott-Joseph (2008:186)

Şekil 5'e göre öncelikle gelir ve harcama serilerine durağanlık analizi uygulanması gerektiği görülmektedir. Analiz sonucunda eğer iki seri de level düzeyinde durağan ise mali sürdürülebilirliğin olduğu; eğer serilerden birisi level diğer seri başka bir düzeyde ise mali sürdürülebilirliğin olmadığı; eğer iki seride level düzeyi hariç başka bir düzeyde durağan ise eşbütünleşme analizinin yapılabileceği belirtilmiştir. Eşbütünleşme analizi sonucunda eğer seriler eşbütünleşik değilse mali sürdürülebilirliğin olmadığı; eğer seriler eşbütünleşik ise kointegrasyon katsayılarının incelenmesi gerekli olduğu belirtilmiştir.

Eşbütünleşme analizinin kointegrasyon katsayısı incelendiğinde katsayı sıfırdan küçükse mali sürdürülebilirliğin olmadığı; katsayı sıfır ile bir arasındaysa zayıf mali sürdürülebilirlik olduğu; katsayı bire eşitse güçlü mali sürdürülebilirlik olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

1.4 KARŞILAŞTIRMALI SİYASAL SİSTEMLER TEORİSİ VE MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİ

Birlikte yaşayan insan gruplarının varoluşunu ve kolektif eylemini düzenleyen siyaset aynı zamanda farklı çıkarların ve tercihlerin uyumlaştırılarak uygulanması zorunlu kararlara dönüştürülmesi sürecidir. Bu süreç tarih boyunca farklı kurumlar ve prosedürler ile düzenlenmiştir. Toplumlar modern öncesi (geleneksel) ve modern dönemler olarak kabaca iki döneme ayrılırsa; modern öncesi dönemde yöneten-yönetilen ilişkilerinin temelini gelenekler ve dinsel inançların belirlediğini; yönetme erkinin tek bir kişi veya bir grup/aile elinde toplandığını; yönetenin yönetme gücünü ise temel ekonomik değer olarak toprak sahipliği, asker ve askeri teçhizata sahip olma gibi maddi koşullardan ve yöneticinin tanrının yeryüzündeki temsilcisi olduğuna duyulan inançtan aldığı görülmektedir. Bu iki kaynak aynı zamanda gelenekler ile beslenmekte ve yöneticinin toplumu yönetmekte haklı olduğuna duyulan inancı güçlendirerek siyasal meşruiyeti sağlamaktadır (Hekimoğlu, 2016:6).

1453 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun İstanbul'u toplar yardımı ile fethetmesinden, 1454'te Gutenberg'in taşınabilir harfler ile baskı yapmasından, 1492'de Yeni Dünya'nın keşfinden, 1517'de Protestanlığın kurulmasından, On altıncı yüzyıl boyunca tarımsal üretim tekniklerindeki gelişmelerle birlikte üretimde önemli ölçüde artış sağlanıp, pazara çıkacak ürün miktarının genişlemesi dolayısıyla tüccar sınıfı giderek genişlemeye başlamasından ve Otuz Yıl Savaşlarından sonra modern devletin temelleri atılmıştır (Roskin, 2014:4). Bu süreç sınıfsal yapıyı yıkmış; köylü sınıfının ve zanaatkârlar sınıfının giderek küçülmesine, burjuva sınıfının ise büyümesine sebep olmuştur. Burjuva sınıfının daha da büyüebilmek için daha fazla özgürleşmeye ihtiyaç duymasıyla siyasal iktidarlara baskıda bulunması kişisel siyasi yönetimlerden kitlesel siyasi yönetimlere, diğer bir ifadeyle monarşilerin önce meşruti monarşilere ve oradan da demokrasilere dönüşmesine neden olmuştur.

Siyasi iktidarın nasıl ve kim tarafından kullanıldığı ilk olarak Antik Yunan düşünür Aristo tarafından aşağıdaki Tablo 3’te tanımlanmıştır. Bu altı katlı sınıflandırmada¹¹ Aristo en iyi anayasanın soruşturma aşaması ile oluşturulduğunu ancak bu durumun politik süreç içerisinde çeşitli şekillerde değiştirilebildiğini belirtmiştir. Örneğin oligarşideki egemen sınıfın (kelimenin tam anlamıyla oligoide hüküm sürdüğü, yani çok azı) genelde zengin olması, demokraside (kelimenin tam anlamıyla dêmos'un egemenliği yani insanların egemenliği) ise yoksul olması bu ekonomik sınıfların farklı yönetim tanımlarına dahil edilmesi gerekliliğini doğurmuştur.¹² Bu durumda siyaset zenginler, yoksullar ve bunların arasında bulunana orta derecede zengin bir sınıfın uyumu için dizayn edilen bir anayasa niteliğindedir (“Aristotle’s Political Theory,” Erişim:12/12/2016).

Tablo 3. Aristo’ya Göre Siyasal İktidar Matrisi

		Siyasal İktidar Nasıl Kullanılıyor?	
		Herkesin Yararına (Correct)	İktidar Sahiplerinin Yararına (Deviant)
Siyasal İktidar Sahipleri	Bir Kişinin (One Ruler)	Monarşi (Kingship)	Tiranlık (Tyranny)
	Azınlığın (Few Ruler)	Aristokrasi (Aristocracy)	Oligarşi (Oligarchy)
	Çoğunluğun (Many Ruler)	Politeia (Polity)	Demokrasi (Democracy)

Kaynak: Aristotle’s Political Theory

Antik Çağ’ın ardından siyaset üzerine çok fazla düşünülmemiştir. On beşinci yüzyıla gelindiğinde Floransalı düşünür ve İtalyan Rönesans Hareketi’nin önemli isimlerinden Machiavelli siyasi sistemleri “Krallık” ve “Cumhuriyet” olarak iki değişken üzerinden değerlendirmiş; 18 yüzyılda ise Fransız düşünür Montesquieu siyasi düzenin doğasını üçe ayırmıştır:

- Herkesin sınırlı iktidarı;
- Tek kişinin sınırlı iktidarı;
- Tek kişinin sınırsız iktidarı.

¹¹ Plato'nun Devlet Adamları 302c-d'den uyarlanmıştır

¹² Alternatif düzenler için bkz. Aristo, Siyaset (Politics) III.8, IV.4 ve VI.2

Montesquieu bu düzen varsayımı altında üç temel rejim tipini soyutlama düzeyinde ortaya koymuştur: Cumhuriyet, Monarşi ve Despotluk (Hekimoğlu, 2016:8-10).

1.4.1 Siyasi Yönetim Biçimleri

Siyasi yönetimler yukarıda da değinildiği gibi birçok ölçüte göre sınıflandırılabilir. Bu ölçütler siyasi erkin kim tarafından kullanıldığını belirleyen rejim kriterleri olabileceği gibi, nasıl aktarıldığının belirlenmesi de olabilmektedir. Devletin yapıları da ayrı bir ayırım konusu yapılabilmektedir. Son olarak ise hükûmetlerin örgütlenme biçimlerine göre yönetim şekilleri değişebilmektedir. Bu açıklamalar ışığında;

Siyasi erkin kim tarafından kullanılması kriterine göre yönetim biçimleri¹³:

- Demokrasi;
- Otoriterizm;
- Totalitarizm;

Siyasi erkin aktarılma kriterine göre yönetim biçimleri:

- Monarşi;
- Cumhuriyet;

Devlet yapılanmasına göre:

- Üniter;
- Federal;
- Konfederasyon;

Hükûmetlerin örgütlenme biçimlerine göre ise:

- Başkanlık;
- Yarı-başkanlık;
- Parlamenter sistem olarak ayrılmaktadır.

1.4.1.1 Rejimlere Göre Siyasi Yönetimler

Demokrasi tanımlarının çoğu bilinçli olarak çok boyutlu tutulmuştur. Genellikle bir rejim tanımlanmadan önce mevcut olması gereken özelliklerin kavramsal çerçevesi oluşturulmuş ve bu kavramsal çeşitlilik literatürde çok farklı şekillerde tartışılmıştır.

¹³ Bu sayılan yönetim türlerinin dışında oligarşi, teokrasi (dini rejim) pretoryenizm (askeri rejim) rejim türlerine göre sınıflandırmanın içine alınabilmektedir.

Temel olarak bir rejimin demokrasi olabilmesi için azınlık bir grubun çoğunluk için eşit şartlarda yarışarak yönetme erkine sahip olması gerekmektedir (De Mesquita, Downs ve vd., 2005:440). Bir ülkeyi otokratik denetime sahip herhangi bir kişinin yönetmesi durumunda ise, o kişi çoğunluk için değil; ülkeye kendisini de kapsayan bir çıkar grubu için, o ülkeye kamu malları sağlayacaktır ve yönetimi sahiplenecektir. Ne kadar kamu malı sağlanacağı bir siyasi partinin, menfaat grubunun, hükümdarın veya toplumun herhangi başka bir kısmının menfaatlerine göre değişecektir (Olson, 1993:569). Totalitarizmde ise toplumu bir bütün olarak ele alan, bütün olarak dönüştürmek isteyen ve total kontrol sistemi ile toplumu sürekli düzenleyen devlet ideoloji, siyasal parti veya liderlik olgularının bütünlüğü vardır. Totalitarizmin en önemli özelliği toplumun siyasal olarak tüm kontrolünün sağlanmasıdır (Çetin, 2002:16).

1.4.1.1.1 Demokrasi

Demokrasi kavramının yaklaşık iki bin beş yüz yıllık bir tarihi olmasına rağmen devletlerin uyguladığı demokrasi tarihi oldukça inişli-çıkışlı yaşanmıştır. Demokrasi İlk Çağda Eski Yunan uygarlığında ortaya çıkmış ve Atina Şehir Devleti'nde kısmen uygulama alanı bulmuştur. Fakat Orta Çağ boyunca etkisini yitirdiği gözlemlenmiştir. Demokrasinin yaygın bir siyasal ideal haline gelmesi için Yeni Çağ ve Avrupa Aydınlanma Dönemini beklemesi gerekmiştir (Erdoğan, 2012:229). Demokrasinin¹⁴ Antik Yunan Dönemi'nde sürü yönetimi olarak kabul edilmesinden dolayı, on dokuzuncu yüzyılın sonlarına kadar negatif bir anlamı olmuştur. Halkın kendi kendini yönetmesi olarak da adlandırılabilen demokrasi kavramı ana olarak iki şekilde karşımıza çıkmaktadır (Micheal G. Roskin, Cord, Medeiros vd vd., 2013:120):

- Doğrudan Demokrasi
- Temsili Demokrasi

Doğrudan demokrasi halkın referandum ve benzeri seçim sistemleri ile direkt olarak yönetilme biçimi iken, temsili demokrasi halkın seçtiği bir yöneticiler grubu aracılığı ile yönetilme biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹⁴ Yunanaca demokratia; demos=halk ve kratia=yönetim kelimelerden türemiştir.

1.4.1.1.2 Otoriteryanizm

Latince *auctoritas* sonrasında Fransızca *autorité* kökeninden dilimize uyarlanan otorite kelimesi geçmişte pozitif anlamda “*kabul görmüş ve meşru*” olarak kullanılıyor iken, günümüzde otorite negatif anlamda “*yaptırma, yasak etme, emretme, itaat ettirme hakkı veya gücü*” kelime anlamını taşımaktadır (“Otorite”, Erişim:21/12/2016). Otorite kavramından ise otoriteryanizm veya otoriter rejim kavramı türetilmiştir. Günümüzde otoriteryanizm baskıcı, ezici, özgürlükleri kısıtlayıcı anlamında hatta demokrasinin tersi anlamında kullanılmaktadır (Giovanni, 1997:202). Otokrasi ise hiçbir kurala bağlı olmayan tek kişi yönetimlerine denmektedir (Türköne, 2011:55).

Otoriter rejimin temel olarak dört temel özelliği sıralanabilir. Bunlar (Wesolowski, 1990:436):

- Devlet toplumsal entegrasyonun ve düzenlemenin temel mekanizmasıdır;
- Devlet, diğerlerinin üstünde duran bir organizmadır;
- Devlet her zaman azınlık tarafından kontrol edilir;
- Çoğunluğun kuralı sadece illüzyondur önermeleridir.

1.4.1.1.3 Totalitarizm

Günümüzde demokratik rejimler gibi totaliter sistemler de geniş ölçüde halka dayanma iddiası ve zorunludur. Ancak demokratik rejimler ile totaliter rejimlerin katılım konusunda önemli farklılıkları vardır. Demokrasilerde katılımın kişisel düzeyde olmasına karşın totaliter rejimlerde katılım kitlelerin seferber edilmesi ile kendini göstermektedir (Kapani, 2012:155). Totaliter sistemlerin yaşayan en saf örnekleri komünist sistemlerdir. Totaliter rejimlerin en temel özellikleri ise:

- Devletin resmi bir ideolojiye sahip olması;
- Ekonominin büyük bölümünün devletin elinde olması;
- Devletin yönetim organlarının güçlü bir merkeziyetçilikle kontrol edilmesidir.

1.4.1.2 Devlet Biçimlerine Göre Siyasi Yönetimler

Zaman içerisinde çeşitli devlet biçimleri görülmüştür. Devlet biçimleri ise yürütme erkinin nasıl aktarıldığına göre de değişiklikler göstermiştir. Tarihte ilk olarak gücü tanrıdan alan mutlak monarşiler, sonra tanrı kralın bazı haklarını devrettiği ve seçimle

gelen bir yasama organının bulunduğu ve 18-19 yüzyıldan itibaren uygulanan meşrutî (parlamentar) monarşiler görülmüştür. Tanrı kralların olmadığı ve gücü halktan alan cumhuriyetler ise tarihte çeşitli şekillerde kendini göstermiştir. Bazen halk için seçici kurulların olduğu, bazen ise direkt olarak halkın söz sahibi olduğu çeşitli cumhuriyet devlet sistemleri uygulamaları ile karşılaşmıştır.

Monarşi ile cumhuriyet arasında nasıl bir ayırım yapılacağı konusu tartışmalıdır. Bu konuda çeşitli kriterler önerilmiştir. Devlet şekillerini ilk olarak monarşi ve cumhuriyet olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutan yazar Jellinek'tir. Jellinek (1913)'e göre devletin en yüksek organı birden fazla kişiden oluşuyorsa cumhuriyet, bu organ tek kişiden oluşuyor ise monarşik bir sistem vardır. Carre De Malberg (1922)'e göre, monarşi egemenliğin tek kişiye ait olduğu bir rejimdir. Diğer bir deyişle, hükümdar devlet içerisindeki iktidarın tek ve en yüksek sahibidir. Cumhuriyet ve monarşiyi birbirinden ayırmak için kullanılan en yaygın yöntemlerden birisini ise Deguit (1928) önermiştir. Deguit'e göre ayırımın temelini devlet başkanının göreve geliş usulü oluşturur. Eğer devlet başkanı bu makama veraset usulüyle geliyorsa monarşi, eğer başka bir usulle geliyorsa devletin şekli cumhuriyettir çıkarımını yapmıştır (Gözler, 1999:53-55).

1.4.1.2.1 Monarşi

Monarşi en basit anlamı ile bir hükümdarın bağlayıcı yasalar olmadan devlet işleri hakkında karar verebilmesi olarak tanımlanmaktadır. Monarşiler tarihsel süreçte iki ana evrede incelenmektedirler. Bunlar:

- Mutlak Monarşiler ve
- Meşrutî (parlamentar) Monarşilerdir.

Mutlak monarşide devletin yetki ve fonksiyonları yönetici kişinin (kral, padişah vb.) elinde bulunmaktadır. Kral yürütme yetkisinin kullandığı gibi verdiği emirler aracılığı ile yasama yetkisine de sahiptir. Mutlak monarşilerde yasama organının da yürütme organı ile birleştiği bazı sistemler de görülmüştür. Kralın mutlak iktidarın teorik dayanağı genellikle tanrının yeryüzündeki yüzü olarak adlandırılan ilahi hukuk anlayışıdır (Göze, 2011:574-575).

Avrupa Reform ve Rönesans hareketlerinin ardından ve özellikle 17. yüzyıldan sonra laikleşme hareketleri ile beraber iktidarın tanrısallığı görüşü yerini halkın iktidarı görüşü ile değişmiştir. Yürütme, yasama ve yargı yetkileri sınırsız olan tanrı kralların

yerine; kralların anayasal olarak sınırlandırıldığı ve bazı yetkilerini devrettiği yeni yönetim şekilleri ortaya çıkmış ve anayasal dayanağı olan Meşrutî (Parlamentar) Demokrasiler doğmuştur (Yayla, 2014:63). Parlamentar monarşiler ile mutlak monarşiler arasındaki en temel fark yürütme organının yetkilerinin kısıtlanması, en belirgin benzerlik ise irki olarak iktidarın el değiştirmesidir.

1.4.1.2.2 Cumhuriyet

Cumhuriyet kelimesi Latince “*res publica*” yani bir topluluğu birleştiren, onların bir olmasını sağlayan durum, kamusal olan anlamına gelmektedir. Aynı zamanda Arapçada “cumhur” kelimesi, bir araya gelme ve toplanarak birlik oluşturma anlamına gelmektedir. Latince *res publica* kelimesi, Arapçadaki cumhur kelimesi ile benzer bir anlama geldiğinden zamanla bu ilke üzerine oturan rejimlere Türkçede Cumhuriyet adı vermeye başlanmıştır.

Hukuk dilinde cumhuriyet monarşi olmayan rejimi ifade etmektedir¹⁵. Modern anlamda cumhuriyet terimi ise kamu işlerinin yönlendirilmesinde temel karar yetkisinin halka ait olduğunu bir sosyo-politik tasavvurun adıdır. Kısaca cumhuriyeti karakterize eden nokta kamusal faaliyet ve kararlara öncelik tanınması, bu alanı bir sosyo-politik örgütlenmenin odak noktası saymasıdır.

Cumhuriyet rejimlerinde en büyük görev vatandaşlara verilmiştir. Cumhuriyet rejiminde yurttaşının hem tartışılan sorunlar hakkında bilgi edinmesi hem de ortak karar alma sürecine bilfiil katılması anlamında siyaseten aktif olması beklenmektedir (Erdoğan, 2012:278-280).

1.4.1.3 Hükümet Örgütlenmesine Göre Siyasi Yönetimler

Demokratik hükümetlerin iki temel biçimi vardır. Bunlardan biri parlamenter sistem iken diğeri başkanlık sistemidir. Parlamentar sistemde, hükümet yasama organının var olma güvencesine bağlıdır ve hükümetin başı sabit bir süre için hizmet etmektedir. Dolayısıyla yürütme ve yasama birbirinden bağımsızdır. Yürütme organı yasama organı tarafından kanunlarda gerekli görülen hallerde veya güvenoyu alamaması durumunda

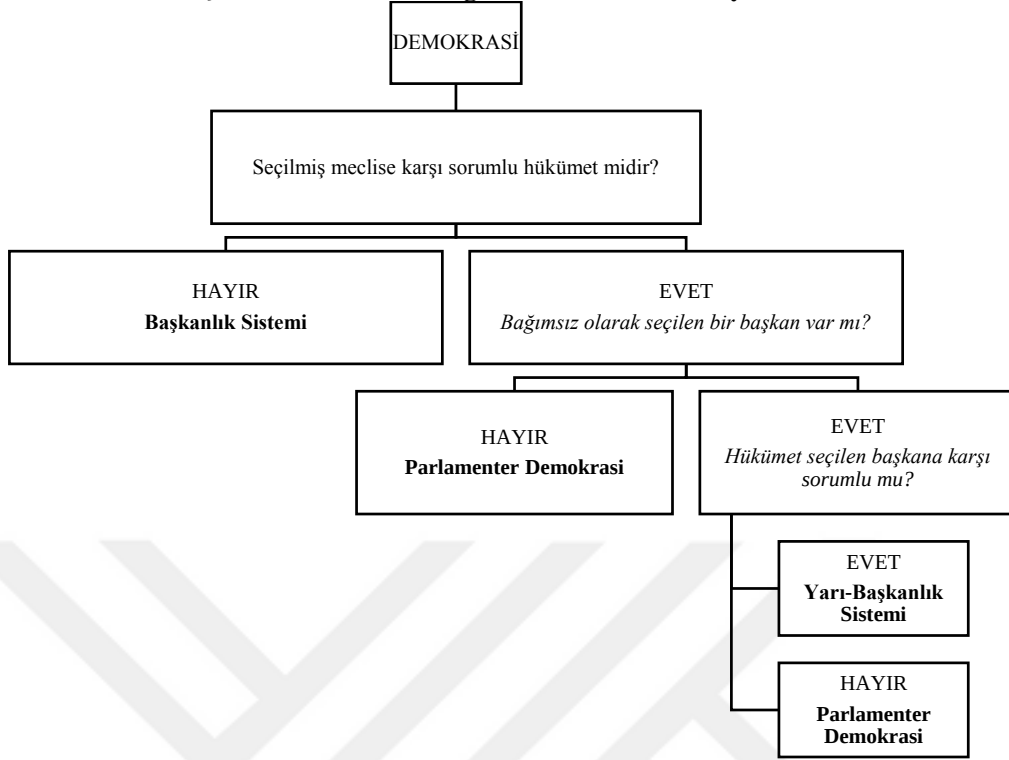
¹⁵ Bu anlamda cumhuriyet ile demokrasi arasında teorik olarak zorunlu bir ilişki yoktur. Bu demektir ki bir rejim cumhuriyet olduğu halde demokratik olmayabilir ve monarşik rejimlerin otoriteryen olması da zorunlu değildir.

düşer; bu durumda ya parlamentoda tekrar yürütme için bir iç seçim yapılması ya da genel seçimlerin yenilenmesi gerekir.

Diğer biçim ise başkanlık sistemidir. Başkanlık sisteminde yürütme organı yasama organı içerisinden değil direkt olarak halk aracılığı ile seçilmektedir. Bu durumda yürütme organını görevden almak mümkün değildir. Parlamenter sistemde olduğu gibi yürütme organı belirli bir süre için seçilir. İki sistem arasındaki en temel fark yürütme organı ile yasama organı arasındaki seçim ve ilişkiler ağıdır (Cheibub, 2007:1-2).

Demokratik hükümet biçimlerinin sınıflandırması literatürde birçok defa irdelenmiştir. Parlamento ve başkanlık gibi iki saf sistem türü olduğu gibi her ikisinin de özelliklerini birleştiren bir sistem yarı-başkanlık sistemi olarak adlandırılmıştır. Bu iki sistemden de içinde bazı noktalar bulunduran karma bir sistem olan yarı-başkanlık sisteminde tüm ülkelerdeki uygulamalar benzerlik göstermese de seçimle gelen parlamento ve onun içerisinden çıkan bir yürütme organı ile, direkt olarak yine seçimle gelen bir başkan vardır (Shugart ve Carey, 1992:24-25). Şekil 6'da parlamenter demokrasi, başkanlık ve yarı-başkanlık sistemlerinde yürütme organının seçim değişkenine göre nasıl sınıflandırıldığı görülmektedir. Yürütme organı halkın seçimi ile geliyor ve seçilmiş meclise karşı sorumluluğu bulunmuyorsa başkanlık sistemi; bağımsız olarak seçilen bir yürütme organının olmaması ve seçilen meclise karşı sorumlu bir yürütme organı olması durumunda parlamenter demokrasi; hem bağımsız seçilen bir yürütme organı hem de yürütme organı seçilirken meclise karşı sorumlu ise yarı-başkanlık sistemi temel yönetim sistemi olarak belirlenmiş olmaktadır.

Şekil 6. Hükümet Örgütlenmesine Göre Siyasal Sistemler

Kaynak: Tarafımızca oluşturulmuştur.

Başkanlık sistemi ve parlamenter demokrasi ile yönetilen ülkeler arasındaki farklara bakıldığında; ilk olarak başkanlık sisteminde hükümet başkanı sabit bir süre seçilir ve istisnai bir itiraz süreci olmazsa bu görevi sonuna kadar yerine getirir. Parlamenter bir sistemde hükümet başkanı (başbakan ya da eşdeğeri) yasama organının güvenine bağlıdır ve bu nedenle güvensizlik söz konusu olduğunda (tüm hükümetle birlikte) görevden alınabilir. İkinci olarak başkanlık sisteminde hükümet başkanı (cumhurbaşkanı veya başkan) seçmenler tarafından doğrudan doğruya; veya halk tarafından bir seçiciler meclisi aracılığı ile, parlamenter bir sistemde ise başbakan ve hükümet yasama organı tarafından seçilir. Üçüncü olarak başkanlık sisteminde etkili ve yönetim paylaşımı fazla olmayan tek adam yönetim gücü ile icra görevi yerine getirilirken, parlamenter sistemde icrai işlemler bir kabine veya kolektif bir yönetici grubu tarafından yerine getirilir (Siaroff, 2003:288).

Tarihsel süreçte başkanlık sistemini ilk uygulayan ülkenin Amerika Birleşik Devletleri olduğu görülmektedir (Yapıcı Kaya, 2015a:1). 1788 yılında yürürlüğe giren ABD Anayasası'nın ilk 3 maddesi yasama, yürütme ve yargı organlarını tanımlamış, başkanlık sistemini meşrulaştırmıştır. Bu sistem günümüze kadar uygulanmaya devam

etmiştir (“Amerika Hakkında Amerika Birleşik Devletler Anayasası (Açıklamalı)”, md.:1-3). Arjantin, Azerbaycan, Brezilya’da başkanlık sisteminin uygulandığı diğer ülkelerden bazılarıdır.

Kolonileşme ve buna bağlı gelişimin hâkim olduğu Amerika kıtasından farklı olarak monarşinin hâkim olduğu Avrupa’da doğup gelişen ve halen de Avrupa’da birçok ülkede uygulanan parlamenter sistemin ilk olarak Büyük Britanya’da uygulandığı görülmektedir. Ancak parlamenter hükümet sistemi, kurumsal gelişimini başkanlık sistemi ortaya çıktıktan sonra tamamlayabilmiştir. Bu siyasi yönetim biçimi (hükümet sistemi) Britanya’da gelişmiş ve bu yüzden de Britanya Parlamentosunun bulunduğu yerin adı olan Westminster sistemi olarak da adlandırılmıştır (Yapıcı Kaya, 2015b:xvii). Günümüzde başta İngiltere olmak üzere Almanya, Güney Afrika, İtalya ve Japonya gibi birçok ülke de parlamenter sistem uygulanmaktadır.

Karma sistemlerin daha yaygın şekilde benimsenmesi ise ancak yirminci yüzyılda olmuştur. Fransa’da 1958’de De Gaulle Anayasası kabul edildiğinde karma sistemde ortaya çıkmıştır. Brezilya’da (1961-1963) ve Pakistan’da (1972-1977) kısa süreli deneyimler yaşanmış; 1976’da demokratikleşen Portekiz ise, yarı-başkanlık sisteminde karar kılarak günümüze kadar uygulamaya devam etmiştir. Polonya ve Rusya’da yarı-başkanlık sistemini uygulayan diğer ülkelerden bazılarıdır (Yapıcı Kaya, 2015c:xiii).

1.4.1.3.1 Başkanlık Sistemi

Demokrasilerde en kısa şekilde saf bir başkanlık rejimi tanımlanacak olursa, karşılıklı bağımsızlık sistemleri bütünü olarak tanımlanabilmektedir. Bu bütün için iki temel şart vardır (Stepan ve Skach, 1993:3-4):

- Yasama erkinin kendi meşruiyet kaynağı olan sabit bir seçim görev süresi olması;
- Yürütmenin başının kendi meşruiyet kaynağı olan sabit bir seçim görev süresi olmasıdır.

Kuvvetlerin sert ayrılığı olarak da tanımlanan başkanlık sisteminde yasama ve yürütmenin göreve gelişi ve işleyişinde bağımsızlık ilkesi geçerlidir. Başkanlık sisteminin doğduğu ve en etkili şekilde kullanıldığı Amerika Birleşik Devletlerinde bu iki organın birbirini kontrol edebileceği bazı yetkiler verilmiştir. Ayrıca bu sistemin, yürütmeyi halkın doğrudan seçmesi ve halka hesap verecek olanın belirli olmasından dolayı

demokrasiye daha uygun olduğu ileri sürölmektedir. Ancak diğeryandan yürütme organının da halk tarafından seçilmesinin yürütme ile yasama arasında kilitlenme gibi olumsuz sonuçları doğurma olasılığını içinde barındıran çifte demokratik meşruiyet iddiasını taşıdığı da görölmektedir¹⁶ (Kamalak, Gül ve vd., 2015:129).

1.4.1.3.2 Parlamenter Sistem

Westminster modeli parlamenter demokrasi modelini belirtmek için genellikle kullanılan sistemdir. Ancak literatürde az da olsa İngiliz parlamento ve hükümet kurumlarının temel özelliklerini belirtmek için daha dar bir şekilde kullanıldığı da gözlemlenmiştir (Wilson, 1994:15). İngiliz parlamenter demokrasisini tanımlayan özellikler her parlamenter demokrasi için aynı değildir. İngiliz tipi parlamenter demokrasi sisteminin temel özellikleri aşağıda maddeler halinde verilmiştir (Lijphart, 2012:10-20).

- *Yürütme gücünün tek partide yoğunlaşması*¹⁷;
- *Kabine hakimiyeti*¹⁸;
- *İki partili sistem*¹⁹;
- *Çoğunlukçuluğu destekler seçim sistemi*²⁰;
- *İlgi grubu çoğulculuğu*²¹;
- *Tek merkezli yürütme organı*²²;
- *Tek meclisli bir yasama organında yasama yetkisinin yoğunlaşması*²³;

¹⁶ Bkz. Ergöl, 2005

¹⁷ İngiliz hükümetinin en güçlü organı kabinedir. Normalde Avam Kamarasındaki çoğunluğa sahip olan partinin üyelerinden oluşur ve azınlık dâhil edilmez. Koalisyon hükümetleri ise nadirdir.

¹⁸ Birleşik Krallık'ın parlamenter bir hükümet sistemi vardır. Bu da kabinenin Parlamentonun güvenine bağılı olduğu anlamına gelir. Teorik olarak Avam Kamarası bir kabineyi görevden alabilmek için kabineyi kontrol eder. Ancak aslında, ilişki tersine yürümektedir. Kabine Avam Kamarasında tutarlı bir çoğunluk partisinden liderlerinden oluştuğu için Avam Kamarası'ndaki çoğunluk tarafından desteklenir ve resmi makamlarda kalma ve yasama önerilerini rahatlıkla parlamentodan geçirebilir.

¹⁹ İngiliz siyasetine iki büyük parti hâkimdir: Muhafazakâr parti ve İşçi Partisi. Seçimlerde yarışan diğeryartiler de mevcuttur ve genellikle Avam Kamarasında sandalyede kazanırlar fakat kazandıkları sandalyeler iktidar olabilmek için yeterli gelmemektedir

²⁰ Avam Kamarası 1945 yılından bu yana 625 ila 659 arasında değişen bir üyeye sahip geniş bir yasama organıdır. Üyeler İngiltere'de genellikle "ilk geçmiş" olarak anılan çoğullama yöntemine göre tek üyeli ilçelerde seçilirler. Bu sistem son derece orantısız sonuçlar üretme eğilimindedir.

²¹ İktidarın çoğunluğun elinde yoğunlaşmasıyla Westminster demokrasi modeli rekabetçi/düşman bir hükümet ve karşı muhalefet modeli oluşturur. Rekabet ve çatışma çoğunlukçu modelde tipik ilgi grubu sistemini de karakterize etmektedir.

²² Birleşik Krallık birleşik ve merkezileştirilmiş bir devlettir. Yerel yönetimler bir dizi önemli işlevi yerine getirirler ancak bunlar merkezi hükümetin işlevleri kadar yoğun değildir ve yetkileri federal sistemlerde olduğu gibi anayasalara dayanmaz (Busch, 1994:60).

²³ Gücü yoğunlaştırma çoğunlukçuluğu ilkesi olarak da tanımlanabilecek bu ilke, yasama erkinin tek bir elde veya mecliste toplanması anlamına gelir. Bu bağlamda, Birleşik Krallık salt çoğunlukçu bu modelde

- Anayasal esneklik ²⁴;
- Yargı denetiminin olmaması²⁵.

1.4.1.3.3 Yarı Başkanlık Sistemi

Avrupa'daki diğer ülkelerden farklı olan ve 1958-1962 yılları arasında kurulan Fransız siyasi sistemini tanımlamak düşüncesi ile ad arayışına girilmiştir. Sistem ne parlamenter ne de başkanlık sistemidir. Çünkü seçimle gelen güçlü bir cumhurbaşkanı ve yine seçimle gelen parlamentodan onay alınan bir sistem vardır. Hem başkanlık hem de parlamenter sistemler arasındaki bu tür hükümetlerin "yarı başkanlık" olarak adlandırılması önerilmiştir. Yarı başkanlık sistemi Fransa'nın yanı sıra Finlandiya, Avusturya, İrlanda ve İzlanda'da da ve 1919'dan 1933'e kadar Almanya Weimar Cumhuriyeti'nde kullanılmıştır (Duverger, 1980:165-168).

1.4.1.4 Devlet Yapılanmasına Göre Siyasi Yönetimler

Federal terimi, Latince “*foedus*”tan antlaşmayı ifade eden bir kelime olarak İngilizceye oradan da Türkçeye türemiştir. Özünde federal bir düzenleme yapısı, bir antlaşmayla kurulmuş ve düzenlenmiş ortaklar arasında kurulan özel paylaşım yasalarını yansıtmaktadır (Elazar, 1991:5).

Üniter terimi ise dilimize İngilizce kökenli olan “*unitary*” kelimesinden türemiş; Merriam-Webster sözlüğüne göre “*bir birimle ilgili*” (Merriam-Webster, Erişim:22/12/2016), Oxford sözlüğüne göre “*tekli veya birleşik bir varlık oluşturma*” (Oxford Dictionaries, Erişim 22/12/2016) şeklinde tanımlanmıştır.

Tarih sürecinde ülkeler incelendiğinde iktidarın mutlaka bir dereceye kadar merkezi ve merkezi olmayan yönetimler arasında bölündüğü gözlemlenmektedir. Genel anlamda bakıldığında merkezi otoritenin güçlü olduğu, yerel yönetimlere daha az hak ve yetki tanınan devletlere üniter devlet; merkezi otoritenin görece zayıf olduğu ve yürütme

tam olarak yer almamaktadır. Parlamento iki kanattan oluşur: Halk tarafından seçilen Avam Kamarası ve çoğunlukla kalıtsal soyluluğun üyelerinden oluşan Lordlar Kamarası.

²⁴ İngiltere hükümet kurumlarının oluşum ve yetkilerini ve vatandaşların haklarını belirten yazılı bir anayasa bulunmadığı için yazılı olmayan bir anayasaya sahiptir. Bu durumda yazılı olmayan anayasa “1215 Magna Carta”, “1689 Haklar Bildirgesi” ve “1911 ve 1949 Parlamentosu Yasaları”, genel hukuk prensipleri ve sözleşmeler gibi bazı temel yasalarla tanımlanır.

²⁵ Yazılı olmayan bir anayasanın diğer önemli özelliği adli incelemenin bulunmamasıdır. Yüksek hukuk statüsüne sahip düzenli olarak mevzuatın anayasallığını kontrol eden bir mahkeme yoktur.

işlevinin belirli kanunlar çerçevesinde bölündüğü devlet sistemlerine ise federal devlet adı verilmiştir.

1787 yılında ABD federal sistemi kabul ederek ilk modern federal devlet olmuştur. Ancak federalizmin geçmişi çok daha eskilere dayanmaktadır. Dokümantasyonu yapılan ilk federal sistemin milattan önce bin iki yüzlü yıllarda şuan ki İsrail toprakları üzerinde bulunan topluluklar tarafından uygulandığı görülmüştür (Watts, 1996:2-3). Dar anlamda üniter yapıya sahip ilk devletler ise Antik Çağ Yunan şehir devletleridir.

1.4.1.4.1 Üniter Sistemler

Üniter devlet geniş anlamda merkezi iktidarın tekliği; dar anlamda ise devletin varlık koşulları bakımından tek ülke, tek ulus ve bunlara bağlı olarak tek bir siyasal ve hukuki örgütlenmenin bulunması anlamı taşımaktadır.

Üniter devlet yapılanmasının en temel örneklerinden bir tanesini Fransız yönetim modeli oluşturmaktadır. Fransız Devriminden önce devlet yapılanmasına bakıldığında kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalışılan üç temel grup vardır. Bunlar ulusal çıkar, bölgesel çıkar ve beledi (kominal) çıkar gruplarıdır. Çıkar grupları birbirleri arasındaki güç savaşında kendi yetkilerini maksimize etmeye çalışmışlar, bu durumda devletin kümülatif çıkarlarının zarar görmesi ile sonuçlanmıştır. Devrimin ardından 1789 yılında kurucu meclis ise tüm çevresel yapıların kaldırıldığını ilan etmiştir. Bu ilan aynı zamanda merkezi otoritenin kuvvetli olduğu bir sistemin de başlangıcı olmuştur (Nalbant, 2012:63-84).

Üniter devletlerin yapılanmasında yalnızca çevresel birimlerin değil, aynı zamanda yönetsel birimlerin de teklik üzerine kurulduğu görülmektedir. Yürütme organının eğer sistem parlamenter ise bakanlar kurulu, eğer sistem başkanlık sistemi ise de başkan olduğu görülmektedir. Aynı zamanda yasama organlarının tek kanatlı olarak yapılandırıldığı, yargı organlarının ise çeşitli olduğu, fakat tüm ülke için geçerli yargılama yaptıkları uygulama örneklerinden anlaşılmaktadır.

1.4.1.4.2 Federal Sistemler

Literatürde çeşitli federalizm tanımları bulunmaktadır. Ancak en temel karakteristiği hakkında geniş bir mutabakat vardır; merkezi ve bölgesel hükümetler arasında garanti edilen bir güç ayrımı. William Riker'ın (Greenstein ve Polsby, 1975:101)

literatürde genellikle kullanılan tanımına göre "Federalizm yürütme faaliyetlerinin her birimin bazı konular üzerinde kendi son kararını verebileceği şekilde, bölgesel hükümetlerle merkezi bir hükümet arasında bölünmesiyle oluşan siyasi bir örgüttür". Daniel J Elazar, (1968:239), ise mutlaka bir merkez ve alt merkez olmasının gereklilik olmadığını, federalizmin birden fazla merkez arasında iktidarın dağılımı olduğunu ve güçlerin tek bir merkezden veya bir piramidin üstünden altına devrinin mecburi olmadığını söylemiştir. Her iki tanımın ortak noktası ise yürütme gücünün çeşitli şekillerde dağılmasıdır.

Bu temel özelliklere ek olarak, federalist teorisyenler genellikle federalizmin birkaç ikincil özelliklerini tanımlamıştır (Lijphart, 2012:176):

- Kurucu bölgeleri temsil etmek için güçlü bir federal yapıya sahip olan bir veya iki kanatlı bir meclis;
- Değiştirilmesi zor olan yazılı bir anayasa;
- Anayasayı yargı denetim yetkisi vasıtasıyla koruyabilen bir yüksek mahkeme veya anayasa mahkemesinin varlığı.

1.4.2 Siyasi Yönetim Biçimleri ve Mali Sürdürülebilirlik İlişkisi

Siyasi yönetim biçimleri ile mali sürdürülebilirlik ilişkisi incelenirken Bölüm 1.4'deki sınıflandırma esas alınarak literatür taranmıştır. Bu sebepten dolayı çok spesifik bir alan araştırılmıştır. Literatür taranırken siyasi yönetim biçimleri ile mali sürdürülebilirlik arasındaki doğrudan bağlar aranmıştır.

İlk olarak yalnızca rejimlere göre siyasi sistemler açısından mali sürdürülebilirliğin incelendiği çalışmalar taranmış ve literatürde mevcut olmadığı görülmüştür. Örnek vermek gerekirse demokratik sistemlerde mali sürdürülebilirlik daha güçlüdür veya totaliter sistemlerde mali sürdürülebilirlik zayıftır gibi hipotezlerin test edildiği çalışmalar yoktur. Bunun temel sebebi bir ülkenin demokratik, otoriter veya totaliter olduğunun kesin olarak belirlenebilme sorunudur. Şöyle ki ülkenin adı demokratik cumhuriyet olabildiği gibi kurumlarında demokrasi kültürü olmayabilir veya uluslararası tanınırlık açısından ülkenin lideri otokratik olarak değerlendirilebilmekte ancak kurumların işleyişi demokratik ülkeler ile benzeşebilmektedir. Bu sebeplerden dolayı ancak panel veri analizleri yardım ile mali sürdürülebilirliğin bazı yönlerini ülkeler açısından inceleyen çalışmalar, literatürde kendisine yer bulabilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda ise ikincil

veriler kullanılarak çıkarımlar üretilebilmektedir. Agnello ve Sousa (2009) 125 ülkeye yaptıkları çalışmada politik dengesizliğin yüksek olduğu ve demokrasi kalitesinin düşük olduğu ülkelerde mali sürdürülebilirlik göstergelerinden birisi olan bütçe dengesi volatilitesinin daha yüksek olduğu çıkarımını yapmışlardır. Seçimler demokrasinin bir göstergesi olarak değerlendirildiğinde Sorensen, Wu ve vd. (2001) seçim yıllarında maliye politikalarının daha stabil olduğu sonucuna ulaşmışlar; Alesina, Campante ve vd. (2008) ise demokrasilerden daha çok otoriter rejimlerde karşılaşılan yolsuzlukların maliye politikası döngüselliğini bozduğunu belirtmişlerdir. Brender ve Drazen (2005) ise yeni demokrasilerde mali manipülasyonun daha fazla olduğunu; bu durumun ise politik bütçe sürecini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

İkinci olarak devlet biçimlerine göre mali sürdürülebilirlik alanı inceleme altına alınmıştır. Burada da rejimlere göre olan sınıflandırılmada olduğu gibi doğrudan çalışmalar mevcut değildir. Bunun temel sebebi ekonomi kurumlarının temel belirleyicisinin demokratik kurumlar olup olmamasıdır. Yani bir ülke demokratik fakat monarşi ile yönetiliyor olabilir (ki bunlar parlamenter monarşilerdir), aynı zamanda başka bir ülke cumhuriyet fakat totaliter bir sistem de olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse parlamenter monarşi ile yönetilen İngiltere veya İspanya gibi ülkeler ile bir cumhuriyet olan ABD'nin mali sürdürülebilirlik açısından karşılaştırılması gerekecektir. Karşılaştırılmak istenen monarşi ve cumhuriyet rejimlerindeki mali sürdürülebilirlik durumu ise yapılacak karşılaştırmalarda mali sürdürülebilirliği etkileyen faktörlerin monarşi ve cumhuriyet kriterlerine göre ayrıştırılması gerekecek ancak ayrıştırılmış (ki uygulamada bu konu çok zordur.) organların mali sürdürülebilirlik ile doğrudan ilişkisi yok ise anlamlı bir sonuç elde edilemeyecektir. Literatürdeki çalışmalar bu sebepten dolayı az olmakla birlikte genellikle bir devletin monarşi ile yönetildiği dönemler ile cumhuriyet ile yönetildiği dönemler karşılaştırılma altına alınmıştır. Bu çalışmalarda karşılaştırmalar Bölüm 1.2 ve Bölüm 1.3'te bahsedilen kriterler ve analiz yöntemleri ile değil maliye politikalarının tarihsel karşılaştırması şeklinde bir yol izlenmiştir. Marinheiro (2006) Portekiz'in 1852-2002 dönemi için kamu harcamaları ve gelirlerini inceleme altına almıştır. Data setinin 1852-1910 dönemi monarşi altında, 1911-2002 dönemi ise cumhuriyet dönemini kapsamaktadır. Yaptıkları çalışma monarşi ve cumhuriyet dönemi karşılaştırması maksatlı değildir. Fakat çalışmanın sonucunda 1852-1890 dönemi ortalama borç stokunun GSYİH'ya oranı sonraki döneme oranla daha az

bulunmuştur. Do Rosario Correia, Neck ve vd. (2008) yine Portekiz için 1852-2004 dönemini inceledikleri çalışmada, zaman serilerindeki yapısal kırılmalar da dikkate alınarak yapılan VAR modeli sonucunda gelir ve giderler arasında bir eşbütünleşme vektörü olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yine dikkat çekmek gerekir ki yapılan çalışma monarşi ve cumhuriyet dönemini karşılaştırmak için değil her iki dönemi de kapsayan genel bir çalışmadır.

Üçüncü olarak inceleme altına hükümetlerin örgütlenme kriterine göre sınıflandırılması alınmıştır. Burada diğer iki sınıflandırmanın aksine mali sürdürülebilirliğin yönlerinden birisi olan bütçe açıklarının sürdürülebilirliği ve finansmanı konularında geniş bir literatür mevcuttur. Bu çalışmalar ise başkanlık sistemi ve parlamenter demokrasi ile yönetilen ülkelerin seçim sistemleri, koalisyon süreçleri gibi işlevleri ile ilgilenmişlerdir. Ancak çalışmalar genellikle sistemleri karşılaştırmak için değil, sistemin kendi içerisindeki tutarlılığını ölçmek için yapılmıştır. Örnek olarak Hagen (2010), OECD ülkelerinin parlamento seçimleri ile birincil bütçe açıklarının korelasyonunu incelemiş ve seçim yıllarında ya bütçe açığı verildiği ya da birincil bütçe fazlasının düştüğü sonucuna ulaşmışlardır. Rose (2010), ise tarihsel açıdan ABD'deki başkanlık anayasal kurumlarının mali sürdürülebilirliği ile ilişkisini incelemiştir.

Siyasi yönetim biçimleri sınıflandırmasında yer alan son başlık olan devlet yapılanmasına ilişkindir. Bu konudaki çalışmalar literatürün en kapsamlı alanını oluşturmaktadır. Genel olarak yapılan çalışmalar devletlerin üniter veya federal olmasına göre mali sürdürülebilirliğin nasıl gerçekleştiğine ilişkindir. Aynı zamanda harcama ve/veya gelir desantralizasyonu gerçekleştirilmesi durumunda, bütçe açıklarının gerçekleşme durumu da literatürde detaylı şekilde incelenmiştir. Bu bölüme ait literatüre geniş bir şekilde Bölüm 3.2'de değinilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÜLKELERİN İDARİ, BÜTÇE, MALİ DESANTRALİZASYON YAPILARI KARŞILAŞTIRMASI VE SİMÜLASYON ÜLKESİNİN SEÇİMİ

İkinci bölümün amacı çalışmanın incelediği konulardan birisi olan güçlü yerel yönetimler simülasyonunun mali sürdürülebilirliği için baz ülkenin seçimidir. Aynı zamanda güçlü yerel yönetimlerin olduğu seçilmiş ülkelerin mali desantralizasyon göstergeleri de bu bölümde inceleme altına alınmıştır. Bu bağlamda 2. Bölümde öncelikle ülke havuz seçim kriterleri, ilgili ülkeler ve Türkiye'nin idari yapısı ve genel bütçe hukuku yapıları hakkında bilgiler verilmiş, sonrasında ise mali desantralizasyon düzeylerine ilişkin grafiklerle desteklenen analizler yapılmıştır. Son olarak ise simülasyon için ülke seçim kararı incelenmiştir.

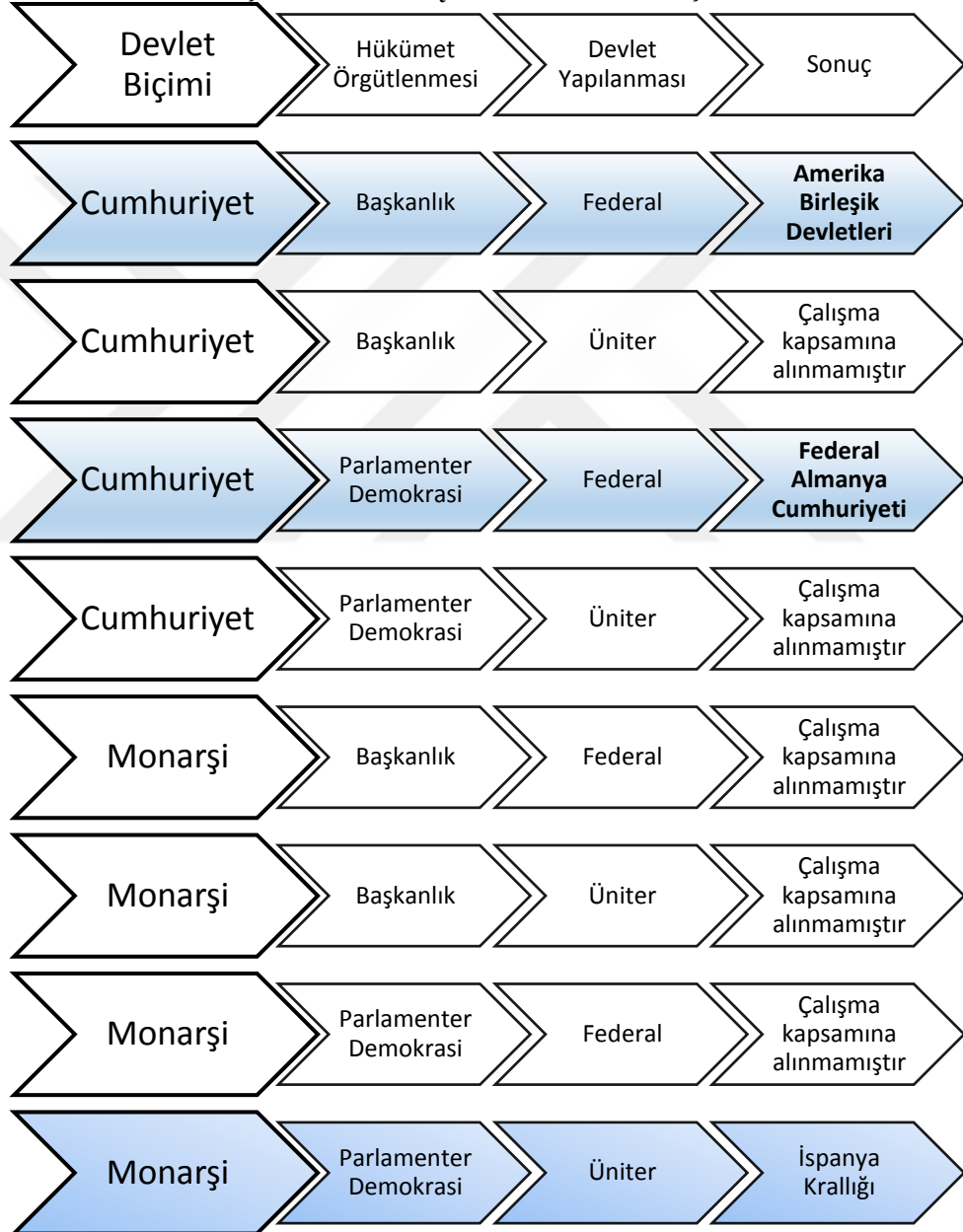
2.1 GİRİŞ VE SİMÜLASYON ÜLKELERİNİN SEÇİM KRİTERLERİ

Simülasyon için değerlendirilmeye alınan ve incelenen ülkelerinin seçiminde temel alınan ilk kriter yerel yönetimlerinin güçlü olmasıdır²⁶. Bu durum ise ancak mali desantralizasyonu güçlü olan bir ülke ile gerçekleştirilebilecektir. Bu sebeple federal yapıdaki iki devlet ve üniter ancak bölgesel yapısı ile güçlü yerel yönetimleri olan ülkeler inceleme altına alınmıştır. Ülke havuzunun seçiminde yerel yönetimlerin güçlü olması kriteri dışında, ülkelerin siyasi sistem farklılıkları da bir kriter olarak ele alınmıştır. Analiz için kullanılan verilerin bulunabilir olması için tüm değerlendirilmeye alınan ülkelerin demokratik olduğu varsayımı altında üç temel ülke belirlenmiştir. Bunlar: Almanya parlamenter demokrasi ile yönetilen federal bir cumhuriyet; Amerika Birleşik Devletleri başkanlık ile yönetilen federal bir cumhuriyet; İspanya ise parlamenter monarşi ile yönetilen üniter fakat bölgesel yapı bir monarşidir. Ancak siyasi yönetim sistemleri bir kriter olarak alınmasına rağmen kapsam alanı dışında bırakılan seçenekler mevcuttur. Örnek olarak Sudi Arabistan mutlak monarşi ile yönetilen üniter bir devlettir. Hem demokrasi olmayan ülkelerin kapsam dışında bırakılması hem de güçlü yerel yönetimler

²⁶ Bu kriter temel olarak GSYİH payından yerel yönetimlerin ne kadar pay aldığıdır. Analiz için subjektif olarak harcama/GSYİH oranı %15, gelir/GSYİH oranı %10 alınmıştır.

olması parametreleri sebebi ile analiz kapsamına alınmamıştır. Kanada ise parlamenter federal monarşi ile yönetilen bir demokrasidir. Kanada ilgili tüm kriterleri sağlamaktadır. Fakat analiz kapsamına alınmamıştır. Bu durumun temel sebebi ise analiz kapsamı daha fazla genişletilmek istenmemesidir. Aşağıda Şekil 7’de ülke havuzu seçiminde siyasi sistem diyagramı verilmiştir. Hangi seçeneklerin kapsam dışarısında bırakıldığı hangi seçeneklerin kullanıldığı ilgili şekilde görülebilmektedir.

Şekil 7. Simülasyon Ülke Havuzu Seçim

Ülke havuzunun nasıl oluşturulacağının belirlenmesinin ardından havuzun içerisinden nasıl seçim yapılacağının belirlenmesi için ek iki kriter daha belirlenmiştir. Bunlardan birincisi IMF'in sunmuş olduğu GSYİH sıralaması, ikincisi ise OECD üyelik kriteridir. Bu kriterlerden OECD üyelik kriteri verilerin tekliği sebebi ile seçilmiştir. GSYİH sıralaması ise hangi ülkenin seçileceği ile alakalıdır. Bu sebeple başkanlık ile yönetilen federal bir cumhuriyet seçiminde IMF 2015 GSYİH sıralamasında 1. sırada olan Amerika Birleşik Devletleri seçilmiştir. Parlamenter demokrasi ile yönetilen federal bir cumhuriyet seçiminde IMF 2015 GSYİH sıralamasında 4. sırada olan Almanya seçilmiştir²⁷. Parlamenter sistemle yönetilen üniter monarşi seçiminde ise 14²⁸. Sırada olan İspanya'ya kadar tüm ülkeler ön incelemeden geçirilmiş ve İspanya'da karar kılınmıştır.

2.2 ÜLKELERİN İDARİ YAPI KARŞILAŞTIRMASI

Ülkelerin idari yapıları karşılaştırılırken üç aşamalı bir iç bölümlendirme kullanılmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak tarihsel gelişimlerine yer verilmiştir. Sonrasında anayasalarında yasama, yürütme ve yargı organlarının yapılarına değinilmiş, son olarak ise yürütme organı hakkında bilgiler verilmiştir.

2.2.1 Amerika Birleşik Devletleri İdari Yapısı

Amerika Birleşik Devletleri'nin idari yapısı anlatılırken öncelikle devletin tarihsel süreçleri, ardından anayasal hükümleri, son olarak ise yürütme organı incelenmiştir.

2.2.1.1 Amerika Birleşik Devletlerinin Kısa Tarihi

Amerika Birleşik Devletleri kurulduğunda ülkenin liderleri tarafından oluşturulan Konfederasyon Maddeleri uyarınca eyaletler bir ittifak şeklinde yönetilmiştir.

²⁷ 2. ve 3. sıralar Çin ve Japonya'ya aittir. Çin OECD'ye dahil olmadığı için, Japonya ise parlamenter monarşi olduğu için değerlendirilmemiştir.

²⁸ 5. sırada olan İngiltere güçlü yerel yönetimler kriterini sağlamamasından ;6. Sıradaki Fransa güçlü yerel yönetimler kriterini sağlamamasından ve üniter parlamenter demokrasi olmasından; 7. sıradaki Hindistan OECD üyeliği olmamasından; 8. sıradaki İtalya üniter parlamenter demokrasi olmasından; 9. Sıradaki Brezilya başkanlık sistemi ile yönetilen bir federasyon olmasından (Bu kriterde ABD seçilmiştir.); 10. sıradaki federal parlamenter monarşi olan Kanada hakkında açıklama yukarıda verilmiştir; 11. sıradaki Güney Kore OECD üyesi olmamasından; 12. Sıradaki Rusya OECD üyesi olmamasından; 13. sıradaki Avusturya güçlü yerel yönetimler kriterini sağlamamasından dolayı analiz edilen ülkelerin arasına alınmamıştır.

Konfederasyon Maddeleri eyaletler arasında gevşek bir bağlantı kurmuş ve sınırlı bir güce sahip federal hükümet oluşturmuştur. Savunma, kamu maliyesi ve ticaret gibi önemli konularda federal hükümetin yetkisi eyalet yasama organlarının kararlarına bırakılmıştır (“Amerikan Hükümetinin Ana Hatları”, Erişim:07/07/2015). Ancak konfederasyon maddeleri ulusal soruların çözümünde eyaletler ile federal hükümet arasında birlikte çalışma yetisi getirememiştir. Bunun üzerine 1787’de Philadelphia’da bir anayasa konvansiyonu oluşturulmuştur. Bu konvansiyon sonucunda ortaya çıkan ABD anayasası²⁹ Amerikan halkının haklarını ve özgürlüklerini tanımlamıştır.

2.2.1.2 Anayasada Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri Anayasası ülkenin temel yasalarını belirlemiş ve ulusal hükümetin şeklini saptamıştır. Anayasa aynı zamanda hükümetin amaçlarını ve bu amaçları gerçekleştirme yöntemlerini de tanımlamıştır. Anayasa; Önsöz, 7 madde ve 27 yasa değişikliğinden oluşmaktadır. Yetkiyi ulusal ve eyalet hükümetleri arasında bölerek federal bir sistem kurmuştur. Aynı zamanda anayasa yetkiyi, bağımsız üç organa aktarmış (yürütme, yasama ve yargı) ve ulusal bir hükümet öngörmüştür. Yürütme organı olan başkan ulusal yasaları uygulama; yasama organı yani kongre yasa yapma; ve yüksek mahkeme ve diğer federal mahkemeler ise yargı görevini yürütmekle görevlendirilmişlerdir (Amerika Hakkında Amerika Birleşik Devletler Anayasası (Açıklamalı), 2004:5-16).

ABD Anayasasının ilk üç maddesi yetkileri üç ayrı organ arasında bölmektedir. Bunlar:

- Kongre tarafından temsil edilen yasama;
- Başkan tarafından temsil edilen yürütme organı;
- Yüksek Mahkeme tarafından temsil edilen yargı organıdır (*ABD Anayasası*, md.1-3).

Güçler ayrılığı olarak anılan bu ayrılımadaki temel amaç herhangi bir organının gereğinden fazla güçlenmesini önlemektir.

²⁹ 7 Aralık 1787’de, Delaware Eyaleti Anayasayı ilk onaylayan eyalet olmuştur. New Hampshire Anayasayı onaylayan dokuzuncu eyalet olmuş ve 21 Haziran 1788’de ABD Anayasası yürürlüğe girmiştir.

Yasama organı olarak iki kanatlı³⁰ bir meclis sistemine sahip olan ABD’de; Temsilciler Meclisi üyeleri iki yıllık dönemler (*ABD Anayasası*, md.1/blm.2), Senato ise altı yıllık bir dönem için seçilmektedir. Ancak her iki yılda bir senatörlerin üçte biri yenilenir ve üçte ikisi göreve devam eder. Temsilciler meclisi kendi içerisinde bir başkan seçerken, Senato başkanı olarak Başkan Yardımcısı görev yapar. Başkan Yardımcısının senatoda yalnızca verilen oylar eşit çıktığı zaman oy kullanabilme hakkı vardır³¹ (*ABD Anayasası*, md.1/blm.2,3). Anayasa temsiliyet koşullarını belirlemenin ardından öncelikle Kongrenin yetkilerini sonra ise Kongre ve eyaletlerin yapamayacağı görevleri sıralamıştır. Madde 1 Bölüm 9’da bulunan bir hüküm ile temsil edenlerin monarşik bir unvanı verme yetisine sahip olmadığı belirtilmiş ve eşitliğe vurgu yapılmıştır. Eyaletlere ise Madde 1 Bölüm 10’daki hükümle yabancı ülkeler ile antlaşma yapma ve müzakerelere girme yetkisinin sadece federal hükümete ait olduğu belirtilmiştir.

Anayasa yürütme yetkisini Başkana vermiş ve görev süresini 4 yıl ile sınırlamıştır (*ABD Anayasası*, md.2/blm.1). Anayasa hazırlanırken yetkiyi bazı konularda sınırlandırılmak şartıyla Senato’ya İngiliz Lordlar Kamarasının krala danışmanlık yapmasına benzer bir görev verilmiştir. Senatonun başkan için bir danışman kurulu görevi üstlenmesi tasarlanmıştır. Başkan, antlaşmalar yapabilecek ve değişik hükümet yetkililerini atayabilecektir fakat bir antlaşmanın kabulü için toplantı esnasında mevcut olan senatörlerin üçte ikisinin onayı gerekmektedir. Ayrıca, yüksek dereceli memurların göreve getirilmesi için toplantı esnasında mevcut olan Senatörlerin yarısından fazlasının onayı gerekir (*ABD Anayasası*, md.2/blm.2).

Anayasanın üçüncü maddesinde yer alan “*Birleşik Devletlerin yargı yetkisi bir Yüksek Mahkemeye ve Kongre’nin zaman zaman atayacağı ve kuracağı alt mahkemelere verilecektir.*” hükmü ile yargı organının anayasal tanınırlığı oluşmuştur.

ABD Anayasasının ilk üç maddesi yasama, yürütme ve yargı organını tanımlamasının ardından dördüncü maddede temel olarak eyaletlerin birbirleri ve federal

³⁰ Nebraska eyaleti dışında bütün eyaletler iki meclisli yasama organına sahiptir Eyalet yasama meclisleri için kimin oy kullanabileceği konusu Anayasa ve 1965 tarihli Oy Kullanma Hakkı Yasası gibi federal yasaların sınırları ile bağlı olmak üzere tamamen eyalete aittir. Aynı zamanda anayasada yapılan 15., 19., 24. ve 26. değişiklikler eyaletlerin bir vatandaşın ırk, cinsiyet veya bir vergiyi ödememesi, veya en az 18 yaşında ise, yaşı nedeniyle oy kullanma hakkından mahrum edilmesini ya da bu hakkı kısıtlamalarını yasaklar.

³¹ Başkan Yardımcısı’nın eşitliği bozma yetkisi önemli olabilir. Örneğin, 1789 yılında Başkan Yardımcısı John Adams’ın verdiği oy, Başkan’a Senato’nun onayını almadan Kabine üyelerini görevden alma yetkisini vermiştir.

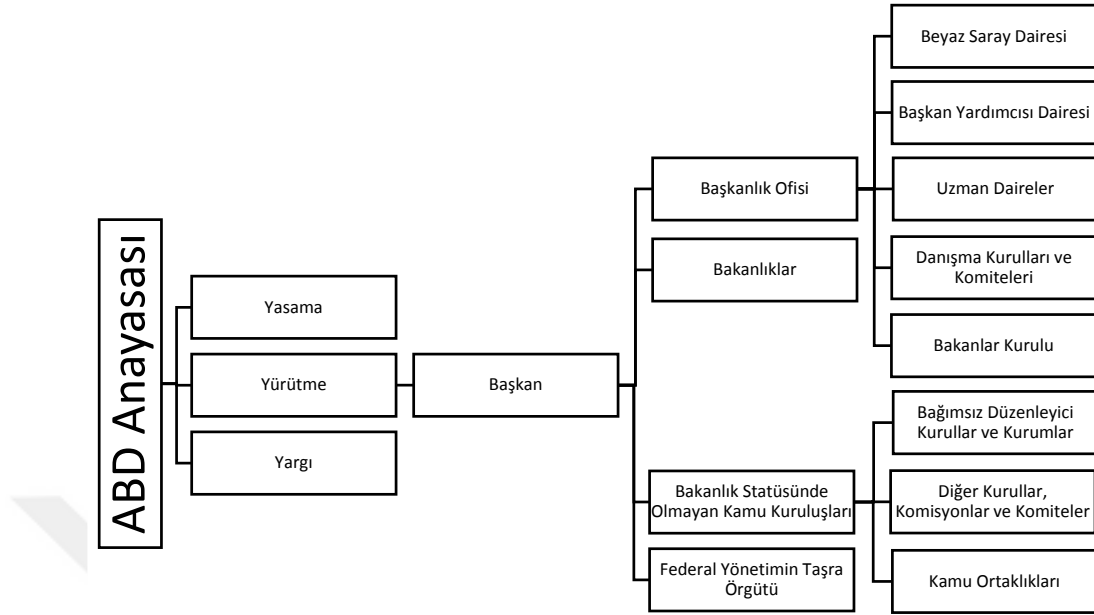
hükümet ile olan ilişkilerine yer vermiştir. Dördüncü maddenin üçüncü bölümüne bakıldığında Eyalet yasama meclislerinin ve Kongre'nin rızası olmadan var olan eyaletleri bölerek ya da birleştirerek yeni eyaletler kurulamayacağını ve federal hükümetin her eyalete, “*cumhuriyet türü yönetim biçimi*” sağlamasını hükümlerinin yer aldığı görülmektedir.

2.2.1.3 Amerika Birleşik Devletleri Yürütme Organı

ABD'nin bugünkü siyasal yapısının temelleri özellikle on altıncı yüzyılda yaşanan olaylarla yakından ilişkilidir. Başta İrlanda ve İngiltere'den kaçan insanlar olmak üzere insanlar daha zengin ve özgür bir yaşamın hayalleri ile Atlantik Okyanusunu aşarak ABD'ye göç etmiştir. Amerika'ya yerleşen kolonilerin çoğunluğunun anavatanın İngiltere olması nedeniyle de İngiltere'nin kurumsal yapısını ve düşünce sistemini de beraberlerinde taşımışlardır (Göze, 2011:502). Ancak toplum yapısındaki farklılıklar nedeniyle ABD'de siyasal yapı İngiltere'den farklı olarak; liberal demokrasilere kaynaklık eden, devletin sosyal yaşamda daha az hissedildiği buna karşın etkinlik alanını geniş tutarak modern ve güçlü bir siyasal mekanizmaya sahip bir örgütlenme olarak karşımıza çıkmıştır (Parlak ve Caner, 2013:59-60).

Amerikan federal sisteminin evrimi federalizmin ulus merkezli mi yoksa eyalet merkezli mi olması noktasındaki tartışma etrafında şekillenmiştir. Günümüzde pragmatik federalizm olarak da adlandırılan Amerikan federal sistemi zamanla çeşitli açılardan değişikliklere uğramış; katı bir doktrine bağlı kalmak yerine sorun çözme ve işbirliği üzerine odaklanmış ve sonunda oldukça karmaşık bir yönetimler arası ilişkiler ağı oluşturmuştur (Güler et al., 2013:294).

Şekil 8. Amerika Birleşik Devletleri Yürütme Organı Yapılanması

Kaynak: Tarafımızca oluşturulmuştur.

Amerika Birleşik Devletlerinin kamu yönetimi yapılanması temelini anayasadan alarak oluşmuştur. Anayasaya göre yasama yürütme ve yargı kesin hatlar ile ayrılmıştır. Anayasa’da yürütme organının başı başkan olarak belirlenmiş ancak görevleri açık hükümler şeklinde belirtmemiştir. Amerikan federal kamu yönetimi sistemi yasama organı seçimlerinin dışında yürütülen ayrı bir seçim sonucunda başa gelen başkan tarafından oluşturulmaktadır.

Amerikan yürütme organının temel yetkilisi başkan olsa dahi bu görevi tek başına yürütemeyeceği açıktır. Başkana yürütmede yardımcı olmak üzere çok sayıda birim ve kişiden oluşan dev bir yürütücü ordusu hizmet etmektedir. Böyle bir yönetim şekline kurumsal başkanlık adı verilmektedir. Şekil 8’de gösterilen temsili olarak ABD yürütme organıdır. Başkanın yöneticilerinin bulunduğu kısma Başkanlık Ofisi adı verilmekte ve bu ofisin içinde beyaz saray dairesi başkanın en çok güvendiği danışmanlarından oluşmaktadır. Bakanlar kurulu hakkında anayasada özel bir hüküm bulunmamaktadır. Başkanın kabinesi (cabinet) şeklinde görev yapan bu organ daha çok bir danışma organıdır. Uzman daireler başkanın etkili bir yönetim sergilenmesine yönelik olarak kamu hizmetlerinin düzgün işlemesinden ve işlevinin geliştirilmesinden sorumludurlar. Uzman daireler içerisinde en önemlisi Yönetim ve Bütçe Dairesi’dir. Bu dairenin temel işlevi başkanın bütçesini hazırlamaktır. Aynı zamanda başkanın emirleri doğrultusunda

kamu kuruluşlarının çalışmalarının eşgüdümlemesinden de sorumludur. Bakanlıklar federal yasaların uygulanmasından ve kamu hizmetlerinin yürütülmesi için kongre tarafından verilmiş yetkilerin kullanılmasından sorumludurlar. Başkanlara göre bakanlıklar değişmekle birlikte günümüzde 15 bakanlık bulunmaktadır.

ABD’de federal yönetimin taşra örgütüne bakıldığında; birçok sorumluluğun ve yetkinin eyaletlere ve yerel yönetimlere bırakıldığı, posta, vergi toplama ve sosyal güvenlik gibi az sayıda ki kamu hizmetinin sunulmasında ise federal yönetimin doğrudan yetkisinin olduğu görülmektedir. ABD federal yönetimin taşra örgüt yapılanmasına da ise tekdüzelik bulunmamakta bakanlıkların taşradaki örgütleri ile bu işlemler yapılmaktadır (Güler, a.g.e., 2013:297-316).

Yönetim kademesinin ikinci basamağını oluşturan eyalet yönetimleri federal yönetim örgütlenmesini temel almışlardır. Her eyaletin bir anayasası, valisi, iki meclisli parlamentosu ve yüksek mahkemesi bulunmaktadır. Eyaletlerde görevin başına seçimle gelen vali bulunmakta ve eyalet bütçesini hazırlama, yasa teklifinde bulunma, yasaları veto etme ve bazı eyalet görevlilerini atamakla yükümlüdür. Federal yönetimden en büyük fark çoğu görevlinin seçimle göreve gelmesidir. Eyaletlerin temel görevleri eğitim, sağlık, ulaştırma³², polis ve çeşitli bayındırlık hizmetleridir.

Amerika Birleşik Devletleri anayasasında yerel yönetimler (belediyeler vd.) tanımlanmamış; taşra örgütü olarak yalnızca eyaletlerin anayasal tanınırlığına değinilmiştir. hakkında hükümler bulunmaktadır. Yerel yönetimler ise “Dillon Kuralı” (Dillon’s Rule) olarak adlandırılan ilkeye göre kurulmaktadır. Bu kurala göre yerel yönetimlerin örgütsel yapıları eyaletler tarafından biçimlendirilmektedir. Bu konudaki tek sınırlama yerel yönetimler hakkında düzenleme yapılırken federal anayasaya aykırı olmaması ve yetki ve sorumluluk aşımı olmamasıdır. ABD’de yerel yönetimler ana olarak dört gruba ayrılmaktadır. Bunlar;

- İlçe Yerel Yönetim Birimleri³³ (Counties);

³² Motorlu kara taşıtlarıyla ilgili düzenlemeleri ile karayollarının yapımı ve bakımı konusunda eyaletler tam yetkili iken demiryolları ve yerel havaalanları konusunda se kısmi sorumluluğu vardır.

³³ Amerikan yerel yönetim sisteminde eyaletler, ilçe yerel yönetim birimlerine bölünmüştür. İlçe yerel yönetimleri, sunduğu hizmetler, işlevleri, nüfusu, büyüklüğü, yönetsel yapısı ve diğer birçok açıdan eyaletten eyalete değişiklik göstermişlerdir. Bu birimlerin emlak vergilerinin hesaplanması ve toplanması, polis hizmetlerinin sunulması, seçimlerin organize edilmesi, kırsal yol ve köprü yapımı ve tamiri, tapu, nüfus ve evlilik işlemlerini yapılması, sosyal konut, sosyal hizmetler gibi çeşitli hizmetleri sunması beklenmektedir. İlçe yerel yönetimlerinin en büyük sorunu belediyelerin başkanı ya da eyalet valisi gibi seçilmiş güçlü ve tek merkezi yürütücünün olmamasıdır. Bu yönetimler hem yasama hem de yürütmeden sorumlu olan bir komisyon tarafından yönetilmektedirler (Okçu ve Özgür, 2013:28-30).

- Belediye;
- Kasaba;
- Özel amaçlı yönetimlerdir.

2.2.2 Federal Almanya Cumhuriyeti İdari Yapısı

Ülkelerin idari yapıları incelenirken karşılaştırma yapılabilmesine imkan tanımak için bölüm içlerinde aynı bölümlendirme sistematığı uygulanmıştır. Bu nedenle Almanya'nın öncelikle tarihine, ardından anayasal hükümlerine en son ise yürütme organına değinilmiştir.

2.2.2.1 Federal Almanya Cumhuriyetinin Kısa Tarihi

Tarihsel olarak Almanya gevşek bir devletler konfederasyonundan meydana gelmiştir. On sekizinci yüzyılda Prusya ve Avusturya, Alman devletleri arasında güç kazanarak Orta Avrupa'da hâkimiyet kurmuşlardır. Fransız İhtilali sonrasında on dokuzuncu yüzyılda Napolyon tarafından işgal edilen Alman topraklarında orta büyüklükte devletler kurulmuştur. Napolyon'un 1815'teki yenilgisi sonrasında Viyana Kongresiyle kurulan sistem Otto von Bismarck liderliğindeki Prusya'nın 1860'larda Danimarka, Avusturya ve Fransa'ya karşı giriştiği savaflara kadar sürmüştür. Savaşlardan zaferle ayrılan Bismarck 1871 yılında Alman birliğini sağlamıştır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarından sonra ülkenin sınırlarında tekrar değişiklikler olmuştur. İkinci Dünya Savaşından sonra ABD, Fransa ve İngiltere tarafından işgal edilen ülkenin batısında parlamenter sisteme dayanan bir Federal Cumhuriyet kurulurken; ülkenin Sovyetler Birliği tarafından işgal edilen dörtte birlik kısmında ise Demokratik Alman Cumhuriyeti kurulmuştur. Demokratik Alman rejiminin Kasım 1989'da çözülmesinden sonra 3 Ekim 1990 tarihinde iki Almanya birleşmiştir ("Almanya Federal Cumhuriyeti'nin Siyasi Görünümü", Erişim:25/08/2015).

Almanya'ya bakıldığında coğrafi olarak bir bütün olmadığı görülür. Irmaklarının bir bölgeden çıkarak bütün istikametlere akmaları ve akış yönlerinin birbirlerine paralel olmaları aynı zamanda Mittelgebirge, Harzgebirge gibi dağların ülkenin ortasına yerleşmiş bulunmaları, Almanya'yı birçok bölgeye ayırmıştır. Çok bölgesi bu yapısından dolayı Alman ulusları, bu bölgelerde kendilerine has birer hukuk geliştirmişlerdir. Bu oluşum Alman Anayasasının ayırıcı etkisiyle de keskinleşmiş ve neticede Almanya

birçok hukuk bölgesine ayrılmış federal bir devlet olmuştur (Üçok, 1951:s.311). II. Dünya Savaşı'nın ardından Almanya'da Doğu ve Batı olmak üzere iki Almanya kurulmuştur. Batı Almanya tarafından hazırlanan anayasa 1949 yılında kabul edilmiştir.³⁴ 1990 yılında Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesinden sonra da aynı anayasa geçerliliğini korumuş ve tüm ülkede yürürlüğe girerek Almanya Anayasası olarak kabul edilmiştir.

2.2.2.2 Anayasada Federal Almanya Cumhuriyeti

Almanya Anayasası; İçindekiler, Giriş, Önsöz ve 11 bölüm, 144 madden oluşmaktadır. 1'den 19'a kadar olan maddelerden oluşan I. Bölüm temel haklara ayrılmıştır. Anayasanın III³⁵., IV³⁶., ve VII³⁷., bölümleri yasama ile ilgili hükümleri; V³⁸., VI³⁹. ve VIII⁴⁰., bölümler yürütme ile ilgili hükümleri; IX⁴¹., bölüm yargı ile ilgili hükümleri; II⁴². ve VIIIa⁴³. bölümleri ise federasyon yapısı ile ilgili hükümleri içermektedir.

Almanya'da yasama organını iki kanatlı bir yapıdadır. Bunlardan ilki olan federal meclise bakıldığında; meclisi halkın doğrudan ve dört yıl için seçtiği görülmektedir. (*Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası*, 1949, md.38-39). Anayasanın 50. Maddesinde görevi “*Eyaletler, Federal Konsey aracılığıyla, Federasyonun yasama ve idaresine ve Avrupa Birliğinin işlerine katılırlar.*” olarak tanımlanan Federal Konsey meclisin diğer kanadını oluşturmaktadır. Federal Konsey üyeleri seçimle değil, eyalet hükümetlerin atayıp görevden alabildikleri üyelerden oluşmaktadır. Eyaletler anayasanın yasama yetkisi hakkında özel bir hüküm bulunmadığı sürece yasama yetkisine haizdirler. Federal meclis tarafından kabul edilen yasalar federal meclis başkanınca federal konseye

³⁴ Almanya'da anayasalarda; 1949 tarihine kadar anayasa kelimesinin bire bir tercümesi olan “*Verfassung*” kelimesinin kullanılmıştır. Ancak Batı Almanya'nın hazırladığı anayasaya “*Grundgesetz*”, yani “*Temel Yasa*” terimi kullanılmıştır. Bunun nedeni Doğu Almanya ile birleşilince “*Verfassung*” teriminin kullanılmak istenmesidir. Ancak Almanya birleştikten sonra “*Grundgesetz*” terimi kullanılmaya devam etmiştir.

³⁵ Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası 38-49 arası maddeler

³⁶ Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası 50-53 arası maddeler

³⁷ Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası 70-82 arası maddeler

³⁸ Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası 54-61 arası maddeler

³⁹ Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası 62-69 arası maddeler

⁴⁰ Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası 83-91 arası maddeler

⁴¹ Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası 92-104 arası maddeler

⁴² Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası 20-37 arası maddeler

⁴³ Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası 91a-91e

gönderilir. Eğer yasa federal konseyin onayına sunulması gereken bir yasa ise konseyde oylanır⁴⁴; eğer değilse kanunda belirtilmiş süreler içerisinde federal konseye itiraz etme hakkına sahiptir (*Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası*, 1949, md.76-77).

Federal düzeyde bakıldığında bazı görevlerin cumhurbaşkanına, bazı görevlerin ise federal hükümete bırakıldığı görülmektedir. Cumhurbaşkanının yürütme yetkisi uluslararası temsil yetkisinden ve madde 60'ta belirtilen özel durumlar ile sınırlıdır. Yasaları uygulayacak olan organ olan yürütme organını için anayasada aksine bir hüküm olmadığı sürece federal yasaların eyaletler tarafından yürütecekleri öngörülmüştür. Anayasanın 84. maddesi eyalet idaresi ve federasyon nezareti ile; 85. madde ise federasyon adına yasaların nasıl uygulanacağı konularına açıklık getirmiştir. Federal idarenin konuları ise madde 86, 87, 89, 90 ve 91. maddeler ile tanımlanmıştır⁴⁵.

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde yargı yetkisi yargıçlara verilmiş ve bu yetki federal anayasa mahkemesi, federal mahkemeler ve eyalet mahkemeleri aracılığı ile kullanılmıştır⁴⁶ (*Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası*, 1949, md.92).

2.2.2.3 Federal Almanya Cumhuriyeti Yürütme Organı

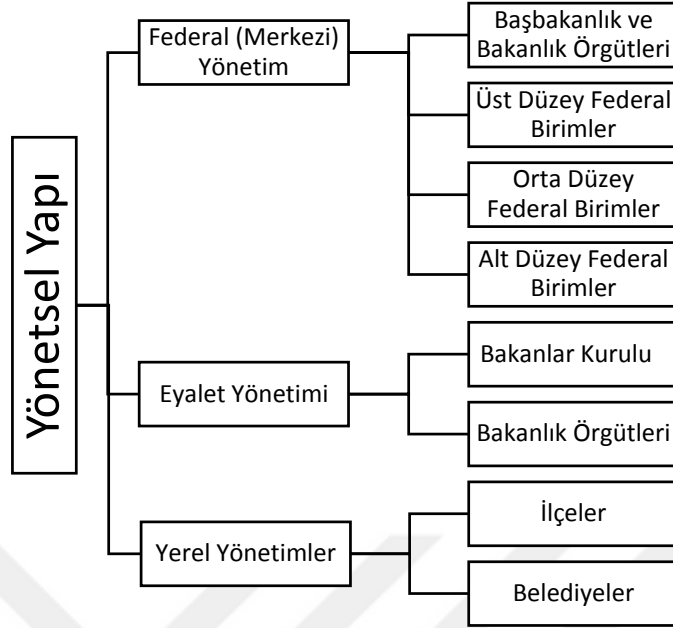
İki dünya savaşından yenilgi ile ayrılan Almanya'nın üzerine büyük yük getiren antlaşmalar sonucunda uzun süre siyasi belirsizlik hüküm sürmüştür. Öyle ki Nazi Almanya'sının savaşta yenilmesinin ardından silahsızlandırılan devlet; Batı ve Doğu Almanya olarak ikiye ayrılmıştır. Berlin Duvarı'nın yıkılması ile yaklaşık 50 yıl süren ayrılığın ardından iki devlet birleşmiş ve Batı Almanya anayasası tüm devlette geçerli hale gelmiştir. Almanya günümüzde 11'i batı, 5'i de doğuda olmak üzere toplam 16 eyaletten oluşan federal bir cumhuriyet olarak yönetilmektedir (Güler a.g.e., 2013:361-368).

⁴⁴ Detaylı bilgi için Federal Almanya Anayasası md.71-74

⁴⁵ Mali rejim ile ilgili federal ve eyalet hükümleri Federal Almanya Anayasası'nda X. Bölümde ele alınmıştır.

⁴⁶ Detaylı bilgi içiniz bakınız: Federal Almanya Anayasası Bölüm IX. Yargı

Şekil 9. Federal Almanya Cumhuriyeti Yürütme Organı Yapılanması

Kaynak: Tarafımızca oluşturulmuştur

Şekil 9 genel hatları ile Federal Almanya Cumhuriyetinin yürütme organını göstermektedir. Federal Almanya'nın yürütme organlarına bakıldığında federal düzeyde sembolik görevleri olan Cumhurbaşkanı ve yürütmenin siyasal sorumlusu olan güçlü bir şansölye vardır (Roskin, 2014:220). Federal yönetim Alman yönetim sistemi bir nevi merkezi yönetim olarak görülebilir. Ancak federal yapıya dayanan yönetim sistemi ile tek bir merkez ve ona bağlı taşra örgütlerine dayalı bir merkez taşra ayrımı yapmak olanaklı değildir. Çünkü eyalet yönetimlerinin gerek yasama ve yürütme içindeki rolleri, gerekse yönetsel yapı içerisindeki etkinlik, ağırlık ve özerklikleri bakımından çok yoğun olarak yönetimde yer almaları bu ayrımın yapılmasını zorunlu kılmıştır. Almanya yönetim sistemi incelenirken federal yönetim hiyerarşik olarak bazı organların üstü olmaktan daha çok yasama ve yürütme organlarının ve alt düzey yapılarının birleştirici bir yönetim düzeyi olarak ele almakta fayda vardır. Alman yönetim sistemi içinde federal örgütler hem sayı olarak hem de örgütlenme açısından görece küçük sayılabilirler. En etkili birimler başbakanlık ve bakanlıkların örgütleri oluşturmaktadır. Bakanlıkların merkez örgütlerinde bütçe, hukuk, personel, idari işler gibi yardımcı birimler bulunabilmektedir. Bu birimlerde yüksek düzeyde bir merkeziyetçilik göze çarpmaktadır. Bakanlık örgütleri aynı zamanda en üst düzey federal birimlerdir (*Oberste Bundesbehörden*). Üst düzey federal birimler (*Bundesoberbehörden*) genellikle belirli bir görev alanındaki etkinlik

gösteren, hiyerarşi, içinde yönetsel alt birimleri olmayan ancak tüm ülke için merkezi etkinlik ve görev alanı olan organlardır. Federal İstatistik Dairesi ve Federal Suç Dairesi bu organlara örnek olarak gösterilebilmektedir. Orta düzey federal birimler (*Bundesmittelbehörden*) genellikle bölgesel konularda yetki ve görevlere sahip organlardır. Alt düzey federal birimler (*Untere Bundesbehörden*) ise yetki ve görev alanı bulundukları yerle sınırlı makamlardır. Federal yönetimde orta ve alt düzey federal birimler ancak istisnai alanlarda kurulmakta ve yönetim sisteminde yaygın olarak kullanılmamaktadır.

Federal yönetimin ardından en büyük öneme sahip yapılanma eyaletlerdir (*Landesverwaltung*). Almanya'daki devlet örgütlenmesi içerisinde kendi yasama ve yürütme organlarına sahip olan eyaletler hem yerine getirdikleri görevler hem de örgütlenmeleri açısından federal yönetimden daha büyüktürler. Ancak eyaletlerin tümü aynı statüde değildirler ve ana olarak üç gruba ayrılırlar. Bunlar Büyük Eyaletler, Küçük Eyaletler ve Kent Eyaletleridir. Her eyaletin kendi yasama organı, bakanlar kurulu ve bakanlık örgütleri bulunmaktadır. Temel yasama yetkisi federal mecliste olmakla beraber eyalet meclislerinin federal yasalarla çatışmamak ön şartı ile bazı alanlarda yasa yapma yetkisi mevcuttur.

Almanya'da yerel yönetimlere bakıldığında ise iki temel yerel yönetim birimi bulunduğu görülmektedir:

- İlçeler (*Kreise*);
- Belediyeler (*Gemeinden*).

İlçeler bir yerel yönetim birimi olmalarına rağmen federal yönetimin bir parçası olarak da çeşitli hizmetleri yerine getirmektedir. Temel olarak ilçelerin üç temel görevi vardır. Bunlar: ilçenin özerk yerel yönetim birimi olarak yürüttüğü görevler, federal yönetimin yönlendirmesi ile yürütülen görevler ve ilçenin eyaletin taşra birimi olarak yürüttüğü görevlerdir. Almanya'da belediyeler ilçe dizgisi içerisindeki belediyeler (*Kreisangehörige Gemeinden*) ve ilçe dizgisi içerisinde olmayan belediyeler (*Kreisfreie Gemeinden*) olmak üzere ikili bir yapı içerisinde yer alırlar. Birinci grupta genelde nüfusu 10000'i aşan kent statüsündeki yerleşim birimleri bulunur. İkinci grupta ise nüfusu 100000'in üzerinde olan belediyeler bulunmaktadır. Bu gruptaki belediyelerin neredeyse tüm yerel konularda özerklikleri fazladır. İlçe dizgisi içerisindeki belediyeler ise birçok

konuda ilçe yönetimin etkisi altındadır. Belediyelerin organları ve örgütsel yapıları da eyaletten eyalete, hatta bazen kentten kente değişmektedir (Güler, a.g.e., 2013:375-379).

2.2.3 İspanya Krallığı İdari Yapısı

İspanya Krallığı incelenirken ülkenin tarihsel süreci, anayasal hükümleri ve yürütme organına değinilmiştir.

2.2.3.1 İspanya Krallığının Kısa Tarihi

20 Kasım 1975'te diktatör General Franco'nun ölümü ile Bourbon Hanedanı'ndan I. Juan Carlos'un tahta çıkması sonucunda İspanya'nın 36 yıllık diktatör rejimi son bulmuştur. Tüm siyasi partilerin katılımı ile düzenlenen serbest seçimin ardından ülkenin yeni siyasi düzeni belirleyen anayasa 1978 yılında halkın çoğunluğu tarafından kabul edilmiş ve kralın onayı ile yürürlüğe girmiştir. Anayasa ile İspanya'nın yönetim şekli parlamenter demokrasiye dayalı monarşi olmuştur ("İspanya'nın Siyasi Görünümü," Erişim:25/08/2015).

2.2.3.2 Anayasada İspanya Cumhuriyeti

İspanya Anayasası Önsöz, Giriş, on kısım ve diğer hükümlerden (Ek hükümler, Geçici hükümler, Yürürlükten kalkanlar, Son hüküm) oluşmaktadır. Toplam 169 maddeden oluşan anayasanın I. kısmı temel hak ve özgürlüklere ayrılmıştır. Anayasanın III⁴⁷. ve V⁴⁸. kısımları yasama ile ilgili hükümleri; II⁴⁹., IV⁵⁰. ve V⁵¹., kısımları yürütme ile ilgili hükümleri; VI⁵². ve IX⁵³., kısımları yargı ile ilgili hükümleri; VIII⁵⁴. kısım ise devlet bölgesel teşkilatlanması⁵⁵ ile ilgili hükümleri içermektedir.

İspanya Parlamento ve Senatodan oluşan iki kanatlı bir yasama sistemine sahiptir. Parlamento yasama yetkisi ve hükümetin denetimini sağlayan kanat olarak görev

⁴⁷ İspanya Anayasası 66-96 arası maddeler

⁴⁸ İspanya Anayasası 108-116 arası maddeler

⁴⁹ İspanya Anayasası 56-65 arası maddeler

⁵⁰ İspanya Anayasası 97-107 arası maddeler

⁵¹ Esasen V. kısım Hükümet ve Parlamento arasındaki ilişkileri düzenlemiştir ancak madde 114 ve 116'da bulunan hükümler kısmen yürütmeyi ilgilendirmektedir.

⁵² İspanya Anayasası 117-127 arası maddeler

⁵³ İspanya Anayasası 159-165 arası maddeler

⁵⁴ İspanya Anayasası 137-158 arası maddeler

⁵⁵ Devlet teşkilatı ve yapılanmasına ilişkin genel hükümler I. Kısım 1. ve 5. maddelerde de ele alınmıştır.

yaparken; Senato Bölgesel temsil meclisi olarak görev yapmaktadır. Hem parlamento hem de senato dörder yıllık dönemler için göreve gelirler. Kanunların çıkması için hem parlamentonun hem de senatonun onayına ihtiyaç vardır. İki kuruldaki geçen kanun tasarıları krala sunulur ve kralın onaylaması, yayımlaması sürecinin sonucunda kanunlaşır (*İspanya Anayasası*, 1978, md.66, 68, 69, 81-91).

Yürütme erkinin başı kral, uygulayıcı ise hükümettir. Kral'ın yetkileri büyük ölçüde semboliktir ancak kral anayasanın 56., 62., 63. ve 64. maddelerinde belirtilen koşullarda yasama organını feshetme ve belirtilen koşullarda halkoyuna başvurma yetkisine sahiptir. Madde 97'de bulunan "*Hükümet, Devletin iç ve dış siyasetini, hukuki ve askeri idaresini ve savunmasını yönlendirir. Anayasa ve kanunlar uyarınca yürütme ve kanuni yetkiyi Hükümet kullanır.*" hükmü ile yürütme görevini hükümet üstlenir ve sorumluluklarını yerine getirir.

İspanya anayasasına göre yargı görevini; adaletin kaynağı halk olan ve kral adına, bağımsız, azlolanamaz ve sadece hukukun üstünlüğü karşısında sorumlu olan adliyenin hakimleri tarafından yerine getirmektedir.

2.2.3.3 İspanya Krallığı Yürütme Organı

İspanya Anayasası'nın 103. maddesi gereğince kamu yönetimi nesnellikle, genel çıkara hizmet eder ve hiyerarşiyi ademi merkeziyetçilik, yetki genişliği ve eşgüdüm ilkeleri çerçevesinde şekillendirir. Tarihsel süreçte İspanya yarımadasının sürekli istila dalgalarına maruz kalması; öncelikle İberyalıların, Kelt halklarının, Kartacalıların ve sonra Roma İmparatorluğunun; çok çeşitli kökenlere sahip halkların bir arada yaşamasını zorunlu kılmıştır. İspanya parlamenter monarşi ile yönetilen, anayasaya göre üniter olan ancak bölgesel devlet yapısı gösteren bir devlettir.

Şekil 10. İspanya Krallığı Yürütme Organı

Kaynak: Tarafımızca oluşturulmuştur.

İspanya’da merkezi yönetim yapısı Kral, hükümet, bakanlar kurulu, bakanlar, bakanlıklar ve bağımsız idari otoritelerden oluşmuştur. Kral devletin başı olarak kabul edilmekte ve görevleri İspanya Anayasası’nın 56, 62, 63 ve 64. maddelerinde açıkça sayılmıştır. Merkezi yönetimin asıl organını hükümet oluşturmaktadır. Hükümet anayasa ve kanunlardan aldığı yetki ile yürütme yetkisini kullanır. Hükümet anayasanın 99. maddesinin 1. bendinde belirtilen şekli ile başbakan, başbakan yardımcıları, bakanlar ve kanunla tesis edilebilecek diğer üyelerden oluşur (*İspanya Anayasası*, 1978, md.98). Başbakan parlamento seçimlerinin ardından Kral tarafından aday olarak parlamentoya sunulur ve üyelerin salt çoğunluğunun oyu ile seçilir. Başbakan hükümet faaliyetlerini yönlendirir ve diğer bakanlar kurulu üyelerin görevlerini koordine eder. Başbakanın tüm bakanlıklar üzerinde resmi üstünlüğü vardır. Başbakan aynı zamanda bakanlar kurulunun yapısına ve üyelerine karar verir, bakanların atanmasını ve görevden alınmasını teklif eder (Aykaç ve Altuok, 2014:281-282). Bakanlar kurulu hükümet içerisindeki en yüksek karar alma mekanizmasıdır. Yürütme gücünü başbakan, başbakan yardımcıları ve bakanlardan alır. Bakanlar kurulu üyeleri başbakan tarafından krala önerilir ve kral tarafından atanırlar (*İspanya Anayasası*, 1978, md.100). Bakanların en üst yetkili oldukları bakanlıklar ise kendi görev alanı ilgili yasa tasarısı veya kanun hükmünde kararname tasarısı sunmada nihai yetkilidirler. Bakanlar üst düzey yöneticileri atar ve bakanlık bütçesinin oluşturulmasında temel aktör olarak rol alırlar (Newton ve Donaghy, 2003:79-80).

İspanya’da merkezi yönetimin taşra teşkilatına bakıldığında General Franco ve geçiş sürecinde valilerin bulunduğu ve geniş yetkiler ile donatıldıkları

gözlemlenmektedir. 1997 yılında yürürlüğe giren Genel Devlet İdaresi Teşkilatı ve İşleyişi Hakkında Kanunu (ley de organización y funcionamiento de la administración general del estado) ile taşra teşkilatlanmasında önemli değişikliklere gidilmiştir. Diktatörlük döneminden kalma valilikler yerine hükümet temsilci yardımcılığı (gobernador civil) getirilmiştir. Valiler hükümet tarafından siyasi atama ile göreve gelirken hükümet temsilci yardımcılarını üst düzey memurlardır. Siyasal dengeyi sağlamak amacıyla bölge düzeyinde onyedici özerk topluluğa hükümet temsilcileri (delegado del gobierno) atanmıştır. Hükümet temsilcisi özerk topluluklarda görevliken, hükümet temsilci yardımcılarını ise illerde görevlidirler (Aykaç ve Altuok, 2014:286-287).

İspanya’da yerel yönetimler Franco Döneminde merkezi yönetimin bir ayağı şeklinde faaliyette bulundukları için çok fazla işlevsel olmamıştır. 1981 ve 1985’te yürürlüğe giren yasalar ile yerel yönetimlerde köklü değişiklikler yapılmıştır. 1985 yılında yürürlüğe giren Yerel Yönetim Temel Yasası ile belediye ve iller düzeyindeki temel kurumların taslakları çıkarılmış, yönetim kademeleri arasında sorumlulukların paylaşılma ilkeleri ortaya konmuş ve yerel yönetimlerin yapacakları hizmetler sıralanmıştır (Nitas, 2003:125-126). İspanya üniter bir devlet olmasına karşın geniş bir yerinden yönetim anlayışı ile yönetilmektedir. İspanya’da anayasanın öngördüğü şekilde yerel organların üyelerinin demokratik seçimle işbaşına gelmesi, yönetsel özgürlük ve mali özerklik ilkeleri çerçevesinde üç kademeli bir yerinden yönetim sistemi vardır. Bu kademeler;

- Özerk Topluluklar;
- İl Yönetimi;
- Belediyelerdir.

Aynı zamanda İspanya’da yukarıda sayılan düzeylerin yanında yerel yönetim birlikleri (mancomunidades), metropolitan bölgeler ve belli bir ilçe bölgesindeki yerel yönetimlerden oluşan birlikler gibi çeşitli yerel yönetim kuruluşları da bulunmaktadır (Okçu ve Özgür, 2013:312-313; Elvira, 1995:131).

İspanya’da 17 özerk topluluk, 50 il ve 8000 üzerinde belediye bulunmaktadır. İspanyol anayasasında yerel yönetimlerle ilgili çok ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir. Yerel yönetimlerin sayısal ve hizmet alanları bakımından oldukça geniş bir örgüt yapısına sahip olmasından dolayı; yerel yönetimlerin gelir kaynaklarının da oldukça geniş bir yelpazeye dayanmasını zorunlu olarak karşılaşılan bir durum olmuştur.

Özerk topluluklar siyasal ve hukuki açıdan etnik kökene dayalı uluslardan ve bölgelerden oluşan yönetim birimleridir. Her özerk toplumun kendine ait bir başkenti vardır. Özerk topluluklar kendi yasama ve yürütme organlarına da sahiptirler ve yapıları büyük oranda merkezi yasama ve yürütme organları ile benzeşmektedir. İspanyol anayasasının 141. maddesi 1. bendinde bulunan “İl, devletin faaliyetlerini yerine getirmek için, şehirlerin bir araya gelmesiyle ve bölgesel bölümlere ile belirlenen, kendi tüzel kişiliği olan yerel bir oluşumdur. İl sınırlarındaki herhangi bir değişiklik parlamento tarafından bir kuruluş kanunuyla onaylanmalıdır.” hükmü ile illerin kuruluş şeklini açıklamıştır. İl yönetimin en önemli özelliği yerel hizmetlerin etkili ve bütüncül olarak sunulmasında belediyeler yardımcı olmaktır (Aykaç ve Altuok, 2014:295). İspanyol kamu hukukuna göre belediyeler devletin coğrafi örgütlenmesi içinde temel nitelikte olan kamu işlerine vatandaşın katılımını sağlayan yerel yönetim birimleridir. Bunlar iller gibi tüzel kişiliğe ve özerkliğe sahiptirler. Zaman içiğinde düzenlenen belediyelerin yetki ve sorumlulukları 1985 tarihli yasa ile belediyelerin nüfus oranları ile ilişkilendirilmiştir. Nüfus artıka belediyelerin yetki ve sorumluluklarının da artıkları görölmektedir.

2.2.4 Türkiye Cumhuriyeti İdari Yapısı

Türkiye Cumhuriyeti’nin idari yapısı incelenirken diğere seçilen ölkeler inceleme metodolojisi korunmuştur. Bu sistematik ile öncelikle ölkenin kısa tarihine sonra anayasal hükümlere en son ise yürütme organına değinilmiştir.

2.2.4.1 Türkiye Cumhuriyetinin Kısa Tarihi

Türk idari yapısının kökenleri milattan önce üçüncü yüzyıla, Asya Hun İmparatorluğu’na kadar uzanmaktadır. Türklerin İslam’la tanışmasından sonra özellikle Selçuklular döneminde İran ve Orta Doğu devletlerinin idari sistemlerinden etkilendikleri görölmektedir. 1176 yılında Miryakafelon Savaşı’nın ardından Oğuz Boyları Anadolu’ya yayılmış ve geniş bir coğrafyaya yerleşmişlerdir. Bu durum merkezi idare kadar aynı zamanda eyalet yönetimlerinde de yeni bir yapılanmanın gerekliliğini doğurmuştur. Abbasi geleneği olarak da adlandırılacak şekilde merkez teşkilatında günümüz bakanlıklarının yerine geçebilecek nitelikte olan divanlar kurulmuş, genel devlet işleri bu ofislerin yardımı ile yürütölmüştür. Eyaletlerde ise hanedana mensup prenslerin ön planda olduğı ve idareyi üstelendiğı gözlemlenmiştir.

1243 yılında Köseadağ Savaşı'nın ardından Selçuklu Devleti dağılmış Anadolu beylikler dönemi başlamıştır. Beyliklerden birisi olan Osmanlı Beyliği yaklaşık Köseadağ Savaşı'nın ikiyüz yıl sonrasında Bizans İmparatorluğu'nu tarihe gömerek imparatorluk haline gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğunda Selçukludan süregelen bir şekilde federal bir devlet gibi yapılanmıştır. Merkez örgütünde

- Padişah ve Saray;
- Divan-ı Humayun ve ona bağlı bürolar;
- Vezir-i Azam ve Bab-ı Ali;
- Bab-ı Fetva ve İlmiyye Örgütü;
- Defterdarlık ve Maliye Örgütü;
- Kapukulu Ocakları ve Donanma bulunmaktadır.

Taşra teşkilatında ise Osmanlı'nın ilk yıllarında idari birim sancaktır ve idare sancak temeline dayanan bölümlenme, eyalet birimlerine rağmen on dokuzuncu yüzyıla kadar devam etmiştir. Ancak Tanzimat Dönemi'nden sonra taşradaki örgütlenme vilayet (eyalet) esasına göre düzenlemiştir. Eyalet sistemi olması günümüz anlamında gerçekleşmemiş, eyaletlerin başarındaki kişiler genellikle hanedan üyesi olmuş ve padişah tarafından atanmıştır. Aynı zamanda eyaletlerde yargı işlemlerinden sorumlu olan kadılarda yine padişahlar tarafından atanmıştır (Ortaylı, 2012:97-261).

1839 yılında Gülhane Hatt-ı Şerifi'n okunması ile başlayan Osmanlı Tanzimat Döneminde idari yapı ve yürütme giderek karmaşık bir yapı haline gelmiştir. Dönemin en önemli gelişmelerinden birisi II. Mahmut döneminde yönetimin bakanlık sistemine geçmesidir. Yerel yönetimlere ilişkin yapılan reformlar ise ayan ve mütezim gibi yerel güç odakları elinde toplanmış bulunan siyasal erki bireysel platformdan çıkartarak sınıfsal ayrıcalıklar formuna dönüştürerek gerçekleştirilmiştir (Güler, 2005:204).

Taşra örgütlenmesi ondokuzuncu yüzyılda yapı ve işleyiş yönünden tamamen değiştirilmiş, Fransız “département” sistemi taşraya uygulanmıştır. 1864 Vilayet Nizamnamesi ile “il sistemine” geçilmiştir. Bu kanunla, eyaletlerdeki durumu düzeltmek (merkezi denetimle yerel otoriteyi birleştirmek, eyalet başkentinde kamu işlerinin yürütülmesini çabuklaştırmak, milletin temsili özelliğini geliştirmek) amaçlanmıştır. Ülke; vilayet, sancak, kaza, karye ve köylere ayrılmıştır (Demirel, 2011:100-102).

Cumhuriyetin kurulmasının ardından teşkilat yapısı genel olarak Osmanlı'dan alınmış ve vilayet sistemine devam edilmiştir. Ancak yeni yapılanma da güçlü bir merkezi

otoritenin varlığı muhakkaktır. İzleyen yıllarda reform çalışmaları başlamıştır. Reform çalışmaları ana olarak üç dönemde incelenebilmektedir. Bunlar:

- Planlı dönem öncesi reform çalışmaları;
- Planlı dönem reform çalışmaları;
- 1980 sonrası hazırlanan Kalkınma Planlarında yer alan reform çalışmalarıdır.

Planlı dönem öncesindeki reform çalışmalarında ana karakteristik sorunlarla karşılaşıldıkça çözüm yollarının aranmasıdır. 1960'lı yıllara kadar uzanan bu dönemde kamu idaresinin yeniden yapılanması amacıyla dört önemli rapor hazırlanmıştır. Bu raporlar; *Neumark Raporu*, *Barker Raporu*, *Martin ve Cush Raporu* ve *Leimgruber Raporu*'dur (Kalağan, 2010:67-70). 1960 Askeri darbesinin ardından Türk kamu yönetiminin değişen koşullara uyum sağlayamadığı belirtilerek yeni reformların gerekliliği dile getirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü öncülüğünde “*Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP)*” başlatılmıştır. 1980 öncesi reform çalışmaları devletin yönetsel güç ve yeteneklerini artırmaya yönelikken, Kalkınma Planları ile beraber bu yaklaşım yerini kamu sektörünün boyutu almıştır. 6-10. Kalkınma planlarında bu konulara değinilmiş ve reformların gelişen çağla beraber sürekli olması gerekliliği ortaya konmuştur.

2.2.4.2 Anayasada Türkiye Cumhuriyeti

Türk tarihinde anayasa olarak tanımlanan ilk belge 1808 tarihinde ilan edilen Sened-i İttifak'tır. Sened-i İttifak padişah II. Mahmut döneminde sadrazam Alemdar Mustafa Paşa tarafından hazırlanmış ve merkezi otoriteyi taşrada hâkim kılmak için Rumeli ve Anadolu ayanları ile Osmanlı Devleti arasında 29 Eylül 1808 imzalanmıştır⁵⁶. Osmanlı'da ilk defa padişahın yetkilerinin kısıtlanması nedeniyle bu belge ilk anayasa olarak kabul edilmektedir (Arsel, 1965:16-17). 19839 tarihinde ilan edilen Tanzimat Fermanı batılı hukuk kuralları anlayışına geçişin ilk adımı ve anayasası olarak anılmaktadır. Aynı zamanda fermanın ceza hukuku, idare hukuku, ticaret hukuku gibi dalların gelişimine de öncülük ettiği söylenmektedir (Erdoğan, 1999) Tanzimat Fermanı'nın ardından 1856'da Islahat Fermanı yayınlanarak Tanzimat Fermanındaki

⁵⁶ Sened-i İttifak'ın oluşturulmasında önemli rol oynayan sadrazam Alemdar Mustafa Paşa ilk anayasanın onaylanmasından sadece 50 gün sonra, padişahın yetkilerini kısıtladığı ve yeniçeri ocağına alternatif yarattığı gerekçesiyle yeniçeriler tarafından çıkarılan bir isyanla öldürülmüştür.

esaslar tekrar kabul edilmiş ve azınlıklara verilen hak ve özgürlükler artırılmıştır. Türk siyasi hayatının ilk anayasası ise bu reform hareketlerinin ardından 23 Aralık 1876'da ilan edilen Kanun-i Esasi'dir (Demirel, 2011:99).

Osmanlı Devleti'nin yıkılmasının ardından Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasası 1921 Anayasası olmuştur. Bu anayasanın ardından 1924, 1961 ve 1982 anayasaları kullanılmıştır. Günümüzde 1982 anayasası kullanılmaya devam etmektedir.

1982 Anayasasına göre Türkiye Devleti bir cumhuriyettir (*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, md.1). Cumhuriyetin nitelikleri ise 2. maddede "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir" denilerek açıklanmıştır.

1982 Anayasası 7 kısım 177 madde ve 16 geçici maddeden oluşmaktadır. Birinci kısımda genel esaslar⁵⁷, ikinci kısımda temel haklar ve ödevler⁵⁸, üçüncü kısımda cumhuriyetin temel organları⁵⁹, dördüncü kısımda mali ve ekonomik hükümler⁶⁰, beşinci kısımda çeşitli hükümler⁶¹, altıncı kısımda geçici hükümler, yedinci kısımda ise son hükümler bulunmaktadır. 1982 Anayasası günümüze gelinceye kadar 17 kez değişikliğe uğramıştır. Bu değişiklikler 1987 (4 madde), 1993 (1 madde), 1995 (Başlangıç metni ve 14 madde), 1999 (Haziran-1 madde; Ağustos-3 madde), 2001 (Ekim-Başlangıç metni ve 32 madde; Kasım-1 madde), 2002 (2 madde), 2004 (10 madde), 2005 (Haziran-1 madde; Ekim-4 madde), 2006 (1 madde), 2007 (Mayıs 15-1 madde; Mayıs 31-5 madde), 2008 (2 madde) ve 2010 (26 madde) yıllarında gerçekleşmiştir.

1982 Anayasasının üçüncü kısmının birinci bölümü cumhuriyetin temel organlarına ayrılmış ve üç temel organ belirlemiştir. Bunlar TBMM tarafından yürütülen yasama, başbakan başkanlığındaki bakanlar kurulu ve cumhurbaşkanı tarafından üstlenilen yürütme ve bağımsız mahkemelerce yürütülen yargı hizmetleridir.

⁵⁷ (*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, md.1-11)

⁵⁸ (*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, md.12-74)

⁵⁹ (*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, md.75-160)

⁶⁰ (*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, md.76-173)

⁶¹ (*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, md.174)

2.2.4.3 Türkiye Cumhuriyeti Yürütme Organı

1982 Anayasasının 8. maddesinde bulunan “Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.” hükmü ile yürütme yetkisi açık olarak cumhurbaşkanına ve bakanlar kuruluna devredilmiştir.

Anayasanın madde 101-108 arasındaki hükümleri cumhurbaşkanının nitelikleri ve tarafsızlığı, seçimi, and içmesi, görev ve yetkileri, sorumluluk ve sorumsuzluk halleri, cumhurbaşkanlığına vekillik etme durumu, cumhurbaşkanı genel sekreterliğine ve devlet denetleme kuruluna ilişkin temelleri oluşturmaktadır. Bu hükümlere göre cumhurbaşkanı kırk yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya bu niteliklere ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip Türk vatandaşları arasından, halk tarafından, görev süresi beş yıl olarak ve bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilmektedir. Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri içinden veya Meclis dışından aday gösterilebilmesi yirmi milletvekilinin yazılı teklifi ile mümkündür. Ayrıca, en son yapılan milletvekili genel seçimlerinde geçerli oylar toplamı birlikte hesaplandığında yüzde onu geçen siyasi partiler ortak aday gösterebilirler. Adayların belirlenmesinin ardından genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. Cumhurbaşkanı devletin başı olarak Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; anayasanın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir.

Bu amaçlarla Anayasanın ilgili maddelerinde gösterilen şartlara uyarak yapacağı görev ve kullanacağı yetkiler şunlardır:

- Yasama ile ilgili olanlar:
 - Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapmak;
 - Türkiye Büyük Millet Meclisini gerektiğinde toplantıya çağırmak,
 - Kanunları yayımlamak;
 - Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri göndermek;
 - Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunmak;

- Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İttüzüğünün, tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya Şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmak;
- Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek.
- Yürütme alanına ilişkin olanlar:
 - Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek;
 - Başbakanın teklifi üzerine bakanları atamak ve görevlerine son vermek;
 - Gerekli gördüğü hallerde Bakanlar Kuruluna başkanlık etmek veya Bakanlar Kurulunu başkanlığı altında toplantıya çağırarak;
 - Yabancı devletlere Türk Devletinin temsilcilerini göndermek, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek;
 - Milletlerarası antlaşmaları onaylamak ve yayımlamak;
 - Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil etmek;
 - Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar vermek;
 - Genelkurmay Başkanını atamak;
 - Millî Güvenlik Kurulunu toplantıya çağırarak;
 - Millî Güvenlik Kuruluna Başkanlık etmek;
 - Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kararıyla sıkıyönetim veya olağanüstü hal ilân etmek ve kanun hükmünde kararname çıkarmak;
 - Kararnameleri imzalamak;
 - Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak;
 - Devlet Denetleme Kurulunun üyelerini ve Başkanını atamak;
 - Devlet Denetleme Kuruluna inceleme, araştırma ve denetleme yaptırtmak;
 - Yükseköğretim Kurulu üyelerini seçmek;
 - Üniversite rektörlerini seçmek.
- Yargı ile ilgili olanlar:
 - Anayasa Mahkemesi üyelerini, Danıştay üyelerinin dörtte birini, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı

vekilini, Askerî Yargıtay üyelerini, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi üyelerini, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini seçmek;

- Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirmek.

Yürütmenin ana organı olan bakanlar kurulu başbakan ve bakanlardan oluşmaktadır. Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya milletvekili seçilme yeterliğine sahip olanlar arasından başbakanca seçilir ve cumhurbaşkanınca atanırlar; gerektiğinde ise başbakanın önerisi üzerine cumhurbaşkanınca görevlerine son verilebilir. Anayasanın 110. maddesinde “Bakanlar Kurulunun listesi tam olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise toplantıya çağrılır. Bakanlar Kurulunun programı, kuruluşundan en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir bakan tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunur ve güvenoyuna başvurulur. Güvenoyu için görüşmeler, programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra başlar ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra oylama yapılır.” hükmü ile bakanlar kurulunun göreve başlama prosedürü açıklanmıştır. 112. maddede ise görev siyasi sorumlulukları aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

- Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Bakanlar Kurulu, bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumludur.
- Her bakan, Başbakana karşı sorumlu olup ayrıca kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden de sorumludur.
- Başbakan, bakanların görevlerinin Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmesini gözetmek ve düzeltici önlemleri almakla yükümlüdür.

Türkiye’de iktidarda olan 65. Türkiye Hükümeti bakanlar kurulunda 5 başbakan yardımcısı ve 21 bakan olmak üzere toplam 27 üyesi vardır.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin idari yapısı temel altyapısını anayasadan almaktadır. Anayasanın 126 ve 127. Maddeleri merkezi ve mahalli idareleri tanımlamaktadır. Türkiye, merkezî idareleri kuruluş bakımından coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre; illere, iller de diğer kademeli bölümlere ayrılmıştır. İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır ve kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatları kurulabilmektedir. Bu teşkilatların görev ve yetkileri ise kanunla

düzenlenmektedir. Mahallî idareler ise il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, yine kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenmektedir.

Anayasada oldukça genel olarak yer verilen belediyelere ilişkin temel yol gösterici bu ifadeler ayrıntılı düzenlemelere ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Belediyelerin özellikle mali işleyişinin, esas, usul, ilke ve standartların belirlenmesi için yasa, tüzük, yönetmelikler çıkarılmıştır. Dayanağını anayasadan alan mahalli idareler ana olarak üç grupta incelenmektedir. Bunlar:

- İl Özel İdareleri;
- Belediyeler (Şehir ve Büyükşehir Belediyeleri);
- Köy’lerdir.

İl özel yönetimleri alanında çeşitli dönemlerde otuzdan fazla değişiklik yapılmıştır. Yapılan en kapsamlı değişiklik 1987 tarih 3360 sayı numarası ile kanunlaşan “İl Özel İdaresi Kanunu” olmuştur. Yaşanan toplumsal değişimler, kentsel alanların değişimi için ihtiyaç duyulmasına sebep olmuştur. 2005 yılında yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Yasası ile de mahalli idarelerin il yönetimleri tekrar şekillendirilmiştir. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu il özel idarelerinin yapısında bazında düzenlemeler getirmiş ve büyükşehir belediyesi olan illerde il özel yönetimlerini feshetmiştir (*Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2012, İl Özel İdaresi Kanunu, 1987, İl Özel İdaresi Kanunu, 2005*).

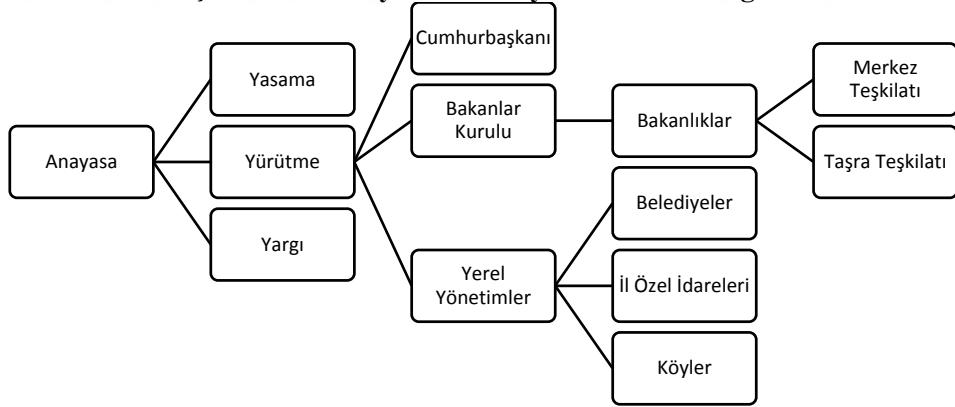
Cumhuriyetin ilanından sonra belirli bir dönem belediyeler Osmanlı’dan kalan anlayış ile yönetilmeye devam etmiştir. Bu dönemde belediyelerin siyasal kurum olmaktan çok kamu hizmetlerini halka taşıyan kurumlar olması anlayışı hâkim olmuştur. Yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemelere 1930’lu yıllarda başlanmış, bu kapsamda öncelikle 1580 sayılı “Belediye Kanunu” çıkarılmıştır. 2004 yılına kadar 1580 sayılı yasayı ve ikincil mevzuatı etkileyen birçok ve yönerge çıkarılmıştır. 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı “Büyükşehir Belediye Kanunu” ve 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı “Belediye Kanunu” ile 2008 yılında çıkarılan 5747 Sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması Hakkında Kanun” ile mevzuat büyük oranda değiştirilmiştir (*Belediye Kanunu, 1930; Belediye Kanunu, 2005; Büyükşehir*

Belediyesi Kanunu, 2004; Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması Hakkında Kanun, 2008).

Türkiye'nin büyükşehir belediyeçiliği konusunda ilk adım 1984 yılında atılmış, önce 195 sayılı “Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” çıkarılmış, 9 Temmuz 1984 tarihinde de 3030 sayılı “Büyükşehir Belediye Kanunu” yürürlüğe girmiştir. 5216 sayılı “Büyükşehir Belediye Kanunu” ise 2004 yılında çıkarılmıştır. Büyükşehir belediyeleri ile ilgili son mevzuat değişikliği ise 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanun ile yapılmıştır (*Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1984; Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 1984; Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004; Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2012).*

Köy yönetimleri mahalli idareler kapsamındaki en eski birimlerdir. Köylerle alakalı ilk düzenleme 1864 “Vilayet Nizamnamesi” ile yürürlüğe koyulmuştur. Bu kanun 1924 tarih 442 sayılı “Köy Kanunu” ile yeniden düzenlenmiştir. Günümüze kadar uygulanan Köy Kanunu 6360 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber büyükşehir belediyesi kurulan illerdeki köylerin tüzel yapıları sonlandırılmıştır (*Köy Kanunu, 1924, Vilayet Nizamnamesi, 1864*) (Adıgüzel, 2012).

Şekil 11. Türkiye Cumhuriyeti Yürütme Organı

2.2.5 Ülkeler Arası İdari Yapı Karşılaştırması

Analiz edilen ülkelerin devlet rejimlerini, devlet biçimlerini, hükümet örgütlenmesini, devlet yapılanmasını, yasama, yürütme ve yargı organlarını gösteren özet tablo aşağıda Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye İdari Karşılaştırması

	ABD	Almanya	İspanya	Türkiye
Devlet Rejimi	Demokrasi	Demokrasi	Demokrasi	Demokrasi
Devlet Biçimi	Cumhuriyet	Cumhuriyet	Krallık	Cumhuriyet
Hükümet Örgütlenmesi	Başkanlık	Parlamentar Demokrasi	Parlamentar Demokrasi	Parlamentar Demokrasi
Devlet Yapılanması	Federal	Federal	Üniter	Üniter
Yasama	Çift kanatlı	Çift Kanatlı	Çift Kanatlı	Tek kanatlı
Yürütme	Başkan	Bakanlar Kurulu	Bakanlar Kurulu	Bakanlar Kurulu
Yargı	Bağımsız	Bağımsız	Bağımsız	Bağımsız

Tablo 4’e göre analiz edilen tüm ülkelerin demokratik olduğu, İspanya hariç diğer devletlerin cumhuriyet ile yönetildiği, ABD hariç. parlamenter demokratik sisteminin uygulandığı görülmektedir. ABD ve Almanya’nın federal bir devlet yapılanması seçtiğini bunun yanında İspanya ve Türkiye’nin ise üniter bir yapıda olduğu görülmektedir. Yasama organının Türkiye hariç tüm ülkelerde çift kanatlı olduğu da görülebilmektedir. Yürütme organının başkanlık sistemi ile yönetilen ABD’de başkanın, parlamenter demokrasi ile yönetilen diğer ülkelerde ise bakanlar kurulunun yürütme erkine sahip olduğu görülmektedir.

2.3 ÜLKELERİN BÜTÇE HUKUKU YAPILARI KARŞILAŞTIRMASI

Bütçe kelimesi Latince kökenli olan “Bulga” kelimesinden önce Fransızcaya “Bouge, Bougette” olarak, sonra ise on yedinci yüzyılda İngilizceye “Budget” olarak geçerek günümüz anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Tarihsel süreçte bütçe “devletin belirli bir süre içindeki gelir ve harcamalarının tahmini” olarak veya “gelecekteki belirli bir döneme ilişkin olarak devletin ya da bir başka kurumun gelir ve gider tahminlerinin ne olacağının saptanma biçimi” olarak da tanımlanmıştır.

Wildavsky (1978), bütçeyi geleceğe ilişkin önerilen harcama ve gelir kalemlerini içeren dokümanlar olarak, Arthur ve Sheffrin (2003), planlanan harcama ve gelirlerin listesi olarak, Oxford sözlüğü bir periyod için gelir ve giderlerin tahmini olarak, Meriam-Webster sözlüğü bir yönetimin belirli bir süre için giderleri tahin etmesi ve bunları finanse etmesinin yollarının yazıldığı belge olarak tanımlamıştır. Ülkemizde 2003 yılında yasalaşan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunun 3. Maddesinin f fıkrasına göre bütçe “Belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hususları gösteren ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan belge” olarak tanımlanmıştır (Tügen, 2011:1-4; *Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu*, md.3).

Tanımlardan çıkarılabileceği gibi bütçeleri iki açıdan ele almak mümkündür. Bunlardan birincisi konuya ekonomik açıdan yaklaşarak kamunun gelir ve giderlerini ekonomik yönden değerlendirilmesi, ikincisi ise bütçe ile ilgili konuların hukuki anlamda irdelenmesidir. Ancak bütçeye ister ekonomik isterse de hukuki açıdan bakılsın ikisini ayrı ayrı düşünmek mümkün değildir (Mutluer, Öner, & Kesik, 2011:2). Bütçe bilimi ise tarihsel olarak bütçe hakkı ile yakından ilgilidir. Bütçe hakkının ilk tanınması 1215 yılında *Magna Carta Libertatum* ile İngiltere’de gerçekleşmiş izleyen yüzyıllarda gelişmesine, demokrasilerin gelişimine paralel olarak devam etmiştir.

Bu bölümde simülasyonun oluşturulmasında esas alınacak ülkenin seçimine yardımcı olması için Amerika Birleşik Devletleri, Federal Almanya Cumhuriyeti, İspanya Krallığı ve Türkiye’nin devlet bütçelerine ilişkin tarihsel gelişim süreçlerine değinilmiş, ve genel bütçe uygulamaları hakkında bilgiler verilmiştir.

2.3.1 Amerika Birleşik Devletleri Bütçe Hukuku Yapısı

ABD bütçe hukuku yapısı incelenirken öncelikle bütçenin tarihsel gelişimine ardından genel bütçe düzenlemelerine değinilmiştir.

2.3.1.1 Amerika Birleşik Devletlerinde Bütçenin Tarihsel Süreci

Amerika Birleşik Devletlerinde bütçeleme süreci ve politikası iki temel kurumu ilgilendirmektedir. Bunlar başkan ve kongredir. Federal bütçelemenin gelişimi bu iki kanat arasındaki uzun bir çekişme sonunda gelişmiştir. İki kanatta devletin ne kadar büyük olması gerektiğini ve paranın nasıl harcanacağını belirlemek için kamu kaynaklarını kullanarak kendi politikalarını ve önceliklerini diğerine empoze etmeye çalışmıştır. İki yüz yılı aşkın bir süredir bu kurumlar bazen işbirliği içinde olan ve bazen birbirleriyle yüzleşen siyasi güçler olmuşlardır. Tarihsel süreçte bazen kongre avantaj sağlamış bazen ise başkan avantaj sağlamıştır. Nadiren iki tarafın da bütçe uygulamalarından memnun olduğu dönemler olmuştur. Bu evrim, yalnızca başkan ve kongre için ayrı bütçesel rollerle sonuçlanmamış aynı zamanda federal hükümete kamu fonlarını harcamak için iki farklı yol önermiştir. Birincisi yıllık ödeneğe odaklanmış, diğeri ise zorunlu mevzuatlarla yürütülen bir bütçe sistemidir.

Amerikan Federal bütçeleme tarihi ana hatları ile üç döneme ayrılmıştır. İlk dönem 1778’den başlayıp 1921’de birinci Kongrenin toplanmasına kadar olan dönemdir. Bu

dönemin temel karakteristiklerini kongre hakimiyet merkezli, küçük bir federal hükümet ve artarda gelen bütçe fazlaları oluşturmaktadır.

İkinci dönem 1921 Bütçe ve Muhasebe Yasası ile başlamış ve 1974 Kongre Bütçesi ve Baraj Kontrol Yasasına kadar devam etmiştir. Bu dönem başkanlık hâkimiyeti, federal hükümetin büyümesi, yürütme organına büyük yetkiler verilmesi ve sık sık bütçe açıkları ile karakterize olmuştur.

1974'ten günümüze kadar devam eden üçüncü dönem de ise bütçe açıklarının daha da büyüdüğü, bazı dönemlerde dengelendiği ve sonrasında tekrar ortaya çıktığı bir dönem olmuştur. Aynı zamanda federal harcama ve haklar artmaya devam etmiş; başkan ve kongrenin bütçe üzerindeki uzlaşısı genellikle çok zor olmuştur (Schick, 2008:9-20).

2.3.1.2 Amerika Birleşik Devletleri Genel Bütçe Hukuku Düzenlemeleri

Amerika Birleşik Devletlerindeki mevcut bütçe süreci son iki yüzyılda benimsenen emsal, usul ve reformların bir araya getirilmesi ile oluşmuştur. Kongre ve başkanının karşılaması gereken sıkı bir zaman çizelgesinde birçok görevi vardır. Bütçe süreci Başkanlık Ofisinin bütçenin uygulanmasından önceki yılın bahar aylarında başlamaktadır. Genellikle Beyaz Saray'ın bütçesinin hazırlaması sekiz aydan fazla sürmektedir. Bu dönemde her icra dairesi ve ajanslar için bütçe istek talimatları gönderilir. Geri dönüşlerin ardından ilk taslak bütçe oluşturulur ve gözden geçirilmek üzere Yönetim ve Bütçe Ofisi'ne yollanır. Bu süreç genellikle yılsonuna kadar tamamlanır. Başkan, bütçesini Şubat ayının ilk Pazartesi gününden önce Kongre'ye göndermek zorundadır. 1 Ekim tarihinden önce kongre ve senatodan onay alınan bütçe yürürlüğe girer. Bütçe bu zamana kadar yürürlüğe girmezse federal hükümeti ayakta tutmak için ödeneklerin kullanılmasına devam edilir. Bu uygulama günümüzde çok sık kullanılmaktadır. Örnek olarak 1995 yılında Kongre ve başkanın bütçe üzerine iki kez anlaşamamasının ardından federal hükümetin geçici olarak görev yapamadığı görülmüştür (Ragone, 2004:165-172).

2.3.2 Federal Almanya Cumhuriyeti Bütçe Hukuku Yapısı

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde de ABD ile aynı metodoloji izlenmiştir. Önce bütçenin tarihsel süreci sonra genel bütçe düzenlemelerine yer verilmiştir.

2.3.2.1 Federal Almanya Cumhuriyetinde Bütçenin Tarihsel Süreci

Federal Alman bütçesinin tarihi gelişiminin 1600'lerin sonunda başladığı görülmektedir. Prusya'da tüm mülk gelir ve giderlerinin bir bütçede yer verilmesi şeklinde gelişen ilk bütçe denemesi 1689'da yapılmıştır. I. Wilhelm döneminde meclisin kurulması ile birlikte bütçe fikri resmen kabul edilmiştir. 1871 Bismarck Anayasası'nda düzenlenen bütçe sistemi ve sistemi düzenleyen maddeler 1919 tarihli Weimar Anayasasında da kendine yer bulmuş fakat anayasadaki bütçe hükümlerinin yetersiz kalması nedeniyle 1922 tarihinde Reich Bütçe Kanunu çıkarılarak bütçe maddeleri daha teknik hale getirilmiştir. 1969'daki bütçe reformuna kadar federal bütçe ve eyaletlerin (Länder) bütçeleri hazırlanırken temel olarak 1922 tarihli Reich Bütçe Kanununun hükümleri esas alınmıştır (Çiçek & Mutlucan Sayın, 2012:292; Şener, 1983:20-22).

1969'da yeni bir bütçe reformu yapılarak federal hükümetin ve eyaletlerin bütçe hukuku için standart bir yapı oluşturulmuştur. Bu reformla birlikte Anayasanın bütçe ile ilgili hükümleri (md.109-md.115) ilk kez revize edilmiş, revize işlemleri yeni yasalar ve bütçe kodlarını değiştiren çeşitli değişiklikler geçirmiştir⁶².

2.3.3.2 Federal Almanya Cumhuriyeti Genel Bütçe Hukuku Düzenlemeleri

Bütçe formülasyon süreci, aslında, bütçenin yürürlüğe girmesinden iki yıl önce (başka bir deyişle, y yılına ilişkin yıl y-2'de) başlayan yıllık bir döngüdür. Bütçe formülasyonu ve onayı ile ilişkili çeşitli faaliyetler çok yönlü olmasına rağmen federal düzeyde bütçeleme sürecinin temel sırası şöyle özetlenebilir:

y-2 yılının Aralık ayında y-1 yılı bütçe kanununun resmi onayı parlamentoda sonuçlandırılırken; federal maliye bakanlığı bakanlıklar ile teknik istişarelerde bulunarak onları bütçe rakamlarını güncellemeye çağırır. Uzun vadeli programlarda yer alan diğer yılların (yani y + 1 ve y + 2 yıllarının) projeksiyonları güncellenir. y-1 yılının Ocak, Şubat aylarında hükümetin resmi ekonomik tahminleri ve gelecek yıl için federal gelir tahminleri tamamlanır. Federal Maliye Bakanlığı izin verilen kaynak seviyesinde yeni politika önceliklerine yer verme çalışmaları yapar. Mart ayında bakanlıklar mali kısıtlamalarla tutarlı olan ve devam etmekte olan bütçe görüşmelerini sonuçlandırır.

⁶² 1967 Bütçe Prensipleri Yasası
1970 Federal Bütçe Yasası
1985 Federal Denetim Mahkemesi Yasası

Haziran ve Temmuz aylarında bakanlar kurulunda federal bütçe yasa tasarısı tamamlanır. Mecliste görülmeye başlanan yasa tasarısı Aralık ayı sonuna kadar yasalaşarak yeni yılda yürürlüğe girmektedir (Blöndal, 2014:15-17).

2.3.3 İspanya Krallığı Bütçe Hukuku Yapısı

ABD ve Almanya için uygulanan metodoloji İspanya için de aynen uygulanmıştır.

2.3.3.1 İspanya Krallığında Bütçenin Tarihsel Süreci

İspanya'da diğer kıta Avrupa ülkelerinde olduğu gibi geleneksel yasal perspektif kamu idare işleyişi egemen olmuştur. Harcama yetkilileri çoğunlukla harcama usullerinin uygunluğu ve kontrolü ile ilgilenmişlerdir. Bu yasal kontrol yönlendirmesi gelir odaklı bütçeleme ile güçlenmiştir. 1978 Anayasası'nın onaylanmasına kadar İspanya bütçeleme ve mali yönetimi gelir bütçelemesi⁶³ uygulamaları ile yönlendirilmiştir. Bu tür bütçeleme yapılması süreçlerde katılık oluşturmuş ve harcamalarda sıkı kontroller getirmiştir.

1970'lerde Planes de Desarrollo (Kalkınma Planları) başlangıcında, programlama ve hedef belirleme çabaları ön plana çıkmıştır. Bu bağlamda değerlendirme metodolojisi geliştirmek ve yatırım projelerinin değerlendirilmesinden sorumlu diğer birimleri koordine etmek için bakanlar arası bir komisyon kurulmuştur. Bu ön değerlendirme program bütçelemesi uygulamasına yönelik ilk adım oluşturmuştur (Goñi, 2004:1-3).

İspanya bütçe sisteminin dönüm noktalarından bir diğeri 1978 Anayasa'sının kabulü olmuştur. İspanyol hükümetleri 1980'lerin ilk yarısında bütçe reformunu program bütçeleme sistemi ile başlatmıştır. Fakat iç bütçe uygulamaları önemli ölçüde değişmemiştir. Bütçeleme süreci tamamen Ekonomi ve Maliye Bakanlığı'nın kontrolü altında hazırlanmaya devam etmiştir. Bu merkez bütçe aktörü diğer OECD ülkelerinin aksine geniş bir yönetim reformu politikası izlememiş ya da sistemi daha yönetilebilecek şekilde değiştirmemiştir (Kristensen, Groszyk, & Bühler, 2002:17-27). İspanya'nın kamu sektörü 1980'lerin sonlarında 1990'ların ortalarına kadar dönüşüme cevap verebilmek için ciddi politika değişimlerine gitmemiştir. Ancak, İspanya hükümetlerini 1994'ten sonra reform hareketlerine ve mali konsolidasyona ulaşılması için ciddi çaba harcamaya zorlayan kritik bir dış baskı olmuştur. Özellikle İspanya'nın 'Euro' ya katılma ve

⁶³ "Gelir bütçelemesinde" bütçe faaliyetleri ve finansal yönetim ağırlıklı olarak, sınırlı bir kamu sektörü için görece düşük harcama ile bürokratik davranış kontrol etmeye hizmet etmektedir.

Ekonomik ve Parasal birlik koşullarına uyma kararı hükümetleri mali disiplini dayatmaya ve sürdürmeye zorunlu kılan en temel bileşen olmuştur. İspanya 2001 ve 2006'da ise Avrupa İstikrar ve Büyüme Pakti'nin ulusal versiyonu olarak yorumlanabilecek bir dizi sert mali kuralları onaylamıştır. Ayrıca İspanya kaynakları mikro düzeyde yönetmekle ilgili olarak, Ajanslar Kanunu (1996) ve Bütçe Kanunu (2003) adı altında mevzuatlarını yenileyerek yasalaştırmıştır.

2.3.3.2 İspanya Krallığında Genel Bütçe Hukuku Düzenlemeleri

Bütçe reformlarına başlayan İspanyol hükümetlerinin stratejileri kademeli ve uyarlanabilir bir yapıdadır. Çünkü büyük bir değişiklik planlaması ya da yenilik yoktur. İspanya 1980'lerde program bütçeleme reformu ile bir kısmı ABD'de diğer kısımları gelişmiş Avrupa ülkelerinde uygulanan daha önceki reformların yolunu izlemiştir. Yakın zamanlarda ise İspanya, yıllık bütçe açıklarını ortadan kaldırmak amacıyla Avrupa Parasal Birliği'nin (EMU) gereksinimlerine adapte olmuştur. Ayrıca OECD, IMF ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından savunulan çıktı-sonuç eğilimli bir yönetim biçimini benimsemek için araştırmalara başlamıştır. Harcama kararlarını akılcı hale getirmek için yapılan ilk girişimlerden, Avrupa'ya uyum çerçevesindeki temel bütçe reformlarına kadar geniş bir yelpazeye uzanan reform süreci de EMU ile başlamıştır. Bütçe reformunun dört farklı ancak birbiri ile örtüşen aşamalarını aşağıda belirtilmiştir:

- 1976'dan 1979'a kadar geliştirilmiş planlama teknikleri ve teknik iyileştirmeler aşaması;
- 1984'ten 1994'e kadar bir program bütçeleme aşaması;
- 1994 yılından 2006 yılına kadar bütçe istikrar yasalarının yürürlüğe girmesine yol açan sıfır açık aşaması;
- Performans yönetimi felsefesine geri dönülen son dönemdir.

Bütçe hazırlama prosedürleri takvim yılının başında Maliye Bakanlığı tarafından ana çerçeve ve genel bütçe politikasının bakanlar kuruluna sunulmasıyla başlamaktadır. Ocak ayının sonundan önce bütçe istikrarı konusundaki hükümet hedefleri kabul edilmekte; Ekonomi ve Mali Politika ve Yerel Yönetim Ulusal Konseyi vasıtasıyla bölgesel ve yerel yönetimlere aktarılmaktadır. Bu konseyler merkezi hükümet ile alt-merkezi hükümetler arasında görüş birliği ve fikir birliği oluşturulması için bir forum niteliğindedir. Bütçe ve istikrar hedeflerine ilişkin teklifler ile harcama toplamı sınırları

Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanmaktadır. 15 Marttan önce bütçe hedefleri ve hükümetin her bir düzeyi için harcama sınırları parlamentoya gönderilir. Nisan ayı sonuna kadar, Parlamento bütçe istikrar hedeflerini onaylamalı veya reddetmelidir. Alt merkezi hükümetler İstikrar ve Uyum Programına uyma konusundaki sınırlama dahilinde bütçe prosedürlerini düzenlemekte bağımsızdırlar.

Merkezi hükümet düzeyinde Maliye Bakanlığı Mayıs ayı başında harcama bakanlıklarına gönderilecek talimatları (bütçe taslağı) hazırlar. Aynı dönemde bütçe hazırlama talimatları yayımlanır ve Bütçe Genel Müdürlüğü tarafından her bakanlığa gönderilir. Her bakanlık bünyesindeki bütçe ofisleri harcama birimleri ile birlikte gelecek yıl ve iki yılın finansal ihtiyaçlarını tahmin etmeye başlarlar. Bu sürecin sonunda her bakanlığın bütçeleme birimleri uzun vadeli senaryolarını günceller ve harcama birimlerinin işbirliği ile ön bütçe taslaklarını formüle ederler. Maliye Bakanlığındaki çalışmaların ardından bakanlar kurulu tarafından onaylanan bütçe taslağı Parlamente'ye (Las Cortes) gönderilir. Taslak bütçe buradan parlamentonun ikinci kanadına gönderilir ve en geç yılsonunda onaylanarak yürürlüğe girer (Goñi, 2004).

2.3.4 Türkiye Cumhuriyeti Bütçe Hukuku Yapısı

Türkiye Cumhuriyeti bütçe hukuku yapısı irdelenirken izlenen metodoloji ayı kalmış ancak daha detaylı bilgilere yer verilmiştir.

2.3.4.1 Türkiye Cumhuriyetinde Bütçenin Tarihsel Süreci

Türk bütçe tarihinin temelleri Osmanlı İmparatorluğuna uzamaktadır. Osmanlı döneminde güçlü reformların ancak Tanzimat Fermanı ile başladığı görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nda batılı ülkelerin aksine bütçe gelişiminin temelini oluşturan bütçe hakkının elde edilmesi halktan yönetime doğru değil; tam tersi biçimde yönetimden halka doğru olmuştur. Bundan dolayı bütçe hakkının elde edildiği tanzimat fermanı Osmanlı bütçelerinde milat olarak kabul edilmektedir. Kayıtları bilinen en eski Osmanlı bütçesi 1527/28 mali yılın ait bütçedir. Bütçenin bu yılda 174 milyon akçe fazla verdiği görülmüştür (Çataloluk, 2015:504-505). On altıncı ve on yedinci yüzyılda bütçe olarak anılan bu belgelerde modern bütçe ilkeleri arasında bulunan genellik niteliği bulunmamaktadır. Bu nedenle bütçeler devletin tüm gelir ve gider kalemlerinin kapsamamakta sadece merkezi idarinin belirli gelir ve giderlerini içermektedir. Bu

sebeple ilgili belgelere modern anlamda bütçe denilmesi yanlış olacaktır. Devlet bütçesinin nasıl hazırlanacağı, onaylanacağı ve denetleneceğini gösteren ilk düzenleme “*Hazine-i Celilenin Muvazene Defterinin Sureti Tanzimine Dair Nizamname*” ile 1855 yılında yapılmıştır. Bu esaslar ancak 1863 yılında uygulanmış; ikinci nizamname ise 1874 yılında çıkarılmıştır (Mutluer et al., 2011:52-54). Osmanlıda bütçe hakkı, 1876 yılına kadar padişah tarafından kullanılmıştır. Padişahın bütçeye ilişkin yetkileri ilk defa 1876 Tanzimat Fermanı (Kanun-ı Esasi) ile kısıtlanmaya başlanılmıştır. Bütçe hakkıyla ilgili gelişmeler batıda halk hareketleri sonucu oluşan temsili demokrasiyle birlikte parlamentoların tek yetkili olmasıyla neticelenmiş iken Osmanlıda merkezi yöneticiler tarafından devletin kurtarılması amacıyla getirilen düzenlemeler şeklinde olmuştur (Yeşilyurt & Cural, 2015:161-162). Batılı anlamdaki ilk Osmanlı bütçesinin hangi bütçe olduğu ise tartışmalı bir konudur. Tanzimat dönemine ait hicri 1265 (1849-1850) mali yılına ait bütçenin her ne kadar bugünkü manada ilk Osmanlı Bütçesi olduğu ifade edilmiş olsa da, asıl ilk Osmanlı Bütçesinin hicri 1280 (1864-1865) bütçesi olduğu görüşü de ileri sürülmüştür (Çataloluk, 2015:507-509'dan; Canbay, 1999:5-7). Tanzimat'ın sonraki yıllarında ise bütçe ile ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamıştır (Mutluer, age, 2011:53).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde genellik ve birlik ilkesine uygun ilk çağdaş bütçe II. Meşrutiyetin ilanının ardından 1909 yılında hazırlanmış ve bütçede yer alan ilke ve kuralların sürekliliğini sağlamak için 1910 yılında Muhasebe-i Umumiye Kanunu kabul edilmiştir. 1927 yılında aynı adla Türkiye Cumhuriyeti tarafından 1050 sayılı kabul edilmiş ve 2006 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ilk bütçesi ise 1924 yılı bütçesidir

2.3.4.2 Türkiye Cumhuriyeti'nde Genel Bütçe Hukuku Düzenlemeleri

Türkiye Cumhuriyetinde kamu mali yönetim sistemine ilişkin Cumhuriyet döneminde yapılan ilk önemli düzenleme 1927 yılında kanunlaşan 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu'dur. Kamu mali yönetim sisteminin temeli olan 1050 sayılı Kanun çok küçük değişikliklerle yaklaşık seksen yıl süre ile uygulanmıştır. Bu süre içinde dünyadaki kamu mali yönetimi ve denetimi sistemleri önemli değişimler göstermiştir. Bu değişikliklere ayak uydurmak için Türkiye'deki kamu mali yönetim ve denetim sistemi ile ilgili en köklü ve bütünsel değişiklik 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol

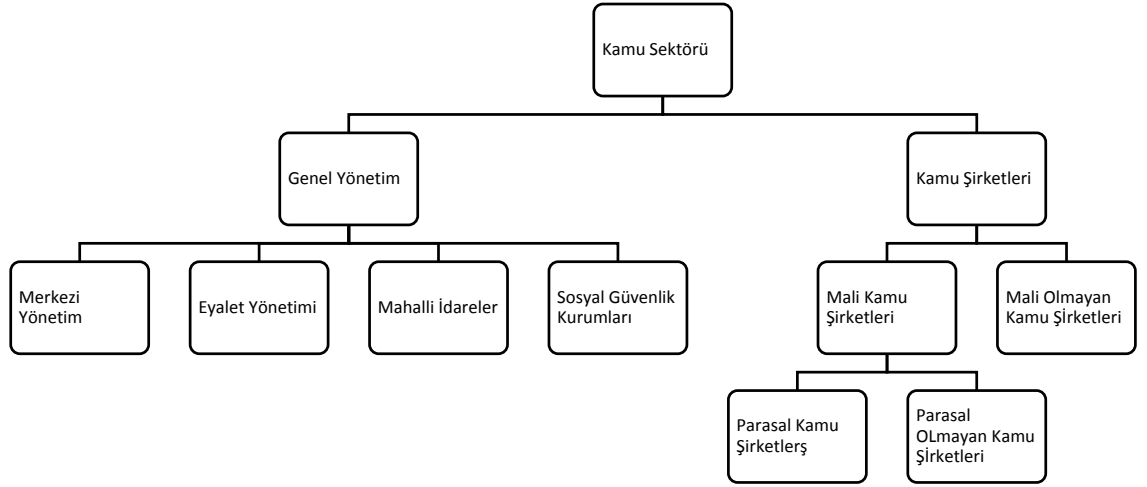
Kanunu'nun 10.12.2003 tarihinde yasalaşması ile gerçekleşmiştir. 76 yıl uygulanan 1050 sayılı Kanunun yerini alan 5018 sayılı Kanun ile yeni bir kamu mali yönetim anlayışı getirilmiştir (Kesik, 2005:94-95). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun yürürlükten kaldırdığı 1050 sayılı Kanun'a yöneltilecek eleştirilerin en başında dar kapsamlı olması gelmektedir. Yeni kanunda hem eski kanunun dar kapsamlı olması hem de Avrupa Birliği müktesebatına uyum için kanunun genişliğinin artırılması planlanmıştır.

Ulusal ekonomilerin sınıflandırılması konusuna genel kabul gören uluslararası standartlara bakıldığında temel kaynağın Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulup diğer uluslararası kuruluşların katkısıyla hazırlanan Ulusal Hesaplar Sistemi (SNA93) ve ESA95 Avrupa Hesap Sistemleri olduğu görülmektedir⁶⁴⁶⁵. 14 Nisan 2003 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi'nin Üyelikten Kaynaklanan Yükümlülükleri Üstlenebilme Yeteneği başlığının alt başlığı olan İstatistik kısmında, ESA 95'in uygulanması amacıyla, Milli Muhasebe Metodolojisinin yenilenmesi kararı alınmıştır (*Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi*, 2003). Bu standartlara göre bir ulusal ekonomi mali olmayan şirketler, mali şirketler, genel yönetim, kar amacı gütmeyen hane halkına hizmet sunan kuruluşlar ve hane halkı olmak üzere beş alt sektöre ayrılmaktadır. Genel yönetim bağlamında devlet birimleri belirli bir alan içinde diğer birimler üzerinde yasama, yürütme ve yargı yetkisine sahip, siyasi süreçlerle kurulmuş, kamu birimleri olarak tanımlanmıştır. Genel yönetimin kapsamı ise Şekil 12'de gösterildiği gibi öncelikle Genel Yönetim ve Kamu Sektörü olarak; genel yönetim kendi içerisinde ise Merkezi Yönetim, Eyalet Yönetimi, Mahalli İdareler ve Sosyal Güvenlik Kurumları olarak; kamu şirketleri ise mali ve mali olmayan kamu şirketleri olarak ayrılmaktadır (Pınar, 2009:80-86).

⁶⁴ 5018 sayılı kanunun yazımında yararlanılan sistematik ESA95'tir. Ancak 2014 yılının Eylül ayından itibaren ESA2010 sistematığı kullanılmaktadır ("Glossary:European system of national and regional accounts (ESA95)," Erişim:15/10/2016). (ESA2010 ile gelen farklılıklar için bkz: *European system of accounts ESA 2010*, 2013:11)

⁶⁵ Bu standartların dışında aynı zamanda kullanılan GFSM 2001, IMF tarafından dünyada tahakkuk esaslı muhasebe ve raporlama alanında ilerleme kaydetmiş Avustralya, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerden ve WB, UN, OECD ve Avrupa Komisyonundan uzmanların da katılımıyla hazırlanan ve tahakkuk esasına göre, bilanço, faaliyet raporu gibi devlet mali raporları'nın hazırlanmasını ve stokların, yükümlülüklerin, gelirlerin ve giderlerin her ülkede aynı sınıflandırmaya tabi tutulmasını ve raporlanmasını amaçlayan bir düzenlemedir (Arslan, 2012).

Şekil 12. Genel Yönetim Kapsamı

Türk bütçe yukarıda değinilen sistemi uluslararası standartları kabul etmiş ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre “Bu Kanun, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrolünü kapsar. ” hükmü ile genel yönetimi üç ana unsura ayırmıştır (*Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu*, md.2). Eyalet yönetiminin bütçe ana unsurlarından birisinin olmamasının sebebi Türkiye’nin merkezi üniter bir devlet olmasıdır.

100. yılına yaklaşan Türkiye Cumhuriyeti’nde çeşitli bütçe sistemleri kullanılmıştır. 1973 yılına kadar tüm eksik ve yetersizliklerine rağmen geleneksel bütçe uygulanmış, 1973 yılında mali yönetimi tekrar yapılandırmak ve Avrupa Birliği’ne uyum çerçevesinde plan program bütçe sistemi uygulaması başlatılmıştır (Falay, 1987:134-135). Plan program bütçe sistemi 2004 yılına kadar uygulanmaya devam etmiştir. 2005 yılından itibaren ise stratejik planlamaya dayalı performans esaslı bütçeleme sistemine geçilmiştir (Tüğen, 2011:173-174). Çeşitli bütçe sistemlerinin kullanılmasının ve zaman içerisindeki reform çabaları Türk (1962), Başol ve Başol (1992), Canbay (1999) ve Demircan (2006)’nın makalelerinde bütçe reform çabaları, bütçe uygulamalarında yapılan değişiklikler ve etkileri, sıfır tabanlı bütçe uygulamaları ve reform çalışmaları, değişimlere kamu maliyesinin uyumu bağlamında değerlendirilmiştir. Türkiye’de uygulanan bütçe sistemlerine bakıldığında:

- Geleneksel bütçede, bütçe aşağıdan yukarı doğru bir yaklaşımla formüle edilmektedir. Harcamacı birimler bütçe tekliflerini oluşturmakta ve bu teklifler genel olarak gerçekte ihtiyaç duyulandan daha yüksek tutarda

oluşturulmaktadır. Harcama birimlerinden gelen bu tekliflere göre bütçe birimi ve ilgili harcama birimi arasında bütçe müzakerelerine başlanmakta ve karşılıklı mutabakat sağlanana kadar farklı seviyelerde görüşmelere devam edilmektedir. Bu görüşmeler neticesinde bütçe birimi tarafından tasarı haline getirilen taslak bütçe, parlamentoya sunulmakta ve onaylanmaktadır. Geleneksel bütçeleme sistemi ödeneklerin ve bütçe kalemlerinin kontrol edilmesi suretiyle bütçe birimlerine geniş yetkiler vererek kaynak tahsis kararlarında merkezileşmeyi ortaya çıkarmaktadır.

- Plan Program Bütçe Sistemi (PPBS), gelişmiş Batı hükümetlerinde refah devleti anlayışına paralel olarak uygulanması genel kabul görmüş bir sistemdir (Özşen, 2006:57). PPBS, tam bir bütçeleme sistemi olarak ilk defa 1961 yılında ABD Savunma Departmanı'nda uygulanmaya başlanmış (Yılmaz, 2007:6), olumlu sonuçlarının ardından 1965 yılı itibari ile tüm federal idarelerde uygulanmaya başlamıştır. PPBS'nin temel amacı ulusal politikalarla bütçe arasında bağı güçlendirerek bütçe hazırlık sürecinin rasyonalize edilmesi olmuştur. Merkezi düzeyde alınan kaynak tahsis kararlarını somutlaştırmak için PPBS, çeşitli harcama alternatiflerinin maliyet ve fayda bakımından karşılaştırılmasını içerir. Bu karşılaştırmalar harcama toplamaları üzerinden gerçekleştirildiği için PPBS harcama kararlarının verilmesinde makro analitik bir özellik taşımaktadır (Ipek, Sakal ve Çiçek, 2014:84-85).
- Stratejik planlamaya dayalı performans esaslı bütçeleme (PEB), performans esaslı bütçeleme, yeni performans bütçe, çıktı odaklı bütçeleme veya sonuç odaklı bütçeleme şeklinde ifade edilebilmektedir. Bu yeni bütçe anlayışında temel odak noktasını çıktılar ya da sonuçlar oluşturmaktadır. Böylece yeni sistem kaynak kullanımında etkinliği sağlayabilmek için elde edilen çıktı ya da sonuçları çeşitli performans kriterleri ile ölçmekte ve kaynak tahsisini elde edilen neticeler ışığında yapmaktadır. PEB kamu kurumlarına ödenek ihtiyacına göre kaynak dağılımı yapan ve sonuçları ölçmeyen geleneksel bütçe sisteminden farklı olarak, kamu hizmetlerine ödenek tahsis etmeden önce kamu kurumlarının faaliyet ve projelerini maliyetlendirerek, bu faaliyet ve projeler için ayrı ayrı performans hedefleri oluşturulmasını öngörmektedir.

Türkiye de bütçeleme süreci 5018 sayılı Kanunun 16. maddesi uyarınca bütçe süreci en geç Eylül ayının ilk haftasının sonunda başlamaktadır. Bu haftanın sonuna kadar makro politikaları, temel ekonomik büyüklükleri ve ilkeleri kapsayacak şekilde Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan orta vadeli programın kabul edilmesi gerekmektedir. Program üç yıllık bir perspektife sahiptir ve her yıl revize edilmektedir. En geç Eylül ayının on beşine kadar orta vadeli programla uyumlu olmak üzere üç yıla ilişkin mali planlamayı gösteren orta vadeli mali plan Maliye Bakanlığınca hazırlanır ve Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanır. Yine Eylül ayının on beşine kadar Maliye Bakanlığı tarafından bütçe çağrısı ve ekli bütçe hazırlama rehberi; Kalkınma Bakanlığı tarafından ise yatırım genelgesi ve eki yatırım programı hazırlama rehberi yayınlanır. Rehberlere uyularak hazırlanan kamu idarelerinden harcamacı kuruluşlar bütçe teklifleri Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne, yatırım tekliflerini ise Kalkınma Bakanlığına gönderirler. En geç Ekim ayının ilk haftası merkezi yönetim bütçe kanunu tasarısı bakanlar kurulunca TBMM'ye sunulmadan önce Yüksek Planlama Kurulu toplanarak makroekonomik büyüklükleri ve ekonomik göstergeleri görüşürler. 15 Eylül-17 Ekim tarihleri arasında Maliye Bakanlığında bütçe kanun tasarısı ve bağlı cetvelleri hazırlanır. En geç 17 Ekim tarihinde (mali yılın başlamasından 75 gün önce) bütçe kanun tasarısı Bakanlar Kurulu tarafından TBMM'ye sunulur. 17 Ekim'i takip eden 55 gün içerisinde Plan ve Bütçe Komisyonunda, sonraki 20 gün içerisinde ise Genel Kurul'da görüşülen bütçe kanun tasarısı; en geç 31 Aralık tarihinde TBMM ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak yürürlüğe girer (Maliye Bakanlığı, Erişim:27/02/2016).

2.3.5 Seçilmiş Ülkeler Genel Bütçe Düzenlemeleri Karşılaştırması

Bölüm 2.3'te Almanya, ABD, İspanya ve Türkiye'nin genel bütçe düzenlemeleri hakkında bilgiler verilmiştir. Verilen bu bilgilerin ülkeler bazında daha rahat karşılaştırılabilmesi için Tablo 5 düzenlenmiştir.

Tablo 5. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye Genel Bütçe Düzenlemeleri Karşılaştırması

		Almanya	ABD	İspanya	Türkiye
<i>Merkezi Otoritesi hangi organdır?</i>	<i>Bütçe (MBO)</i>	Maliye/Ekonomi Bakanlığı	Başkanlık Ofisi	Maliye/Ekonomi Bakanlığı	Maliye/Ekonomi Bakanlığı
<i>MBO kimdir?</i>	<i>Başkanı</i>	Üst düzey bir memur (Hükümet değişikliği olursa)	Politik Atama (Hükümet değişikliği olursa)	Politik Atama (Hükümet değişikliği olursa)	Üst düzey bir memur (Hükümet değişikliği olursa)

	bu pozisyonda genellikle devam eden bir görevli)	bu pozisyonda genellikle devam etmeyen bir görevli)	bu pozisyonda genellikle devam etmeyen bir görevli)	bu pozisyonda genellikle devam eden bir görevli) ⁶⁶
Bütçe Sirkülerinin kim yayınlar?	Yalnızca MBO	Yalnızca MBO	Yalnızca MBO	Yalnızca MBO
Bütçe Yıl Başlangıcı hangi aydır?	Ocak	Ekim	Ocak	Ocak
MBO makroekonomik tahminlere ne zaman başlar?	t-1 yılında Ocak	Ekim	Şubat	t-1, t-2 yılında Eylül
Bütçe ne zaman yasalaşır?	t-1 yılı Aralık sonu	t-1 yılı Eylül sonu	t-1 yılı Aralık sonu	t-1 yılı Aralık sonu
Bütçe projeksiyonlarında yararlanılan makroekonomik tahminlerin geliştirilmesinden kim sorumludur?	MBO hariç bir devlet kurumu	MBO hariç bir devlet kurumu	MBO hariç bir devlet kurumu	MBO hariç bir devlet kurumu
Uzun vadeli makroekonomik tahminler kaç yılı kapsamaktadır?	5 yıla kadar	6-10 yıl arası	5 yıla kadar	3 yıla kadar
Uzun dönem mali planları yapmaktan kim sorumludur?	Hükümet dışından bağımsız bir kurum	MBO hariç bir devlet kurumu	MBO	MBO
Kaç yılda uzun dönem mali planlar revize edilmektedir?	Her 4 yılda	Her yıl	Her yıl	Her yıl
Uzun dönem mali planlar kaç yılı kapsamaktadır?	31-50 yıl	75 yıl	5 yıl	3 yıl
Bütçe uzun dönemli mali planları temel almak zorunda mıdır?	Hayır	Hayır	Evet	Evet
Bütçe için GSYİH'yi temel alan mali kurallar var mı?	Evet (Anayasa, Birincil Hukuk Mevzuatları ve Uluslararası Antlaşmalar)	Yok	Uluslararası Antlaşmalar ⁶⁷	Evet (Anayasa, Birincil Hukuk Mevzuatları ve Uluslararası Antlaşmalar)
Genel bütçenin uygulamacısı kimdir?	Bakanlar Kurulu	Başkan	Bakanlar Kurulu	Bakanlar Kurulu

Kaynak: OECD International Budget Practices and Procedures Database

⁶⁶ Söz konusu görevli müsteşar olarak değerlendirilmiştir.

⁶⁷ Türkiye Avrupa Birliği Parasal Birliği içerisinde yer almamaktadır. Bu yüzen ilgili antlaşma olan Maastricht Antlaşması'nın yasal yaptırımsal bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

Tablo 5 incelendiğinde merkezi bütçe otoritesinin başkanlık sistemi olan ABD’de başkanlık ofisi olduğu, parlamenter demokrasi ile yönetilen diğer ülkelerde ise Maliye/Ekonomi Bakanlıkları olduğu görülmektedir. Bütçe otoritesinin başında ise Almanya ve Türkiye’de hükümet değişirse genellikle görevine devam eden üst düzey bir memurun; İspanya ve ABD de ise politik atama ile bu göreve gelen kişinin görevine devam etmediği gözlemlenmiştir. Bütçe sirküleri tüm ilgili ülkelerde MBO tarafından yayınlanmaktadır. Bütçe yıl başlangıcı ise Almanya, İspanya ve Türkiye’de Ocak ayı olurken ABD’de Ekim ayıdır. Uzun dönemli mali planlarda ABD’nin 6-10 yıla kadar tahmin yaptığı, Almanya ve İspanya’da bunun 5 yıl olduğu, Türkiye’de ise 3 yıl olduğu gözlemlenmiştir. Almanya’da her dört yılda bir bu planların revize edildiği; diğer ülkelerde her yıl revize olduğu görülmektedir. Uzun dönemli mali planların ise ABD’de 75 yıla kadar uzanabildiği; Almanya’da bu dönemin 31-50 yıl olduğu, İspanya’da 5 yıl olduğu, Türkiye’de ise üç yıl olduğu tespit edilmiştir. Bütçenin uygulamacısı incelendiğinde ise ABD’de başkan; ilgili diğer ülkelerde bakanlar kurulu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.4 SEÇİLMİŞ ÜLKELERİN MALİ DESANTRALİZASYON DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

Bu başlık altında seçilmiş ülkelerin mali desantralizasyon düzeylerinin karşılaştırılmasıdır. Bu amaçla birinci bölümde teorik temelleri verilen mali desantralizasyon göstergeleri ışığında ülkelerin karşılaştırması gerçekleştirilmiştir.

2.4.1 Seçilmiş Ülkelerin Harcama Yapılarının Karşılaştırılması

Bütçe harcamalarının sınıflandırılması ve bu bağlamda karşılaştırılmasına yönelik çeşitli yöntemler mevcuttur. Bunlardan en yaygın olanı birimlere göre sınıflandırılma yapılmasıdır. Böyle bir sınıflandırma harcama kontrolü amacıyla gereklidir; ödenekler düzenlenir ve kuruluş birimi tarafından muhafaza edilir. İkinci bir sınıflandırma türü harcamaların karakterine göre sınıflandırmadır. Bu yaklaşım cari harcamalar, sermaye harcamaları ve transfer harcamaları olarak geleneksel muhasebe çizgileri boyunca harcamaları tasvir eder. Bu tür bir sınıflandırma devlet harcamaları ile milli gelir düzeyleri arasındaki ilişkinin izlenmesinde en kullanışlı yöntemlerden birisini oluşturur. Literatürde kullanılan birçok sınıflandırma türü olmasına rağmen her sınıflandırma

türünün kuvvetli olarak izleyebildiği ve izleyemediği işlemler bütünü mevcuttur. Bu sebeple tek bir bütçe sınıflandırmasının tüm bütçe işlemlerini maksimum verimlilikte izleyebilmesi mümkün değildir (Burkhead, 1947:230). Bütçe sınıflandırmaları ile bütçe sistemleri ise yakından ilgilidir. Tarihte bütçe sistemlerinin iki ana grupta incelemek mümkündür; Bunlar geleneksel bütçe sistemi ve modern bütçe sistemleridir. Modern bütçe sistemleri kendi içerisinde performans bütçe sistemi, program bütçe sistemi, planlama programlama bütçeleme sistemi, hedeflerle yönetim sistemi, sıfır esaslı bütçeleme sistemi, hedef esaslı bütçeleme sistemi ve performans esaslı bütçeleme sistemi olarak ayrılmaktadır. Ancak hangi tür bütçe sistemi kullanılırsa kullanılsın anlamlı ve uluslararası karşılaştırmalara imkân verecek şekilde veri elde edilebilmesi, bu istatistikleri ilişkin genel bir yapıyı hayata geçirmek ile mümkün olabilmektedir (Tüğen, 2011:105-156)

2.4.1.1 Analitik Bütçe Sınıflandırması

Mali istatistikler alanında uluslararası kabul görmüş iki temel standart bulunmaktadır. Bunlar IMF tarafından tavsiye edilen Government Fiscal Statics (GFS) ve Avrupa Birliği tarafından tavsiye edilen European Sysyem of Accounts (ESA)'dır. Türkiye'de 14 Nisan 2003 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi'nin Üyelikten Kaynaklanan Yükümlülükleri Üstlenebilme Yeteneği başlığının alt başlığı olan İstatistik kısmında, ESA 95'in uygulanması amacıyla, Milli Muhasebe Metodolojisinin yenilenmesi kararı alınmıştır. Bu doğrultuda Analitik Bütçe Sistemine 2006 yılında döner sermayeli kuruluşlar ve KİT'ler hariç diğer tüm kamu kurum ve kuruluşunda uygulamaya koyulmuştur (BUMKO, Erişim:16/02/2017).

Analitik bütçe sınıflandırması üç temel kodlama üzerine temellendirilmiştir. Bunlar

- Harcama ve borç vermenin kodlanması;
- Gelirin kodlanması;
- Açık/Fazlanın finansman kodlanması'dır.

Harcama ve borç vermenin kodlanmasında dört farklı kodlama yöntemi kullanılmıştır. Bu kodlama yöntemleri "*Kurumsal Sınıflandırma*", "*Fonksiyonel Sınıflandırma*", "*Finansman Tipi Sınıflandırma*" ve "*Ekonomik Sınıflandırma*"dır. Kurumsal, fonksiyonel ve finansman tipi sınıflandırma yalnızca gider bütçesi (Harcama

ve Borç Verme) ile ilgili iken, ekonomik sınıflandırma üç ana temeli de içermektedir (Karaarslan, 2004:50).

Kodlama türlerinden birincisi olan “*Kurumsal Sınıflandırma*” ile bütçe sistemi içerisinde yer alan idari yapılar temel alınmıştır. Kurumsal sınıflandırmada, yönetim yetkisi temel kriter olarak kabul edilmiştir. Kurumsal sınıflandırmayla siyasi ve idari sorumluluğun bütçede gösterilmesi hedeflenmektedir. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunun 31 inci maddesinin birinci fıkrasında “Bütçeyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir.” hükmü uyarınca kurumsal sınıflandırma yapısı, harcama yetkilisinin tespitinde de ana belirleyici unsur olmuştur. Kurumsal sınıflandırma dört düzeyli bir kod yapısından oluşmaktadır. Sınıflandırmanın I. düzeyi bakanlıklar ve anayasal olarak eşdeğer idareler ile bütçe türleri esas alınarak oluşturulmuştur. II. düzeyde I. düzeyde tanımlanan yöneticilere karşı doğrudan sorumlu birimler ile bütçe türlerine göre idareler bulunmaktadır. III. düzeyde II. düzeye bağlı olan ve kurumsal politikanın uygulanmasından sorumlu olan birimler; IV. düzeyde ise destek ve lojistik birimler ile politikaları uygulayan ve hizmetten yararlananlarla doğrudan muhatap olan birimler yer almaktadır. Dolayısıyla III. ve IV. düzeyde kurumların teşkilatına ilişkin mevzuatına uygun olarak sınıflandırılan idari birimler yer almakta ve bu birimler harcama yetkilisinin belirlenmesinde esas alınmaktadır.

“*Fonksiyonel sınıflandırma*”, devlet faaliyetlerinin türüne göre sınıflandırılmasıdır. Devlet faaliyetlerinin ve bu faaliyetlere yönelik harcamaların zaman serileri boyunca izlenmesi ve uluslararası karşılaştırma imkânı elde edilmesi fonksiyonel sınıflandırma ile mümkün olabilmektedir. Ayrıca bütçe politikalarının oluşturulmasında sektörel ayrımların yapılabilmesi de bu sınıflandırmanın hedefleri arasındadır. Fonksiyonel sınıflandırma tıpkı kurumsal sınıflandırma gibi dört düzeyli bir kod grubundan oluşmaktadır. I. düzeyde on ana devlet faaliyetini içeren fonksiyonlar bulunmaktadır. Ana fonksiyonlar II. düzeyde alt fonksiyonlara bölünmekte; III. düzey kodlar ise, nihai hizmetler gösterilmektedir. Fonksiyonel sınıflandırmanın IV. düzeyi, özel olarak izlemeyi gerektiren bazı kurumsal planlama ihtiyaçlarının karşılanması ve izlenmesi amacıyla yapıya dahil edilmiştir. Bir ihtiyaç ortaya çıktığında IV. düzeye ilişkin kodlar ve bu kodların açıklamaları Maliye Bakanlığı ile karşılıklı mutabakat sağlanarak belirlenecektir. Fonksiyonel sınıflandırma da önemli olan yürütülen hizmetin hangi

fonksiyona hizmet ettiğinin belirlenmesi olduğu için idarelerin merkez ve taşra birimlerince yürütülen hizmetlerin birden fazla fonksiyon içermesi halinde maliyetler itibarıyla ayrılabilen ve anlamlı veri üretilebilen her bir fonksiyon için ayrı kod kullanılması gerekmektedir. Birinci düzey fonksiyonel sınıflandırması Tablo 6’ da verilmiştir.

Tablo 6. I. Düzey Fonksiyonel Bütçe Sınıflandırması

Kod	Fonksiyon
01	Genel Kamu Hizmetleri
02	Savunma Hizmetleri
03	Kamu Düzeni Ve Güvenlik Hizmetleri
04	Ekonomik İşler Ve Hizmetler
05	Çevre Koruma Hizmetleri
06	İskan Ve Toplum Refahı Hizmetleri
07	Sağlık Hizmetleri
08	Dinlenme, Kültür Ve Din Hizmetleri
09	Eğitim Hizmetleri
10	Sosyal Güvenlik Ve Sosyal Yardım Hizmetleri

“*Finansman tipi sınıflandırma*”, yapılan harcamaların hangi kaynaktan finanse edildiğini göstermektedir. Bu sınıflandırma tipinin belirlenmesinde ödemenin nereye yapıldığı hususu önem taşımamaktadır. Finansman tipi sınıflandırma aynı zamanda dış proje kredileri, özel ödenekler ile şartlı bağış ve yardımların da takibine imkan vermekte olup, özellikle mali mevzuatımız gereği ayrı tertiplerde izlenmesi gereken ödeneklerin takibine de olanak sağlamaktadır. Birinci düzey finansman tipi sınıflandırma kodları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. I. Düzey Finansman Tipi Sınıflandırması

Kod	Açıklama
01	Genel Bütçeli İdareler
02	Özel Bütçeli İdareler
03	Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar
04	Sosyal Güvenlik Kurumları
05	Mahalli İdareler
06	Özel Ödenekler
07	Dış Proje Kredileri
08	Şartlı Bağış ve Yardımlar

“*Ekonomik sınıflandırma*” devlet faaliyetlerinin milli ekonomimiz üzerindeki etkilerine göre gruplaması ile elde edilmiştir. Bu sınıflandırma devlet faaliyetlerinin, milli gelir ve piyasa ekonomisi üzerindeki etkilerinin ölçülmesini amaçlar (Tüğen, 2011:217). Ekonomik sınıflandırmayla devletin, görev ve fonksiyonlarını yerine getirirken yürüttüğü faaliyetlerin milli ekonomiye, piyasalara ve gelir dağılımına etkilerinin planlanması,

izlenmesi ve değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Ekonomik sınıflandırma gelirlerin, harcama ve borç vermenin, finansmanın (gelir-gider farkı) sınıflandırması şeklinde üç bölümden oluşmaktadır. Gelir ile harcama ve borç vermenin sınıflandırılmasında, karşılıklı-karşılıksız, cari-sermaye ayrımı önceliklidir. Karşılıksız işlemler kanunun emrettiği hususlarda bir mal veya hizmet karşılığı olmadan yapılan, burs ödemeleri veya vergi gelirleri gibi tahsilat ve ödemelerdir. Sermaye ve cari harcama ayrımında ise bütçe hazırlama rehberi ve merkezi yönetim bütçe kanununda belirlenen asgari değerler ile kullanım ömrü dikkate alınmaktadır. Finansmanın sınıflandırması bütçe gelirleri ile giderleri arasındaki açığın hangi kaynaklardan, hangi şartlarla finanse edildiğini gösterir. Aynı şekilde bütçe gelirleri ile giderleri arasında bir fazlalığın söz konusu olması halinde de bu fazlalığın nasıl değerlendirildiği hususu, finansman sınıflandırması kapsamına girmektedir (BUMKO-b:1-8, Erişim:16/02/2016). Ekonomik sınıflandırmanın Gelirlerin Ekonomik Sınıflandırması I. Düzey gelir kodları Tablo 8’da; I. Düzey harcama ve borç vermenin ekonomik sınıflandırması ise Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 8. I. Düzey Gelirlerin Ekonomik Sınıflandırması

Kod	Gelirin Ekonomik Kodları
01	Vergi Gelirleri
02	Sosyal Güvenlik Gelirleri
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler
05	Diğer Gelirler
06	Sermaye Gelirleri
08	Alacaklardan Tahsilat
09	Red ve İadeler (-)

Tablo 9. I. Düzey Harcama ve Borç Vermenin Ekonomik Sınıflandırması

Kod	Harcamanın Ekonomik Kodları
01	Personel Giderleri
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Pirim Giderleri
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri
04	Faiz Giderleri
05	Cari Transferler
06	Sermaye Giderleri
07	Sermaye Transferleri
08	Borç Verme
09	Yedek Ödenekler

2.4.1.2 Metodoloji

Seçilmiş ülkelerin bütçe harcamaları karşılaştırılırken devletin hangi fonksiyonlarının hangi düzey idareler tarafından gerçekleştirildiğini belirlemek amacıyla

fonksiyonel sınıflandırmadan yararlanılmıştır. Her bir devlet fonksiyonu için ekonomik göstergelere dayanan üç temel grafik üzerinden yorumlama yapılmıştır. Her fonksiyon için ilk olarak iki federal devlet olan Almanya ve Amerika Birleşik Devletlerinin bütçe harcamaları incelenmiştir. İkinci olarak üniter yapıya sahip iki ülke olan İspanya ve Türkiye için bütçe harcamaları incelenmiştir. Son olarak ise ilgili tüm ülkeler ve Avrupa Birliği Ülkeleri ortalaması için yerel yönetimlerin bütçe harcama düzeyleri karşılaştırılmıştır.

Zaman aralığı olarak 2006-2014 yılları seçilmiştir. Zaman seçiminde başlangıç yılı için temel kriter Türkiye için 2006 yılından sonra verilerin elde edilebilmesidir. 2014 yılından sona ermesinin sebebi ise bütçe verilerinin ilgili tüm devletlerde mevcut olmasıdır.

Veriler Avrupa Birliği 28 ülke ortalaması, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve İspanya için OECD İstatistik veri tabanından derlenmiştir. Kullanılan veriler fonksiyonel sınıflandırmaya göre kamu harcama verileri ve GSYİH verileridir. Ham veriler her bir birinci fonksiyonun alt fonksiyonları için detaylandırılmış şekildedir. Ham verilerden kullanılan verilere ulaşılırken f her bir I. düzey fonksiyonu, k ise II. düzey fonksiyonu tanımlamak; n her I. düzey fonksiyon için II. düzey fonksiyon düzey sayısını, m ise I. düzey fonksiyon düzey sayılarını göstermek üzere kullanılan verilere ulaşmak için aşağıdaki Denklem 12 kullanılmıştır.

Denklem 12

$$\sum_{k:1}^n (k_1 + k_2 + \dots + k_n) = f_m$$

I. düzey fonksiyonel sınıflandırmaya göre kümülatife edilen veriler için temel olarak iki düzey kullanılmıştır. Bunlar merkezi idareler ve mahalli idarelerdir. Ancak eyalet sisteminin uygulandığı Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve üniter olmasına rağmen kantonları bulunan İspanya için yerel yönetim harcama büyüklükleri x alt idare düzey sayısı⁶⁸, y_t ilgili üç ülkeyi göstermek üzere; mahalli idareler verileri Denklem 13 aracılığıyla kümülatife edilmiştir.

⁶⁸ İlgili ülkelerde yerel yönetimler ve eyaletler olarak alt düzeyler ayrılmış durumdadır.

Denklem 13

$$\sum_{x:1}^2 (x_1 + x_2) = y_t$$

Türkiye için bütçe verileri Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün sunmuş olduğu istatistiki verilerden elde edilmiştir. Bütçe verileri yıllık bazda I. düzey fonksiyonel sınıflandırma formatında olmasından dolayı herhangi bir işlem uygulanmamıştır. Türkiye için GSYİH verileri Türkiye İstatistik Kurumundan alınmıştır.

Her ülkenin her fonksiyonun iki düzeyi için hazırlanan grafiklerin y_1 eksini için kullanılan veriler bütçe verileri ile GSYİH büyüklerinin oranlanmasından elde edilmiştir ve kullanılan formül d düzeyi f_x I. düzey fonksiyonları göstermek üzere aşağıda Denklem 14'te verilmiştir:

Denklem 14

$$f_{x_d}/GSYİH$$

Her ülkenin her fonksiyonun yerel yönetimleri için hazırlanan 1. ve 2. grafiklerin y_2 eksini için kullanılan veriler yerel yönetimlerin bütçe harcamalarının, toplam bütçe harcamasına oranlanmasından elde edilmiştir. Verilerin elde edilmesinde kullanılan formül f_{x_y} yerel yönetimlerin I. Düzey fonksiyonlarına ait bütçe harcamalarını, f_x ise I düzey fonksiyona ait toplam bütçe harcamasını göstermek üzere aşağıda Denklem 15'te verilmiştir:

Denklem 15

$$f_{x_y}/f_x$$

Karşılaştırma yapılırken ülkelerin zamanlararası karşılaştırması yapılmamasından, karşılaştırma yapılan kısmi sonuçlar için GSYİH oranlarının kullanılmasından ve genellikle tek bir yıl için ülkeler arası kesite bakılmasından dolayı veriler üzerinde herhangi bir realize işlemi uygulanmamıştır. Bu sebeplerden dolayı formülasyon sürecinde cari fiyatlar kullanılmıştır. Grafiklerin çiziminde Microsoft EXCEL 2013 programından yararlanılmıştır.

2.4.1.3 Genel Yönetim Giderleri

Kamu harcamalarının fonksiyonel sınıflandırmasının ilk fonksiyonu olan Genel yönetim giderleri II. düzey sınıflandırmasında sekiz alt fonksiyon bulunmaktadır. Türk bütçe sistemine göre bu fonksiyonlar Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Türk Bütçe Sistemi Genel Kamu Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması

II. Düzey Kod	Genel Kamu Hizmetleri
01	Yasama ve Yürütme Organları, Finansal ve Mali İşler, Dışişleri Hizmetleri
02	Dış Ekonomik Yardım Hizmetleri
03	Genel Hizmetler
04	Temel Araştırma Hizmetleri
05	Borç Yönetimi Hizmetleri
06	Genel Nitelikli Transferlere İlişkin Hizmetler
08	Genel Kamu Hizmetlerine İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri
09	Sınıflandırmaya Girmeyen Genel Kamu Hizmetleri

OECD sınıflandırmasına ise göre genel yönetim giderleri yine sekiz alt fonksiyonda incelenmiş ancak bazı fonksiyonlar Türk bütçe sistematüğinden farklılık göstermiştir. OECD sınıflandırmasına göre fonksiyonlar Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. OECD Sistemine Göre Genel Kamu Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması

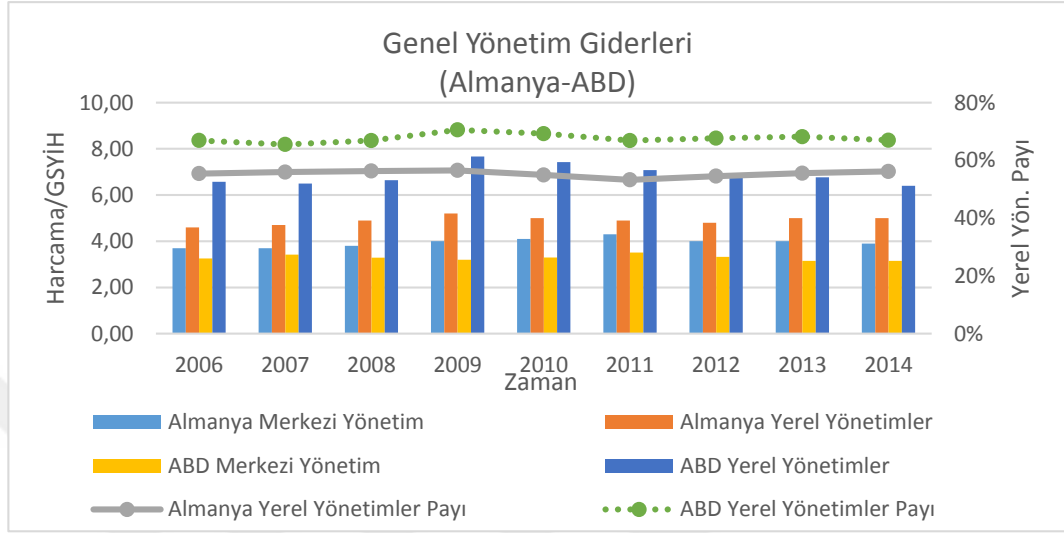
II. Düzey Kod	Genel Kamu Hizmetleri (10)
101	Yasama ve Yürütme Organları, Finansal ve Mali İşler, Dışişleri Hizmetleri
102	Dış Ekonomik Yardım Hizmetleri
103	Genel Hizmetler
104	Temel Araştırma Hizmetleri
105	Genel Kamu Hizmetlerine İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri
106	Genel Nitelikli Transferlere İlişkin Hizmetler
107	Borç Yönetimi Hizmetleri
108	Genel karakterli idareler arası transferler

Genel yönetim giderlerinin federal iki devlet olan Almanya ve ABD’de incelenmesine ilişkin grafik aşağıda Şekil 13’te verilmiştir. Şekil 13’te hem yerel düzeyde hem de ülkesel bazda genel yönetim giderlerinin yapıldığı görülmektedir. Almanya’nın ilgili yıllarda toplam olarak GSYİH’nın %8,30-9,20 bandını genel yönetim gideri olarak harcadığı görülmektedir. Aynı dönemde ABD ise GSYİH’nın yaklaşık olarak %10’unu bu kategoride değerlendirmiştir.

Her iki ülkede de yerel yönetimlerin ulusal yönetimlere oranla daha yüksek genel yönetim gideri yaptığı grafikte görülmektedir. Yapılan harcamaların oranına bakılacak

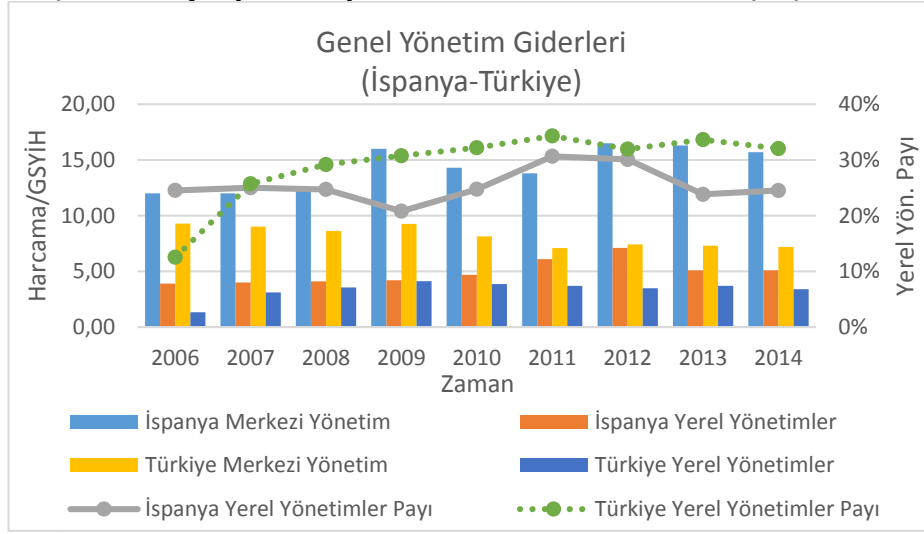
olursa toplam harcamaların Almanya’da yaklaşık %55’i, ABD’de ise %67’sinin yerel yönetimler tarafından gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 13. Almanya/ABD Genel Yönetim Giderleri Karşılaştırması

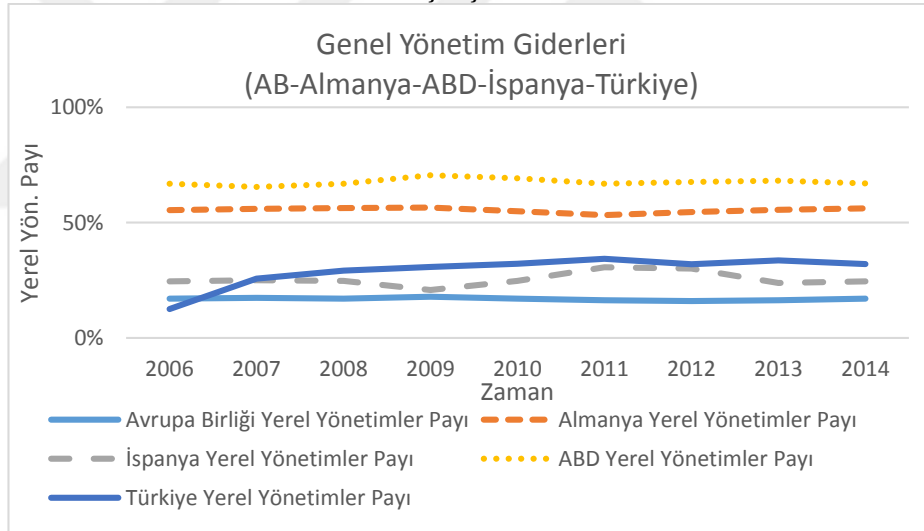

Genel yönetim giderleri üniter yapıya sahip İspanya ve Türkiye için incelendiğinde yapılan toplam harcama GSYİH paylarının İspanya için artan bir oranla %20'lere yaklaştığı, Türkiye için ise %10-11 bandında dalgalandığı görülmektedir. Almanya ve ABD’de gerçekleştiği gibi harcamaların her iki düzey yönetimce yapıldığı Şekil 14’de gözlemlenebilmektedir. Ancak federal devletlerin aksine yapılan harcamaların çoğunlukla merkezi hükümet tarafından karşılandığı, İspanya için yerel yönetimlerin payının ortalama %25, Türkiye için ise (artan bir oran görülmekle beraber) %30 düzeyinde gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Şekil 14. İspanya/Türkiye Genel Yönetim Giderleri Karşılaştırması

Şekil 15. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Genel Yönetim Giderleri Karşılaştırması

Şekil 15'deki grafik Almanya, ABD, İspanya, Türkiye ve AB ortalamalarının yer aldığı yerel yönetimlerin genel yönetim giderlerinde ne kadar pay sahibi olduğunu gösteren zaman serilerine aittir. İlgili grafiğe göre en yüksek pay yerel yönetimlerin teorik olarak güçlü olmasının beklendiği federal yapıya sahip ABD ve Almanya'dadır. Üniter devletler de harcama oranının federal devletlere kıyasla yaklaşık %50 düşük olduğu grafikten çıkarılabilmektedir. Avrupa Birliği ortalaması ise seçilmiş ülkelerin ortalamalarından daha düşük ve ortalama %17 bandında dalgalanmaktadır.

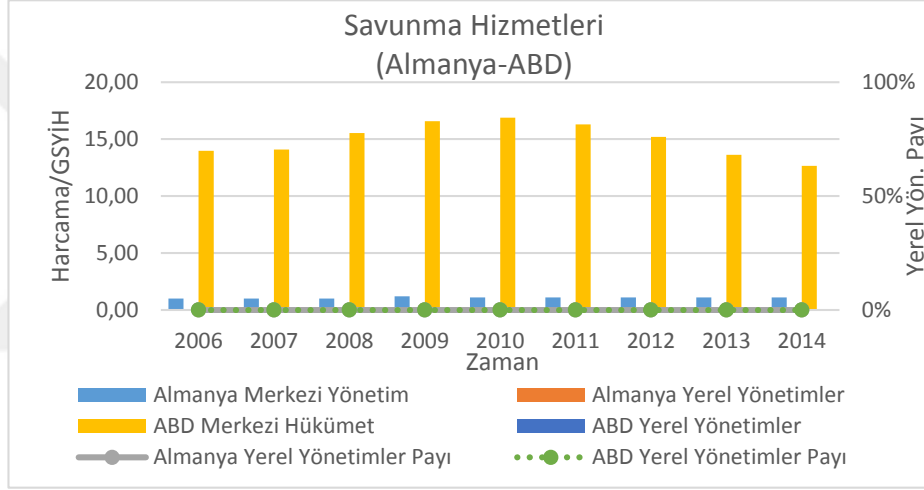
2.4.1.4 Savunma Giderleri

Savunma Hizmetleri fonksiyonel sınıflandırma sistematğinde beş alt fonksiyona sahiptir. Hem Türk bütçe sisteminde hem de OECD’de aynı sistematik kullanılmaktadır. Tablo 11’de II. düzey savunma hizmetleri fonksiyonları gösterilmiştir.

Tablo 12. Genel Savunma Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması

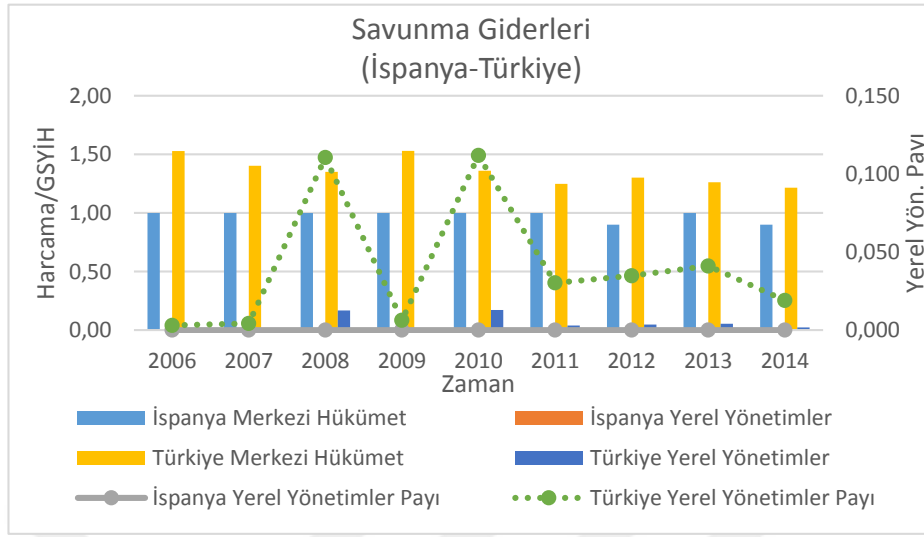
II. Düzey Kod	Savunma Hizmetleri
01	Askeri Savunma Hizmetleri
02	Sivil Savunma Hizmetleri
03	Dış Askeri Yardım Hizmetleri
08	Savunmaya İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri
09	Sınıflandırmaya Girmeyen Savunma Hizmetleri

Şekil 16. Almanya/ABD Genel Savunma Giderleri Karşılaştırması

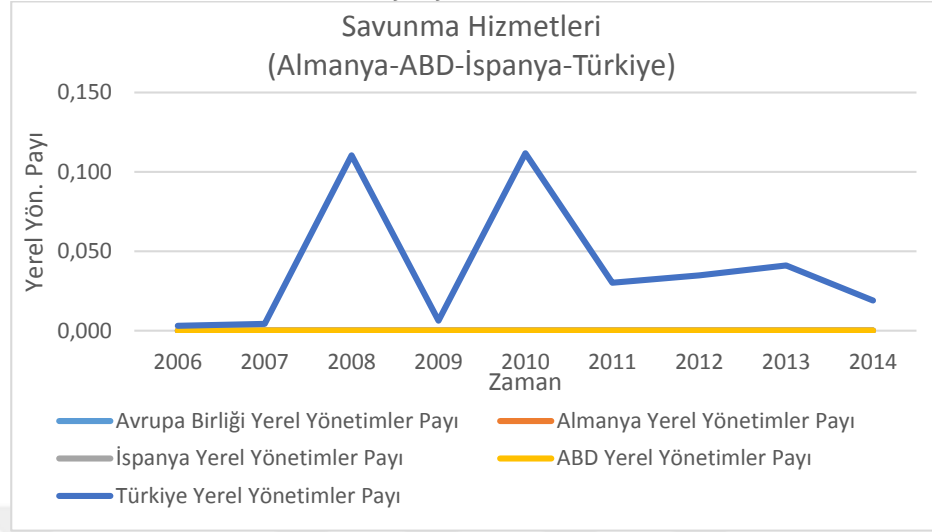
Şekil 16'nın y₁ ekseninde Almanya ve ABD savunma giderlerinin GSYİH'dan aldıkları paylar görülmektedir. Almanya ve ABD'nin savunma harcamalarının tamamının merkezi idare tarafından yapılmakta; yerel yönetimlerin ise savunma hizmetlerinde herhangi bir payı bulunmamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin savunma harcamalarının GSYİH'sına oranının yaklaşık %13-15'i, Almanya'nın ise %1'i dolayında olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 17. İspanya/Türkiye Savunma Giderleri Karşılaştırması

İspanya ve Türkiye'nin savunma harcamalarının GSYİH'den aldıkları paylar yaklaşık aynıdır. Toplam savunma harcamalarının GSYİH'ya oranının %1-1,5 olduğu Şekil 17'de gösterilmiştir. İspanya'da tüm savunma harcamalarını merkezi yönetim yaparken, Türkiye'de GSYİH'nın %0,0005'i kadar bir büyüklüğün yerel yönetimler tarafından gerçekleştirildiği olgusuna ulaşılmıştır. Devletin asli görevlerinden ve tam kamusal mal ve hizmet olan savunma hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından yapılması, olağandışı bir durum olarak değerlendirilmiş ve III. düzey fonksiyonel harcama kalemleri inceleme altına alınmıştır. Bu incelemenin ardından Türkiye'de bulunan bu harcamaların büyükşehir belediyelerinin sivil savunma hizmetlerinin altında yer aldığı tespit edilmiştir.

Şekil 18. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Savunma Hizmetleri Karşılaştırması

Şekil 18 ülkeler bazında yerel yönetimlerin savunma harcamalarını göstermektedir. Türkiye hariç olmak üzere hiçbir yerel yönetimin savunma harcaması yapmadığı görülmektedir. Türkiye'nin ise sivil savunma harcamalarından kaynaklı böyle bir tasarrufunun olduğu yukarıda açıklanmıştır.

2.4.1.5 Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri

Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri II. Düzey fonksiyonel sınıflandırmasında altı alt fonksiyon bulunmaktadır. Bunlar Tablo 13'de gösterilmiştir.

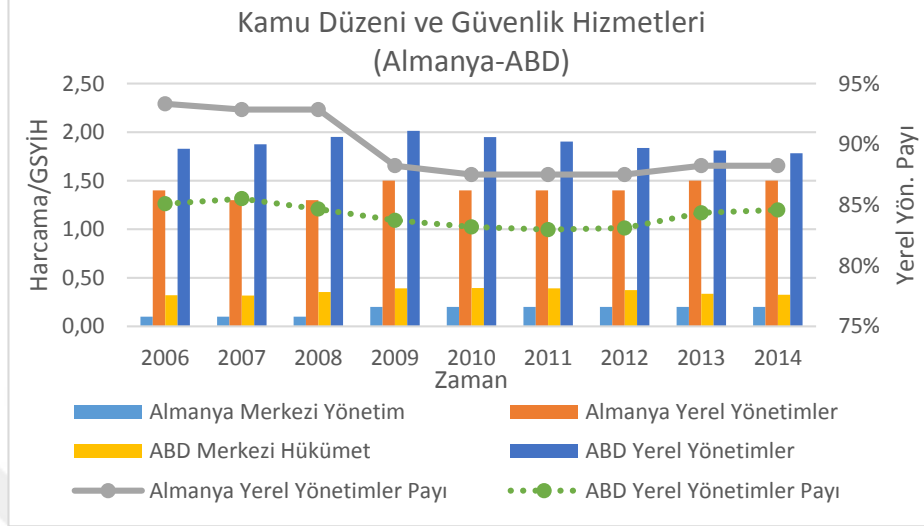
Tablo 13. Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri II. Düzey Kodları

II. Düzey Kod	Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri
1	Güvenlik Hizmetleri
2	Yangından Korunma Hizmetleri
3	Mahkeme Hizmetleri
4	Cezaevi İdaresi Hizmetleri
8	Kamu Düzeni ve Güvenliğe İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri
9	Sınıflandırmaya Girmeyen Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri

Şekil 19'da grafiği yer alan Almanya ve ABD kamu düzeni ve harcama hizmetlerine ilişkin bütçe harcamaları incelendiğinde ilk göze çarpan detayın her iki ülkede de yerel yönetimlerin paylarının çok yüksek olduğudur. Almanya'da bu payın yaklaşık %90, ABD'de ise %85 olduğu gözlemlenmiştir. Bu fonksiyon için genel devlet

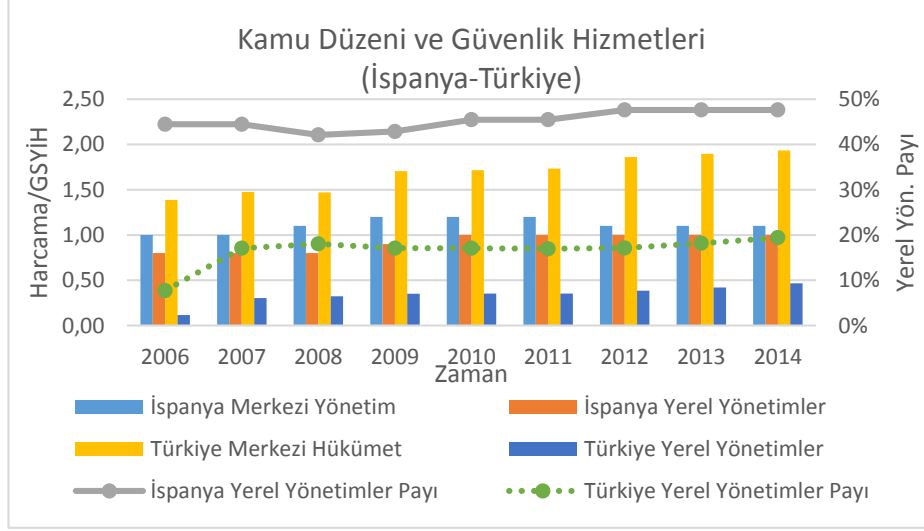
tarafından yapılan haramların GSYİH'dan aldıkları paylara bakıldığında ise ortalama olarak Almanya'nın %1,5; ABD'nin ise %2,10 pay aldıkları gözlemlenmiştir.

Şekil 19. Almanya/ABD Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri Karşılaştırması

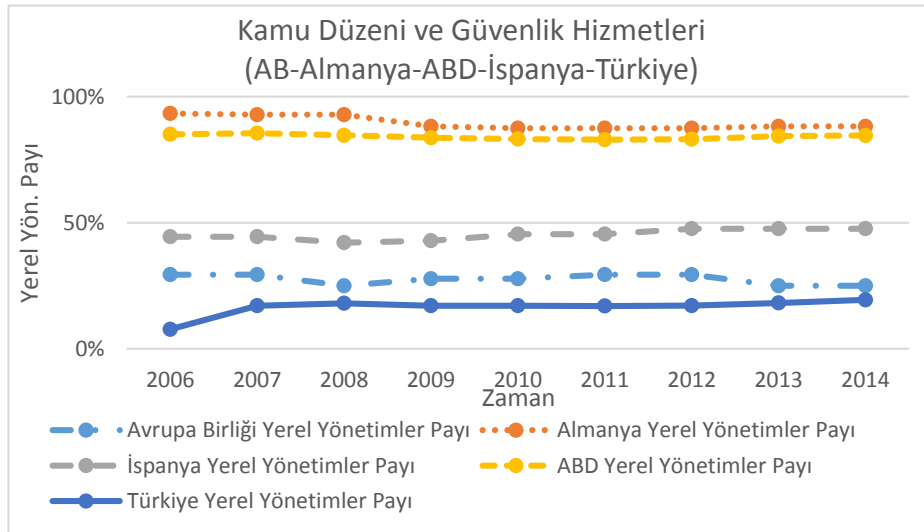
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetlerine ilişkin Şekil 20 üniter yapıda olan İspanya ve Türkiye'nin ilgili fonksiyon için federal devletlere oranla çok daha düşük düzeyde yerelleştiğini göstermektedir. Öyle ki İspanya da yerel yönetimlerin payı %45 civarında iken bu oran Türkiye'de %18'e kadar düşmektedir. Yerelleşme düzeyinin bu kadar farklı olmasına rağmen federal devletlere oranla toplam GSYİH'dan alınan paylarda aynı derecede bir farklılık gözlemlenmemiştir. İspanya GSYİH'nın %1,80'ini ayırırken Türkiye'de bu oran %1,80-2,40 bandında dalgalanma göstermiştir. Yani kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri için harcamaların analiz edilen üniter devletlerde mahalli idareler tarafından değil, devletlerde merkezî idare tarafından yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 20. İspanya/Türkiye Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri Karşılaştırması

Şekil 21 Almanya, Avrupa Birliği ortalaması, Amerika Birleşik Devletleri, İspanya ve Türkiye'nin kamu düzeni ve güvenlik fonksiyonuna ilişkin yerel yönetimlerin harcama paylarını göstermektedir. Grafikte kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri için federal devletlerin yerelleşme düzeylerinin çok yüksek olduğu, üniter devlet olan İspanya ve Türkiye'nin ise göreceli düşük olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Fakat iki üniter devlet olan İspanya ve Türkiye arasında ki farkın da %100'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığın en büyük sebebinin ise İspanya'da anayasal olarak yerel bulan güçlü yerel yönetimlerin varlığı olduğu düşünülmektedir.

Şekil 21. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri Karşılaştırması

2.4.1.6 Ekonomik İşler ve Hizmetler

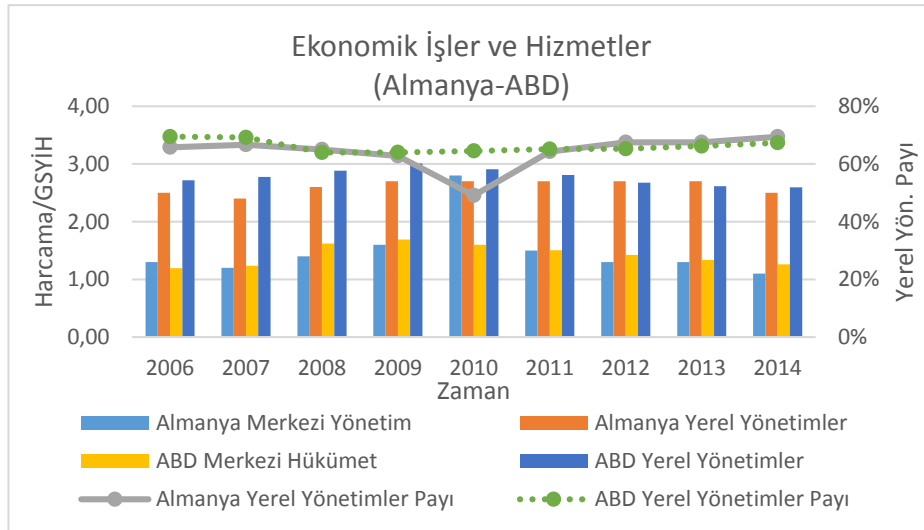
Ekonomik işler ve Hizmetler fonksiyonunun II Düzey fonksiyonları dokuz alt kategoride incelenmektedir. İlgili fonksiyonlar Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Ekonomik İşler ve Hizmetler II. Düzey Sınıflandırması

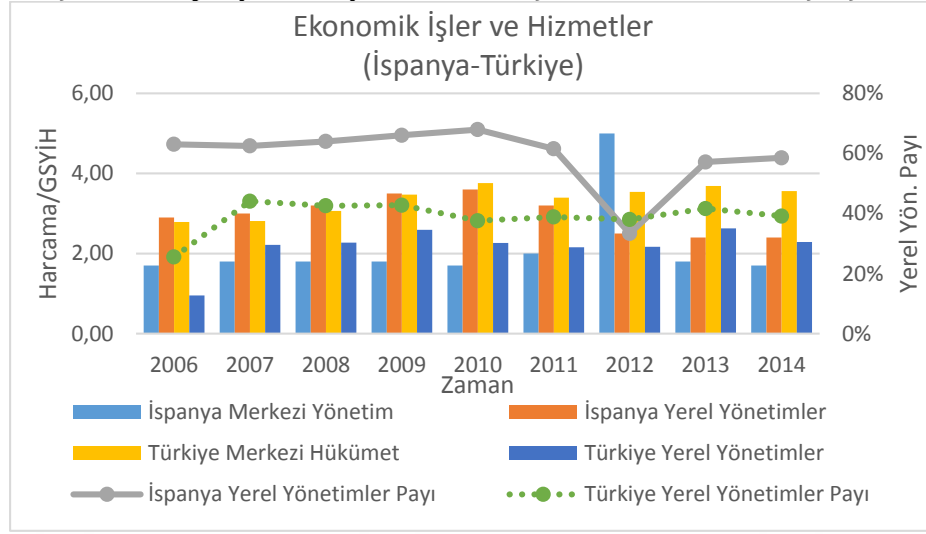
II. Düzey Kod	Ekonomik İşler ve Hizmetler
01	Genel Ekonomik İşler ve Hizmetler
02	Tarım, Ormancılık, Balıkçılık ve Avcılık Hizmetleri
03	Yakıt ve Enerji Hizmetleri
04	Madencilik, İmalat ve İnşaat Hizmetleri
05	Ulaştırma Hizmetleri
06	İletişim Hizmetleri
07	Diğer Endüstriler
08	Ekonomik Faaliyetlere İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri
09	Sınıflandırmaya Girmeyen Ekonomik İşler ve Hizmetler

Şekil 22’de Almanya ve Amerika Birleşik Devletlerinin ilgili fonksiyona ilişkin GSYİH’den ayırdığı pay görülmektedir. Her iki ülke için toplam kümülatif harcama yaklaşık GSYİH’nın yaklaşık %4’ü kadardır. Federal devletlerin diğer fonksiyonlarında da görüldüğü gibi yerel yönetimlerin harcama paylarının merkezi yönetimden daha yüksek olduğu görülmüştür. İlgili her iki ülkede de yerel yönetimlerin toplam harcama içerisindeki paylarının ortalama olarak %65 bandında olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 22. Almanya/ABD Ekonomik İşler ve Hizmetler Karşılaştırması

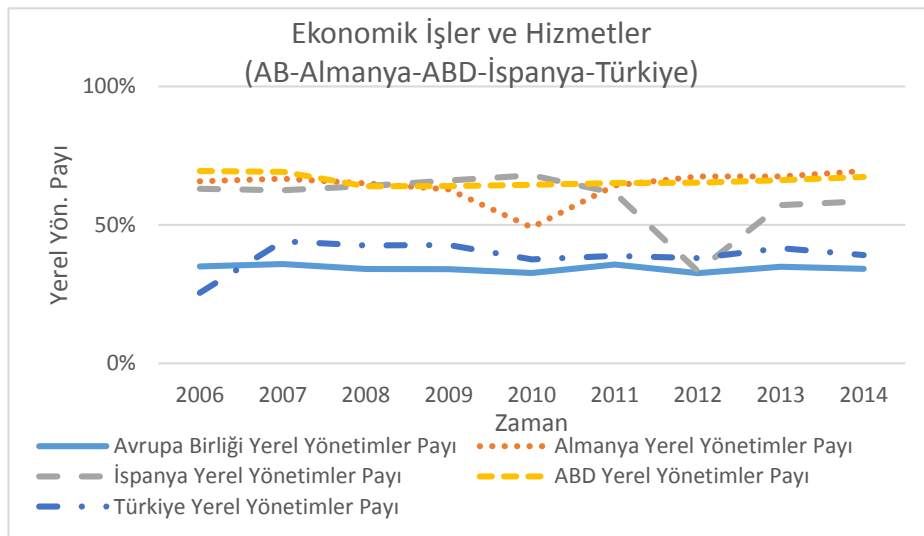

Şekil 23. İspanya/Türkiye Ekonomik İşler ve Hizmetler Karşılaştırması

Ekonomik işler ve Hizmetler fonksiyonunda ülkenin nasıl bir yönetim sistemi olduğundan bağımsız olarak, yerel ve merkezi yönetim harcamalarının GSYİH'dan yaklaşık aynı payları aldıkları Şekil 23'ten çıkarılabilmektedir. Farklılık yerel yönetimlerin toplam harcama tutarından aldıkları paylarda göze çarpmakta ve anlamlı bir farkı yansıtmaktadır. Yukardaki grafikte de görüleceği üzere Türkiye'nin yerel yönetimlerinin bu fonksiyondan aldığı pay ancak %40 olabilirken İspanya'da yerel yönetimlerin payları %60'ın üzerindedir.

Şekil 24. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Ekonomik İşler ve Hizmetler Karşılaştırması

Yerel yönetimlerin seçilmiş ülkeler ve AB Ortalamasına ilişkin ekonomik işler ve hizmetlerin yerine getirilmesinde aldığı paylar Şekil 24’te verilmiştir. Türkiye’nin AB ortalamasına yakın bir harcama düzeyinin olduğu, federal devletler olan Almanya ve Amerika’da Türkiye ortalamasının yaklaşık 1.5 kat fazla yerel yönetimlerin söz sahibi olduğu; üniter fakat güçlü yerel yönetimlere sahip İspanya’da ise yerel yönetimlerinin federal devletlere yakın düzeyde harcama yaptığı görülmektedir.

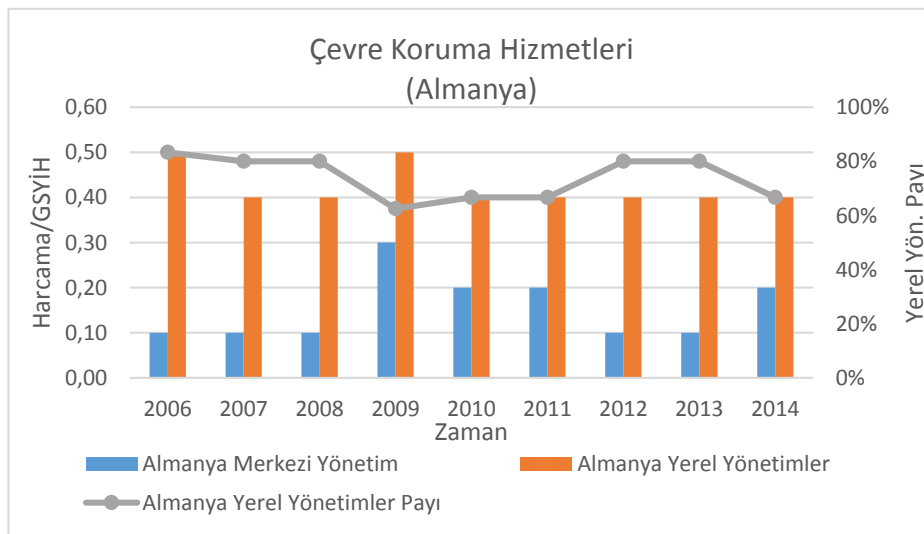
2.4.1.7 Çevre Koruma Hizmetleri

Atıkların toplanması, işlenmesi ve yok edilmesi hizmetleri, kanalizasyon ve atık su faaliyetleri, atmosfer, hava ve iklim koruma, toprak ve yeryüzü sularının korunması, gürültünün azaltılması, radyasyona karşı korunma, doğal ortamın ve doğal örtünün korunması gibi işleri kapsayan çevre koruma hizmetleri fonksiyonel sınıflandırma da II. düzey sınıflandırmada Tablo 15’te gösterildiği üzere altı kategoriye ayrılmıştır.

Tablo 15. Çevre Koruma Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması

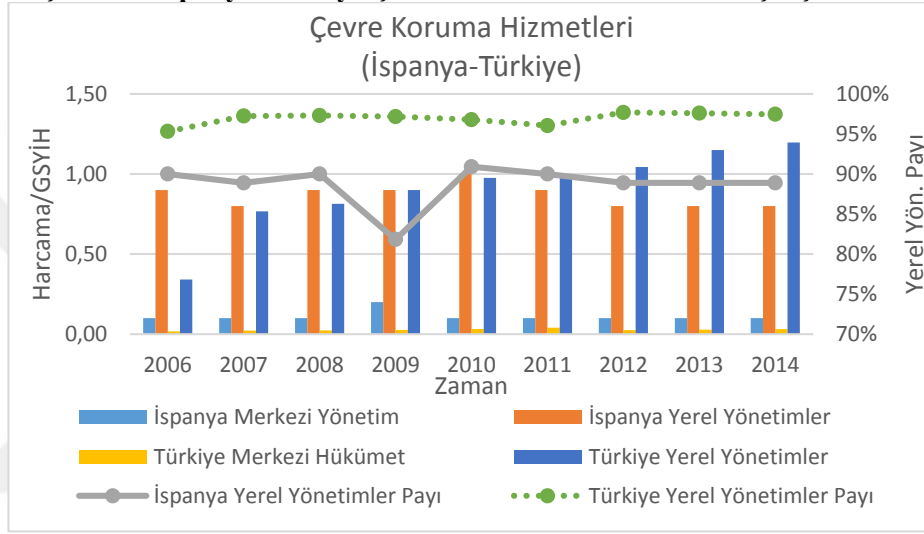
II. Düzey Kod	Çevre Koruma Hizmetleri
01	Atık Yönetimi Hizmetleri
02	Atık Su Yönetimi Hizmetleri
03	Kirliliğin Azaltılması Hizmetleri
04	Doğal Ortamın ve Bio Çeşitliliğin Korunması
08	Çevre Korumaya İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri
06	Sınıflandırmaya Girmeyen Çevre Koruma Hizmetleri

Şekil 25. Almanya Çevre Koruma Hizmetleri Karşılaştırması

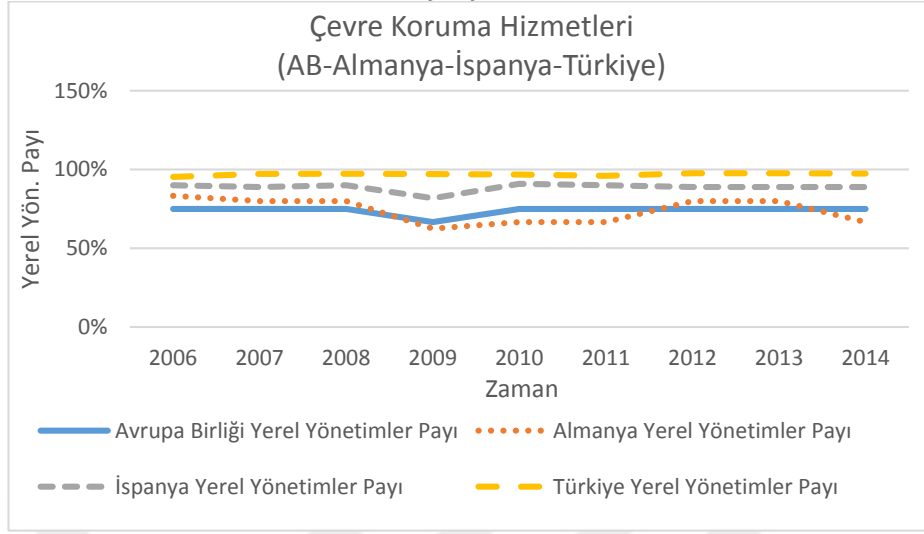
Çevre koruma hizmetleri incelendiğinde Almanya’da hem yerel hem de merkezi düzeyde harcama yapıldığı; yapılan harcamanın ise GSYİH’nın yaklaşık olarak %0,50 kadar olduğu Şekil 25’te gözlemlenmektedir. Yıllar içerisinde değişiklik göstermekle beraber yerel yönetimlerin bu harcama kalemindeki harcama gerçekleştirme oranının %70-80 bandında olduğu tespit edilmiştir. İlgili fonksiyon için federal devletlerin karşılaştırıldığı grafiklerden birisi olan Şekil 24’te Amerika Birleşik Devletleri’nin olmamasının sebebi ilgili ülke için veri bulunamamasıdır.

Şekil 26. İspanya/Türkiye Çevre Koruma Hizmetleri Karşılaştırması

Üniter devletler için çevre koruma hizmetlerinin karşılaştırıldığı Şekil 26’da İspanya ve Türkiye ait grafiğin y1 eksenini incelendiğinde GSYİH’den alınan payların her iki ülke için de %1 civarında olduğu görülmektedir. y2 ekseninde yer alan yerel yönetimlerin toplam harcama içerisindeki paylarına bakıldığında ise Türkiye için %95; İspanya için %90 oranında yerel yönetimlerin harcamalarda söz sahibi olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 27. Almanya/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Çevre Koruma Hizmetleri Karşılaştırması

Şekil 27’de AB ortalaması, Almanya, İspanya ve Türkiye’nin yerel yönetimlerin çevre koruma hizmetlerinden aldıkları paylar görülmektedir. Grafikten de anlaşılabacağı üzere bu hizmet türünde harcamaların devletin üniter veya federal yapısına bakılmaksızın yerel yönetimlerin çok fazla söz hakkı olduğu görülmektedir. Öyle ki Avrupa Birliği ortalaması bu hizmet türü için, tüm diğer I. düzey fonksiyon ortalamalarından daha yüksek seviyeye ulaşmış ve yerel yönetimler %75 oranında harcamalardan pay almıştır.

2.4.1.8 İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri

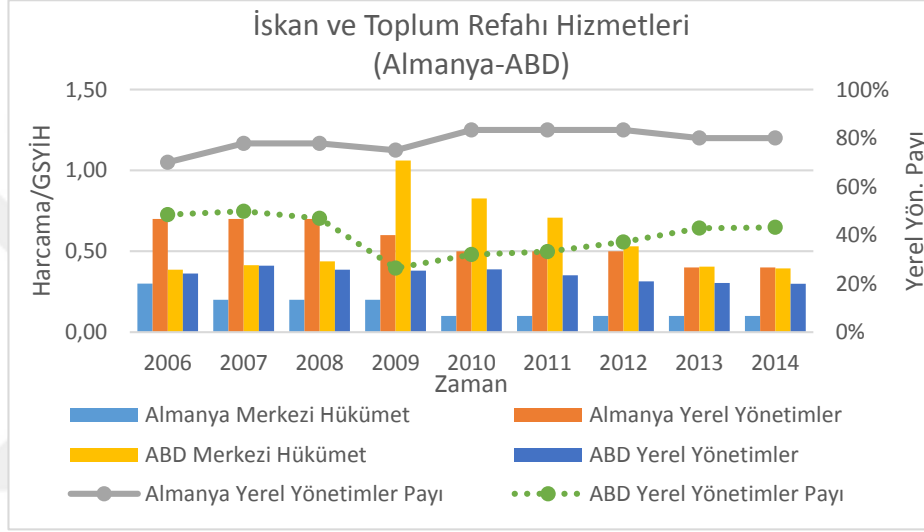
Konut inşaatı için arsa temini, su temin işleri, gelecekteki su ihtiyaçlarının karşılanması, sokak ve caddelerin aydınlatılması, gibi işleri kapsayan iskan ve toplum refahı hizmetlerinin alt fonksiyonlarını gösteren II. düzey fonksiyonel sınıflandırma Tablo 16’da verilmiştir. Tabloda görüleceği üzere II. düzeyde altı ayrı fonksiyon tanımlanmıştır. Türk bütçe sisteminde ve OECD kataloglamasında düzey kodları farklılıkları hariç olmak üzere aynı sistematik kullanılmaktadır.

Tablo 16. İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri II. Düzey Kodları

II. Düzey Kod	İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri
01	İskan İşleri ve Hizmetleri
02	Toplum Refahı Hizmetleri
03	Su Temini İşleri ve Hizmetleri
04	Sokak ve Caddelerin Aydınlatılması Hizmetleri
08	İskan ve Toplum Refahına İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri
06	Sınıflandırmaya Girmeyen İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri

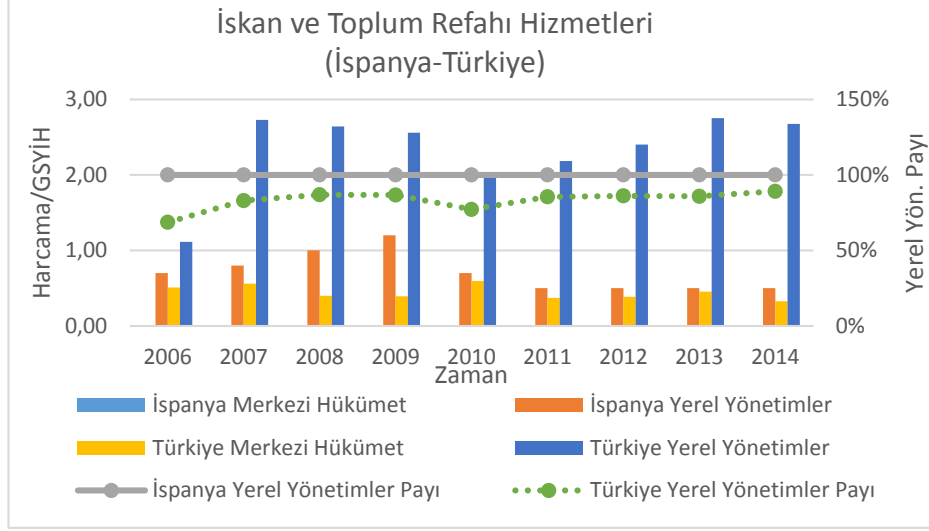
Almanya ve ABD için iskan ve toplum refahı hizmetlerinin karşılaştırması Şekil 28’de yer alan grafik ile açıklanmaya çalışılmıştır. Almanya’nın yaklaşık GSYİH %1,00’ini, ABD’nin ise %0,92’sini bu fonksiyona ayırdığı görülmektedir. Yerel yönetimlerin payları incelendiğinde ise her iki ülkenin de federatif yapısına rağmen aralarında %100’e yakın bir oranda yerel yönetimlerin gerçekleştirme oranı farkı bulunmaktadır. Almanya’da 9 yıl ortalaması olarak yerel yönetimlerin toplam harcamadan %80 pay aldığını, ABD ise bu oranın %40 olduğu hesaplanmıştır.

Şekil 28. Almanya/ABD İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri Karşılaştırması

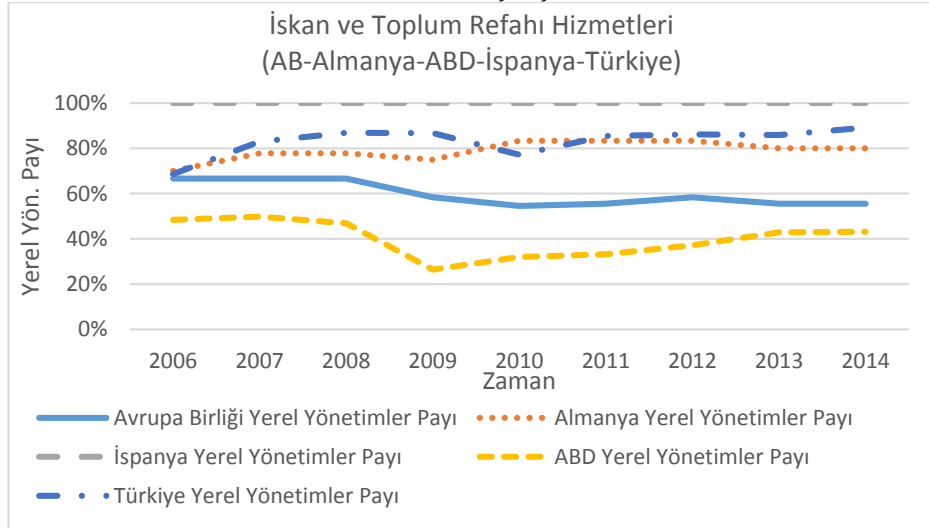
Şekil 29’da İspanya ve Türkiye’nin iskan ve toplum refahı hizmetlerinin GSYİH ve yerel yönetim harcoma paylarına göre dağılımı görülmektedir. Grafik incelendiğinde İspanya’da tüm harcamaların yerel yönetimler tarafından yürütüldüğü görülmektedir. İspanya detaylı incelendiğinde yerel yönetimlerce yapılan harcamaların yaklaşık olarak %35’inin kantonlar; %65 ise belediyeler aracılığıyla yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye de ise bu oran %85 bandındadır. İki ülkenin GSYİH’sinden ayırdığı paylara bakıldığında İspanya’nın ortalama olarak %0,70; Türkiye’nin ise %2,50 pay ayırdığı görülmüştür.

Şekil 29. İspanya/Türkiye İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri Karşılaştırması

Şekil 30'da yer alan ülkelerin yerel yönetimlerinin iskan ve toplum refahı hizmetleri pay oranları, federal ve üniter devletler için net bir ayırım yapılmasına izin vermemektedir. Şöyle ki üniter yapıdaki İspanya en yüksek paya, federal yapıdaki ABD ise en düşük paya sahip olmuştur. AB ortalaması ise %60 bandında gerçekleşmiştir. Ancak genel olarak ABD hariç olmak üzere diğer ülkelerde yerel yönetimlerin bu harcama fonksiyonunda güçlü oldukları sonucu çıkarılmaktadır.

Şekil 30. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri Karşılaştırması

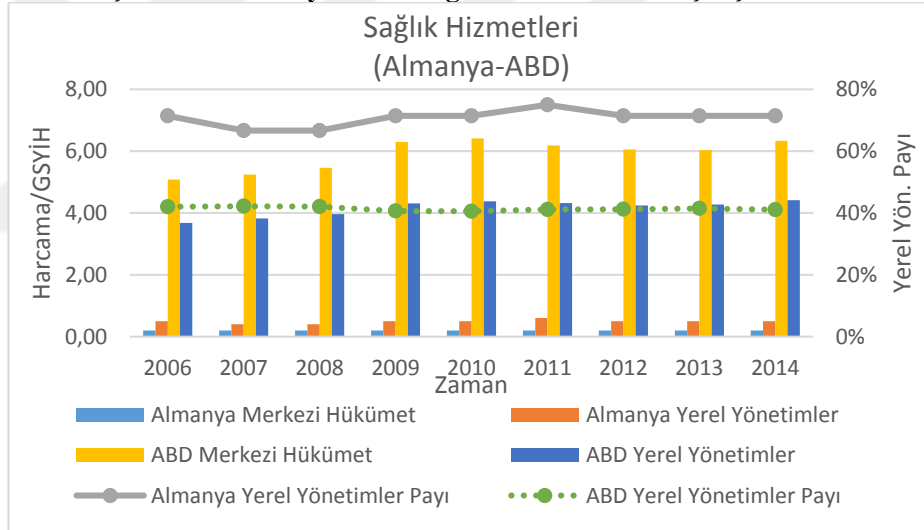
2.4.1.9 Sağlık Hizmetleri

Fonksiyonel sınıflandırmanın yedinci başlığı olan sağlık hizmetleri; askeri sağlık hizmetleri hariç olmak üzere devlet tarafından yürütülen her türlü sağlık harcamalarını kapsamaktadır. Bu kapsamdaki II. düzey harcama kalemleri Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Sağlık Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması

II. Düzey Kod	Sağlık Hizmetleri
01	Tıbbi Ürünler, Cihaz ve Ekipmanlara İlişkin İşler ve Hizmetler
02	Ayakta Yürütülen Tedavi Hizmetleri
03	Hastane İşleri ve Hizmetleri
04	Halk Sağlığı Hizmetleri
08	Sağlık Hizmetlerine İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri
09	Sınıflandırmaya Girmeyen Sağlık Hizmetleri

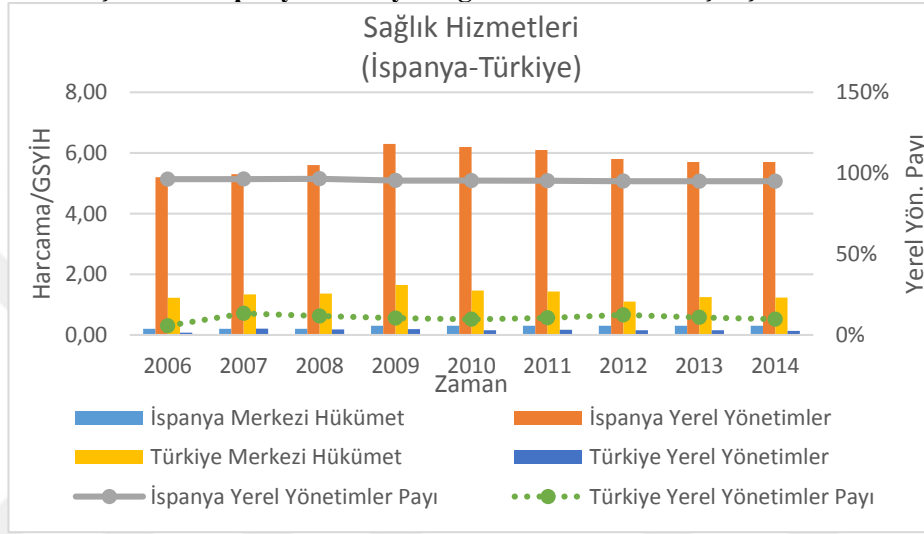
Şekil 31. Almanya/ABD Sağlık Hizmetleri Karşılaştırması

Sağlık hizmetlerinin dağılımını gösteren Şekil 31 incelendiğinde; Amerika Birleşik Devletlerinin GSYİH'sının %9-10 bandını sağlık harcamalarına yönlendirildiği, bu oranın Almanya'da ise %0,70 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal devlet anlayışı güçlü olan Almanya'nın GSYİH'nın niçin bu kadar az oranla sağlık harcamalarına ayırdığı irdelendiğinde ise karşımıza farklı bir tablo çıkmaktadır. Almanya'ya genel devlet olarak bakıldığında GSYİH hasılasının yaklaşık %8'inin sağlık harcamalarına ayırdığı görülmektedir. Bu farkın oluşmasındaki temel neden sağlık hizmetleri harcamalarının merkezi-yerel yönetim ayrımından farklı olarak ayrıca bir sosyal güvenlik fonunda bulunmasıdır. Almanya için sosyal güvenlik fonundan ne ölçüde yerel yönetimlerin ne

ölçüde ise merkezi yönetimin yararlandığına ilişkin veri bulunamamıştır. Yerel yönetimlerin sağlık hizmetleri harcama paylarına bakıldığında ise ABD’de %41 bandında ve yıllar itibari ile çok fazla değişmeyen bir orana sahip olduğu göze çarpmaktadır. Almanya incelendiğinde ise yerel yönetimlerin paylarının %70 bandında olduğu gözlemlenmektedir. Ancak bir kez daha hatırlatmak gerekirse Almanya için ayrıca bir sosyal güvenlik fonundan yerel ve merkezi düzeyde harcama yapılmaktadır.

Şekil 32. İspanya/Türkiye Sağlık Hizmetleri Karşılaştırması

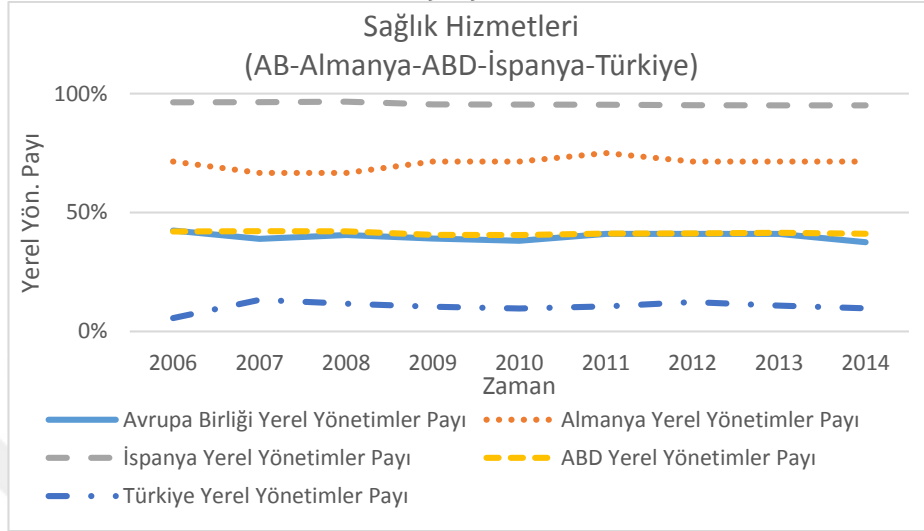

İspanya ve Türkiye’nin sağlık harcamalarının incelendiği Şekil 32’deki grafikte İspanya’nın GSYİH’sının yıllar içinde değişmekle birlikte yaklaşık %5-6’sını, Türkiye’nin ise %1,50’sini sağlık harcamalarına ayırdığı görülmektedir. Almanya’da gözlemlendiği gibi hem Türkiye’de hem de İspanya’da sağlık harcamalarının yer aldığı ayrı bir sosyal güvenlik fonu bulunmaktadır. Ancak İspanya’da bu fonun kullanımı yalnızca GSYİH’sının %0,10’u kadar iken, benzer nitelikte bir fon olan ve Türkiye’de sağlık harcamaları için kullanılan Sosyal Güvenlik Kurumları Bütçesinin⁶⁹ GSYİH’nın yaklaşık %2,5’i kadar bir değerdir. Yerel yönetimlerin harcama içerisindeki paylarında ise İspanya’nın %95 gibi bir oran göze çarpmaktadır. İspanya bütçesi detaylı incelendiğinde bu büyüklüğün yaklaşık olarak %90’unun OECD sınıflandırmasında eyaletler olarak yer alan kantonlara ait olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de ise yerel

⁶⁹ Sosyal Güvenlik Kurumları bütçesinin analitik bütçe sınıflandırması içerisinde fonksiyonel kodlar ile sınıflandırılması esas alınmıştır. İlgili verinin 2011-2014 yılları mevcuttur.

yönetimlerin payları GSYİH'nın yalnızca %10 kadarıdır. Geri kalan harcamalar merkezi idare tarafından gerçekleştirilmektedir.

Şekil 33. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Sağlık Hizmetleri Karşılaştırması

Seçilmiş ülkelerin yerel yönetimlerinin Sağlık harcamalarından aldıkları payları gösteren Şekil 33'de en yüksek yerel yönetim payının İspanya tarafından en düşük ise Türkiye tarafından gerçekleştirildiği gözlemlenmektedir. Avrupa Birliği 28 üyesinin ortalamasının ise ABD verilerine paralel olduğu ve %40 bandında dalgalandığı izlenmiştir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken temel hususun İspanya, Almanya ve Türkiye için yerel ve merkezi idare harcamaları içerisinde görünmeyen ayrı bir hesap olan sosyal güvenlik fonunun olmasıdır. Bu sebeple hem merkezi hem de yerel idarelerin bütçe büyüklükleri değişim gösterebilecektir.

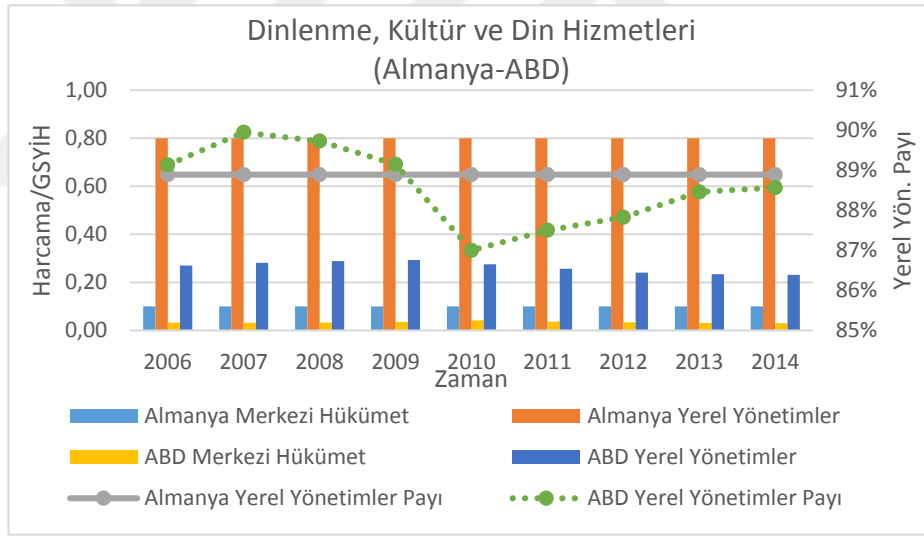
2.4.1.10 Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri

Genel nitelikli eğitim ve öğretim faaliyetleri hariç olmak üzere; dinlenme, spor hizmetleri, takımların, bireysel yarışmacıların veya sporcuların desteklenmesi, kütüphane, müze, tiyatro gibi kültürel işler ve tesislerin idamesi, görsel veya yazılı basın ve yayın hizmetleri, din işlerinin idaresi ve bu amaca yönelik tesislerin işletilmesi temel olarak bu fonksiyonun gerçekleştirmeye çalıştığı hizmetlerdir. Tablo 18'de II. düzey fonksiyonların neler olduğu verilmiştir. Türk bütçe sisteminde ve OECD kataloglamasında kodlar farklılıklar göstermekle beraber içerikler örtüşmektedir.

Tablo 18. Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri II. Düzey Kodları

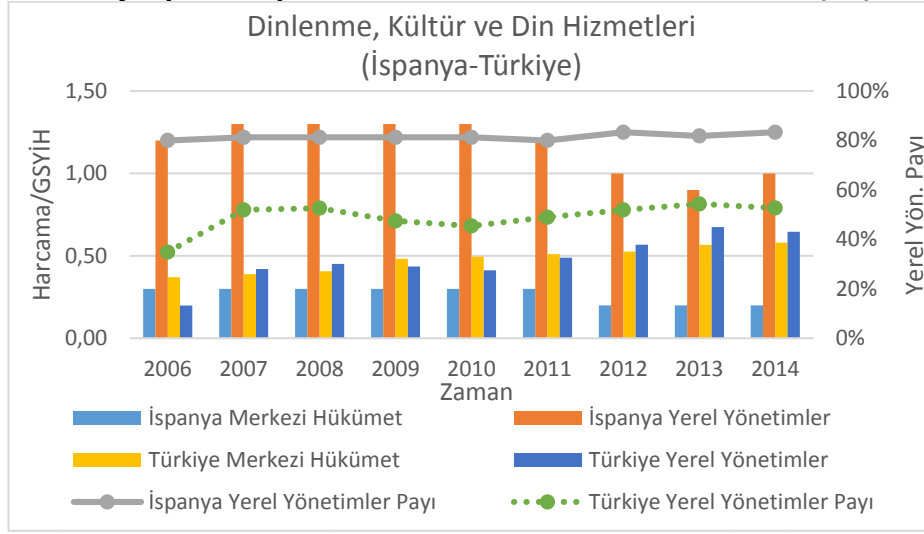
II. Düzey Kod	Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri
01	Dinlenme ve Spor Hizmetleri
02	Kültür Hizmetleri
03	Yayın ve Yayım Hizmetleri
04	Din Hizmetleri
08	Dinlenme Kültür ve Din Hizmetlerine İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri
09	Sınıflandırmaya Girmeyen Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri

Şekil 34’te y₁ eksenini dinlenme, kültür ve din hizmetleri için GSYİH’den ne kadar pay ayrıldığı; y₂ eksenini ise yerel yönetimlerin toplam harcama içerisindeki paylarını göstermektedir. Almanya ve ABD için y₁ eksenini incelendiğinde Almanya’nın GSYİH %0,70, ABD’nin ise %0,30’u düzeyinde harcama yaptığı hesaplanmıştır. Yerel yönetimlerin paylarında ise her iki ülkenin de yaklaşık %90 oranında yerel yönetim gerçekleştirme payına sahip olduğu saptanmıştır.

Şekil 34. Almanya/ABD Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri Karşılaştırması

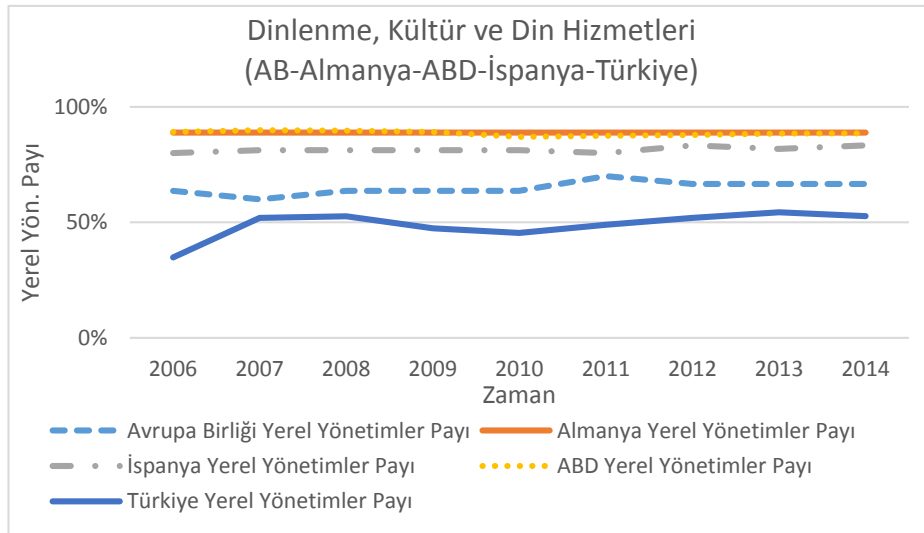
İspanya ve Türkiye ilişkin grafik Şekil 35’te incelendiğinde Türkiye’nin GSYİH’sinden din, kültür ve din hizmetlerine ayrılan payın yıllar içerisinde artış gösterir bir şekilde ve ortalama olarak %0,95 düzeyinde olduğu sağlanmıştır. Aynı dönemde İspanya için bu oran %1,50 olmuştur. Yerel yönetimlerin aldıkları paylarda ise İspanya’nın %80, Türkiye’de ise yine yıllar içerisinde artmakla beraber yaklaşık %50 olmuştur.

Şekil 35. İspanya/Türkiye Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri Karşılaştırması

Seçilmiş ülkelerin Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri fonksiyonunda yerel yönetim paylarının oranlarını gösteren Şekil 36'ya göre en yüksek pay federal devletler olan ABD ve Almanya'da gözlemlenmiş, güçlü yerel yönetimlere sahip İspanya üçüncü sırada yer almış, Avrupa Birliği ortalaması %67 olarak gerçekleşmiş, en düşük yerelleşme düzeyi ise Türkiye'de gözlemlenmiştir.

Şekil 36. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri Karşılaştırması

2.4.1.11 Eğitim Hizmetleri

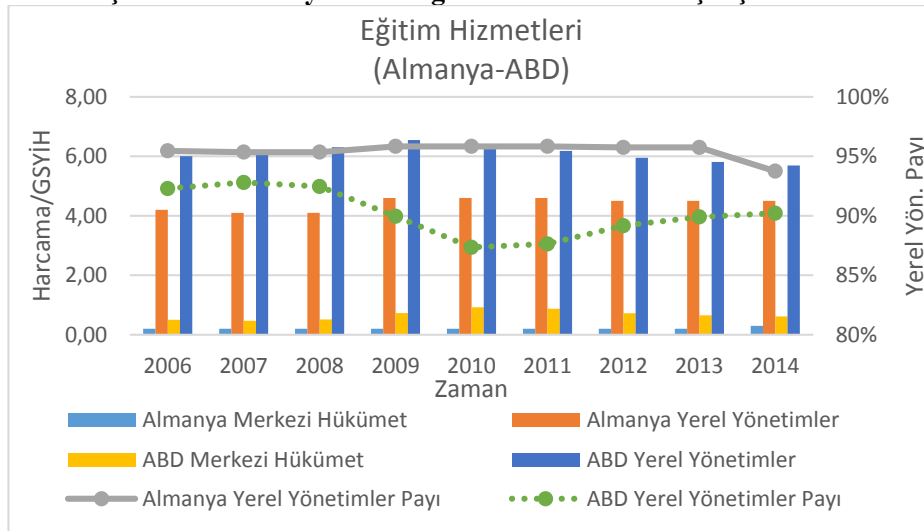
Herhangi bir fonksiyonun alanına giren hizmet içi eğitimler hariç olmak üzere her seviyedeki eğitim-öğretim hizmetleri ve buna bağlı altyapı-üstyapı yatırımları ve denetlenmesi eğitim harcamaları kapsamında değerlendirilmektedir. Tablo 19’da II. düzey eğitim harcamalarının fonksiyonel sınıflandırması mevcuttur. Bu sınıflandırmaya göre eğitim hizmetleri sekiz alt fonksiyon ile izlenmektedir.

Tablo 19. Eğitim Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması

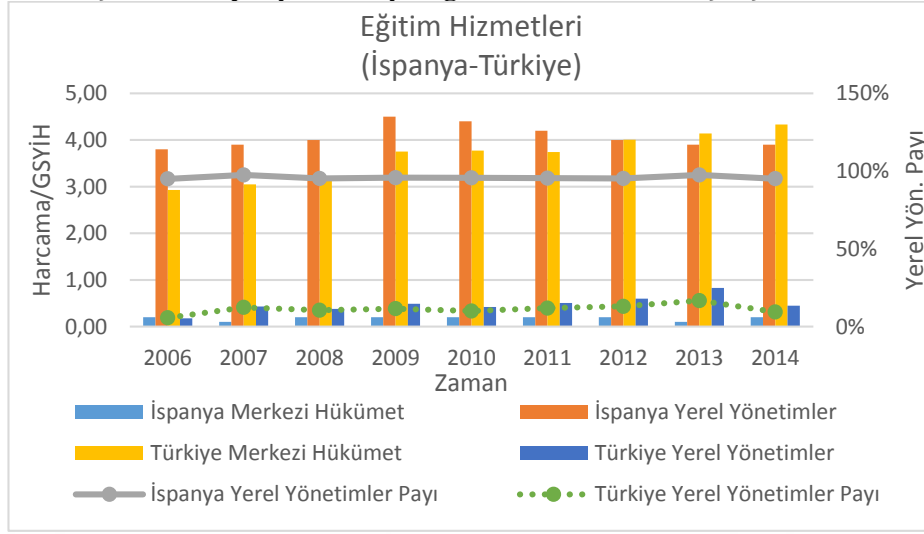
II. Düzey Kod	Eğitim Hizmetleri
01	Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Hizmetleri
02	Ortaöğretim Hizmetleri
03	Ortaöğretim Sonrası Mesleki Eğitim Hizmetleri
04	Yükseköğretim Hizmetleri
05	Seviyeye Göre Sınıflandırılmayan Eğitim Hizmetleri
06	Eğitime Yardımcı Hizmetler
08	Eğitime İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri
09	Sınıflandırmaya Girmeyen Eğitim Hizmetleri

Şekil 37 Almanya ve ABD’nin eğitim hizmetlerinin GSYİH’den aldıkları payları ve yerel yönetimlerinin bu hizmetlerin ne kadarını gerçekleştirdiğini yıllar itibari ile göstermektedir. Almanya ilgili yıllarda GSYİH’sının yaklaşık %4,5’ini; Amerika Birleşik Devletleri ise %6,5’ini eğitim hizmetlerine harcamaktadır. Yerel yönetimlerin payları incelendiğinde ise Almanya’nın %95, ABD’nin ise %90 oranında eğitim hizmetlerinin yerel yönetimlerce gerçekleştirdiği görülmektedir.

Şekil 37. Almanya/ABD Eğitim Hizmetleri Karşılaştırması

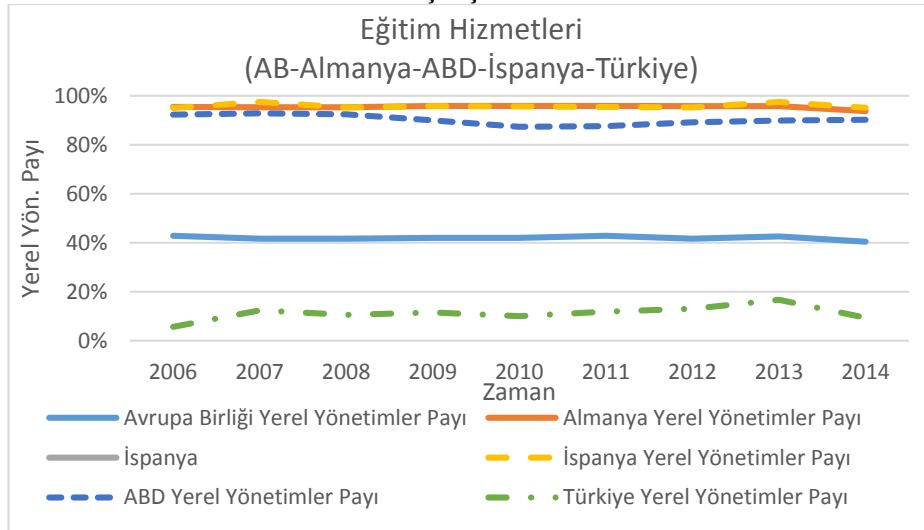

Şekil 38. İspanya/Türkiye Eğitim Hizmetleri Karşılaştırması

Üniter devletlerin eğitim hizmetleri harcama yapılarının incelendiği Şekil 38’de İspanya’nın GSYİH’nın %4’ünü, Türkiye’nin ise artan bir oran izleyerek ortalama %4,5’ini bu hizmet türüne harcadığı saptanmıştır. Yerel yönetimlerin bu harcama kalemine aktardıkları fonlar incelendiğinde ise İspanya’da toplam harcamamaların %95’inin yerel yönetimlerce yapıldığı görülmektedir. Türkiye’de ise bu oran yalnızca 9 yıl ortalamasında %10 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 39. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Eğitim Hizmetleri Karşılaştırması

Eğitim Hizmetlerinin yerel yönetimlerce karşılanma düzeylerini gösteren Şekil 39’da federal devletlerde çok yüksek düzeyde yerelleşme göze çarpmaktadır. Üniter

olmasına rağmen güçlü bir yerel yönetim sistemine sahip olan İspanya’da da aynı durum geçerlidir. AB ortalaması %42 bandındadır. Türkiye ise ilgili tüm ülkelerden ve AB ortalamasından daha düşük bir yerelleşme düzeyi göstermiş ve yalnızca toplam harcamalar içerisinde yerel yönetimler %10 pay almıştır.

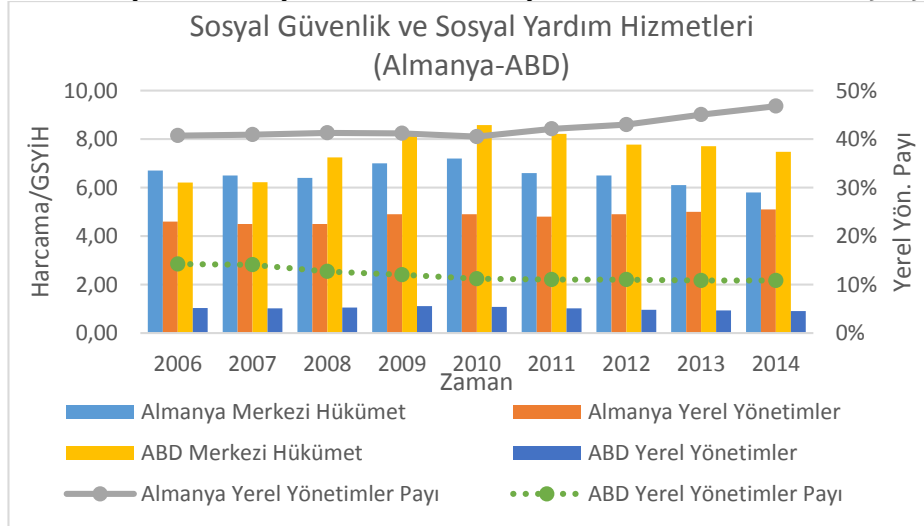
2.4.1.12 Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri

Devletin sosyal güvenlik ve sosyal koruma amaçlı hizmetleri, hastalık, malullük, yaşlılık yardımı gibi sosyal yardım programlarını kapsayan bu fonksiyon özellikle sosyal devlet anlayışının geliştiği ülkelerde çok büyük olabilmektedir. II. düzey fonksiyonel sınıflandırma da dokuz alt kola ayrılmıştır. Bu kollar Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri II. Düzey Sınıflandırması

II. Düzey Kodlar	Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri
01	Hastalık ve Malullük Yardım Hizmetleri
02	Yaşlılık Yardımı Hizmetleri
03	Dul ve Yetim Aylığı Hizmetleri
04	Aile ve Çocuk Yardımı Hizmetleri
05	İşsizlik Yardımı Hizmetleri
06	İskan Yardımı Hizmetleri
07	Sosyal Güvenliği Bulunmayanlara Sağlanan Hizmetler
08	Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardımlara İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri
09	Sınıflandırmaya Girmeyen Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri

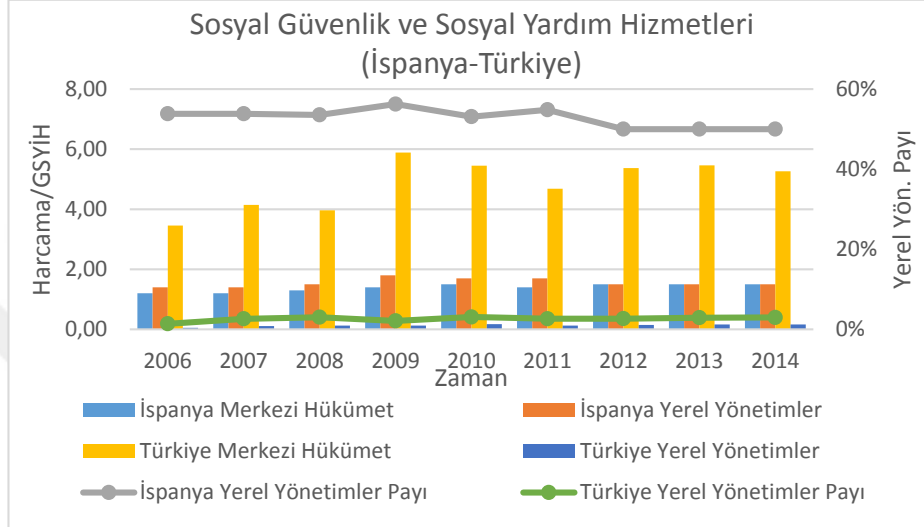
Şekil 40. Almanya/ABD Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri Karşılaştırması

2006-2014 yılları arasında Almanya ve ABD’nin sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerini gösteren Şekil 40’a göre ilgili yıllarda bu hizmet türü için Almanya’nın GSYİH’den ayırdığı pay ortalama olarak %11’dir. ABD’de ise bu oran %8,5 olarak

gerçekleşmiştir. Fakat sağlık hizmetlerinde olduğu gibi Almanya’da sosyal güvenlik fonları hesabı altında bu hizmet türü de izlenmektedir. Bu fondan aktarılan paylarla beraber bu fonksiyonun ortalama büyüklüğü yıllar itibari ile %16’ya kadar yükselmektedir. Yerel yönetimlerin aldıkları paylarda ise⁷⁰ dağılım Almanya’da %45, ABD’de %11 şeklinde gerçekleşmiştir.

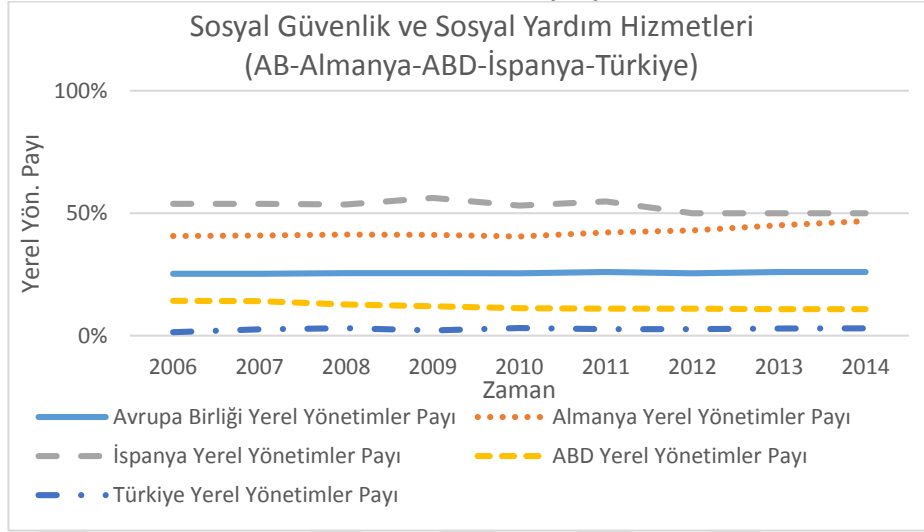
Şekil 41. İspanya/Türkiye Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri Karşılaştırması

İspanya ve Türkiye için oluşturulan Şekil 41’deki grafikte sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için GYSİH hasıllardan ayrılan paylar sırası ile %3 ve %5 olarak bulunmuştur. Fakat hem İspanya’da hem de Türkiye’de yerel ve merkezî hükümet sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri harcamaları içerisinde görülmeyen ve genel devlet harcamaları içerisinde yer alan; sosyal güvenlik fonlarının çok büyük olduğu gözlemlenmiştir. Öyle ki İspanya’da bu hizmet türü için sosyal güvenlik fonundan harcanan ödenek GSYİH yaklaşık %10’u; Türkiye de ise bu %8’e yakındır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin ilgili hizmet türü için yerelleşme oranına bakıldığında İspanya’da yaklaşık %50 olduğu; Türkiye’de ise %0,3 gibi çok küçük bir değer aldığı gözlemlenmiştir. Ancak hatırlatmak gerekir ki bu oranlar hesaplanırken sosyal güvenlik fonundaki harcamalar yerel/merkezî ayırımına tabi tutularak hesaplanmış değerler değildir. Bu alanda sosyal güvenlik sonları harcamaları analiz kapsamı dışında bırakılmıştır.

⁷⁰ Sosyal güvenlik fonları hesaplarında bulunan harcama değerleri dağıtılmadan hesaplanan paylardır.

Şekil 42. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye/AB(28) Ortalaması Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri Karşılaştırması

Şekil 42’de yer alan seçilmiş ülkelerin sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri yerelleşme düzeylerine bakıldığında İspanya hariç olmak üzere ilgili tüm ülkelerin ve AB ortalamasının %50’nin altında olduğu görülmektedir. Ancak tekrar etmek gerekir ki genel devlet harcamaları açısından bakıldığında bu hizmet türünün merkezi ve yerel yönetim otorite bütçelerinde görülme oranı çok yüksektir.

2.4.2 Seçilmiş Ülkelerin Vergi Özerkliği Düzeyleri

Birçok ülkede vergiler yalnızca belirli bir hükümet (idare) düzeyinde değil, çeşili hükümet (idare) düzeyleri arasında paylaşılmaktadır. Bu tür vergi paylaşımı düzenlemeleri, tek bir alt-düzey yönetim biriminin vergi oranlarını belirleme üzerindeki mutlak bir kontrolü inkar etmekle birlikte toplu olarak bu alt birimlerin, merkezi hükümetle paylaşım formülü üzerinde pazarlık yapabilmesine dayanır. Bu durum üzerinden analiz yapılabilmesi için öncelikle açık ve örtük kurumsal düzenlemelerin varlığı gereklidir. Bu düzenlemelerin ise eş zamanlı olarak uygun (vergi özerkliğinin ilgili yönlerini yakalamak için), doğru (bu yönleri doğru ölçmek için) ve güvenilir (gösterge setinin sabit kalması için) bir dizi gösterge ile kuşatılması gerekmektedir (OECD, Erişim:25/06/2016).

2.4.2.1 Metodoloji

Çalışmada seçilmiş ülkelerin vergi özerkliği düzeylerinin ölçülmesi için OECD’nin geliştirdiği bir metodolojiden yararlanılmıştır. Bu metodolojiye göre OECD’nin vergi

özerkliğini ölçmek için oluşturduğu şablon Tablo 21’de verilmiştir. Şablon 5 ayrı kategoriye ayrılmıştır. Kategoriler en yüksek vergi özerkliği düzeyinden en düşük vergi özerkliği düzeyine doğru bir sistematik izlemektedir. "a" kategorisi vergi oranları üzerindeki tam gücü; "b" kategorisi vergi oranları üzerindeki gücü; "c" kategorisi vergi tabanı üzerindeki gücü; "d" kategorisi vergi paylaşımı düzenlemelerini ve "e" kategorisi vergi oranları üzerindeki hiçbir gücü temsil etmektedir. "f" kategorisi ise hiçbir kategoriye dahil edilemeyen vergilerdir. Daha detaylı analizlere olanak sağlanabilmesi için a ve b iki alt kategoriye; c üç alt kategoriye; d ise dört ayrı kategoriye ayrıştırılmıştır.

Tablo 21. Vergi Özerkliği Düzeyleri

(a1)	Alt Düzey Yönetim, vergi oranını üst düzey bir yönetimle görüşmek zorunda kalmadan belirler.
(a2)	Alt Düzey Yönetim, üst düzey bir yönetime danıştıktan sonra vergi oranını belirler.
(b1)	Alt Düzey Yönetim, vergi oranını belirler ve üst düzey bir yönetim seçilen oran üzerinde üst veya alt sınırlar belirleyemez.
(b2)	Alt Düzey Yönetim, vergi oranını belirler ancak üst düzey bir yönetim belirlenen oran üzerinde üst veya alt sınırları belirler.
(c1)	Alt Düzey Yönetim, sadece vergi iadelerini belirler.
(c2)	Alt Düzey Yönetim, yalnızca vergi muafiyetlerini belirler.
(c3)	Alt Düzey Yönetim, hem vergi muafiyetlerinin hem de vergi iadelerini belirler.
(d1)	Gelir dağılımını Alt Düzey Yönetimlerin belirlediği bir vergi paylaşımı düzenlemesi vardır.
(d2)	Gelir dağılımını yalnızca Alt Düzey Yönetim onayı ile değiştirilebileceği bir vergi paylaşımı düzenlemesi vardır.
(d3)	Gelir dağılımını mevzuatta belirlendiği ve tek taraflı olarak üst düzey bir hükümet tarafından, ancak yılda bir kez olmak üzere daha az değiştirilebileceği bir vergi paylaşımı düzenlemesi vardır.
(d4)	Gelir dağılımını her yıl üst düzey hükümet tarafından belirlendiği bir vergi paylaşımı düzenlemesi vardır.
(e)	Merkezi hükümetin Alt Düzey Yönetim vergisinin oranını ve tabanını belirlediği diğer vakalar.
(f)	Yukarıdaki a, b, c, d veya e kategorilerinin hiçbirini geçeri olmayan durumlar

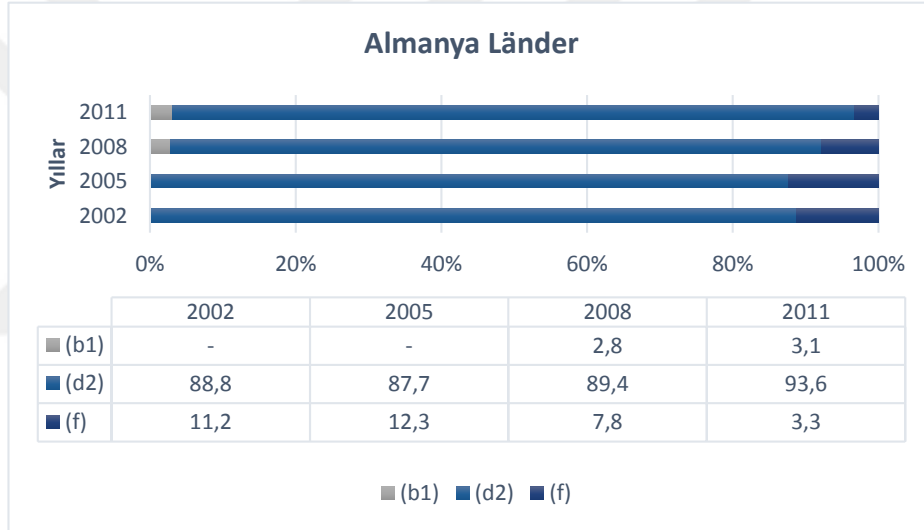
Analizde zaman aralığı olarak 2002/2005/2008/2011 yılları alınmıştır. İlgili yılların seçiminde verilerin bulunabilirliği baz alınmıştır. 1995 yılına ait veriler de bulunmakla beraber alt kategorik seçim metodolojisi bulunmamasından dolayı 1995 yılı analize dahil edilmemiştir.

OECD istatistik veri tabanından alınan veriler Microsoft EXCEL 2013 programı kullanılarak görselleştirilmiştir. Bu bölümde mahalli idarelerin harcamalarının analizinde kullanılan görselleştirme metodolojisinden farklı olarak eyalet ve yerel yönetim verileri kümülatif edilecek veriler olmamasından dolayı her bir ülke ve düzeyleri için görseller ayrı ayrı oluşturulmuştur.

2.4.2.2 Almanya Vergi Özerkliği Düzeyi

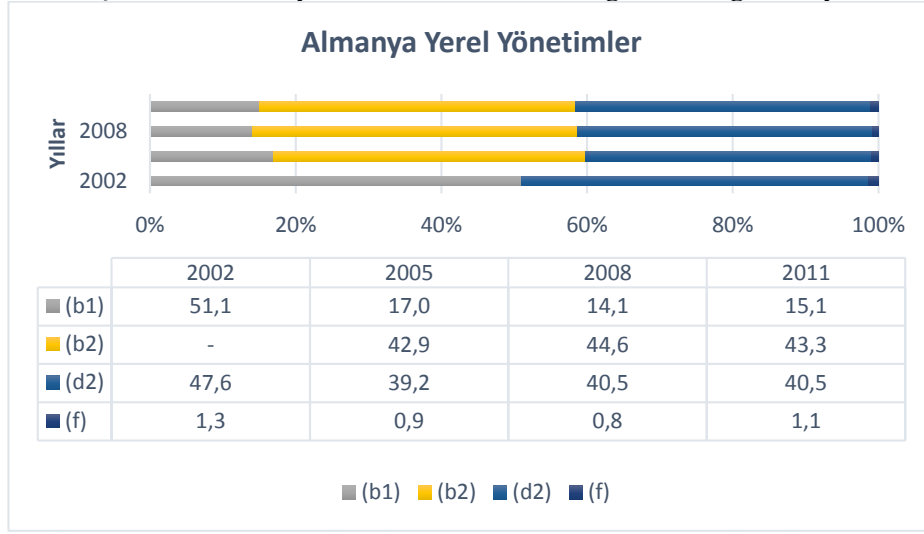
İki düzeyde incelenen Almanya Federal Devletinin eyaletler bazında vergi özerkliğine ilişkin veriler Şekil 43’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde en yüksek oranın (d2) düzeyinde olduğu, alt düzey yönetimlerin onayı olmadan vergi paylaşımının düzenlenemediği görülmektedir. 2008 yılının ardından ise (b2) düzeyinde de vergiler toplandığı yani merkezi yönetimin alt ve üst sınırlarını belirleme yetkisi olmadan bazı vergi türlerinde ayarlamalar yapabildiği görülmektedir. (f) kategorisinde yani sınıflandırılmayan vergilerin oranının ise 2005 yılı hariç olmak üzere düşüş içerisinde olduğu ve %3’e kadar düştüğü tespit edilmiştir.

Şekil 43. Almanya Eyaletler Vergi Özerkliği Düzeyi

Şekil 44’te Almanya yerel yönetimlerine ait veriler incelendiğinde Almanya’daki eyaletlerin aksine yerel yönetimlerin vergi özerklik düzeylerinin daha yüksek olduğu (b) kategorisine ait vergi türlerinin daha yoğun olduğu görülmektedir. (b1) kategorisinde yani alt düzey yönetimlerin vergi oranını belirlediği ve üst düzey bir yönetimin seçilen oran üzerinde üst veya alt sınırlar belirleyemediği vergilerin toplam vergiler içerisindeki payının 2011 yılında %15, ve üst düzey bir yönetimin seçilen oran üzerinde üst veya alt sınırlar belirleyebildiği vergilerin oranının ise %43 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine eyaletlerde görüldüğü üzere alt düzey yönetimlerin onayı olmadan, üst düzey yönetimlerin vergi paylaşımını düzenleyemediği de belirlenmiştir.

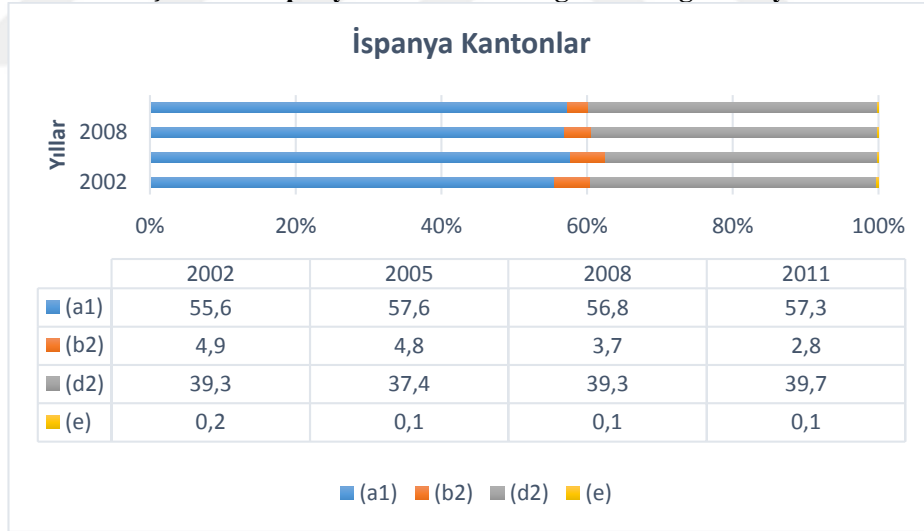
Şekil 44. Almanya Yerel Yönetimler Vergi Özerkliği Düzeyi

2.4.2.3 İspanya Vergi Özerkliği Düzeyi

İspanya’da Almanya gibi iki düzeyli bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bunlar Kantonlar ve İspanyol Yerel Yönetimleridir.

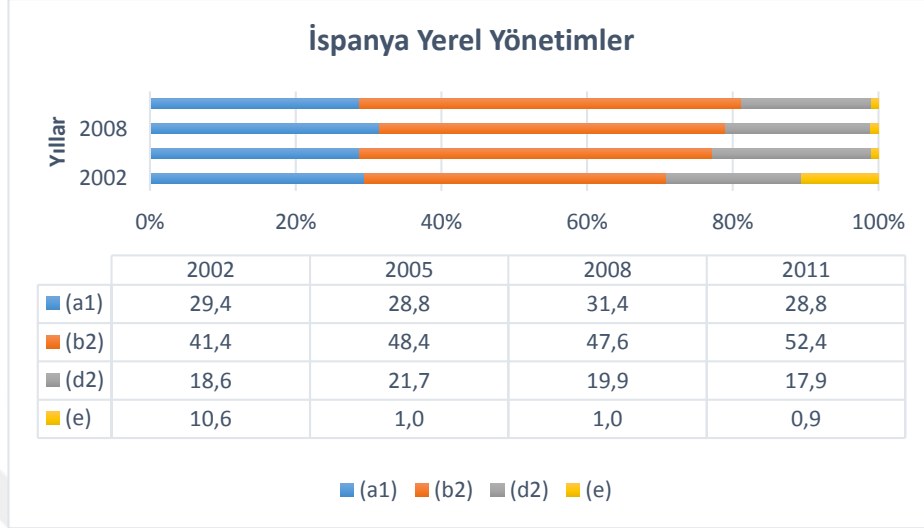
Şekil 45. İspanya Kantonlar Vergi Özerkliği Düzeyi

Şekil 45’de bulunan İspanya kantonlarına ait vergi özerklik düzeyleri incelendiğinde İspanya kantonlarında en yüksek oran (a1) yani alt düzey yönetimlerin vergi oranını üst düzey bir yönetimle görüşmek zorunda kalmadan ayarladığı vergiler olduğu ve bu oranının ortalama %56 olduğu görülmektedir. Aynı zamanda (a1) düzeyi en yüksek yerel vergi özerklik düzeyidir. İkinci en yüksek oranın ise (d2) düzeyi olduğu, alt

düzyer yönetimlerin onayı olmadan vergi paylaşımının düzenlenemediğı sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 46. İspanya Yerel Yönetimler Vergi Özerkliği Düzeyi

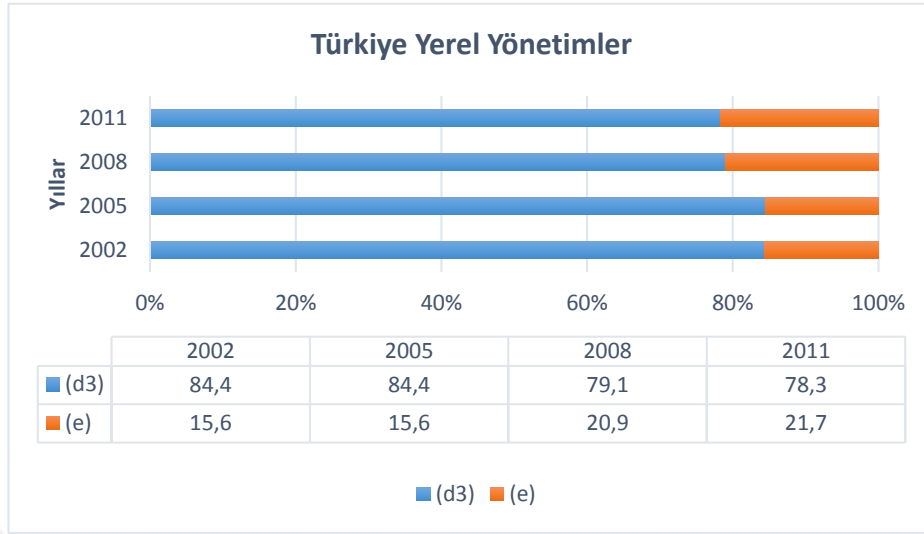

Şekil 46’de yer alan İspanya yerel yönetimlerin vergi özerkliklerine ilişkin grafiğı göre yıllar ilerledikçe alt düzey yönetimlerin vergi oranını belirledikleri ancak üst düzey yönetimin seçilen oran üzerinde üst veya alt sınırları belirlediğı vergi türlerinin (b2) artığı görölmüştür. Alt düzey yönetimlerin vergi oranını üst düzey bir yönetimle görüşmek zorunda kalmadan ayarladığı vergilerin oranının ise %30 bandında olduğu saptanmıştır.

2.4.2.4 Türkiye Vergi Özerkliği Düzeyi

Türkiye’de vergi özerkliği yerel yönetimlerde olmak üzere tek bir düzeyde incelenmiş; inceleme sonucunda Şekil 47’deki görsel oluşturulmuştur. Aşağıda yer alan verilere göre Türkiye’de yerel yönetim vergilerinin yaklaşık %80’i tek taraflı olarak üst düzey bir hükümet tarafından ancak genellikle yılda bir kez olmak üzere bir vergi paylaşımı düzenlemesine (d3) sahiptir. Geriye kalan %20’lik pay ise Merkezi hükümetin alt düzey yönetimlerinin vergi oranını ve tabanını belirlediğı diğer vakalar (e) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sonuca göre Türkiye’de yerel yönetimlerin neredeyse hiçbir vergi özerkliği bulunmadığı açıkça görölmektedir.

Şekil 47. Türkiye Yerel Yönetimler Vergi Özerkliği Düzeyi

2.4.2.5 Amerika Birleşik Devletleri Vergi Özerkliği Düzeyi

Amerika Birleşik Devletleri'nde eyaletler ve yerel yönetimler olmak üzere iki düzeyli bir araştırmaya tabi tutulmuş ancak bu inceleme görsellerle desteklenmemiştir. Bunun sebebi ABD eyaletlerinin vergilerinin %100'ünün a1 düzeyine sahip yani maksimum yerelleşme düzeyinde olmasıdır. Yerel yönetimlerinin ise %100'ünün f yani a, b, c, d veya e kategorilerinin hiçbirinin geçerli olmadığı durumda olduğudur. Bu sonucun yerel yönetimlerin özerklik durumları ile alakalı olmadığı yasal mevzuatın çok karmaşık olmasında dolayı herhangi bir sınıflandırma işlemi yapılamamasından olduğu anlaşılmıştır.

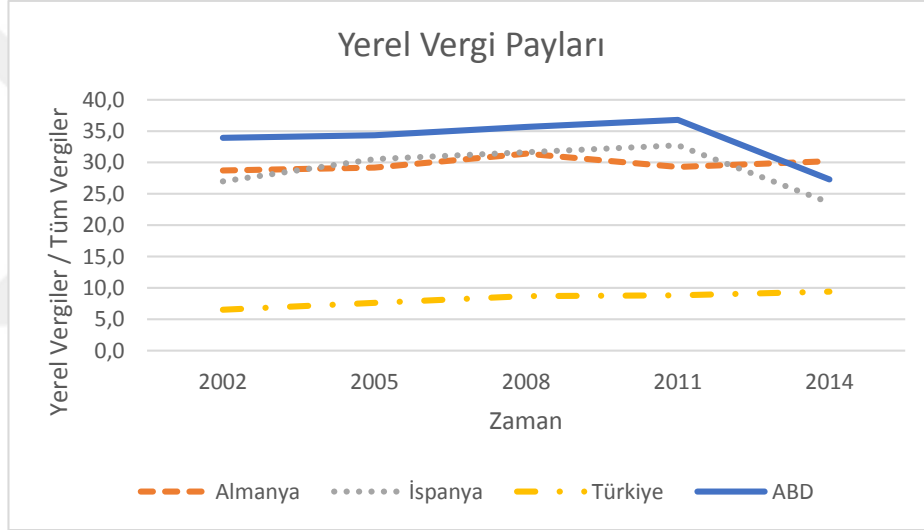
2.4.2.6 Seçilmiş Ülkelerin Yerel Vergi Payları

Mahalli idareler ile merkezi idareler arasında vergilerin nasıl belirlendiğinin ortaya koyulmasının ardından diğer bir mali desantralizasyon göstergesi olan toplanan vergilerin ne kadarının yerel yönetimlerce toplandığı saptanmaya çalışılmıştır. Veriler OECD veri tabanından derlenmiş olup 2002-2014 dönemi kullanılmıştır. Almanya ve ABD için yerel yönetimler kümülatif olarak eyaletler ile yerel yönetim birimleri olarak alınmış, İspanya

için kantonlar ile yerel yönetimler kümülatif edilmiş; Türkiye’de ise eyalet ve bölge bulunmamasından dolayı yalnızca yerel yönetimler dahil edilmiştir.⁷¹

Şekil 48’de Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, İspanya ve Türkiye’ye ait yerel vergi paylarını gösteren grafik yer almaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinin ortalama olarak %34 ile seçilmiş ülkeler arasında en fazla yerel yönetim vergi payına sahip olduğu görülmektedir. İkinci olarak %29,75 ile Almanya gelmektedir. Almanya’nın ardından %29,10 ile üniter ancak bölgesel yapısı ile İspanya gelmektedir. İspanya bu yapısı ile neredeyse federal bir devlet olan Almanya kadar yerel yönetimlerine vergi payı vermektedir. Son olarak ise Türkiye yer almaktadır. Türkiye’de yerel yönetimlerin vergi payları yalnızca %8,20 düzeyindedir.

Şekil 48. Almanya/ABD/İspanya/Türkiye Yerel Vergi Payları

Elde edilen bu verilerin yalnızca kendi içerisinde kullanılması gelir desantralizasyonunun tanımlama açısından yanlış sonuçlar doğurabilmektedir. Şöyle ki Türkiye için yerel yönetim vergi paylarının %8,20 olduğu belirtilmiştir. Ancak asıl soru bu %8,20’lik payın ne kadarının mahalli idarelerin kendi tasarrufları sonucunda elde edildiğidir. Yani Türkiye örneğine geri dönülürse yukarıdaki sonuçlar ışığında merkezi idarenin kendi başına alabileceği bir kararla %8,20’lik vergi gelirini de mahalli idarelerden alabileceği dikkate alınmalıdır.

⁷¹ Toplam vergi gelirleri = Merkezi Yönetim + Yerel Yönetimler + Sosyal Güvenlik Fonları olarak hesaplanmıştır.

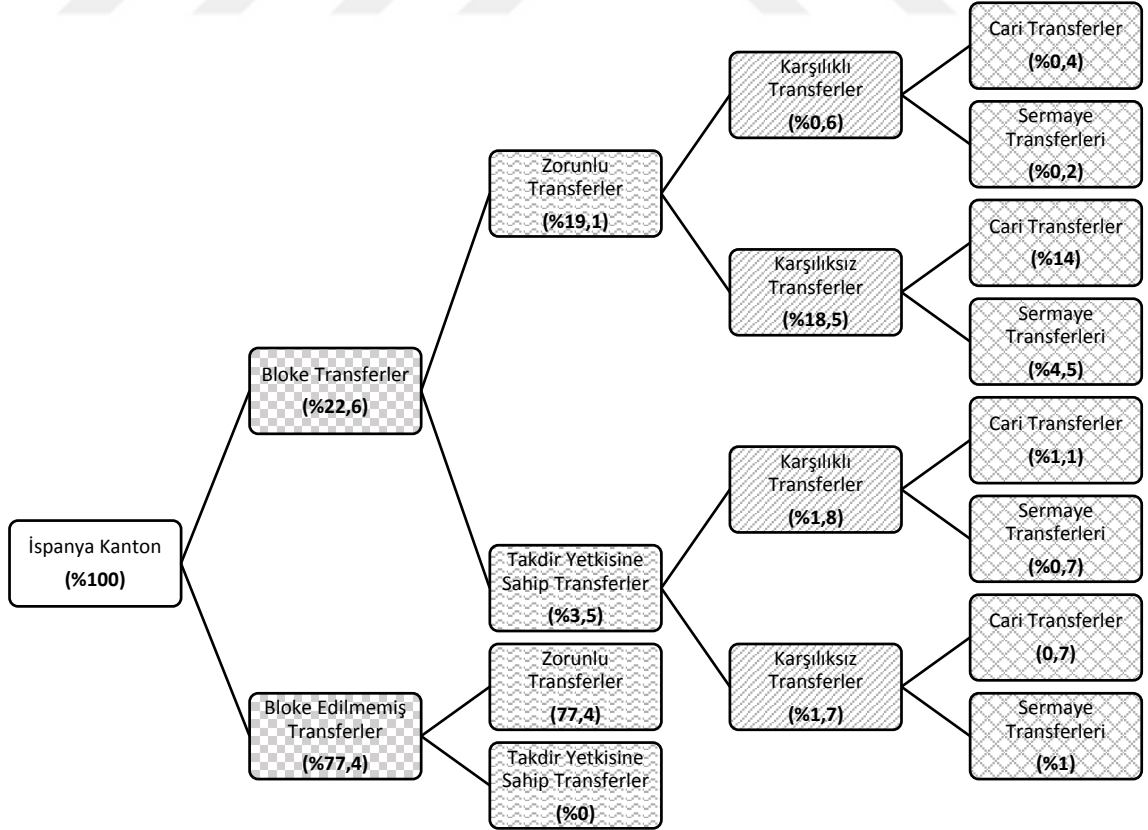
2.4.3 Seçilmiş Ülkelerde İdareler Arası Mali Transferler

Seçilmiş ülkelerin idareler arası mali transferleri incelenirken OECD'nin kullanmış olduğu ayırım metodolojisi verilerin tekliğinin elde edilebilmesi için esas alınmıştır. İlgili metodolojinin kapsadığı transfer türlerinin neler olduğuna ve açıklamalarına Bölüm 1.2'de değinilmiştir. Ülkeler incelenirken diğer göstergelerden farklı olarak bu bölümde yalnızca İspanya ve Türkiye mahalli idareleri incelenmiştir. Bunun sebebi üniter devletlerdeki idareler arası transferlerin nasıl çeşitlilik gösterebileceğinin belirlenmesidir. Bu sebeple İspanya'nın hem kanton hem de yerel yönetimler düzeyine, Türkiye'nin ise yerel yönetimlerine ait verilerin 2000/2010 dönemi arası için aritmetik ortalamaları alınarak aşağıdaki görseller oluşturulmuştur. Dönemin 2000/2010 seçilmesinin nedeni yalnızca ilgili döneme ait veri bulunabilmedir.

2.4.3.1 İspanya Kantonları İdareler Arası Mali Transferleri

İlk olarak İspanya Kantonları inceleme altına alınmış ve aşağıda Şekil 49'da veriler görselleştirilerek sunulmuştur.

Şekil 49. İspanya Kantonları İdareler Arası Mali Transferler

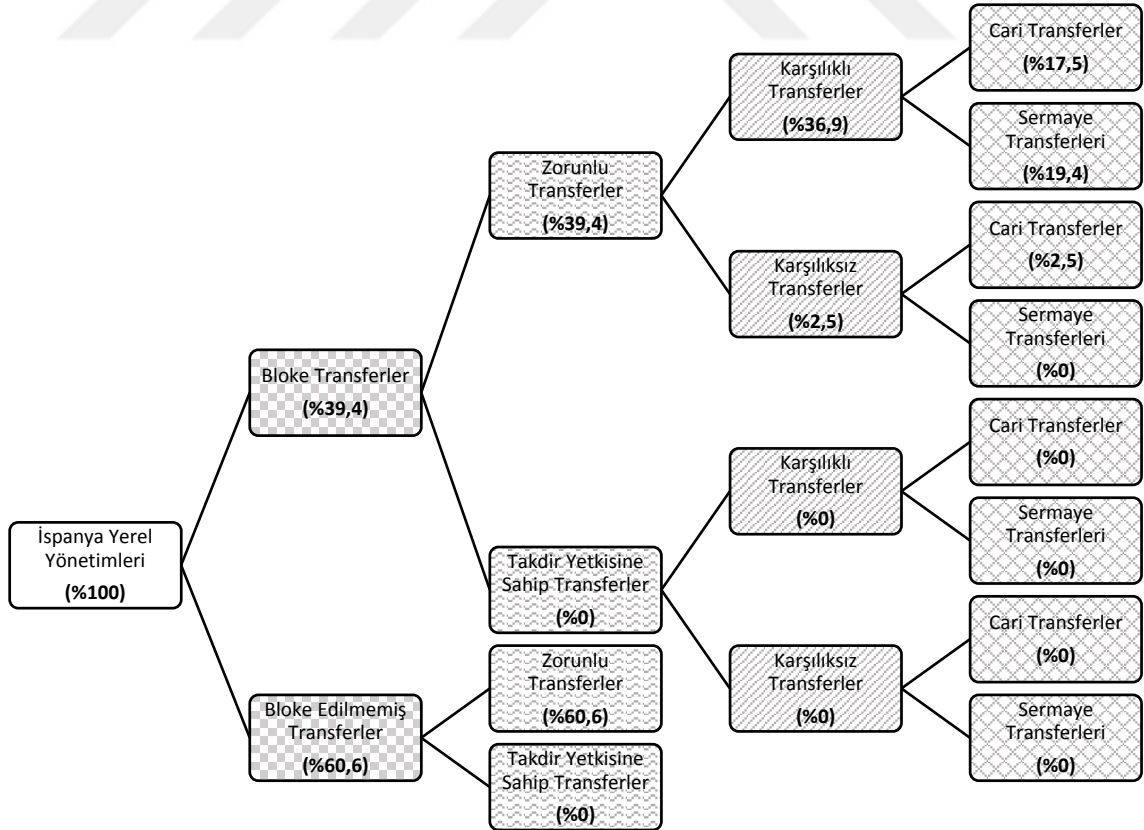

Şekil 49 incelendiğinde kantonların idareler arası mali transferlerinin büyük çoğunluğunun bloke edilmemiş transferler olduğu gözlemlenmektedir. Bloke edilmeyen transferler yerel yönetimlerin kendi öz gelirleri gibi harcayabildikleri gelirler olmasından dolayı, bu gelir türünde yüksek gelir desantralizasyonun etkisi görülmektedir. Aynı zamanda İspanya Kantonlarına aktarılan bu tip gelirlerin tamamının zorunlu olması kantonların gelirlerinin garanti altına alınması anlamı da taşımaktadır. Bloke transfer incelendiğinde ise daha düşük gelir desantralizasyonu olarak görülsede içeriğine bakıldığında merkezi hükümetten bu tür transferlerin zorunlu olarak aktarıldığı görülmektedir. Zorunlu olarak aktarılan bu transferler aynı zamanda herhangi bir proje karşılığı değil karşılıksız olarak kantonlara aktarılmakta olduğu Şekil 49'dan çıkartılabilmektedir. Aynı zamanda merkezi idarelerden kantonlara transfer edilen bu harcamalarının toplamının da GSYİH'nın %5,5'i olduğu saptanmıştır.

2.4.3.2 İspanya Yerel Yönetimleri İdareler Arası Mali Transferleri

İlk olarak İspanya Yerel Yönetimleri inceleme altına alınmıştır.

Şekil 50. İspanya Yerel Yönetimleri İdareler Arası Mali Transferler

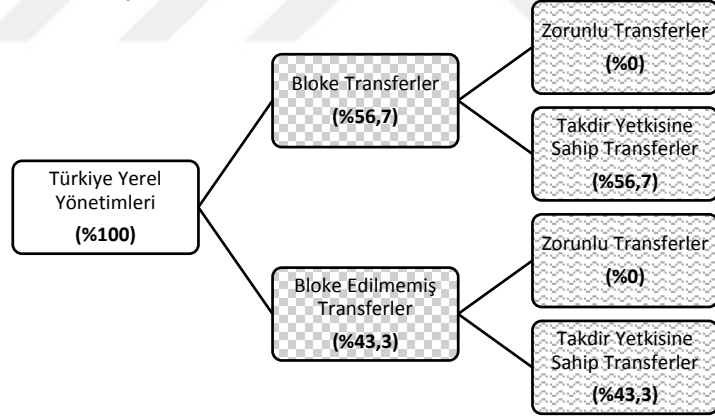
Şekil 50’de İspanya yerel yönetimlerine aktarılan idareler arası mali transferler gösterilmiştir. Şekil incelendiğinde kantonlara oranla bloke edilmemiş transferlerin azaldığı gözlemlenmiştir. Bloke edilmemiş transferin yasal statüsü ise değişmemiş ve tüm transferler zorunlu transferler olarak kalmıştır. Bloke transferler incelendiğinde ise bu transfer türünün tamamının zorunlu transferler olduğu ayrıca aktarılan bütçenin çok büyük çoğunluğunun yerel yönetimlerin takdirinde olmayan bir karşılığı olduğu görülmüştür. Toplam yerel yönetimlere aktarılan idareler arası mali transferlerin ise GSYİH’nın %2,2’si olduğu görülmüştür.

İspanya kantonları ve yerel yönetimleri birlikte değerlendirildiğinde idareler arası mali transfer açısından kantonların daha özerk, yerel yönetimlerin ise merkezi idareye daha bağlı bir konumda oldukları sonucu çıkarılmaktadır.

2.4.3.3 Türkiye Yerel Yönetimleri İdareler Arası Mali Transferleri

İspanya’nın incelenmesinin ardında Türkiye yerel yönetimleri inceleme altına alınmış ve idareler arası mali transferleri gösteren Şekil 51 oluşturulmuştur.

Şekil 51. Türkiye Yerel Yönetimleri İdareler Arası Mali Transferler

Şekil 51 incelendiğinde yerel yönetimlerin mali transfer gelirlerinin %56,7’sinin bloke; %43,3’ünün ise bloke edilmemiş transferler olduğu görülmektedir. Ancak önemli nokta her iki transfer türünün de tamamı merkezi idarenin takdir yetkisine bırakılmıştır. Aynı zamanda yerel yönetimlere aktarılan bu fonların büyüklüğü GSYİH’nın yalnızca %0,3’dür. Bu sonuçlar Türkiye’de mahalli idarelere yönelik yapılan transferlerin desantralizasyon derecesinin neredeyse olmadığını göstermektedir.

2.4.4 Seçilmiş Ülkelerde Mali Kuralların Payı

Mali federalizmin göstergelerinden bir diğeri yerel yönetimlerin, hangi mali kurallar ile sınırlandırıldığıdır. Mali kurallar incelenirken aşağıdaki metodoloji izlenmiştir. Metodoloji OECD Decentralisation Database'dan; veriler ise OECD İstatistik veri tabanından derlenmiştir. Yıllar de seçilirken verilerin bulunabilirliği dikkate alınmış ve 2005/2011 yılları baz alınmıştır. Ülkelerde ise Almanya, İspanya ve Türkiye için değerlendirme yapılmıştır. Amerika Birleşik Devletlerine ait veri bulunamamıştır. Almanya ve İspanya için iki düzey, Türkiye için ise tek düzey kullanılmıştır.

2.4.4.1 Metodoloji

2005 ve 2011 yıllarına olan veriler ait ilgili ülkelerin bütçe finansmanını sınırlayan kuralların kullanımı ve uygulanmasını kapsayan anketlere verilen cevaplara dayanmaktadır.

Veri tabloları, genel bir bileşik gösterge ve politika yapıcılar için önemli olan hedefleri yansıtan dört ara gösterge (alt endeksler) için değerleri rapor etmektedir. Bu değerler

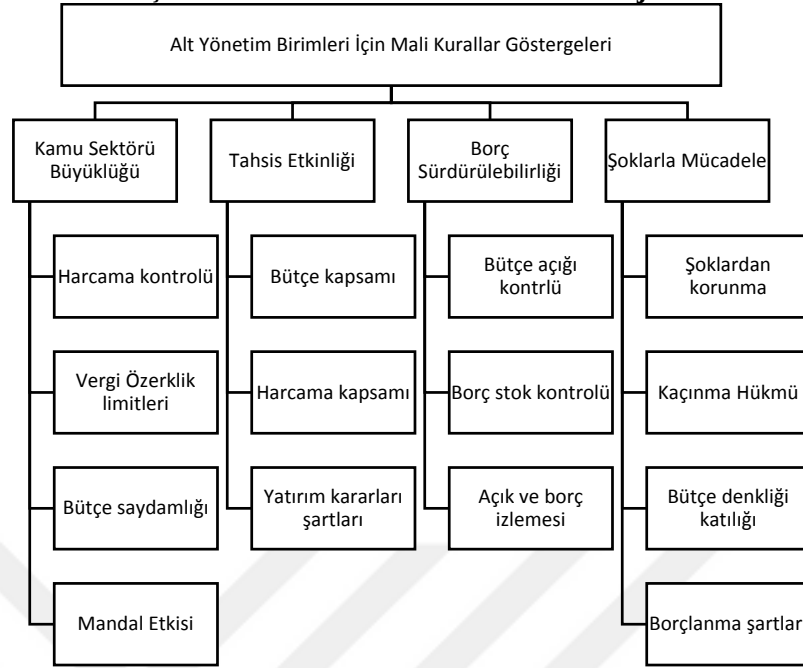
- Harcamaların büyümesini sınırlandırarak kamu sektörünün boyutunu kısıtlamak;
- Tahsis etkinliğini desteklemek;
- Açık ve borç sürdürülebilirliğinin sağlanması; ve
- Yerel yönetimlerin şoklarla baş etmesine izin verilmesidir.

Göstergeler aşağıdaki Şekil 52'de gösterildiği gibi üç aşamada aşağıdaki oluşturulmuştur.

- İlk aşamada, anket cevaplarından 14 alt seviye göstergesi oluşturulmuştur.
- Bunlar daha sonra politika yapıcılar için önemli olan dört hedefe toplanmıştır.
- Son olarak, mali kuralların tercih edilen niteliklerini yansıtan birleşik bir mali kurallar göstergesine dönüştürülmüştür.

Tüm sonuçlar, 0 ila 10 aralığında ölçeklendirilmiş ve daha istenen sonuçlarla ilişkilendirilen değerler daha yüksek bir puan elde etmiştir.

Şekil 52. Mali Kural Endeksi Metodolojisi

2.4.4.2 Mali Kurallar Seçilmiş Ülkeler Karşılaştırması

Yukarıda açıklanan metodolojideki adımlar uygulanarak elde edilen bulgular Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Almanya/İspanya/Türkiye Mali Kurallar Endeksi

Ülkeler ve Düzeyler	Yıllar	Kamu Sektörü Büyüklüğü	Tahsis Etkinliği	Borçların Sürdürülebilirliği	Şoklarla Mücadele	Mali Kural Göstergesi Değeri
Almanya Länder	2005	6,3	6,0	5,7	4,9	5,7
Almanya Yerel Yönetimler		5,1	4,7	6,1	4,5	5,0
Almanya Länder	2011	3,0	9,4	6,4	3,8	5,5
Almanya Yerel Yönetimler		2,1	6,8	6,4	3,9	4,8
İspanya Kantonlar	2005	1,4	7,5	7,0	1,5	3,9
İspanya Yerel Yönetimler		3,0	7,1	6,1	2,2	4,3
İspanya Kantonlar	2011	2,4	6,7	6,8	5,7	5,8
İspanya Yerel Yönetimler		3,3	7,4	6,9	2,2	4,9
Türkiye Yerel Yönetimler	2005	6,7	4,1	5,6	3,2	4,9
Türkiye Yerel Yönetimler	2011	6,4	2,3	4,9	2,7	4,1

Kamu sektörünün boyutunu kısıtlanması ile ilgili olan mali kurallar incelendiğinde en sıkı kuralların Türkiye’de; en hafif kural düzeyinin ise İspanya’da olduğu

görülmektedir. Almanya’da 2005’ten 2011 yılına gelinirken kurallarda %100 üzerinde hafifleme görülmüştür.

Tahsis etkinliğine bakıldığında en kötü performansı Türkiye’nin en iyi, performansın ise 2011 yılında Almanya’da eyaletlerinin gösterdiği, İspanyanın hem yerel yönetim düzeylerinde hem de bölgeler düzeyinde istikrarlı bir yasal mevzuatı sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Borçların sürdürülebilirliği konusundaki mali kurallarla ilgili tüm ülkeler yaklaşık aynı düzeyde bir performans sergilemişler ancak ortalamalar üzerinden bakıldığında küçük farklarla Türkiye’nin en kötü, İspanya’nın ise en iyi performansı sergilediğini söylenebilmektedir.

Mali şoklarla mücadele göstergesinde hiçbir ülkenin mali kurallarının yüksek düzeyde verimli olamadığı hatta İspanyol yerel yönetimlerinin şoklara diğer ülke ve düzeylerden açık olduğu görülmüştür.

Son olarak kümülatif mali kural göstergesine bakıldığında ve ilgili iki yıl ortalaması alındığında; Alman eyaletlerinin en güçlü mali kurallara Türkiye yerel yönetimlerinin ise en hafif mali kurallara tabi olduğu söylenebilir.

2.5 SİMÜLASYON ÜLKESİNİN SEÇİMİ

Simülasyon için baz alınan ülke İspanya Krallığıdır. Bu bölümde İspanya’nın hangi sebeplerle baz alındığına değinilmiştir. İkinci aşama da ise üniter olan İtalya ve Fransa ile ülkelerin seçim kriterlerinde kapsam dışında bırakılan Kanada ile İspanya’nın yerel yönetimlerinin harcama ve gelir yapıları açısından karşılaştırması yapılmıştır.

2.5.1 Simülasyon Ülkesinin Seçimi

Simülasyon için değerlendirilmeye alınan ve incelenen ülkelerinin seçiminde temel alınan kriter yerel yönetimlerinin güçlü olmasıdır. Bu durum ancak mali desantralizasyonu güçlü olan bir ülke ile gerçekleştirilebilecektir. Bu sebeple federal yapıdaki iki devlet ve üniter ancak bölgesel yapısı ile güçlü yerel yönetimleri olan toplamda üç ülke inceleme altına alınmıştır. Bu ülkeler önceki bölümlerde de değinildiği üzere ABD, Almanya ve İspanya’dır. Simülasyon ülkesinin seçiminde temel kriter güçlü mahalli idarelere sahip olunmasıdır. İnceleme altına alınan ülkelerin tamamı bu kriteri sağlamaktadır.

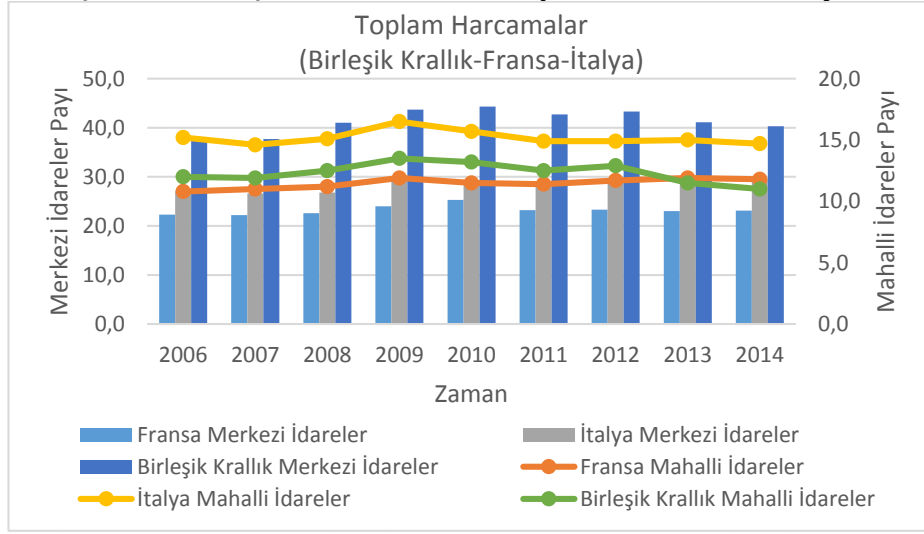
Bu noktadan sonra çalışmanın ilk ortaya çıkışı hakkında birkaç bilgi verilmesinin yardımcı olacağı görüşündeyiz. Çalışma konusu ilk şekillendiğinde yapılmak istenen Türkiye gibi üniter bir ülkenin federal yapıya geçerse simülasyon çerçevesinde oluşturulacak bölgelerin mali olarak sürdürülebilir olup olmadıklarını incelemek ve böylece federal bir yapının Türkiye'ye uygunluğunun değerlendirilmesi düşünülmüştür. Bu amaçla federal bir ülke olan Amerika Birleşik Devlet'lerinde bir ortak aranmıştır. Ve simülasyonlar ile ilgili çalışmaları olan Dr. Frank Gilfeather (UNM) ile temas kurulmuştur. Dr. Gilfeather aracılığı ile UNM'de görüşme yapmak üzere ABD'ye ziyarette bulunulmuş ve konu hakkında detaylı olarak tartışılmıştır. Karşılaşılan ilk soru harcama ve gelir yapısının çok farklı olduğu iki ülke için stokastik bir simülasyonun kurgulanması gerektiğini belirtmiştir. Türkiye için stokastik bir model kurgulanabilmesi için ise en küçük yerel yönetimlerinden başlayarak tüm idare düzeyleri için gelir ve harcama yapılarının ayrıntılı detaylarının olması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmıştır. Bunun üzerine ilgili verilerin listesi çıkarılmış ve Maliye Bakanlığı'ndan talep edilmiştir. Ancak bazı verilerin olmamasından bazılarının ise yayınlanmamasından kaynaklı olarak ham verilere ulaşamamıştır. Bunun üzerine ABD'nin çalışılmasından vazgeçilmiştir.

Federal bir devlet olan Almanya içinde aynı sorunların yaşanabileceği düşünülmüş bunun üzerine federal olmayan ancak güçlü yerel yönetimlere sahip İspanya araştırılmaya başlanmıştır. Çalışma da değerlendirilme altına alınan tüm kriterleri karşılamasının ardından İspanya'nın baz simülasyon ülkesi olarak değerlendirilmesi kararlaştırılmıştır.

2.5.2 Bazı Diğer Ülkeler ile Mali Desantralizasyon Karşılaştırması

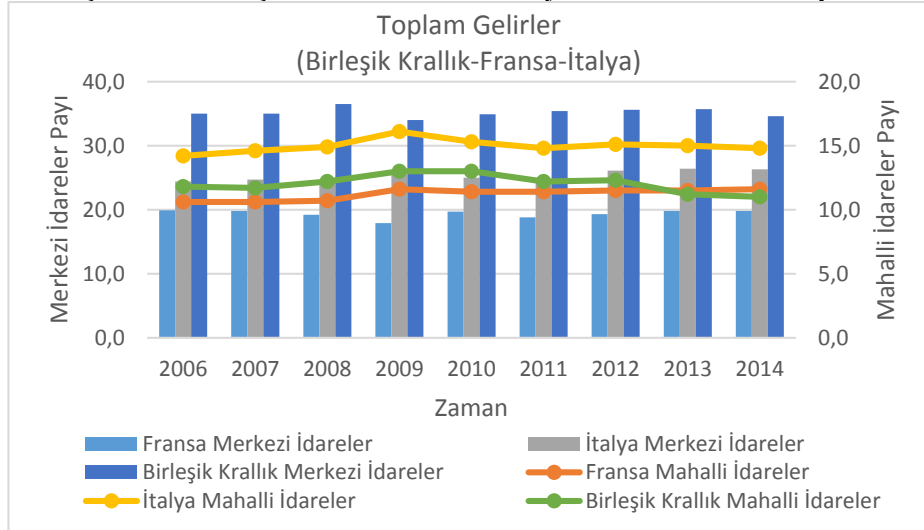
İspanya'nın baz simülasyon ülkesi olarak kararlaştırılmasının ardından önceki bölümlerde kapsam içerisine alınmayan diğer bazı üniter devletlerdeki mali desantralizasyonun düzeyinin kısmen de olsa anlaşılabilmesi için harcama ve gelir yapıları incelenmiştir. Seçilen devletler Birleşik Krallık, Fransa ve İtalya'dır. Bu devletlerin seçilmesinin sebebi IMF gelir sıralamasında İspanya önünde bulunan üniter devletler olmalarıdır.

Şekil 53. Birleşik Krallık-Fransa-İtalya Kamu Harcama Yapısı

Şekil 53'te bulunan grafik incelendiğinde Fransız merkezi idaresinin ortalama olarak GSYİH'nin %23'ü, mahalli idarelerinin ise GSYİH'nin %11'i kadar harcama yaptığı görülmektedir. İtalya'da merkezi idarelerin GSYİH'nin %30'una yaklaşan bir harcama payının, mahalli idarelerin ise ortalama %14,5'lik bir payının olduğu gözlemlenmiştir. Son olarak Birleşik Krallık'a bakıldığında ise merkezi idarelerin harcama gücünün diğer incelenen ülkelere göre daha güçlü olduğu ve ortalama GSYİH'nin %41 oranında merkezi idarelerin harcama yaptığı saptanmıştır. Aynı dönem için mahalli idarelerin yapmış olduğu harcamalar GSYİH'nin %12'si seviyesinde kalmıştır.

Şekil 54. Birleşik Krallık-Fransa-İtalya Kamu Gelirleri Yapısı

2006-2014 dönemi için ilgili ülkelerin gelir yapısının görselleştirildiği Şekil 54'te ortalama merkezi idarelerin gelirlerinin GSYİH'ya oranları Fransa, İtalya ve Birleşik Krallık için sırası ile %19, %25, %35'tir. Mahalli idarelere bakıldığında ise ülke sıralaması aynı olmak üzere GSYİH'nın %11, %14, %12 oranında gelirleri olduğu anlaşılmıştır.

İtalya, Fransa ve Birleşik Krallık'ın mahalli idarelerinin hem gelirleri hem de harcamaları simülasyon baz ülkesi olan İspanya dikkate alınarak tekrar incelendiğinde; İspanya'nın diğer üniter devletlere oranla daha yüksek mahalli idareler gelir ve harcama paylarının olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar önceki bölümlerde incelenen diğer mali desantralizasyon göstergelerinin de ışığında İspanya'nın en güçlü mahalli idarelere sahip üniter devletlerden birisi olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Üçüncü bölüm ana olarak beş ayrı başlık altında toplanmıştır. Bunlar izlenen genel metodolojinin anlatıldığı metot ve yöntem, daha önce yapılmış çalışmaların değerlendirildiği mali sürdürülebilirlik literatürü ve üç analiz bölümüdür. Analiz bölümleri Türkiye’de mahalli idarelerin sürdürülebilirlik analizleri, merkezi idarenin sürdürülebilirlik analizleri ve oluşturulan harcama simülasyonu altındaki simule Türkiye mahalli idarelerinin mali sürdürülebilirlik analizleri olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

3.1 METOT VE YÖNTEM

Çalışmanın temel amacı Türkiye’de mahalli idareler, merkezi idareler ve İspanya’nın güçlü mahalli idareler harcama yapısının Türkiye mahalli idareler bütçeleri üzerine deterministik şekilde simule edilmesi ile oluşturulan senaryo mahalli idareler mali sürdürülebilirliğinin analiz edilmesi ve sonuçların Türkiye açısından değerlendirilmesidir.

Bu amaç doğrultusunda Türkiye mahalli idareler ve merkezi idareler bütçe gelirleri ve harcamaları değişkenleri temel veriler olarak kullanılmıştır. Bu verilerin kullanılmasının sebebi birinci bölümde matematiksel detaylarına da yer verilen mali sürdürülebilirlik analizlerinde kullanılacak olmasıdır. Aynı zamanda mahalli idareler ve merkezi idareler harcama verileri temel alınarak; deterministik bir şablon ile İspanya’nın baz ülke olarak alındığı simülasyon⁷² mahalli idareler harcama verileri de bu veriler üzerinden oluşturulmuştur.

⁷² Bir simülasyon oluşturulmasındaki temel amaç sistemin ve sistemdeki problemlerin belirlenmesi, daha sonra da sistemin tanımından hareketle sistemdeki problemin bir bütünlük içerisinde ele alınıp olabilir çözüm seçeneklerinin geliştirilmesidir.

Simülasyonlar oluşturulurken birçok etken oluşturulan modele etki etmektedir. Bundan dolayı da çeşitli simülasyon modelleri literatürde kullanılmaktadır. Literatürde kullanılan modeller en genel anlamda aşağıda özetlenmiştir.

- Deterministik Simülasyon Modelleri; davranışı daha önceden tahmin edilebilen ve gelecekte ne tür davranışlara gireceği bilinen modellerdir.
- Stokastik Simülasyon Modelleri; davranışı daha önceden bütünüyle kestirilemeyen modellerdir.
- Statik Simülasyon Modelleri; zaman boyutunu içermeyecek biçimde bir sistemin bir andaki veya dönemdeki durumunu benzetim için kullanılan modellerdir.

Zaman aralığı olarak Türkiye mahalli idareleri ve Türkiye merkezi idarelerinin analizlerinde 2007 birinci çeyrek (Q) başlangıç zamanı, 2016 üçüncü çeyrek bitiş zamanı olarak kullanılmıştır. 2007 Q1'in seçilmesinin nedeni verilerin bulunabilme kriteridir. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile gelen analitik bütçe sistemi çeyreklik verileri ancak bu dönemden itibaren düzenli olarak elde edilebilmiştir. 2016 Q3'ün seçilmesinin nedeni ise analizler yapıldığında mevcut son veriler olmasıdır.

Çalışmada temel olarak Hamilton ve Flavin (1986)'nin kullanmış oldukları metodolojiden yola çıkan Hakkio ve Rush (1991)'in modeli kullanılarak mali sürdürülebilirlik analizleri uygulanmıştır. Sonuçların yorumlanmasında ise Quintos (1995)'ten yararlanılmıştır. Bu bağlamda öncelikle durağanlık analizleri uygulanmıştır. Durağanlık analizi olarak Augmented Dickey Fuller (ADF) testi kullanılmıştır. İkinci aşamada VAR modelleri kurgulanmıştır. Modellerin ön sınamaları için AR Kök Testi, Lagrange Çarpanları (LM) Testi ve Heteroskedasticity Testi uygulanmıştır. Anlamlı çıkan modeller için kısa dönem nedenselliğin saptanması amacıyla Granger Nedensellik Testi'nden; eşbütünleşmenin saptanması için ise Johansen Eşbütünleşme Testi'nden yararlanılmıştır. Aynı zamanda eşbütünleşmenin sınanması için Engle-Granger Eşbütünleşme Testi'de kullanılmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde EViews 9.5 paket programından yararlanılmıştır.

3.2 MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK LİTERATÜRÜ

Bu bölümde ilk olarak mali sürdürülebilirlik analizlerini kullanan çalışmalar incelenmiştir. Bu alandaki derleme yapılırken ana olarak çalışmanın kim tarafından yapıldığı, hangi yıl yapıldığı, çalışmada kullanılan döneme ait verilerin özelliği, hangi zaman aralığında hangi ülkeler için analiz yapıldığı, uygulanan analizin ne olduğu ve uygulama da hangi değişkenlerin kullanıldığı ele alınmıştır. Sonuçta ise mali

-
- Dinamik Simülasyon Modelleri; zaman üzerinde gelişen sistemlerin gösterimini sağlayan modellerdir
 - Sürekli Modeller; sürekli sistemlerde, durum değişkenleri zaman üzerinde sürekli değiştiğinden dolayı, istatistikler yalnızca sistemdeki durumu sürekli bir şekilde gözlemleyerek elde edilir. Bu değişkenler zaman süresince sürekli bir şekilde değiştiğinden bu yönüyle kesikli durumlardakilerden farklılaşmaktadırlar. Sürekli simülasyonun yerine getirilmesi temelde doğrudan doğruyadır ve buradaki simülasyon dilinin rolü görevlerin hazırlanmasında çeşitli kolaylıklar önererek modelin yorucu hesaplamalarını azaltmaktır.
 - Kesikli Modeller; zaman içerisinde kesikli veya sayılabilir noktalarda sistemin temel değişkenlerinin değerleri değişime uğruyorsa bu sistemler kesikli sistemler olarak tanımlanmaktadırlar (Öztürk, 2004:116-117)

sürdürülebilirliğin olup olmaması değerlendirilmiştir. Quintos (1995) veya Bohn (1999, 2007) ‘un uygulamış olduğu analizleri kullanan bazı çalışmalarda direkt olarak sürdürülemez veya sürdürülebilir sonucu yerine mali sürdürülebilirlik kendi içerisinde zayıf veya güçlü sürdürülebilir olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmaları temel alarak uygulanan analizlerin sonuçları literatür özetlenirken sürdürülebilir veya sürdürülemez olarak genel bir değerlendirme içerisine alınmıştır.

Mali sürdürülebilirliğe ilişkin çalışmaların taranmasının ardından ikinci olarak nedensellik analizlerini uygulayan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalar değerlendirilirken kullanılan sistematik ise yayının kim tarafından hangi yıl yapıldığı, hangi ülke için, hangi yılları kapsadığı ve hangi sonuca ulaşıldığına dayanmaktadır. Sonuçlar ise ana olarak dört kategoride değerlendirilmiştir⁷³.

Mali sürdürülebilirliğe ilişkin ampirik literatürün Hamilton ve Flavin (1986) ile başladığı varsayılabilir. Bu öncü çalışmanın ardından birçok ampirik analiz yapılmıştır. Yapılan ampirik analizleri kapsayan özet Tablo 23’de verilmiştir. Tablo 23 incelendiğinde temel farklılıkların

- Ülkeler;
- Kapsanan dönem;

⁷³ Literatürde bütçe açıkları açıklanmaya çalışılırken kamu gelirleri ile kamu harcamaları arasındaki ilişki detaylı bir şekilde incelenmiş ve dört farklı hipotez ortaya atılmıştır. Bunlar *Vergi-Harcama*, *Harcama-Vergi*, *Mali Senkronizasyon* ve *Kurumsal Farklılık* teorileridir.

Friedman (1978), vergilemeden harcamalara doğru tek yönlü bir etki olduğunu, vergi indirimlerinin politik olarak telafi edilemeyecek bütçe açıklarına yol açacağını, bu durumun ise olası vergi artışlarını beraberinde getireceğini ancak artan gelirlerin kamu harcamalarını da artıracığını, dolayısıyla da vergi artışlarının bütçe açıklarını azaltıcı bir etkisi olmadığını söylemiştir. Friedman’ın vergi-harcama hipotezine göre, gelirlerden harcamalara doğru tek yönlü ve pozitif bir ilişki mevcuttur. Friedman’ın aksine Buchanan ve Wagner (1978), vergi gelirlerindeki artışların hükümet harcamalarını mali aldanma yolu ile azaltacağını öne sürmüş ve vergi gelirleri ile kamu harcamaları arasında ters yönlü bir ilişkinin mevcut olduğunu söylemişlerdir.

Harcama-Vergi hipotezine göre harcama yetkilileri öncelikle harcama miktarını belirleyecek sonrasında bu harcama düzeyine göre vergi geliri oluşturmaya çalışacaklardır. Barro’ya göre Ricardocu eşitlik teorisi uyarınca bugünün harcamaları geleceğin artan vergileri aracılığı ile finanse edilecektir. Barro’nun tezine göre bütçe açıklarını azaltmanın çözümü harcamaların azaltılması aracılığıyla gerçekleşecektir (R. Barro, 1979). Peacock ve Wiseman (1979), ise kriz dönemlerinde kamu harcamalarının normalin dışında artış gösterdiğini, bu durumun ise orta ve uzun dönemde kalıcı olarak yerleştiğini savunmuşlardır. Yani kamu harcamaları ile kamu gelirleri arasında pozitif bir paralellik olduğu hipotezini önermişlerdir.

Mali senkronizasyon teorisinde gelirler ve harcamalar hakkındaki kararların eşzamanlı veya birlikte alındıkları varsayımları mevcuttur. Musgrave (1966), Meltzer ve Richard (1981), oy verenlerin doğru kamu harcama ve gelir düzeyleri hakkında karar verirken hükümet programları açısından marjinal fayda ve maliyet analizi yaparak davranış sergilediklerini belirtmişlerdir. Bu varsayım, bütçe düzenlemeleri üzerinde, hem kurumlar arasındaki koordinasyonun etkisini hem de halkla olan ilişkisini açıklamaktadır. Kurumsal farklılık teorisinde ise vergileme işlemleri ile harcama yetkililerinin farklı olması gerekliliği savunulmuştur (Baghestani - Mcnown, 1994) (Wildavsky, 1988) (Çiçek & Yavuz, 2014:18-19).

- Kullanılan test yöntemi;
- Ulaşılan sonuçlar yönünde olduğu görülmektedir.

Ülkelerin seçiminde temel iki yaklaşım göze çarpmaktadır. Bunlardan birincisi tek bir ülke için yapılmış çalışmalardır. İkincisi ise birden fazla ülkeyi kapsayan çalışmaların var olmasıdır. Bu çalışmalarda zaman kapsamı olarak ilgilenilen belirli bir dönemin olması ya da verilerin elde edilebilme ölçütü yazarlar tarafından esas alınmıştır. Çalışmalarda karşılaşılan üçüncü farklılık analiz yönetiminin seçimidir. Analiz yönteminin belirlenmesinde temel belirleyici etkenler analiz edilen ülke sayısı (tek veya çok), zaman kısıtları ve izlenen öncü çalışmanın önermeleridir. Şöyle ki eğer yazar tek bir ülke için çalışma yapmışsa genellikle zaman serisi analizlerinden yararlanmıştır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta eğer tek bir ülke için fakat ülkenin birden fazla bölgesi eşzamanlı olarak ele alınıyorsa analiz yönetiminin yine değişkenlik gösterebildiği yönündedir.

Tek bir ülke için bölgeler ele alınmadan çalışma yapılıyorsa temel olarak üç farklı zaman serisi analiz yönetiminin kullanıldığı görülmektedir. Bunlar durağanlık analizleri, eşbütünleşme analizleri ve VAR (veya VEC) modelleri ile edilen kointegrasyon katsayılarının değerlendirilmesidir. Durağanlık analizlerinde genellikle Agumented Dickey Fuller (ADF) ve Philip Perron (PP) testlerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Eşbütünleşme analizlerinde ise Johansen ve Engle-Granger Eşbütünleşme testlerinden yararlanıldığı saptanmıştır. Son olarak ise modellemelerde genellikle Vektör Hata Düzeltme Modellerinin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Eğer tek bir ülkenin birden fazla bölgesi ve/veya birden fazla ülke ele alınıyorsa hem zaman hem de yatay kesit verilerinin değerlendirilmesi gerekliliğinden dolayı panel veri analizlerinden yararlanılmıştır. Panel veri analizlerinde de durağanlık testleri, eşbütünleşme testleri ve VAR (veya VEC) modelleri kointegrasyon katsayılarının değerlendirilmesi ile sonuca ulaşılmıştır. Durağanlık testlerinde Levin, Lin & Chu ve Im, Pesaran and Shin'in testlerinin kullanıldığı görülmüştür. Ancak panel veri testlerindeki temel sorun eğer ülkeler veya bölgeler arasında bir ilişki var ise yatay kesit bağımlılığının gözlenebilmesidir. Bu durumda da serileri yatay kesit bağımlılığından arındırmak ya da ikinci nesil birim kök testlerinin kullanılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu durumda ise CADF vb. ikinci nesil birim kök testinin kullanıldığı görülmüştür. Eşbütünleşme testi olarak ise Kao, Pedroni gibi eşbütünleşme testlerinin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Litereatür taranırken ikinci olarak nedenselliğin araştırılmasında kullanılan yöntemlere değinilmiştir. Burada da mali sürdürülebilirlik analizlerinde olduğu gibi analiz yönetiminin seçiminde temel belirleyicilerden birisi kaç ülke veya bölge üzerine çalışıldığı olmuştur. Tek ülke için zaman serisi yardımı ile yapılan çalışmalarda temel iki test kullanılmıştır. Bunlardan ilki herhangi bir model kurulmadan değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen Granger Nedensellik testidir. İkincisi ise değişkenler arasında öncelikle ilişkinin belirlenmesi için VAR ve/veya VEC modeli kurularak Granger Nedensellik Testinin uygulanmasıdır. Panel veri analizlerinde ise genellikle VAR/VEC modelleri kullanılarak nedenselliğe bakılmıştır.

Özetlenen mali sürdürülebilirlik ampirik literatürü incelendiğinde tek bir ortak sonucun olmadığı, ülkelerden ülkelere hatta aynı ülke içerisindeki farklı dönemlerde daha mali sürdürülebilirliğe ilişkin sonuçların farklılaştığı görülmektedir. Aynı durum nedensellik analizlerinde de karşımıza çıkmaktadır.

Literatür taraması sonucunda ulaşılan tek ortak sonuç tek bir doğrunun olmadığıdır.

Tablo 23. Mali Sürdürülebilirlik Analizleri Ampirik Literatürü

Yazar (Yıl)	Veri Sıklığı	Zaman (Ülke)	Uygulanan Analiz (Değişkenler)	Mali Sürdürülebilirlik?
Hamilton ve Flavin (1986)	Yıl	1962-1984 (ABD)	Birim Kök Analizi (Bütçe Açıkları ve Borç Stoku)	Var
Trehan ve Walsh (1988)	Yıl	1890-1983 (ABD)	Birim Kök Analizi (Bütçe Açıkları)	Var
Kremers (1988)	Yıl	1920-1985 (ABD)	Birim Kök Analizi (Borç Stoku)	1981'e kadar var, sonrasında yok
Elliott ve Kearney (1988)	Yıl	1953/54-1986/87 (Avusturalya)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Wilcox (1989)	Yıl	1960-1984 (ABD)	Birim Kök Analizi (Borç Stoku)	Yok
MacDonald ve Speight (1990)	Yıl	1961-1986 (Birleşik Krallık)	Birim Kök Analizi (Borç Stoku)	Eşbütünleşme Analizi (Bütçe Açıkları ve Borç Stoku)
Hakkio ve Rush (1991)	Çeyrek	1950Q2-1988Q4 (ABD)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Anlamli sonuç yok
Smith ve Zin (1991)	Ay	1946M1-1984M2 (Kanada)	Birim Kök Analizi (Bütçe Açıkları ve Borç Stoku)	Yok
Trehan ve Walsh (1991)	Yıl	1960-1984 (ABD)	Birim Kök Analizi (Bütçe Açıkları ve Borç Stoku)	Yok
MacDonald (1992)	Ay	195M1-1984M12 (ABD)	Birim Kök Analizi (Borç Stoku)	Eşbütünleşme Analizi (Bütçe Açıkları ve Borç Stoku)
Baglioni ve Cherubini (1993)	Ay	1979M1-1991M5 (İtalya)	Birim Kök Analizi (Bütçe Açıkları ve Borç Stoku)	Yok
Tanner ve Liu (1994)	Yıl	1950-1986 (ABD)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Liu ve Tanner (1995)	Çeyrek	?-1991Q4 (ABD)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Caporale (1995)	Yıl ⁷⁴	1960-1991 (AB Ülkeleri)	Birim Kök Analizi (Bütçe Açıkları ve Borç Stoku)	İtalya'da yok Yunanistan'da yok Danimarka'da yok

⁷⁴ Bu çalışma da aynı zamanda yarım yıllık bazı verilerde kullanılmıştır.

				Almanya’da yok
Quintos (1995)	Çeyrek	1947Q2-1992Q3 (ABD)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	1980’e kadar var, Sonrasında yok
Haug (1995)	Çeyrek	1950Q1-1990Q4 (ABD)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Ahmed ve Rogers (1995)	Yıl	1692-1992 (ABD) 1792-1992 (Birleşik Krallık)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Vanhorebeek ve Rompuy (1995)	Yıl	1970-1994 (8 AB Ülkesi) 1870-1993 (Belçika)	Birim Kök Analizi (Bütçe Açıkları ve Borç Stoku)	Almanya’da var Fransa’da var
Payne (1997a)	Yıl	1949-1994 (G7 Ülkeleri)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Almanya’da var
Artis ve Marcellino (1998)	Yıl	1963-1994 (AB Ülkeleri)	Birim Kök Analizi (Borç Stoku)	Avusturya’da var
(Bohn, 1998)	Yıl	1916-1995 (ABD)	Analitik inceleme (Birincil fazla ve borç oranı)	Var
Makrydakı ve Tzavalis,vd. (1999)	Yıl	1958-1995 (Yunanistan)	Birim Kök Analizi (Borç Stoku)	Yok
Papadopoulos ve Sidiropoulos (1999)	Yıl	1961-1955 (4 AB Ülkesi)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Almanya’da var İspanya’da var
Greiner ve Semmler (1999)	Yıl	1955-1995 (Almanya)	Birim Kök Analizi (Borç Stoku)	Yok
Olekalns (2000)	Yıl	1900-1994 (Avusturalya)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Yok
	Çeyrek	1978Q3-1997Q4 (Avusturalya)		
Feve ve Henin (2000)	6 ay	(G-7 Ülkeleri)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	ABD’de var İngiltere’de var Japonya’da var
Uctum & Wickens (2000)	Yıl	1965-1994 (ABD ve 11 AB Ülkesi)	Birim Kök Analizi (Borç Stoku)	Danimarka’da var Hollanda’da var İrlanda’da var

				Fransa'da var
Martin (2000)	Yıl	1947-1992 (ABD)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Getzner ve Glatzer, vd., (2001)	Yıl	1960-1999 (Avusturya)	Birim Kök Analizi (Borç Stoku)	1960-1974 arası var 1975-1999 arası yok
Bravo ve Silvestre (2002)	Yıl	1970-1997 (AB Ülkeleri)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Almanya'da var Avusturya'da var Finlandiya'da var İngiltere'de var Hollanda'da var
Hatemi-J (2002)	Çeyrek	1963Q1-2001Q1 (İsvaç)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Radulescu (2003)	Yıl	1992-1999 (Romanya)	Mali Göstergeler (Bütçe Açıkları ve Borç Stoku)	Anlamlı Sonuç Yok
Afonso (2005)	Yıl	1970-2003 (15 AB Ülkesi)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Almanya'da var Hollanda'da var
Güvel ve Kalyoncu (2006)	Yıl	1967-2002 ⁷⁵	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Belçika'da yok, Danimarka'da yok Fransa'da yok Hollanda'da yok İngiltere'de yok Lüksemburg'da yok Macaristan'da yok
Greiner ve Koeller, vd. (2007)	Yıl	1960-2003 (Almanya, Fransa, İtalya, Portekiz, ABD)	Analitik inceleme (Birincil fazla ve borç oranı)	Var
Ghatak & Sánchez-Fung (2007)		1970-2000 (Peru, Filipinler, Güney Afrika, Tayland, Venezüella)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları, Borç Stoku, Fiyatlar Genel Seviyesi,Nüfus)	Var
Ono (2008)	Çeyrek	Her ülke için farklı G-7	Birim Kök Analizi (Bütçe Açıkları(fiscal deficits)	Japonya hariç G-7 ülkelerinde'de var

⁷⁵ Çalışmada ülkelere göre zaman serileri değişmektedir. 1967-2002 dönemi en kapsamlı dönemdir.

De Mello (2008)	Ay	1995M1-2004M06	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Yok
Chortareas ve Kapetanios, vd. (2008)	Çeyrek ⁷⁶	Her ülke için farklı (Kosta Rika, El Salvador, Guatemala, Honduras, Meksika, Panama)	Birim Kök Analizi (Borç Stoku, Borç Stoku/GSYİH ve Bileşik iskonto yapılmış borç stoku)	Yok
Landolfo (2008)	Yıl	ABD (1966-2004) Euro Ülkeleri (1977-2003)	Eşbütünleşme Analizi (Borç Stoku, Birincil Bütçe Açığı, Faiz Oranı)	Var
Lusinyan & Thornton (2009)	Yıl	Güney Afrika (1895-2005)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Mackiewicz & Krajewski (2009)	Yıl	Polonya (1992-2006)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Yol (2009)	Yıl	Mısır, Fas, Tunus (1972-2005)	Eşbütünleşme Analizi (VECM yardımıyla) (Bütçe Açığı, İhracat, İthalat)	Mısır ve Fas'da yok Tunus'da var
Frank ve Ley (2009)	Çeyrek	1980Q1-2005Q2 ⁷⁷ (Arjantin, Brezilya, Güney Afrika)	Mali reaksiyon analizi (VAR yardımıyla) (Borç Stoku, Bütçe Dengesi, GSYİH Büyüme Oranı, Yurtdışı Borç Oranı, Faiz Oranı)	Kesin sonuç yok
Fincke ve Greiner (2010)	Yıl	1978-2003 (Bostvana, Kosta Rika, Panama, Ruanda, Tunus, Mauritius)	Birim Kök Analizi (Kamu Gelirleri, Birincil Bütçe Dengesi, Borç Stoku)	Bostvana'da var Panama'da yok
Holmes ve Otero, vd. (2010)	Yıl	1971-2006 (13 AB Ülkesi)	Panel Birim Kök Analizi (Bütçe Açıkları)	Var
Gabriel ve Sangduan (2010)	Çeyrek	1975-2005 (Bahamalar, Finlandiya, Fransa,	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var

⁷⁶ Bazı veriler için, kısmi dönem yıllık verilerde kullanılmıştır.

⁷⁷ Zaman aralığı ülkelere değişim göstermektedir. İlgili aralık çalışmadaki en geniş kapsamdır.

		Güney Afrika, Tayland, ABD)		
Silvestrini (2010)	Ay	1997M1-2007M12 (Polonya)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Kesin sonuç yok
Bajo-Rubio ve D.Roldán, vd. (2010)	Yıl	1850-2000 (İspanya)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Adedeji ve Thornton (2010)	Yıl	1974-2001 (Hindistan, Pakistan, Filipinler, Lanka, Sri Tayland)	Panel Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Westerlund ve Prohl (2010)	Çeyrek	1977Q1-2005Q4 (8 OECD Ülkesi)	Panel Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Afonso ve Rault (2010)	Yıl	1970-2006 (15 AB Ülkesi)	Panel Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Afonso ve Agnello, vd. (2011)	Çeyrek	1970Q1-2009Q3 ⁷⁸ (8 AB Ülkesi, ABD)	En Küçük Kareler Yöntemi (Üç Aşamalı) (GSYİH, Fiyat Deflatörü, Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Kesin sonuç yok
Mahdavi ve Westerlund (2011)	Yıl	1961-2006 (ABD)	Panel Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Kesin sonuç yok ⁷⁹
Byrne ve Fiess, vd. (2011)	Yıl	1978-2005 (15 Endüstrileşmiş Ülke, 27 Gelişmekte Olan Ülke))	Panel Eşbütünleşme Analizi (Bütçe Dengesi, Borç Stoku)	Var
Gabriel ve Sangduan (2011)	Çeyrek	1975Q1-2004Q4 (Bahamalar, Finlandiya, Fransa, Güney Afrika, Tayland, ABD)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Kesin sonuç yok
Kia ve Gardner (2011)	Yıl	1947-2004 (Mısır)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Yok

⁷⁸ Zaman aralığı hem ülkeler hem de değişkenler bazından değişkenlik göstermektedir. İlgili data en geniş kapsamdır.

⁷⁹ Çoğu eyalette mali sürdürülebilirliğin olduğu sunucuna ulaşılmıştır.

Dalena ve Magazzino (2012)	Yıl	1862-1993	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Dönemler arasında değişiklik göstermektedir.
van Wijnbergen ve France (2012)	Yıl	1814-2009 (Almanya)	Hata Düzeltme Modeli (Borç Stoku, Bütçe Dengesi)	Var
Tronzano (2013)	Yıl	1950-2010 (Hindistan)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Ahmad ve Fanelli (2014)	Yıl	1980-2010 (Euro Ülkeleri)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	İtalya ve Belçika hariç var
António Afonso & Jalles (2014)	Yıl	1880-2009 (19 Ülke)	Birim Kök Analizi ve Panel Birim Kök Analizi (Borç Stoku)	Japonya ve İspanya hariç var
Haskamp (2014)	Yıl	1918-2010 (İspanya)	Hata Düzeltme Modeli (Borç Stoku, Bütçe Dengesi)	Kesin sonuç yok
Mahdavi (2014)	Yıl	1961-2008 (ABD)	Panel Hata Düzeltme Modeli (Birincil Bütçe Dengesi, Borç Stoku, Kamu Gelirleri ve Harcaması)	Büyük eyaletlerde var
Camarero, Silvestre, vd. (2015)	Yıl	1970-2012 (17 OECD Ülkesi)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları, Borç Stoku)	Var
Campo-Robledo ve Melo-Velandia (2015)	Yıl	1960-2009 (Arjantin, Şile, Kolombiya, Ekvator, Panama, Peru, Paraguay, Uruguay)	Panel Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Potrafke ve Reischmann (2015)	Yıl	1978-2010 (ABD) 1975-2010 (Almanya)	Panel Hata Düzeltme Modeli (Borç Stoku, Bütçe Dengesi)	Var
Chen (2016)	Çeyrek	1960Q2-2010Q3 (ABD)	Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Brady ve Magazzino (2017)	Yıl	1862-2013 (İtalya)	Birim Kök Analizi (Bütçe Dengesi, Borç Stoku)	1862-1913 döneminde var 1947-2013 döneminde yok

Tablo 24. Türkiye için Mali Sürdürülebilirlik Analizleri Ampirik Literatürü

Yazar (Yıl)	Veri Sıklığı	Zaman (Ülke)	Uygulanan Analiz (Değişkenler)	Mali Sürdürülebilirlik?
Ozatay (1996)	Ay	1985M5-1993M11	Birim Kök analizi ve Buitter-Patel Yaklaşımı (Borç Stoku, Faiz Oranı, Enflasyon, Merkez Bankası Rezervleri)	1994 öncesi var 1994 sonrası yok
Ozmen ve Kogar (1998)	Çeyrek	1981Q1-1998Q1 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Bütçe Açığı, Kamu Gelirleri, Kamu Harcamaları, Borç Stoku, Faiz Oranı)	Var
Akçay, Alper ve vd. (2001)	Yıl	1970-2000 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Bütçe Açığı, İç Borç Stoku, Dış Borç Stoku Faiz Oranı)	Yok
Günaydın (2003)	Çeyrek	1987Q1-2003Q3	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Kalyoncu (2005)	Yıl	1970-2001 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Kuştepelı ve Önel (2005)	Yıl	1970-2003 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Azgün ve Taşdemir (2006)	Yıl	1980-2004 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Gürbüz, Jobert ve vd. (2007)	Yıl	1988-2002 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Borç Stoku, Faiz Oranı, Kamu Harcamaları, Vergi Gelirleri ve GSYİH)	Var
Ehrhart ve Llorca (2008)	Yıl	1975-1999 (Mısır, İsrail, Lübnan, Tunus, Fas, Türkiye)	Panel Eşbütünleşme Testi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Göktan (2008)	Çeyrek	1999Q1-2006Q4 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Borç Stoku ve Faiz Dışı Fazla)	Yok ⁸⁰
Göktaş (2008)	Çeyrek	1981Q1-2007Q3 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Reel Devlet Gelirleri/Harcamaları,)	Var
Kia (2008)	Yıl	1967-2001	Eşbütünleşme Testi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Yok

⁸⁰ Hamilton ve Flavin (1986) tarafından öngörülen borç sürdürülebilirlik koşulu sağlanmaktadır.

		(Türkiye ve İran ⁸¹)		
Payne, Mohammadi ve vd. (2008)	Yıl	1968-2004 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Aslan (2009)	Ay Yıl	2006M1-2009M6 1980-2005 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Aylık seride var Yıllık seride yok
Arısoy ve Ünlükaplan (2010)	Yıl	1950-209 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Yok
Ceylan (2010)	Yıl	1975-2008 1985-2008 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve (LNV) testi (Kamu Kesimi Borçlanma Gereği, faiz dışı fazla, Kamu Borç Stoku)	Var
Şen, Sağbaş ve vd. (2010)	Yıl	1975-2007 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Bütçe Açığı, Borç Stoku, Faiz Ödemeleri, Konsolide Bütçe Gelirleri, Konsolide Bütçe Harcamaları)	Yok
Hepsağ (2011)	Çeyrek	1990Q1-2008Q4 (Türkiye)	Yapısal Kırılmalı Periyodik Birim Kök Test (Borç/GSYİH)	Yok
Yıldırım ve Özcan (2011)	Yıl	1970-2005	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Mercan (2013)	Ay	1987M1-2013M2 1987M1-2001M4 2001M5-2013M2 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
Sevda (2014)	Yıl	1950-2012 (Türkiye)	Birim Kök Analizi ve Eşbütünleşme Analizi (Kamu Gelirleri ve Harcamaları)	Var
İlgün (2016)	Yıl	1980-2012 (14 OECD Ülkesi)	Panel Birim Kök Analizi ve Panel Eşbütünleşme Analizi (Kamu Harcamaları, Kamu Gelirleri, Birincil Bütçe Dengesi, Genel Yönetim Brüt Kamu Borç Stoku)	Var

⁸¹ İran için data seti 1970-2003 yıllarını kapsamaktadır.

Tablo 25. Vergi (Gelir)- Harcama Nedensellik Testi Literatürü

	Ülke	Yıl	V→H	H→V	H↔V	KA
Granger Nedensellik						
von Furstenberg vd, 1986	ABD	1954-1982	+			
Anderson vd., 1986	ABD	1946-1983		+		
Blackley, 1986	ABD	1929-1982	+	+		
Manage vd., 1986	ABD	1952-1982			+	
Ram, 1988	ABD	1929-1983	+	+		
Ahiakpor vd., 1989	Kanada	1926-1985	+			
Darrat, 2002	Tunus-Lübnan	1975-1997	+			
Hata Düzeltme Modeli						
Miller vd., 1990	ABD	1946-1986			+	
Bohn, 1991	ABD	1792-1988		+		
Baghestani vd., 1994	ABD	1955-1989				+
Owoye, 1995	G-7	1961-1990	2/7		5/7	
Katrakilidis, 1997	Yunanistan	1974-1991			+	
Payne, 1997	Kanada	1950-1994	+			
	Mısır	1977-1998	+			
AbuAl-Foul vd., 2004	Ürdün	1975-2001	+			
Narayan, 2005	9 Ülke	Çeşitli	3/9			6/9
Kollias vd., 2006	15 Ülke	Çeşitli	3/15	3/15	6/15	3/15
Young, 2009	ABD	1959-2007				+
Ho vd., 2009*	Çin	1999-2005			+	
Owoye vd., 2010	22 Ülke	1970-2006	9/22	6/22	4/22	3/22
Saunoris vd., 2010	İngiltere	1955-2009		+		
Westerlund vd., 2011*	ABD	1993-1997			+	
Mehrara vd., 2011*	40 Ülke	1995-2008			+	
		1970-1991			+	
Vamvoukas, 2011*	15 Ülke	1992-2007			+	
Garcia, 2012 ⁸²	İspanya	1987-2003	+			

⁸² İlgili çalışmalar panel veri analizleri yardımı ile yapılmıştır.

Tablo 26. Türkiye için Vergi (Gelir)- Harcama Nedensellik Analizleri Literatürü

	Ülke	Yıl		V→H	H→V	H↔V	KA
Pınar, 1998	Türkiye	1924-1997		+			
Darrat, 1998	Türkiye	1967-1994	+				
Akçoraoğlu, 1999	Türkiye	1955-1995		+			
Günaydın, 2000	Türkiye	1950-1999		+			
Günaydın, 2004b	Türkiye	1964-2001		+			
Günaydın, 2004a	Türkiye	1987-2003	+				
Çavuşoğlu, 2008	Türkiye	1987-2003		+			
Akçağlayan vd., 2010	Türkiye	1987-2005				+	
Yamak ve Abdioğlu, 2012	Türkiye	1995-2003				+	
Çiçek ve Yavuz, 2014	Türkiye	2007-2011				+	
Akbulut ve Yereli, 2016	Türkiye	2006-2015			+		

3.3 TÜRKİYE’DE MAHALLİ İDARELERİN MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Türkiye de mahalli idarelerin sürdürülebilirliği incelenirken ilk olarak 2007Q1-2016Q3 dönemine ait, analizlerde kullanılan mahalli idareler kümülatif bütçe gelirleri, kümülatif bütçe harcamaları ve bütçe dengesi tanımlanmıştır. Sonra durağanlık analizlerine, VAR Modeli ve altyapısına, Johansen Eşbütünleşme Analizine ve Engle-Granger Eşbütünleşme Analizine yer verilmiştir.

3.3.1 Veriler

Bu bölümde mahalli idareler gelirleri / harcamaları ve bütçe dengesi hakkında tanımlayıcı bilgiler verilmiştir.

3.3.1.1 Mahalli İdareler Gelirleri

Mahalli idareler gelirleri için analiz dönemi olarak 2007Q1-2016Q3 dönemi kullanılmıştır. 2007Q1-2015Q4 dönemine ait olan veriler Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü’nce derlenen bütçe kesin hesap kanunlarından, 2016Q1-2016Q3 verileri ise bütçe gerçekleştirmeleri aracılığıyla elde edilmiştir. 2007Q1-2014Q4 dönemine ait ham veriler çeyreklik yığılmış ekonomik sınıflandırmaya ait verilerdir. Bu veriler kullanılmadan önce çeyreklik dönem verileri haline getirilmiştir. 2015Q1 ve 2016Q3 dönemine ait veriler ise çeyreklik dönemlere aittir. Bu verilerin üzerinde herhangi bir işlem uygulanmamıştır. Tüm zamanlara ait mahalli idareler gelir verileri:

- Vergi gelirleri;
- Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri;
- Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler;
- Faizler, Paylar ve Cezalar;
- Sermaye Gelirleri;
- Alacaklardan Tahsilatlar’dan

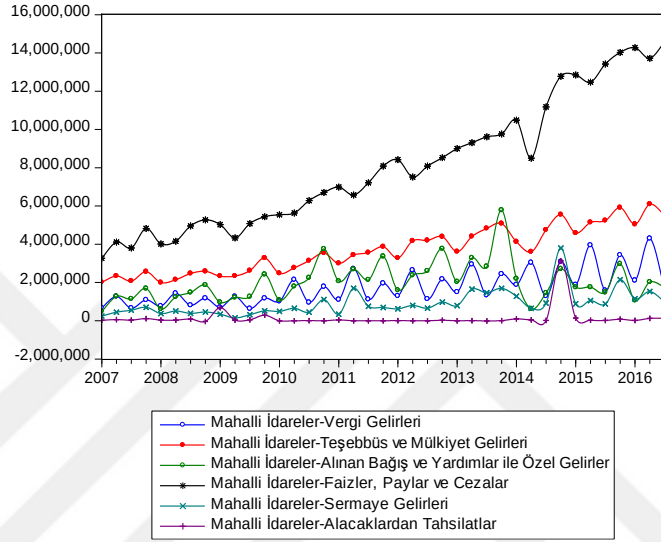
oluşan alt düzey sınıflandırmanın her çeyrek için kümülatif edilerek kullanılmasından elde edilmiştir. Veriler aynı zamanda bütçe kesin hesaplarından ve gerçekleştirmelerden alındıkları için cari değerleri göstermektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanuna göre mahalli idareler gelirleri ekonomik sınıflandırılması 2006 yılında başlamıştır. Fakat çeyreklik veri

hesaplamalarının 2007 yılından başlamasından dolayı 2007Q1 dönemi başlangıç zamanı olarak alınmıştır. 2016Q3 döneminin seçilme nedeni ise yayınlanan son çeyreklik veri olmasıdır.

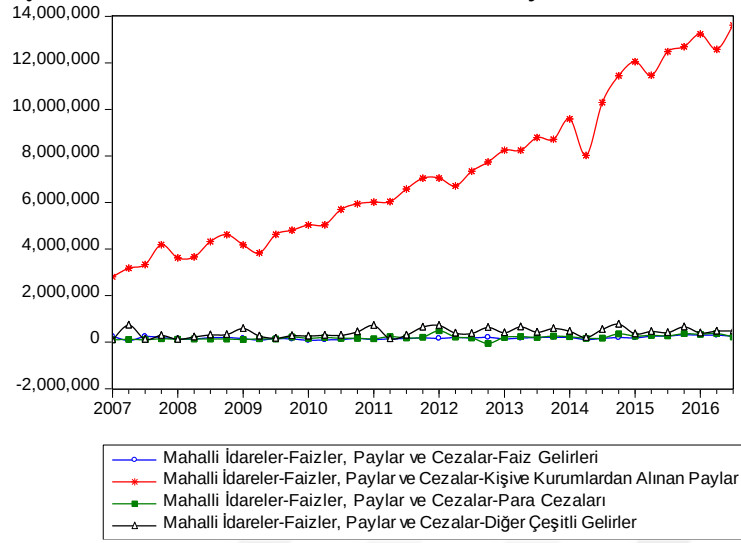
Şekil 55 2007Q1-2016Q3 dönemi için mahalli idarelerin I. düzey ekonomik sınıflandırmada gelirlerinin gelişimini göstermektedir.

Şekil 55. Mahalli İdareler Gelirleri Kompozisyonu

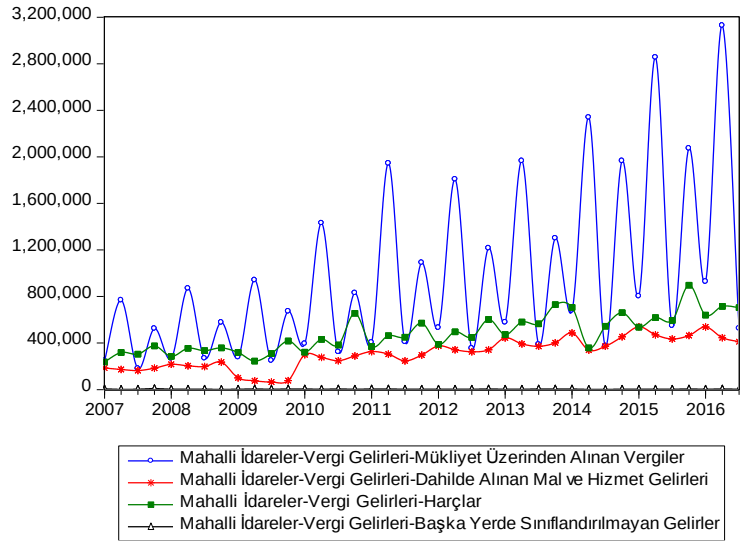
Şekil 55’deki grafik incelendiğinde mahalli idarelerin gelirlerindeki en büyük payın “Faizler, Paylar ve Cezalar” olduğu görülmektedir. İkinci olarak “Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri”, üçüncü olarak ise “Sermaye Gelirleri” ana gelir kaynaklarını oluşturmaktadır. “Vergi Gelirleri” ortalama da ancak dördüncü sırayı almıştır. En az geliri oluşturan kalem ise “Alacaklardan Tahsilatlar” olmuştur.

Şekil 56. Türkiye Mahalli İdareler Gelirleri-Faizler, Paylar ve Cezalar Kompozisyonu

Mahalli idareler için en yüksek gelir kalemi olan “Faizler, Paylar ve Cezalar” alt düzey sınıflandırması detaylı incelendiğinde ise “*Kiş ve Kurumlardan Alınan Paylar*”ın %90’dan fazla büyüklüğe sahip olduğu Şekil 56’da görülmektedir. Bu gelir kaynağı aynı zamanda idareler arası transferleri de içermektedir.

Şekil 57. Türkiye Mahalli İdareler Gelirleri-Vergi Gelirleri Kompozisyonu

Mahalli idarelerin gelirlerinin toplamı içerisinde küçük bir paya sahip olmasına rağmen bir ülkenin ana gelir kaynağının vergiler olmasından dolayı mahalli idareler vergi gelirleri detaylı olarak incelenmiştir. Şekil 57’deki grafik mahalli idarelerin vergi gelirleri kompozisyonunu göstermektedir. Grafik incelendiğinde en büyük payın mülkiyet

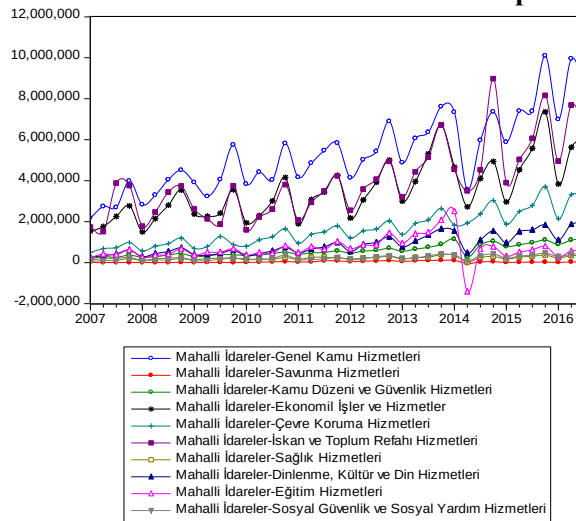
üzerinden alınan vergiler olduğu yani emlak vergisi olduğu görülmektedir. Çeyreklik dağılımda bu kadar dalgalı seyir izlemesinin sebebi ise emlak vergisinin tahsil zamanlarını iki taksit halinde olmasıdır. Diğer gelirlerin ise emlak vergisine oranla daha düşük olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Şekil 57’den çıkarılan sonuçlardan bir diğeri mahalli idarelerin temel vergi kaynağının mülkiyet üzerinden alınan vergiler olduğudur.

Mahalli idareler gelirleri ekonometrik analizlerde kullanılırken logaritması alınarak kullanılmıştır.

3.3.1.2 Mahalli İdareler Harcamaları

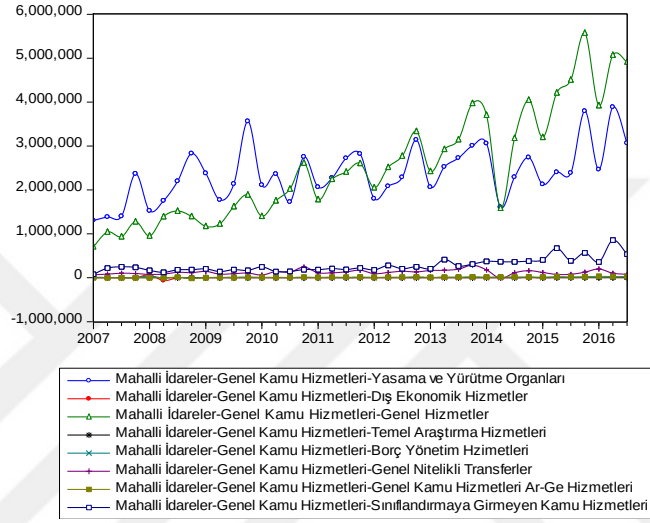
Mahalli idareler harcamaları için analiz dönemi, gelirler ile aynı sebeplerden dolayı 2007Q1-2016Q3 dönemi olarak seçilmiştir. 2007Q1-2015Q4 dönemine ait olan veriler Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü’nce derlenen bütçe kesin hesap kanunlarından, 2016Q1-2016Q3 verileri ise bütçe gerçekleştirmeleri üzerinden alınmıştır. 2007Q1-2014Q4 dönemine ham veriler gelirlerde olduğu gibi çeyreklik yığılmış fonksiyonel sınıflandırmaya ait verilerdir. Bu veriler kullanılmadan önce öncelikle çeyreklik dönem verileri haline getirilmiştir. 2015Q1-2016Q3 dönemleri arasını kapsayan veriler çeyreklik dönemlere aittir. Mahalli idareler harcamalarının sınıflandırmasında da I. düzey fonksiyonel harcama düzeyleri esas alınmıştır. I düzey sınıflandırmaya göre çeyrek dönemler bazında mahalli idareler harcama grafiği aşağıda Şekil 58’de verilmiştir.

Şekil 58. Mahalli İdareler Harcamaları Kompozisyonu

Şekil 59 incelendiğinde mahalli idarelerde en yüksek harcama kaleminin “*Genel Kamu Hizmetleri*” olduğu görülmektedir. Diğer yüksek harcama kalemleri ise “*İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri*” ve “*Ekonomik İşler ve Hizmetler*”dir. Genel kamu hizmetlerinin detaylı incelemesi Şekil 59’da gösterilmiştir. Grafiğe göre genel kamu hizmetleri içerisindeki en büyük payları “*Yasama ve Yürütme Organları*”, “*Finansal ve Mali İşler*”, “*Dışişleri Hizmetleri*” ve “*Genel Hizmetler*”in aldığı görülmektedir.

Şekil 59. Türkiye Mahalli İdareler Harcamaları-Genel Kamu Hizmetleri Kompozisyonu

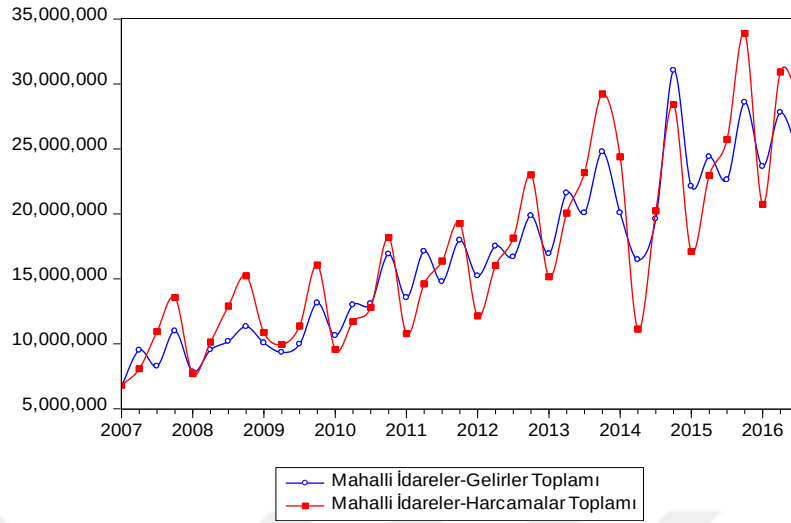
3.3.1.3 Mahalli İdareler Bütçe Dengesi

Mahalli idarelerin gelir ve harcama kompozisyonlarına bakıldıktan sonra bütçe dengesi incelenmiştir. Bütçe dengesi elde edilirken mahalli idareler toplam gelirlerinden, mahalli idareler toplam harcamaları çıkarılmıştır. Her dönem için yapılan bu işlem M_1 mahalli idareleri, BD bütçe dengesini BH bütçe harcamalarını BG bütçe gelirlerini t zamanı tanımlamak üzere M_1BD_t t dönemindeki mahalli idareler bütçe dengesini, M_1BG_t t dönemindeki mahalli idareler bütçe gelirler toplamını, M_1BH_t t dönemindeki mahalli idareler bütçe harcamalarını göstermektedir. Bu tanımlamalar ışığında mahalli idareler bütçe dengesinin elde edilmesinde kullanılan eşitlik Denklem 16’da formüle edilmiştir.

Denklem 16

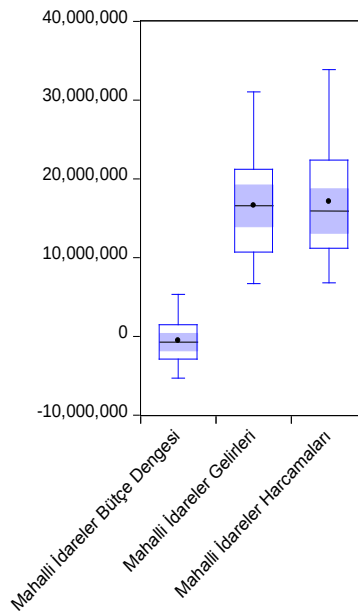
$$M_1BD_t = M_1BG_t - M_1BH_t$$

Şekil 60. Mahalli idareler Toplam Gelir-Harcama Grafiği

Denklem 16'nın uygulanması sonucu elde edilen bulgular Şekil 60'da grafikte gösterilmiştir. Grafiğe göre hem mahalli idareler harcamalarının hem de gelirlerinin zaman içerisinde artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Harcama serisine bakıldığında her yılın dördüncü çeyreğinde maksimum harcama düzeyine ulaştığı, birinci çeyreklere de ise yılın minimum düzeyine indiği gözlemlenmiştir. Gelirler serisinin de harcamalardaki trendi izlediği ve her yılın dördüncü çeyreğinde maksimuma çıktığı, birinci çeyreğinde ise minimuma indiği tespit edilmiştir. Mahalli idarelerin bütçe dengesinin daha iyi anlaşılabilmesi için oluşturulan kutu grafiği Şekil 61'de verilmiştir.

Şekil 61. Mahalli İdareler Bütçe Dengesi Kutu Grafiği

Şekil 61'e göre en yüksek volatilitenin bütçe harcamalarında en az volatilitenin ise bütçe dengesinde gerçekleştiği görülmektedir. Bütçe dengesinin ise analiz dönemi ortalamasında pozitif olduğu anlaşılmıştır.

Mahalli idareler harcamaları ekonometrik analizlerde kullanılırken, mahalli idareler gelirlerine paralel olarak logaritması alınarak kullanılmıştır.

3.3.2 Durağanlık Analizleri

Zaman serisi verileri kullanılan çalışmalarda serilerin durağan (stationary) olmaları istatistiki anlamlılık açısından çok önemlidir. Zaman serileri analizlerinde durağan olmayan serilerle çalışıldığında oluşturulan regresyonun sonuçları gerçeği yansıtmamaktadır. Durağan olmayan (nonstationary) serilerin kullanılması regresyona tabi tutulan değişkenler arasında sahte (spurious) ilişkiye neden olabilmektedir. Bu durumda standart t istatistikleri ve R^2 değerleri olduğundan daha yüksek çıkmaktadır. Yani ancak kurulan zaman serisinin ortalaması, varyansı ve kovaryansı zaman içinde sabit kalması şartı ile model gerçeği yansıtabilmektedir (Enders, 2004:171-172). Bu bağlamda çalışma da kullanılan analiz modelleri oluşturulmasının ardından modelin istatistiki olarak anlamlılığı sınanmıştır.

Engle ve Granger (1987) ve Johansen (1991)'in geliştirdikleri eşbütünleşme testlerinin ilk adımı kullanılan değişkenlerin tümleşme derecelerinin belirlenmesidir. Bu nedenle öncelikle kullanılan serilere durağanlık analizi yapılmıştır. Durağanlığın saptanmasında Augmented Dickey Fuller (ADF) birim kök testi kullanılmıştır. Logaritmaları alınan mahalli idareler gelirleri (LOGS110) ve mahalli idareler harcamaları (LOGS120) serilerine ADF birim kök testi uygulanmıştır. ADF birim kök testi uygulanırken tahmin edilen modele dahil edilen gecikme sayısı Schwarz (1978)⁸³ bilgi kriterleri yardımı ile belirlenmiştir. Düzey seriler için yapılan ADF test sonuçları Tablo 27'de özet olarak verilmiştir. Hem mahalli idareler gelir hem de mahalli idareler harcama serilerine ADF birim kök testi uygulandığında sıfır hipotezinin reddedilemediği görülmüştür.⁸⁴ Diğer bir ifade ile düzeyde hem mahalli idarelerin gelirlerinde hem de

⁸³ Tablo 27 ve Tablo 28 metot sütununda yazan parantez içi değerler gecikme sayılarını göstermektedir.

⁸⁴ LOGS120 serisinin sabit terimli ve trend olan modelinde %1 anlamlılık düzeyinde birim kök bulunamamış fakat geçmiş etkilerinde bulunan birim kök sebebi ile durağanlaştırma işlemine devam edilmiştir.

harcamalarında birim kök olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 27. Mahalli İdareler Gelir ve Harcamaları Düzey Birim Kök Test İstatistikleri

Değişken	Metot	Düzey	t-istatistiği	p değeri
LOGS110	ADF (3)	Sabit Terimli	-0.638750	0.8490
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-3.632900	
		%5	-2.948404	
		%10	-2.612874	
LOGS110	ADF (3)	Sabit Terimli ve Trend	-1.922579	0.6216
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-4.243644	
		%5	-3.544284	
		%10	-3.204699	
LOGS110	ADF (3)	Yok	4.098989	1.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-2.632688	
		%5	-1.950687	
		%10	-1.611059	
LOGS120	ADF (3)	Sabit Terimli	-0.128979	0.9383
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-3.632900	
		%5	-2.948404	
		%10	-2.612874	
LOGS120	ADF (1)	Sabit Terimli ve Trend	-6.982663	0.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-4.226815	
		%5	-3.536601	
		%10	-3.200320	
LOGS120	ADF (3)	Yok	2.758634	0.9980
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-2.632688	
		%5	-1.950687	
		%10	-1.611059	

H_0 = Seride birim kök vardır.

H_1 = Seride birim kök yoktur.

Birinci farkları alınan mahalli idareler gelir (D(LOGS110)) ve harcama (D(LOGS120)) serilerine tekrar ADF birim kök testi uygulanmıştır. Sonuçları Tablo 28’de verilen test verilerine göre ve sıfır hipotezi reddedilmiştir. Diğer bir ifade ile serilerin durağanlaştığı ve birim kök olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak hem mahalli idareler gelirlerinin hem de harcamalarının birinci dereceden tümleşik, I(1) olduğu görülmüştür.

Tablo 28. Mahalli İdareler Gelir ve Harcamaları 1. Fark Birim Kök Test İstatistikleri

Değişken	Metot	Düzey	t-istatistiği	p değeri
D(LOGS110)	ADF (2)	Sabit Terimli	-9.297229	0.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-3.632900	
		%5	-2.948404	
		%10	-2.612874	
D(LOGS110)	ADF (2)	Sabit Terimli ve Trend	-9.173675	0.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-4.243644	
		%5	-3.544284	
		%10	-3.204699	
D(LOGS110)	ADF (3)	Yok	-2.899996	0.0050

t-istatistiği kritik değerleri		%1	-2.634731	
		%5	-1.951000	
		%10	-1.610907	
D(LOGS120)	ADF (2)	Sabit Terimli	-10.93632	0.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-3.632900	
		%5	-2.948404	
		%10	-2.612874	
D(LOGS120)	ADF (2)	Sabit Terimli ve Trend	-10.77676	0.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-4.243644	
		%5	-3.544284	
		%10	-3.204699	
D(LOGS120)	ADF (2)	Yok	-9.637485	0.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-2.632688	
		%5	-1.950687	
		%10	-1.611059	

H_0 = Seride birim kök vardır.

H_1 = Seride birim kök yoktur.

3.3.3 Mahalli İdareler VAR Modeli

İki serinin de I(1) olarak tespit edilmesinin ardından ikinci adıma geçilmiştir. İkinci adımda ilk olarak serilerin kısa dönem nedensellik ilişkisine bakılmıştır. Kısa dönem nedensellik ilişkisi için öncelikle LOGS110 ve LOGS120 serileri için VAR modeli oluşturulmuştur. VAR modeli oluşturulurken uygun gecikme uzunluğu kararı Tablo 29' da yer alan bilgi kriterleri doğrultusunda verilmiştir. Verilerin 8 gecikme uzunluğuna kadar bakılmıştır.

Tablo 29. Mahalli İdareler VAR Modeli Gecikme Uzunluğu Tablosu

Gecikme	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	6.331119	NA	0.002592	-0.279427	-0.186912	-0.249269
1	26.60484	36.62349	0.000908	-1.329344	-1.051798	-1.238871
2	37.83547	18.83849	0.000572	-1.795837	-1.333260	-1.645049
3	40.00461	3.358666	0.000651	-1.677717	-1.030110	-1.466613
4	52.89095	18.29029	0.000374	-2.251029	-1.418391*	-1.979610
5	54.74545	2.392902	0.000442	-2.112610	-1.094941	-1.780875
6	63.09070	9.691257*	0.000350*	-2.392948*	-1.190249	-2.000899*
7	65.44638	2.431672	0.000416	-2.286863	-0.899134	-1.834498
8	66.51002	0.960700	0.000552	-2.097420	-0.524660	-1.584740

LR: Olabilirlik Oranı

FPE: Son öngörü hatası

AIC: Akaike bilgi kriteri

SC: Schwarz bilgi kriteri

HQ: Hannan-Quinn bilgi kriteri

Bilgi kriterleri doğrultusunda gecikme uzunluğu olarak 6 alınmıştır. Uygun gecikme uzunluğunun seçiminin ardından 6 gecikme uzunluğu için tekrar model oluşturulmuştur. Oluşturulan model Tablo 30' da verilmiştir.

Tablo 30. Mahalli İdareler VAR Modeli

	LOGS110	LOGS120
LOGS110(-1)	0.101237 (0.30328) [0.33380]	-0.389400 (0.57710) [-0.67475]
LOGS110(-2)	0.652109 (0.30833) [2.11496]	0.796329 (0.58671) [1.35729]
LOGS110(-3)	0.017238 (0.33290) [0.05178]	0.609417 (0.63345) [0.96206]
LOGS110(-4)	0.450976 (0.30650) [1.47139]	-0.471305 (0.58321) [-0.80812]
LOGS110(-5)	0.091468 (0.30467) [0.30022]	-0.152843 (0.57973) [-0.26364]
LOGS110(-6)	0.124674 (0.30316) [0.41125]	1.084729 (0.57686) [1.88040]
LOGS120(-1)	-0.182097 (0.15125) [-1.20395]	0.078971 (0.28780) [0.27439]
LOGS120(-2)	-0.471790 (0.16732) [-2.81973]	-0.427801 (0.31838) [-1.34368]
LOGS120(-3)	-0.102094 (0.18757) [-0.54429]	-0.319397 (0.35692) [-0.89486]
LOGS120(-4)	0.017797 (0.17098) [0.10409]	0.436692 (0.32535) [1.34222]
LOGS120(-5)	0.102912 (0.17327) [0.59393]	0.138538 (0.32971) [0.42018]
LOGS120(-6)	0.060615 (0.17514) [0.34610]	-0.657579 (0.33326) [-1.97317]
C	2.414826 (1.54573) [1.56226]	4.699902 (2.94127) [1.59791]
R ²	0.936322	0.804026
Düzeltilmiş R ²	0.898115	0.686441

Mahalli idareler harcamaları bağımlı değişken olarak kabul edilirse matematiksel olarak model Denklem 17' deki gibi tahmin edilebilmektedir.

Denklem 17 Mahalli İdareler VAR Modeli
(Bağımlı Değişken: Mahalli İdareler Bütçe Harcamaları)

$$\begin{aligned} \text{LOGS120} = & 4.699902 - 0.657579(\text{LOGS120}(-6)) + 0.138538(\text{LOGS120}(-5)) \\ & + 0.436692(\text{LOGS120}(-4)) - 0.319397(\text{LOGS120}(-3)) \\ & - 0.427801(\text{LOGS120}(-2)) + 0.078971(\text{LOGS120}(-1)) \\ & - 1.084729(\text{LOGS110}(-6)) - 0.152843(\text{LOGS110}(-5)) \\ & - 0.471305(\text{LOGS110}(-4)) - 0.609417(\text{LOGS110}(-3)) \\ & + 0.796329(\text{LOGS110}(-2)) - 0.389400(\text{LOGS110}(-1)) \end{aligned}$$

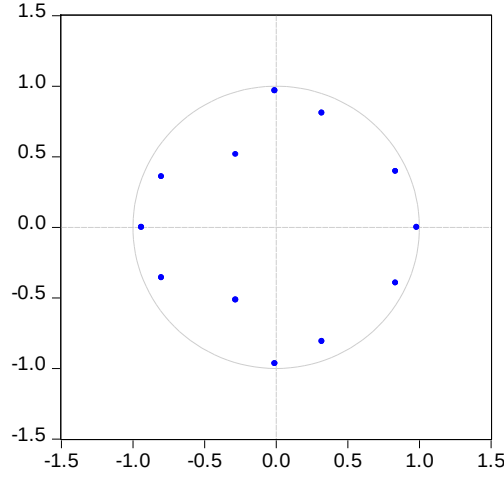
Modelin oluşturulmasının ardından durağanlığının sınanması amacıyla öncelikle 6 gecikmeye kadar; içsel değişkenler LOGS110 ve LOGS120, dışsal değişken de sabit terim alınmak kaydıyla AR kök test tablosu oluşturulmuştur. Test sonuçları Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. Mahalli İdareler VAR Modeli AR Kök Test Tablosu

Kök	Modüller
0.983435	0.983435
-0.007722 - 0.966406i	0.966437
-0.007722 + 0.966406i	0.966437
-0.939194	0.939194
0.835369 - 0.395772i	0.924379
0.835369 + 0.395772i	0.924379
-0.798883 - 0.357237i	0.875119
-0.798883 + 0.357237i	0.875119
0.320888 - 0.809839i	0.871096
0.320888 + 0.809839i	0.871096
-0.281668 - 0.515307i	0.587263
-0.281668 + 0.515307i	0.587263

Tablo 31’de verilen değerlere ilişkin grafik karakteristiği gösterimi de Şekil 62’de tanımlanmıştır.

Şekil 62. Mahalli İdareler VAR Modeli AR Kök Testi
Inverse Roots of AR Characteristic Polynomial

Tahmini VAR modeli (kovaryans) durağansa, tüm AR kökleri çapı bir olan birim çemberin içinde olmalıdır. Hem Tablo 31’de hem de Şekil 62’de görüleceği üzere tüm değerler birim çemberin içerisindedir. Yani kurulan mahalli idareler VAR modeli istatistiki olarak durağan durumdadır.

Modelin durağan olduğunun anlaşılmasının ardından modelde otokorelasyon sorunu olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun için Lagrange Çarpanları (LM) Testi kullanılmıştır LM testine ilişkin sonuçlar Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Mahalli İdareler VAR Modeli LM Testi

Gecikme	LM Değeri	p-değeri
1	2.721512	0.6055
2	0.466589	0.9767
3	4.680823	0.3216
4	5.293804	0.2585
5	9.396274	0.0519
6	4.015663	0.4039
7	2.292624	0.6821

H_0 = Seride otokorelasyon yoktur.

H_1 = Seride otokorelasyon vardır.

Tablo 32’ ye göre LM testinin H_0 hipotezi olan yokluk hipotezi 1,2,3,4,6,7 için %1, anlamlılık seviyesinde kabul edilmiş; 5 gecikme uzunluğu için ise %10 anlamlılık seviyesi için kabul edilmiştir. Genel modele bakıldığında ise modelde otokorelasyon sorunu olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak gecikme uzunluğunun otokorelasyon testi ile desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Modelde otokorelasyon sorunu olmadığına anlaşılmasının ardından modelde

değişen varyans sorunu olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun için VAR modeli kalıntılarına Heteroskedasticity Testi uygulanmıştır. Oluşturulan modelin hata terimlerinde değişen varyans sorunu olmadığı Tablo 33’de görülmektedir. Bağımlı değişkenlerin tümü için H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 33. Mahalli İdareler VAR Modeli Heteroskedasticity Testi

Ki ²	df	p-değeri	
76.02667	72	0.3502	
Değişkenler			
Bağımlı Değişken	R ²	Ki ² (24)	p-değeri
res1*res1	0.900814	29.72685	0.1940
res2*res2	0.840786	27.74595	0.2709
res2*res1	0.896527	29.58538	0.1989

H_0 = Değişen varyans sorunu yoktur.

H_1 = Değişen varyans sorunu vardır.

3.3.4 Mahalli İdareler Granger Nedensellik Analizi

Modelde yer alan değişkenlerin kısa dönemde karşılıklı nedensellik ilişkisinde olup olmadıklarını belirlemek amacıyla Granger Nedensellik Testi uygulanmıştır.

Granger nedensellik testi gecikme uzunluklarına çok duyarlı olmasından dolayı bilgi kriterleri doğrultusunda gecikme uzunluğu seçilmiştir. Gecikme uzunluğunun seçiminde aynı zamanda modelde otokorelasyon, değişen varyans sorunlarının da olmamasına özen gösterilmiştir. Gecikme uzunluğuna ve VAR modeline ilişkin tahminler Bölüm 3.3.3’te verilmiştir.

Granger nedensellik testi sonuçları aşağıda Tablo 34’de özetlenmiştir.

Tablo 34. Mahalli İdareler Granger Nedensellik Testi

Bağımlı Değişken: LOGS110			
Bağımsız Değişken	Chi ²	df	p-değeri
LOGS120	14.87878	6	0.0212
Bağımlı Değişken: LOGS120			
Bağımsız Değişken	Chi ²	df	p-değeri
LOGS110	13.07517	6	0.0419

H_0 = Değişkenler arasında kısa dönem Granger nedenselliği yoktur.

H_1 = Değişkenler arasında kısa dönem Granger nedenselliği vardır.

Tablo 34’e göre kısa dönemde hem mahalli idareler gelirlerinden giderlerine, hem de mahalli idareler harcamalarından gelirlerine çift yönlü olarak bakılan testte her iki durum içinde H_0 hipotezleri reddedilmiş ve çift yönlü bir etki olduğu tespit edilmiştir. %5 anlamlılık düzeyinde mahalli idareler gelirlerinin mahalli idareler harcamalarının, mahalli idareler harcamalarının ise mahalli idareler gelirlerinin nedeni olduğu tespit

edilmiştir.

3.3.5 Mahalli İdareler Johansen Eşbütünleşme Analizi

Kısa dönem nedenselliğin tespitinin ardından değişkenler arasındaki uzun dönem ilişki inceleme altına alınmıştır. Uzun dönem ilişkinin incelenmesi için ilk olarak Johansen eşbütünleşme testi kullanılmıştır. Johansen eşbütünleşme analizi 5 farklı model için test yapmaktadır. Hangi modelin seçileceğine ilişkin karar vermek için öncelikle uygun gecikme uzunluğuna da bakılarak 5 modelde oluşturulmuştur. Daha sonra oluşturulan 5 model içerisinde bilgi kriterlerine bakılmıştır. Test sonuçları aşağıda Tablo 35’de özetlenmiştir. Hangi modele karar verileceğine ilişkin karar Akaike ve Schwarz Bilgi Kriterleri doğrultusunda verilmiş ve uygun model 4 olarak belirlenmiştir.

Tablo 35. Mahalli İdareler Johansen Eşbütünleşme Analizi Ön Sınaması

Trend	Yok (Model 1)	Yok (Model 2)	Lineer (Model 3)	Lineer (Model 4)	Karesel (Model 5)
Eşbütünleşme vektörü	Kesişim yok Trend yok	Kesişim var Trend yok	Kesişim var Trend yok	Kesişim var Trend var	Kesişim var Trend var
Akaike Bilgi Kriteri					
0	-2.106641	-2.106641	-2.203832	-2.203832	-2.157397
1	-2.204839	-2.170049	-2.308838	-2.526177*	-2.505583
2	-2.121172	-2.082956	-2.082956	-2.334484	-2.334484
Schwarz Bilgi Kriteri					
0	-1.007339	-1.007339	-1.012922	-1.012922	-0.874878
1	-0.922320	-0.841725	-0.934711	-1.106246*	-1.039847
2	-0.655436	-0.525612	-0.525612	-0.685532	-0.685532

Johansen eşbütünleşme analizi kointegrasyon derecesinin tahmininde iki farklı istatistik kullanılmaktadır. Bunlar İz (Trace) İstatistiği ve En Büyük Özdeğer (Maximum Eigenvalue Statics) İstatistiği’ dir. Yapılan analizde her iki istatistik için de model test edilmiştir. Model 4 için 6 gecikme uzunluğu ile yapılan Johansen eşbütünleşme testi sonuçları Tablo 36’da özetlenmiştir.

Tablo 36. Mahalli İdareler Johansen Eşbütünleşme Analizi

İz İstatistiği (Trace Statics)				
Hipotez	Eigenvalue	İz İstatistiği	0.05 Kritik Değer	p-değeri
$r=0$	0.469982	24.18087	25.87211	0.0800
$r \leq 1$	0.113795	3.865823	12.51798	0.7615
En Büyük Özdeğer İstatistiği (Maximum Eigenvalue Statics)				
$r=0$	0.469982	20.31504	19.38704	0.0366
$r \leq 1$	0.113795	3.865823	12.51798	0.7615

r: eşbütünleşme vektör sayısı

p-değeri: probability değeri (Mackinnon, Haug, & Michelis, (1999))

İz istatistiğine göre %10 anlamlılık düzeyinde, en büyük özdeğer istatistiğine göre ise %5 anlamlılık düzeyinde mahalli idareler gelir ve harcamaları arasında uzun dönemli bir ilişki saptanmıştır. Yani mahalli idarelerin gelirleri ile harcamaları uzun dönemde birlikte hareket etmekte ve eşbütünleşme vektörü oluşturmaktadırlar.

Uzun dönemli eşbütünleşme vektörünün tespitinin ardından Hakkio & Rush (1991) modelini temel alan ve Quintos (1995) tarafından geliştirilen eşbütünleşme katsayısı incelenmeye alınmıştır. Birinci bölümde teorik altyapısı anlatılan modele göre harcama ve gelir serileri eşbütünleşik ve kointegrasyon parametresi $0 < \beta < 1$ durumunda ise bütçe açığının zayıf sürdürülebilir olduğunu tespiti yapılabilmektedir. Yapılan Johansen eşbütünleşme testi sonucu eşbütünleşme katsayısı 0.094765 (0.02377*) olarak %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuş ve Türkiye’de mahalli idareler bütçesinin zayıf sürdürülebilir olduğu tespit edilmiştir.

3.3.6 Mahalli İdareler Engle-Granger Eşbütünleşme Testi

Johansen Eşbütünleşme testi sonucunda görülen uzun dönemli ilişki; analizde, iki değişken kullanılmasından dolayı Engle-Granger eşbütünleşme testi ile de analiz edilip, elde edilen bulgular karşılaştırılmak istenmiştir.

Engle-Granger eşbütünleşme testinin kullanılabilmesi için öncelikle kullanılan değişkenlerin aynı dereceden durağan olması gerekmektedir. Aynı dereceden durağan değişkenler ile regresyon analizi tahmini yapılmaktadır. Regresyon analizinin değişen varyans sorunu, otokorelasyon sorunu yok ise oluşturulan regresyon denkleminin kalıntı serileri elde edilmekte ve kalıntı serilerine uygulanan durağanlık analizleri sonucunda, kalıntı serisi durağan ise değişkenler arasında eşbütünleşme olduğu çıkarımı

yapılmaktadır. Eğer serilerde eşbütünleşme var ise son olarak uzun dönem hata düzeltme modeli oluşturularak dengeye nasıl gelindiği araştırılmaktadır.

Yukarıda değinilen özet metodoloji sonrasında ilk olarak mahalli idareler gelirleri ve harcama serilerinin durağanlığı incelenmiştir. Bölüm 3.3.2’de verilen bilgiler ışığında serilerin I. farklarında durağan oldukları sonucuna ulaşılmıştır. İkinci adımda uzun dönem denge ilişkisini gösteren eştümleştirici regresyon modeli OLS yöntemi ile tahmin edilmiştir. Elde edilen model aşağıdaki Denklem 18’ de özetlenmiştir.

Denklem 18

$$LOGS120 = 1.258907(LOGS110) - 4.049995 - 0.011119(@trend)$$

$$R^2=0.86$$

$$F\text{-istatistiği:}110.94$$

$$Ayarlanmış R^2=0.86$$

$$p\text{-değeri:}0.00$$

Modelin elde edilmesinin ardından eşitliğin kalıntılara Breusch-Godfrey Otokorelasyon Testi yapılmış ve otokorelasyon sorunu olmadığı görülmüştür. Bunun ardından Breusch-Pagan-Godfrey Heteroskedasticity testi yapılmış ve değişen varyans sorunu da olmadığı görülmüştür.

Denklem 18’ den elde edilen kalıntılara epsilon1 adı verilmiştir. Elde edilen modelin kalıntıları seri olarak incelendiğinde eğer durağansa uzun dönem eşbütünleşmenin olduğu varsayılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37. Mahalli İdareler Engle-Granger Eşbütünleşme Analizi Modeli Kök Durağanlık Testi

Değişken	Metot	Düzey	t-istatistiği	p değeri
epsilon1	ADF (0)	Yok	-5.134574	0.0040

$H_0: \delta = 0$ eğer $t_\delta > \tau$ ise ϵ_t durağan dışıdır, eşbütünleşme yoktur.

$H_0: \delta < 0$ eğer $t_\delta < \tau$ ise ϵ_t durağandır, eşbütünleşme vardır.

Elde edilen t-istatistik değerleri ışığında H_0 hipotezi reddedilmiş ve bu sonuçla mahalli idareler harcamaları ile gelirleri arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. %1 anlamlılık düzeyinde eşbütünleşmenin olmasından dolayı değişkenler arasında kısa dönemde bir dengesizlik beklenebilir. Mahalli idareler için basit bir hata düzeltme modeli Denklem 19’daki ifade edilebilir.

Denklem 19

$$\Delta LOGS120_t = \theta_0 + \theta_1(\Delta LOGS110_t) + \lambda(\hat{\epsilon}_t)$$

Yukarıda değinilen denklem baz alınarak oluşturulan hata düzeltme modeli Denklem 20’de verilmiştir.

Denklem 20

$$\Delta LOGS120_t = -0.011749 + 1.307977(\Delta LOGS110_t) - 0.857945(\hat{\varepsilon}_t)$$

$R^2=0.79$

F -istatistiği: 67.89

Ayarlanmış $R^2=0.78$

p -değeri: 0.00

Denklem 20 incelendiğinde merkezi idareler harcamaları üzerindeki değişimlerin merkezi idare gelirleri üzerinde pozitif bir etkiye (1.307977) sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tahmin edilen parametrenin istatistiki olarak %1 anlamlılık düzeyinde anlamlı olması mahalli idarelerin gelirleri ile harcamaları arasında doğru yönlü bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak kısa dönemde meydana gelen sapmaları düzelten hata düzeltme terimi için tahmin edilen değer beklenildiği üzere negatif (-0.857945) olarak bulunmuştur. Bu sonuç Türkiye’de mahalli idarelerin gelirleri ile harcamaları arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğunu doğrulamaktadır. Hata düzeltme teriminin istatistiki olarak anlamlı olması ise uzun dönem dengesinde oluşabilecek bir sapmanın yaklaşık %85’inin her dönemde düzeltildiği anlamına gelmektedir.

3.4 TÜRKİYE’DE MERKEZİ İDARELERİN MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Türkiye’de merkezi idarelerin sürdürülebilirliği incelenirken bir önceki bölümde yer alan metodoloji sırası korunmuştur. Öncelikle 2007Q1-2016Q3 dönemine ait analizlerde kullanılan merkezi idareler kümülatif bütçe gelirleri, kümülatif bütçe harcamaları ve bütçe dengesi tanımlanmıştır. Sonra durağanlık analizleri, oluşturulan VAR Modeli ve altyapısı, Johansen Eşbütünleşme Analizlerine ve Engle-Granger Eşbütünleşme Analizine yer verilmiştir.

3.4.1 Veriler

Türkiye Merkezi idarelerinin mali sürdürülebilirliği incelemeye geçmeden önce kullanılan veriler hakkında tanımlayıcı bilgiler verilmiştir. Kullanılan veriler ise Türkiye merkezi idareler gelirleri, harcamaları ve bütçe dengesidir.

3.4.1.1 Merkezi İdareler Gelirleri

Merkezi idareler gelirleri için analiz dönemi, 2007Q1-2016Q3 kullanılmıştır. 2007Q1-2015Q4 dönemine ait olan veriler Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce derlenen bütçe kesin hesap kanunlarından, 2016Q1-2016Q3 verileri ise gerçekleşmeler üzerinden alınmıştır. 2007Q1-2016Q3 dönemine ham veriler aylık ekonomik sınıflandırmaya ait verilerdir. Bu veriler kullanılmadan önce öncelikle çeyreklik dönem verileri haline getirilmiştir. Tüm zaman dönemlerine ait mahalli idareler gelir verileri

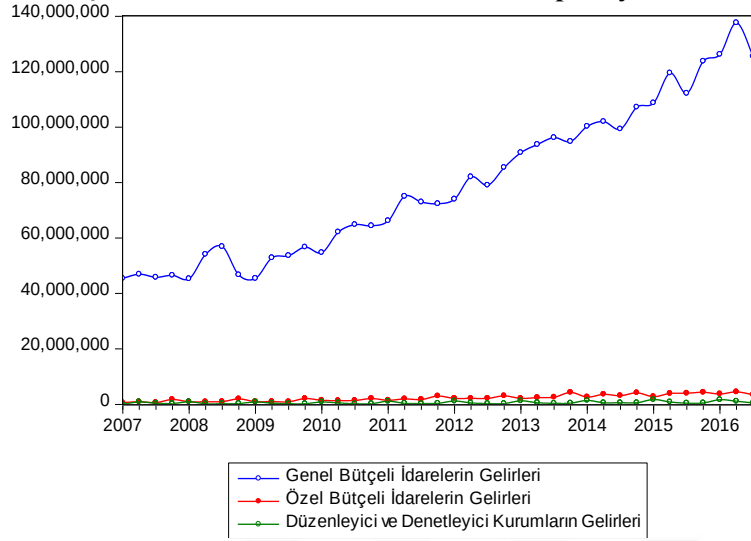
- Vergi Gelirleri;
- Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri;
- Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler;
- Faizler, Paylar ve Cezalar;
- Sermaye Gelirleri;
- Alacaklardan Tahsilatlar'dan

oluşan alt düzey sınıflandırmanın her çeyrek için kümülatif edilerek kullanılmasından elde edilmiştir. Veriler aynı zamanda bütçe kesin hesaplarından ve gerçekleşmelerden alındıkları için cari değerleri göstermektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanuna göre merkezi idareler gelirleri ekonomik sınıflandırılması 2006 yılında başlamıştır. 2007Q1 döneminin seçilmesinin sebebi mahalli idareler analizleri ile karşılaştırma yapılabilmesidir. 2016Q3 döneminin seçilme nedeni yine mahalli idareler ile karşılaştırmada uyum sağlanmasıdır.

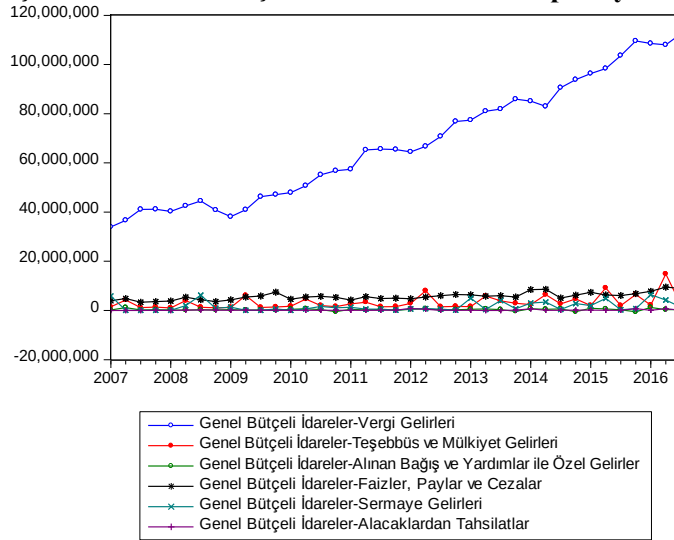
5018 sayılı Kanunu'nun 3. maddesi merkezi idareyi 3 ana kola ayırmıştır. İlgili maddenin b fıkrasında *“Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri: Bu Kanuna ekli (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerini”* hükmü gereği genel bütçeli idareler, özel bütçeli idareler ve düzenleyici denetleyici kurumlar bütçesi olmak üzere üçe ayrılmıştır. Daha sonra ayrı olarak hazırlanan bütçeler, merkezi idareler bütçesi olarak birleştirilmektedir (Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, md.3). Merkezi idarelerin 2007Q1-2016Q3 dönemine ait gelir grafiği Şekil 63'de verilmiştir.

Şekil 63. Merkezi İdareler Gelir Kompozisyonu

Şekil 63 incelendiğinde merkezi idare bütçesi gelirlerinin yaklaşık olarak %95'inin genel bütçeli idareler tarafından sağlandığı görülmektedir. Merkezi idarelerin gelirleri yıllar bazında yükselerek 140 milyar bandına kadar tırmanmış bulunmaktadır. Genel bütçeli idarelerin gelirlerinin detaylı incelenebilmesi için Şekil 64'deki grafik oluşturulmuştur.

Şekil 64. Genel Bütçeli İdareler Gelir Kompozisyonu

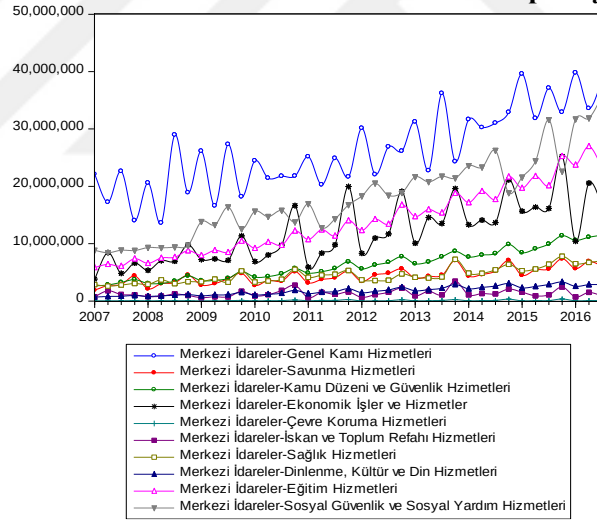
Şekil 64 incelendiğinde genel bütçeli idarelerin beklenildiği üzere en büyük gelir kaynağının vergiler olduğu görülmektedir. Toplam merkezi idareler gelirlerinin yaklaşık yıllık bazda ortalama değer olarak %80'ninin vergiler olduğu gözlemlenmektedir.

Merkezi idareler gelirleri analizlerde kullanılırken logaritması alınarak kullanılmıştır.

3.4.1.2 Merkezi İdareler Harcamaları

Merkezi idareler harcamaları için analiz dönemi gelirler ile aynı sebeplerden dolayı 2007Q1-2016Q3 dönemi için kullanılmıştır. 2007Q1-2015Q4 dönemine ait olan veriler Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce derlenen bütçe kesin hesap kanunlarından, 2016Q1-2016Q3 verileri ise gerçekleşmeler üzerinden alınmıştır. 2007Q1-2016Q3 dönemine ham veriler aylık fonksiyonel sınıflandırmaya ait verilerdir. Bu veriler kullanılmadan önce öncelikle çeyreklik dönem verileri haline getirilmiştir. Sınıflandırma da I. düzey fonksiyonel sınıflandırma harcama düzeyleri esas alınmıştır. I düzey sınıflandırmaya göre çeyrek dönemler bazında merkezi idareler harcama grafiği aşağıda Şekil 65’de verilmiştir.

Şekil 65. Merkezi İdareler Harcamaları Kompozisyonu

Şekil 65 incelendiğinde merkezi idarelerde ortalama olarak en yüksek harcama kaleminin mahalli idareler harcamalarına paralel bir şekilde “*Genel Kamu Hizmetleri*” olduğu görülmektedir. Diğer yüksek harcama kalemleri ise “*Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri*”, “*Eğitim Hizmetleri*” ve “*Ekonomik İşler ve Hizmetler*” kalemleridir.

Merkezi idareler harcamaları analizlerde kullanılırken logaritması alınarak kullanılmıştır.

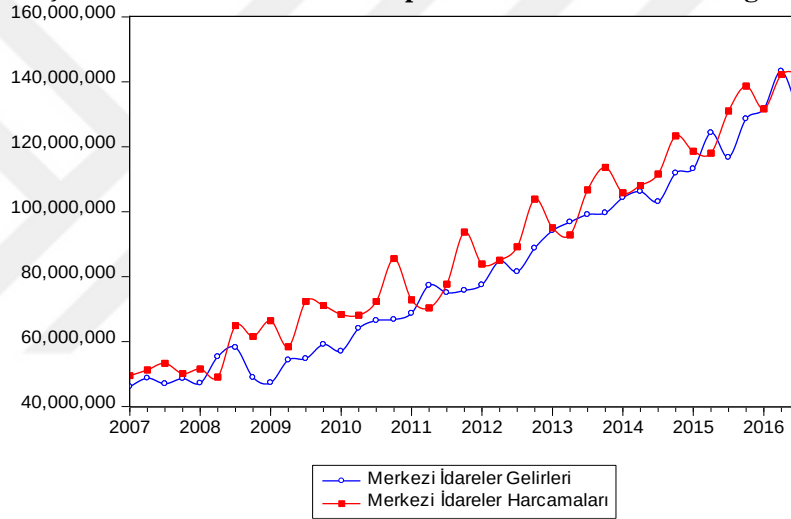
3.4.1.3 Merkezi İdareler Bütçe Dengesi

Merkezi idarelerin gelir ve harcama kompozisyonlarına bakıldıktan sonra bütçe dengesi incelenmiştir. Bütçe dengesi elde edilirken merkezi idareler toplam gelirlerinden, merkezi idareler toplam harcamaları çıkarılmıştır. Her dönem için yapılan bu işlem M_2BD_t t dönemindeki merkezi idareler bütçe dengesini, M_2BG_t t dönemindeki merkezi idareler bütçe gelirleri toplamını, M_2BH_t t dönemindeki merkezi idareler bütçe harcamalarını tanımlamak üzere Denklem 21’de tanımlanmıştır.

Denklem 21

$$M_2BD_t = M_2BG_t - M_2BH_t$$

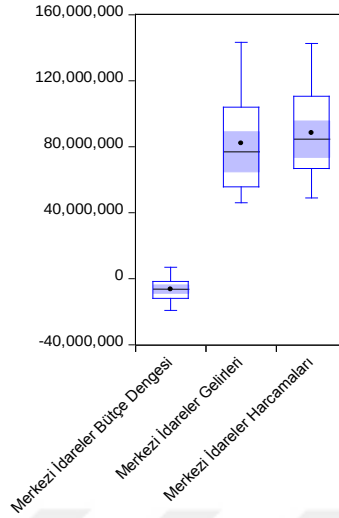
Şekil 66. Mahalli idareler Toplam Gelir-Harcama Grafiği

Denklem 21 sonucu elde edilen çeyrekler bazında merkezi idareler bütçe gelirleri ve harcamaları Şekil 66’daki grafikte gösterilmiştir. Merkezi idareler harcamaları ve gelirlerinin zaman içerisinde artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Harcama serisine bakıldığında 2008 ve 2009 yıllarının dördüncü çeyrekleri hariç olmak üzere kalan yılların dördüncü çeyreğinde maksimum harcama düzeyine ulaştığı, 2007 ve 2014 yıllarının ikinci çeyrekleri hariç olmak üzere kalan yılların ikinci çeyreklerinde ise yılın minimum düzeyine indiği gözlemlenmiştir. Gelirler serisinin de 2008, 2009 ve 2010 yılları ikinci çeyreği hariç olmak üzere kalan yılların ikinci çeyreğinde en yüksek gelir düzeyine sahip olduğu, 2008, 2009, 2010 yılları hariç olmak üzere üçüncü çeyreklerde ilgili yılların en düşük gelir düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Merkezi idarelerin bütçe dengesine ilişkin kutu grafiği Şekil 67’de yer almaktadır.

Şekil 67. Merkezi İdareler Bütçe Dengesi Kutu Grafiği

Merkezi idareler bütçe dengesi incelendiğinde gelirlerin harcamalardan daha fazla değişkenlik gösterdiği bu durumun mahalli idareler bütçesinde tam tersi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Harcama makasının da aynı zamanda gelirler makasından dar olduğu gözlemlenmektedir. Genel bütçe dengesine bakıldığında ise ortalama da açık bir bütçe politikasının izlendiği görülmektedir.

3.4.2 Durağanlık Analizleri

Mahalli idarelere uygulanan Engle ve Granger (1987) ve Johansen (1991)'in geliştirdikleri eşbütünleşme testleri merkezi idare bütçesine de uygulanmıştır. Bundan dolayı eşbütünleşme analizinin ilk adımı olan, değişkenlerin tümleşme derecelerinin belirlenmesi merkezi idare bütçe gelirleri ve harcamaları serilerine uygulanmıştır. Durağanlığın saptanması için ADF birim kök testi kullanılmıştır. Logaritmaları alınan merkezi idareler gelirleri (LOGS210) ve merkezi idareler harcamaları (LOGS220) serilerine Schwarz (1978)⁸⁵ bilgi kriterleri yardımı ile belirlenen gecikme sayıları ile birim kök testi uygulanmıştır. Düzey serileri için yapılan ADF test sonuçları Tablo 38'de özet olarak verilmiştir. Hem merkezi idareler gelir hem de merkezi idareler harcama serilerinde ADF birim kök testi sıfır hipotezinin reddedilemediği görülmüştür. Diğer bir ifade ile düzeyde hem merkezi idarelerin gelirlerinde hem de harcamalarında birim kök olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

⁸⁵ Tablo 39 ve Tablo 40 metot sütununda yazan parantez içi değerleri gecikme sayılarını göstermektedir.

Tablo 38. Merkezi İdare Gelir ve Harcamaları İçin Düzey Birim Kök Test İstatistikleri

Değişken	Metot	Düzey	t-istatistiği	p değeri
LOGS210	ADF (3)	Sabit Terimli	0.395183	0.9799
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-3.632900	
		%5	-2.948404	
		%10	-2.612874	
LOGS210	ADF (8)	Sabit Terimli ve Trend	-2.408685	0.3680
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-4.296729	
		%5	-3.568379	
		%10	-3.218382	
LOGS210	ADF (3)	Yok	5.032770	1.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-2.632688	
		%5	-1.950687	
		%10	-1.611059	
LOGS220	ADF (3)	Sabit Terimli	-0.188619	0.9308
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-3.632900	
		%5	-2.948404	
		%10	-2.612874	
LOGS220	ADF (4)	-2.615817	-2.529156	0.3131
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-4.252879	
		%5	-3.548490	
		%10	-3.207094	
LOGS220	ADF (3)	Yok	7.097721	1.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-2.632688	
		%5	-1.950687	
		%10	-1.611059	

H_0 = Seride birim kök vardır.

H_1 = Seride birim kök yoktur.

Birinci farkları alınan merkezi idareler gelir (D(LOGS210)) ve harcama (D(LOGS220)) serilerine tekrar ADF birim kök testi uygulanmıştır. Sonuçları Tablo 38’de verilen test verilerine göre ve sıfır hipotezi reddedilmiştir. Diğer bir ifade ile serilerin durağanlaştığı ve birim kök olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak hem mahalli idareler gelirlerinin hem de harcamalarının birinci dereceden tümleşik, I(1) olduğu görülmüştür.

Tablo 39. Merkezi İdareler Gelir ve Harcamaları için 1. Fark Birim Kök Test İstatistikleri

Değişken	Metot	Düzey	t-istatistiği	p değeri
D(LOGS210)	ADF (2)	Sabit Terimli	-6.733127	0.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-3.632900	
		%5	-2.948404	
		%10	-2.612874	
D(LOGS210)	ADF (2)	Sabit Terimli ve Trend	-6.664105	0.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-4.243644	
		%5	-3.544284	
		%10	-3.204699	
D(LOGS210)	ADF (2)	Yok	-3.391807	0.0013
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-2.632688	
		%5	-1.950687	
		%10	-1.611059	

D(LOGS220)	ADF (3)	Sabit Terimli	-5.396230	0.0001
		%1	-3.639407	
	t-istatistiği kritik değerleri	%5	-2.951125	
		%10	-2.614300	
D(LOGS220)	ADF (3)	Sabit Terimli ve Trend	-5.294979	0.0007
		%1	-4.252879	
	t-istatistiği kritik değerleri	%5	-3.548490	
		%10	-3.207094	
D(LOGS220)	ADF (2)	Yok	-5.294115	0.0000
		%1	-2.632688	
	t-istatistiği kritik değerleri	%5	-1.950687	
		%10	-1.611059	

H_0 = Seride birim kök vardır.

H_1 = Seride birim kök yoktur.

3.4.3 Merkezi İdareler VAR Modeli

İki serinin de I(1) olarak tespit edilmesinin ardından ikinci adıma geçilmiştir. İkinci adımda ilk olarak serilerin kısa dönem nedensellik ilişkisine bakılmıştır. Kısa dönem nedensellik ilişkisi için öncelikle LOGS210 ve LOGS220 serileri için VAR modeli oluşturulmuştur. VAR modeli oluşturulurken uygun gecikme uzunluğu kararı Tablo 40'da yer alan bilgi kriterleri doğrultusunda verilmiştir. Verilerin 8 gecikme uzunluğuna kadar bakılmıştır.

Tablo 40. Merkezi İdareler VAR Modeli Gecikme Uzunluğu Tablosu

Gecikme	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	28.52167	NA	0.000619	-1.711076	-1.618560	-1.680918
1	87.69704	106.8974	1.76e-05	-5.270777	-4.993231	-5.180304
2	94.89481	12.07368	1.44e-05	-5.477085	-5.014508	-5.326296
3	97.98628	4.786789	1.54e-05	-5.418470	-4.770863	-5.207366
4	114.2229	23.04545*	7.14e-06	-6.207926	-5.375288*	-5.936507
5	120.9463	8.675380	6.18e-06*	-6.383630*	-5.365962	-6.051896*
6	123.7054	3.204132	7.00e-06	-6.303573	-5.100874	-5.911523
7	125.8243	2.187295	8.45e-06	-6.182215	-4.794485	-5.729849
8	132.4102	5.948562	7.86e-06	-6.349047	-4.776287	-5.836367

LR: Olabilirlik Oranı

FPE: Son öngörü hatası

AIC: Akaike bilgi kriteri

SC: Schwarz bilgi kriteri

HQ: Hannan-Quinn bilgi kriteri

Bilgi kriterleri⁸⁶ doğrultusunda gecikme uzunluğu olarak 5 alınmıştır. Uygun gecikme uzunluğunun seçiminin ardından 5 gecikme uzunluğu için tekrar model oluşturulmuştur. Oluşturulan model Tablo 41'de verilmiştir.

⁸⁶ SC bilgi kriteri için bu değer 4'tür.

Tablo 41. Merkezi İdareler VAR Modeli (5 Gecikmeli Model)

	LOGS210	LOGS220
LOGS210(-1)	0.146291 (0.16975) [0.86181]	0.035118 (0.21989) [0.15971]
LOGS210(-2)	0.010875 (0.16845) [0.06455]	0.285217 (0.21822) [1.30703]
LOGS210(-3)	0.087905 (0.17477) [0.50296]	-0.140544 (0.22640) [-0.62077]
LOGS210(-4)	0.388844 (0.17342) [2.24219]	0.026992 (0.22465) [0.12015]
LOGS210(-5)	-0.067738 (0.17163) [-0.39468]	0.227099 (0.22233) [1.02146]
LOGS220(-1)	-0.430070 (0.15649) [-2.74825]	0.030506 (0.20272) [0.15049]
LOGS220(-2)	0.124616 (0.11532) [1.08061]	0.015637 (0.14939) [0.10468]
LOGS220(-3)	0.133031 (0.11623) [1.14454]	-0.089345 (0.15057) [-0.59339]
LOGS220(-4)	0.101671 (0.11823) [0.85991]	0.542498 (0.15316) [3.54201]
LOGS220(-5)	0.565111 (0.15083) [3.74659]	0.011190 (0.19539) [0.05727]
C	-0.995478 (0.63515) [-1.56731]	1.157063 (0.82278) [1.40628]
R ²	0.984312	0.967248
Düzeltilmiş R ²	0.977491	0.953009

Modele ilişkin matematiksel denklem aşağıda Denklem 22’de verilmiştir.

Denklem 22 Merkezi İdareler VAR Modeli
(Bağımlı Değişken: Merkezi İdareler Bütçe Harcamaları)

$$\begin{aligned}
 \text{LOGS220} = & 1.157063 + 0.011190(\text{LOGS220}(-5)) + 0.542498(\text{LOGS220}(-4)) \\
 & - 0.089345(\text{LOGS220}(-3)) + 0.015637(\text{LOGS220}(-2)) \\
 & + 0.030506(\text{LOGS220}(-1)) + 0.227099(\text{LOGS210}(-5)) \\
 & + 0.026992(\text{LOGS210}(-4)) - 0.140544(\text{LOGS210}(-3)) \\
 & + 0.285217(\text{LOGS210}(-2)) + 0.035118(\text{LOGS210}(-1))
 \end{aligned}$$

Modelin oluşturulmasının ardından durağanlığının sınanması amacıyla öncelikle 5

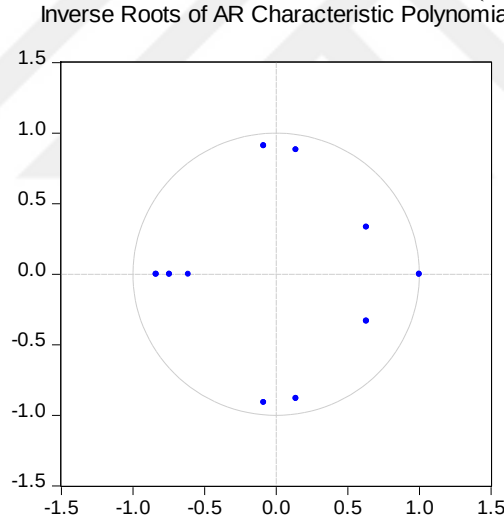
gecikmeye kadar, içsel değişkenler LOGS210 ve LOGS220, dışsal değişken de sabit terim alınmak kaydıyla AR kök test tablosu oluşturulmuştur. Oluşturulan tablo Tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Test Tablosu (5 Gecikmeli Model)

Kök	Modüller
1.000549	1.000549
-0.085843 – 0.910807i	0.914844
-0.085843 + 0.910807i	0.914844
0.139217 – 0.881461i	0.892387
0.139217 + 0.881461i	0.892387
-0.837674	0.837674
-0.742796	0.742796
0.630966 – 0.332072i	0.713015
0.630966 + 0.332072i	0.713015
-0.611963	0.611963

Tablo 42’de verilen değerlere ilişkin karakteristiği grafik şeklinde gösterimi de Şekil 68’de tanımlanmıştır.

Şekil 68. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Testi (5 Gecikmeli Model)

5 gecikmeli model için Tablo 42’de ve Şekil 68’de görülen AR Kök testi sonuçları ile en az bir kökün birim çemberin dışarısında olduğu saptanmış ve VAR modeli durağanlığı sağlanamamıştır.

Durağanlığın sağlanamaması üzerine gecikme uzunluğu Schwarz kriterine göre seçilmiş ve 4 alınmıştır. 4 gecikme uzunluğuna göre tekrar VAR modeli kurgulanmıştır. 4 gecikmeli model için VAR modeli Tablo 43’de tanımlanmıştır.

Tablo 43. Merkezi İdareler VAR Modeli (4 Gecikmeli Model)

	LOGS210	LOGS220
LOGS210(-1)	0.278278 (0.19262) [1.44467]	0.095615 (0.20047) [0.47695]
LOGS210(-2)	0.060926 (0.20717) [0.29409]	0.293830 (0.21561) [1.36280]
LOGS210(-3)	-0.012753 (0.20916) [-0.06097]	-0.194896 (0.21768) [-0.89532]
LOGS210(-4)	0.353513 (0.19557) [1.80761]	0.126279 (0.20354) [0.62042]
LOGS220(-1)	-0.018941 (0.14083) [-0.13450]	0.107398 (0.14657) [0.73276]
LOGS220(-2)	0.147364 (0.14036) [1.04990]	-0.000163 (0.14608) [-0.00112]
LOGS220(-3)	0.107625 (0.14154) [0.76039]	-0.057430 (0.14730) [-0.38988]
LOGS220(-4)	0.133370 (0.13949) [0.95613]	0.592256 (0.14517) [4.07967]
C	-0.846609 (0.72200) [-1.17259]	0.790315 (0.75141) [1.05178]
R ²	0.975284	0.967318
Düzeltilmiş R ²	0.967679	0.957261

Modele ilişkin matematiksel denklem aşağıda Denklem 23'te verilmiştir.

Denklem 23 Merkezi İdareler VAR Modeli (4 Gecikmeli Model)
(Bağımlı Değişken: Merkezi İdareler Bütçe Harcamaları)

$$\begin{aligned}
 \text{LOGS220} = & 0.790315 + 0.592256(\text{LOGS220}(-4)) - 0.057430(\text{LOGS220}(-3)) \\
 & - 0.000163(\text{LOGS220}(-2)) + 0.107398(\text{LOGS220}(-1)) \\
 & + 0.126279(\text{LOGS210}(-4)) - 0.194896(\text{LOGS210}(-3)) \\
 & + 0.293830(\text{LOGS210}(-2)) + 0.095615(\text{LOGS210}(-1))
 \end{aligned}$$

Modelin oluşturulmasının ardından durağanlığının sınanması amacıyla öncelikle 4 gecikmeye kadar, içsel değişkenler LOGS210 ve LOGS220, dışsal değişken de sabit terim alınmak kaydıyla AR kök test tablosu oluşturulmuş ve Tablo 44'de verilmiştir.

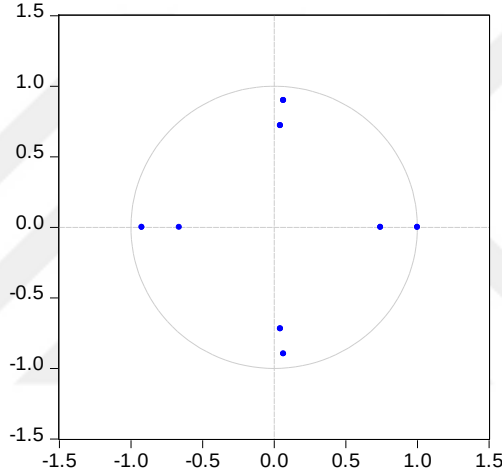
Tablo 44. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Test Tablosu (4 Gecikmeli Model)

Kök	Modüller
1.002026	1.002026
-0.921574	0.921574
0.066331 - 0.898916i	0.901360
0.066331 + 0.898916i	0.901360
0.745000	0.745000
0.044811 - 0.719910i	0.721303
0.044811 + 0.719910i	0.721303
-0.662059	0.662059

Tablo 44’de verilen değerlere ilişkin karakteristiği grafik şeklinde gösterimi de Şekil 69’da tanımlanmıştır.

Şekil 69. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Testi (4 Gecikmeli Model)

Inverse Roots of AR Characteristic Polynomial

4 gecikmeli model için Tablo 44’de ve Şekil 69’da görülen AR Kök testi sonuçları ile en az bir kökün birim çemberin dışarısında olduğu saptanmış ve VAR modeli durağanlığı yine sağlanamamıştır.

4 gecikmeli modelde de durağanlık sağlanamaması üzerinde bilgi kriterleri doğrultusunda 6 gecikmeli VAR modeli oluşturulması karar verilmiştir. 6 gecikme için kurgulanan VAR modeli Tablo 45’de verilmiştir.

Tablo 45. Mahalli İdareler VAR Modeli (6 Gecikmeli Model)

	LOGS210	LOGS220
LOGS210(-1)	0.075339 (0.22502) [0.33482]	0.026590 (0.19921) [0.13348]
LOGS210(-2)	-0.033467 (0.17836) [-0.18764]	0.381510 (0.15790) [2.41619]
LOGS210(-3)	0.070869 (0.17726)	-0.076295 (0.15693)

	[0.39979]	[-0.48617]
LOGS210(-4)	0.359247 (0.17954) [2.00092]	0.152906 (0.15895) [0.96200]
LOGS210(-5)	-0.037180 (0.19809) [-0.18769]	0.176345 (0.17537) [1.00558]
LOGS210(-6)	0.009044 (0.17911) [0.05049]	0.096752 (0.15857) [0.61017]
LOGS220(-1)	-0.398222 (0.17199) [-2.31536]	-0.161785 (0.15226) [-1.06254]
LOGS220(-2)	0.031436 (0.18389) [0.17095]	0.071498 (0.16279) [0.43920]
LOGS220(-3)	0.148647 (0.11996) [1.23913]	-0.100284 (0.10620) [-0.94428]
LOGS220(-4)	0.124146 (0.12231) [1.01503]	0.488394 (0.10828) [4.51057]
LOGS220(-5)	0.546574 (0.15746) [3.47108]	0.107061 (0.13940) [0.76800]
LOGS220(-6)	0.189928 (0.19775) [0.96046]	-0.287507 (0.17506) [-1.64230]
C	-1.455167 (0.70520) [-2.06348]	2.449912 (0.62431) [3.92419]
R ²	0.985323	0.984154
Düzeltilmiş R ²	0.976517	0.974647

Modele ilişkin matematiksel denklem aşağıda Denklem 24’de verilmiştir.

Denklem 24 Merkezi İdareler VAR Modeli (6 Gecikmeli Model)
(Bağımlı Değişken: Mahalli İdareler Bütçe Harcamaları)

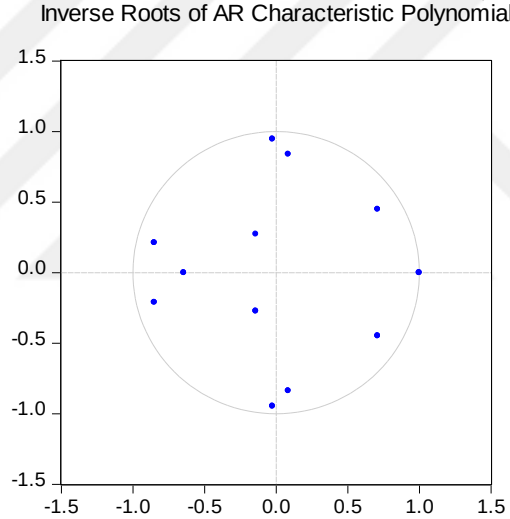
$$\begin{aligned}
 \text{LOGS220} = & 2.449912 - 0.287507(\text{LOGS220}(-6)) + 0.107061(\text{LOGS220}(-5)) \\
 & + 0.488394(\text{LOGS220}(-4)) - 0.100284(\text{LOGS220}(-3)) \\
 & + 0.071498(\text{LOGS220}(-2)) - 0.161785(\text{LOGS220}(-1)) \\
 & + 0.096752(\text{LOGS210}(-6)) + 0.176345(\text{LOGS210}(-5)) \\
 & + 0.026992(\text{LOGS210}(-4)) - 0.076295(\text{LOGS210}(-3)) \\
 & + 0.381510(\text{LOGS210}(-2)) + 0.026590(\text{LOGS210}(-1))
 \end{aligned}$$

Modelin oluşturulmasının ardından durağanlığının sınanması amacıyla öncelikle 6 gecikmeye kadar, içsel değişkenler LOGS210 ve LOGS220, dışsal değişken de sabit terim alınmak kaydıyla AR kök test tablosu oluşturulmuş ve Tablo 46’da verilmiştir.

Tablo 46. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Test Tablosu (6 Gecikmeli Model)

Kök	Modüller
0.999408	0.999408
-0.023793 - 0.946370i	0.946670
-0.023793 + 0.946370i	0.946670
-0.850640 - 0.210789i	0.876368
-0.850640 + 0.210789i	0.876368
0.085221 - 0.838908i	0.843226
0.085221 + 0.838908i	0.843226
0.709902 - 0.447802i	0.839337
0.709902 + 0.447802i	0.839337
-0.643952	0.643952
-0.141640 - 0.272900i	0.307468
-0.141640 + 0.272900i	0.307468

Tablo 46’da verilen değerlerin grafik şeklinde gösterimi de Şekil 70’de tanımlanmıştır.

Şekil 70. Merkezi İdareler VAR Modeli AR Kök Testi (6 Gecikmeli Model)

Tahmini VAR modeli (kovaryans) durağansa, tüm AR kökleri çapı bir olan birim çemberin içinde olmalıdır. Hem Tablo 46’de hem de Şekil 70’de görüleceği üzere tüm değerler birim çemberin içersindedir. Yani kurulan merkezi idareler VAR modeli istatistiki olarak durağan durumdadır.

Modelin durağan olduğunun anlaşılmasının ardından modelde otokorelasyon sorunu olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun için Lagrange Çarpanları (LM) testi kullanılmıştır LM testine ilişkin sonuçlar Tablo 47’de verilmiştir.

Tablo 47. Merkezi İdareler VAR Modeli LM Testi

Gecikme	LM Değeri	p-değeri
1	9.342695	0.0531
2	3.306544	0.5079
3	1.625768	0.8042
4	8.971501	0.0618
5	5.024107	0.2848
6	6.017132	0.1979
7	3.301058	0.5088

H_0 = Seride otokorelasyon yoktur.

H_1 = Seride otokorelasyon vardır.

Modelde otokorelasyon sorunu olmadığından anlaşıldığından modelde değişen varyans sorunu olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun için VAR modeli kalıntılarına Heteroskedasticity testi uygulanmıştır.

Tablo 48. Merkezi İdareler VAR Modeli Heteroskedasticity Testi

Ki ²	df	p-değeri	
73.85146	72	0.4174	
Değişkenler			
Bağımlı Değişken	R ²	Ki ² (24)	p-değeri
res1*res1	0.804427	1.371056	0.3353
res2*res2	0.619491	0.542685	0.8821
res2*res1	0.787029	1.231822	0.4008

H_0 = Değişen varyans sorunu yoktur.

H_1 = Değişen varyans sorunu vardır.

Oluşturulan modelin hata terimlerinde değişen varyans sorunu olmadığı Tablo 48’de görülmektedir. Bağımlı değişkenlerin tümü için H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

3.4.4 Merkezi İdareler Granger Nedensellik Tesi

Merkezi idareler gelir ve harcama değişkenlerinin kısa dönemde karşılıklı etkileşim halinde olup olmadıklarını belirlemek amacıyla Granger Nedensellik testi yapılmıştır.

Otokorelasyon, değişen varyans sorunu olmayan ve uygun gecikme uzunluğu ile oluşturulan model sonucunda yapılan Granger nedensellik testi sonuçları Tablo 49’da verilmiştir.

Tablo 49. Merkezi İdareler Granger Nedensellik Testi

Bağımlı Değişken: LOGS210			
Bağımsız Değişken LOGS220	Chi ² 18.63183	df 6	p-değeri 0.0048
Bağımlı Değişken: LOGS220			
Bağımsız Değişken LOGS210	Chi ² 22.66150	df 6	p-değeri 0.0009

H_0 = Değişkenler arasında kısa dönem Granger nedenselliği yoktur.

H_1 = Değişkenler arasında kısa dönem Granger nedenselliği vardır.

Tablo 49'a göre kısa dönemde hem merkezi idareler gelirlerinden giderlerine, hem de merkezi idareler harcamalarından gelirlerine yönlü H_0 hipotezleri reddedilmiş ve çift yönlü bir etki olduğu tespit edilmiştir. %1 anlamlılık düzeyinde merkezi idareler gelirlerinin merkezi idareler harcamalarının, merkezi idareler harcamalarının ise merkezi idareler gelirlerinin nedeni olduğu tespit edilmiştir.

3.4.5 Merkezi İdareler Johansen Eşbütünleşme Testi

Kısa dönem Granger nedenselliğin tespit edilmesinden sonra değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişki incelenmiştir. Bunun için öncelikle Johansen eşbütünleşme testi kullanmıştır. İlk olarak hangi modelin seçileceğine ilişkin karar vermek için uygun gecikme uzunluğuna da bakılarak Johansen testinin 5 modeli oluşturulmuştur. Daha sonra oluşturulan 5 model içinde bilgi kriterlerine bakılmıştır. Test sonuçları aşağıda Tablo 50'de özetlenmiştir. Hangi modele karar verileceğine ilişkin karar Akaike ve Schwarz Bilgi Kriterleri doğrultusunda verilmiş ve uygun model 3 olarak belirlenmiştir.

Tablo 50. Merkezi İdareler Johansen Eşbütünleşme Testi Ön Sınaması

Trend	Yok (Model 1)	Yok (Model 2)	Lineer (Model 3)	Lineer (Model 4)	Karesel (Model 5)
Eşbütünleşme vektörü	Kesişim yok Trend yok	Kesişim var Trend yok	Kesişim var Trend yok	Kesişim var Trend var	Kesişim var Trend var
Akaike Bilgi Kriteri					
0	-4.926641	-4.926641	-5.538974	-5.538974	-5.470038
1	-5.396776	-5.583395	-6.117369*	-6.106378	-6.045798
2	-5.347889	-5.875826	-5.875826	-5.941346	-5.941346
Schwarz Bilgi Kriteri					
0	-4.019667	-4.019667	-4.541302	-4.541302	-4.381669
1	-4.308407	-4.449677	-4.938303*	-4.881963	-4.776034
2	-4.078125	-4.515364	-4.515364	-4.490187	-4.490187

3. model için yapılan Johansen eşbütünleşme testi iz (Trace) istatistiği ve en büyük özdeğer (Maximum Eigenvalue Statics) istatistiğine bakılarak yorumlanmıştır. Kurulan model için test sonuçları Tablo 51'de verilmiştir.

Tablo 51. Merkezi İdareler Johansen Eşbütünleşme Testi

İz İstatistiği (Trace Statics)				
Hipotez	Eigenvalue	İz İstatistiği	0.05 Kritik Değer	p-değeri
$r=0$	0.559929	27.11612	15.49471	0.0006
$r\leq 1$	0.000880	0.029056	3.841466	0.8646
En Büyük Özdeğer İstatistiği (Maximum Eigenvalue Statics)				
$r=0$	0.559929	27.08706	14.26460	0.0003
$r\leq 1$	0.000880	0.029056	3.841466	0.8646

r: eşbütünleşme vektör sayısı

p-değeri: probability değeri (Mackinnon, Haug, & Michelis, (1999))

Test sonuçlarına göre hem iz istatistiğine hem de en büyük özdeğer istatistiğine göre hesaplanan birinci satır ($r=0$) istatistik değerleri Mackinnon kritik değerinden küçük bulunmuştur. Yani eşbütünleşme vektörünün sıfıra eşit olduğu hipotezi reddedilmiştir. Sonuçların ikinci satırları ($r\leq 1$) incelendiğinde ise en çok 1 eşbütünleşme vektörünün bulunması hipotezi kabul edilmiştir. Yani merkezi idareler gelirleri ve merkezi idareler harcamaları arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı saptanmıştır.

Son olarak eşbütünleşme katsayısı incelenmeye alınmıştır. Yapılan Johansen eşbütünleşme testi sonucu eşbütünleşme katsayısı 0.762016 (0.03218*) olarak %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuş ve eşbütünleşme parametresi $0 < \beta < 1$ durumunda olduğu için Türkiye merkezi idareler bütçesinin zayıf sürdürülebilir olduğu tespit edilmiştir.

3.4.6 Merkezi İdareler Engle-Granger Eşbütünleşme Testi

Merkezi idareler için yapılan Engle-Granger eşbütünleşme testinde mahalli idarelerde uygulanan metodoloji izlenmiştir. İlk olarak kullanılan değişkenlerin durağanlık derecelerine bakılmış, aynı dereceden durağan değişkenler ile regresyon analizi tahmini yapılmış, kurulan regresyon denkleminin değişen varyans sorunu, otokorelasyon sorunları incelenmiş en son ise oluşturulan regresyon denkleminin kalıntı serileri elde edilmiştir. Kalıntı serilerine durağanlık testi uygulandıktan sonra ise eğer serilerde eşbütünleşme var ise uzun dönem hata düzeltme modeli oluşturularak dengeye nasıl gelindiği araştırılmıştır.

Bu bağlamda ilk olarak merkezi idareler gelirleri ve harcama serilerinin durağanlığı incelenmiştir. Bölüm 3.4.2’de verilen bilgiler ışığında serilerin I. farklarında durağan oldukları sonucuna ulaşılmıştır. İkinci adımda uzun dönem denge ilişkisini gösteren

eşitlenleştirici regresyon modeli OLS yöntemi ile tahmin edilmiştir. Elde edilen model aşağıdaki denklemde özetlenmiştir.

Denklem 25

$$LOGS220 = -0.243241(LOGS220) + 21.98514 + 0.035737(@trend)$$

$R^2=0.96$

F -istatistiği: 471.02

Ayarlanmış $R^2=0.96$

p -değeri: 0.00

Modelin elde edilmesinin ardından, eşitliğin kalıntılara Breusch-Godfrey Otokorelasyon Testi yapılmış ve otokorelasyon sorunu olmadığı görülmüştür. Bunun ardından Breusch-Pagan-Godfrey Heteroskedasticity Testi yapılmış ve değişen varyans sorunu da olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Denklem 25'den elde edilen kalıntılara epsilon2 adı verilmiştir. Kurulan modelin kalıntıları seri olarak incelendiğinde eğer durağansa uzun dönem eşbütünleşmenin olduğu varsayılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 52'de verilmiştir.

Tablo 52. Merkezi İdareler Engle-Granger Eşbütünleşme Analizi Modeli Kök Durağanlık Testi

Değişken	Metot	Düzy	t-istatistiği	p değeri
epsilon2	ADF (0)	Yok	-4.592416	0.0170

$H_0: \delta = 0$ eğer $t_\delta > \tau$ ise ε_t durağan dışıdır, eşbütünleşme yoktur.

$H_0: \delta < 0$ eğer $t_\delta < \tau$ ise ε_t durağandır, eşbütünleşme vardır.

Tablo 52'de elde edilen t-istatistik değerleri ışığında H_0 hipotezi reddedilmiş ve bu sonuçla mahalli idareler harcamaları ile gelirleri arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. %5 anlamlılık düzeyinde eşbütünleşmenin olması dolayısı ile kısa dönemde bir dengesizlik beklenebilmektedir. Oluşturulan hata düzeltme modeli Denklem 26'da verilmiştir.

Denklem 26

$$\Delta LOGS220_t = 0.039884 - 0.414639(\Delta LOGS210_t) - 1.175145(\hat{\varepsilon}_t)$$

$R^2=0.58$

F -istatistiği: 241.68

Ayarlanmış $R^2=0.56$

p -değeri: 0.00

Denklem 26 incelendiğinde merkezi idareler gelirleri üzerindeki değişimlerin merkezi idare gelirleri üzerinde negatif bir etkiye (-0.414639) sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tahmin edilen parametrenin istatistiki olarak %1 anlamlılık düzeyinde anlamlı olması mahalli idarelerin gelirleri ile harcamaları arasında ters yönlü bir ilişkinin

varlığını ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak kısa dönemde meydana gelen sapmaları düzelten hata düzeltme terimi için tahmin edilen değer beklenildiği üzere negatif (-1.175145) olarak bulunmuştur. Bu sonuç Türkiye’de mahalli idarelerin gelirleri ile harcamaları arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğunu doğrulamaktadır.

3.5 GÜÇLÜ YEREL YÖNETİMLER HARCAMA SİMÜLASYONU İLE OLUŞTURULMUŞ TÜRKİYE MAHALLİ İDARELERİNİN MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Analiz bölümünün beşinci, analizlerin ise üçüncüsünü oluşturan güçlü yerel yönetimler harcama simülasyonu ile oluşturulmuş Türkiye mahalli idarelerinin mali bölümü metodolojisi, önceki bölümlerde kullanılan metodolojilere benzerlik göstermekle beraber simülasyonun nasıl kurgulandığına bu bölümde değinilerek küçük bir farklılığa gidilmiştir. Bölümde öncelikle simülasyonun kurgusu ve kısıtları anlatılmış sonra ise veriler ve analizlere geçilmiştir.

Bu bölümün ana amacı olarak ise Türkiye’de yerel yönetimler gelir yapısı değişmeden harcama yapısının değiştirilmesi durumunda mali olarak sürdürülebilirliğin sağlanıp sağlanamayacağının araştırılmasıdır.

3.5.1 Güçlü Yerel Yönetimler Harcama Simülasyonunun Oluşturulması

Simülasyon oluşturulurken bütçe sistematığında yer alan merkezi idareler bütçesi, mahalli idareler bütçesi ve sosyal güvenlik fonları bütçesinden yalnızca merkezi ve mahalli idareler bütçeleri incelemeye alınmıştır. Sosyal güvenlik fonları bütçesinin analiz dışı bırakılmasının temel sebebi bu verinin Türkiye için 2011 yılından sonra raporlanmaya başlanmasıdır. Analiz dönemi olarak 2007Q1-2015Q4 dönemi baz alınmıştır. Analiz döneminde 2007Q1 döneminin seçilmesinin sebebi Türkiye için verilerin başlangıç yılı olmasıdır. 2015Q4 döneminin seçilmesinin sebebi ise 2016 yılı için simülasyon baz ülkesi olan İspanya fonksiyonel bütçe sınıflandırması verilerinin bulunmamasıdır.

Simülasyonun oluşturulmasında kullanılan temel kriter İspanya mahalli idarelerinin bütçesinin fonksiyonel harcama sınıflandırma yapısının deterministik olarak Türkiye’ye uyarlanmasıdır. Uyarlama işlemi yapılırken İspanya mahalli idareler harcama bütçesi fonksiyonel sınıflandırması II. düzeyi esas alınmıştır. Bu işlem için öncelikle Türkiye

merkezi ve mahalli idareler fonksiyonel bütçe sınıflandırılması kümülatif edilmiştir. İkinci aşamada İspanya için hesaplanan her ikinci düzey harcamanın yerel yönetimlerce gerçekleştirilme oranı Türkiye kümülatif bütçesinin her bir II. düzeyine uygulanarak simülasyon serileri oluşturulmuştur. Simülasyon serileri oluşturulmasının ardından tüm harcama serileri kümülatif edilmiş ve simülasyon harcama serisi oluşturulmuştur.

Simülasyon oluşturulurken toplam da 276 ham seriden yararlanıldığı için öncelikle serilerin isimlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Seriler isimlendirilirken üç aşamalı bir süreç izlenmiştir. Öncelikle Tablo 53’de belirtildiği gibi ülkeler düzeyindeki bütçeler kodlanmıştır.

Tablo 53. Simülasyon I. Düzey Sınıflandırma

I Düzey Kod	Değişken
1	İspanya Yerel Yönetimler Gerçekleştirme Oranı
2	Türkiye Merkezi İdareler Bütçesi
3	Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi
4	Türkiye Kümülatif Bütçesi
5	Türkiye Mahalli İdareler Simülasyon Bütçesi
6	Türkiye Yerel Yönetimler Gerçekleştirme Oranı

Simülasyonun I düzey sınıflandırmasının verilmesinin ardından simülasyonun ikinci düzey sınıflandırmasının oluşturulması için; çalışmanın ikinci bölümde ülkeler için inceleme altına alınan, OECD fonksiyonel bütçe sınıflandırmasının I. düzey sınıflandırılması kullanılmıştır. II. düzey simülasyon sınıflandırması aşağıda Tablo 54’de verilmiştir.

Tablo 54. Simülasyon II. Düzey Kodlama

II Düzey Kod	Değişken
1	Genel Kamu Hizmetleri
2	Savunma Hizmetleri
3	Kamu Düzeni Ve Güvenlik Hizmetleri
4	Ekonomik İşler Ve Hizmetler
5	Çevre Koruma Hizmetleri
6	İskan Ve Toplum Refahı Hizmetleri
7	Sağlık Hizmetleri
8	Dinlenme, Kültür Ve Din Hizmetleri
9	Eğitim Hizmetleri
10	Sosyal Güvenlik Ve Sosyal Yardım Hizmetleri

Simülasyonun üçüncü düzeyini ise II. düzey fonksiyonel bütçe sınıflandırması kalemleri oluşturmuştur. III. düzey simülasyon sınıflandırması Tablo 55’te verilmiştir.

Tablo 55. Simülasyon III. Düzey Sınıflandırma

III. Düzey Kod	Genel Kamu Hizmetleri
1	Yasama Ve Yürütme Organları, Finansal Ve Mali İşler, Dışişleri Hizmetleri
2	Dış Ekonomik Yardım Hizmetleri
3	Genel Hizmetler
4	Temel Araştırma Hizmetleri
5	Borç Yönetimi Hizmetleri
6	Genel Kamu Hizmetlerine İlişkin Araştırma Ve Geliştirme Hizmetleri
7	Genel Nitelikli Transferlere İlişkin Hizmetler
8	Genel Karakterli İdareler Arası Transferler
III. Düzey Kod	Savunma Hizmetleri
1	Askeri Savunma Hizmetleri
2	Sivil Savunma Hizmetleri
3	Dış Askeri Yardım Hizmetleri
4	Savunmaya İlişkin Araştırma Ve Geliştirme Hizmetleri
5	Sınıflandırmaya Girmeyen Savunma Hizmetleri
III. Düzey Kod	Kamu Düzeni Ve Güvenlik Hizmetleri
1	Güvenlik Hizmetleri
2	Yangından Korunma Hizmetleri
3	Mahkeme Hizmetleri
4	Cezaevi İdaresi Hizmetleri
5	Kamu Düzeni Ve Güvenliğe İlişkin Araştırma Ve Geliştirme Hizmetleri
6	Sınıflandırmaya Girmeyen Kamu Düzeni Ve Güvenlik Hizmetleri
III. Düzey Kod	Ekonomik İşler Ve Hizmetler
1	Genel Ekonomik İşler Ve Hizmetler
2	Tarım, Ormancılık, Balıkçılık Ve Avcılık Hizmetleri
3	Yakıt Ve Enerji Hizmetleri
4	Madencilik, İmalat Ve İnşaat Hizmetleri
5	Ulaştırma Hizmetleri
6	İletişim Hizmetleri
7	Diğer Endüstriler
8	Ekonomik Faaliyetlere İlişkin Araştırma Ve Geliştirme Hizmetleri
9	Sınıflandırmaya Girmeyen Ekonomik İşler Ve Hizmetler
III. Düzey Kod	Çevre Koruma Hizmetleri
1	Atık Yönetimi Hizmetleri
2	Atık Su Yönetimi Hizmetleri
3	Kirliliğin Azaltılması Hizmetleri
4	Doğal Ortamın Ve Bio Çeşitliliğin Korunması
5	Çevre Korumaya İlişkin Araştırma Ve Geliştirme Hizmetleri
6	Sınıflandırmaya Girmeyen Çevre Koruma Hizmetleri
III. Düzey Kod	İskan Ve Toplum Refahı Hizmetleri
1	İskan İşleri Ve Hizmetleri
2	Toplum Refahı Hizmetleri
3	Su Temini İşleri Ve Hizmetleri
4	Sokak Ve Caddelerin Aydınlatılması Hizmetleri
5	İskan Ve Toplum Refahına İlişkin Araştırma Ve Geliştirme Hizmetleri
6	Sınıflandırmaya Girmeyen İskan Ve Toplum Refahı Hizmetleri
III. Düzey Kod	Sağlık Hizmetleri
1	Tıbbi Ürünler, Cihaz Ve Ekipmanlara İlişkin İşler Ve Hizmetler
2	Ayakta Yürütülen Tedavi Hizmetleri
3	Hastane İşleri Ve Hizmetleri
4	Halk Sağlığı Hizmetleri
5	Sağlık Hizmetlerine İlişkin Araştırma Ve Geliştirme Hizmetleri
6	Sınıflandırmaya Girmeyen Sağlık Hizmetleri
III. Düzey Kod	Dinlenme, Kültür Ve Din Hizmetleri
1	Dinlenme Ve Spor Hizmetleri

2	Kültür Hizmetleri
3	Yayın Ve Yayım Hizmetleri
4	Din Hizmetleri
5	Dinlenme Kültür Ve Din Hizmetlerine İlişkin Araştırma Ve Geliştirme Hizmetleri
6	Sınıflandırmaya Girmeyen Dinlenme, Kültür Ve Din Hizmetleri
III. Düzey Kod	Eğitim Hizmetleri
1	Okul Öncesi Eğitim Ve İlköğretim Hizmetleri
2	Ortaöğretim Hizmetleri
3	Ortaöğretim Sonrası Mesleki Eğitim Hizmetleri
4	Yükseköğretim Hizmetleri
5	Seviyeye Göre Sınıflandırılmayan Eğitim Hizmetleri
6	Eğitime Yardımcı Hizmetler
7	Eğitime İlişkin Araştırma Ve Geliştirme Hizmetleri
8	Sınıflandırmaya Girmeyen Eğitim Hizmetleri
III. Düzey Kod	Sosyal Güvenlik Ve Sosyal Yardım Hizmetleri
1	Hastalık Ve Malullük Yardım Hizmetleri
2	Yaşlılık Yardımı Hizmetleri
3	Dul Ve Yetim Aylığı Hizmetleri
4	Aile Ve Çocuk Yardımı Hizmetleri
5	İşsizlik Yardımı Hizmetleri
6	İskan Yardımı Hizmetleri
7	Sosyal Güvenliği Bulunmayanlara Sağlanan Hizmetler
8	Sosyal Güvenlik Ve Sosyal Yardımlara İlişkin Araştırma Ve Geliştirme Hizmetleri
9	Sınıflandırmaya Girmeyen Sosyal Güvenlik Ve Sosyal Yardım Hizmetleri

Sonuç olarak üç düzeyli bir sınıflandırma sistematigi oluşturulmuştur. Örnek vermek gerekirse Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetlerinden Güvenlik Hizmetleri fonksiyonu serisi S331 olarak adlandırılmıştır.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında simülasyon kümülatif harcama serisinin oluşturulması için öncelikle İspanya için k her bir III. düzey grup sınıflandırmasını, t zamanı göstermek üzere; t dönemi her k_t için, aşağıdaki formül yardımı ile S_1 serileri elde edilmiştir. Bu seriler elde edilirken harcama yapılarının yıl içerisinde değişmediği ve dört çeyrek için sabit kaldığı varsayımı kullanılmıştır.

Denklem 27
 S_{1XX} Serilerinin Oluşturulması Eşitliği

$$\frac{k_{mahalli idareler}}{k_{mahalli idareler} + k_{merkezi idareler}} = S_{1XX}$$

İkinci adımda Türkiye için m her bir III. Düzey grup sınıflandırmasını, t zamanı göstermek üzere; t dönemi her m_t için aşağıdaki formül yardımı ile III. düzey merkezi ve mahalli idareler bütçeleri kümülatif edilmiştir.

Denklem 28
 S_{4XX} Serilerinin Oluşturulması Eşitliği

$$S_{2m_t} + S_{3m_t} = S_{4m_t}$$

Simülasyon için oluşturan seri olan S_5 serisi ise her bir III. Düzey sınıflandırma için aşağıdaki formül yardımı ile elde edilmiştir.

Denklem 29
 S_{5XX} Serilerinin Oluşturulması Eşitliği

$$S_{4m_t} * S_{1m_t} = S_{5m_t}$$

Denklem 29 kullanılarak her III. düzey fonksiyon için simülasyon serileri oluşturulmuştur. Bu durumda Türkiye için kümülatifte harcama yapısı sabit kalacak fakat mahalli idarelerin ve merkezi idarenin harcama yapısı değişmiş olacaktır.

Her III. düzey için oluşturulan simülasyon mahalli idareler bütçesi ise öncelikle II. düzeye, sonra da II. düzeyler kümülatif edilerek I. düzeye ulaşılmıştır. Böylece simülasyon mahalli idareler kümülatif harcama serisi oluşturulmuştur. Yani simülasyon için alt düzeyden üst düzeylere ayrı ayrı çıkılarak maksimum korelasyon yakalanmaya çalışılmış ve tümevarım metodu uygulanmıştır.

3.5.2 Simülasyon Verileri

Simülasyonda kullanılan veriler bir önceki bölümde anlatılan sebeplerden dolayı merkezi idareler ve mahalli idareler sürdürülebilirliği analizlerinde kullanılan verilerden üç çeyrek daha azdır. 2007Q1 dönemi başlangıç olarak alınmış 2015Q4 dönemi ise son gözlem verisi olarak kullanılmıştır.

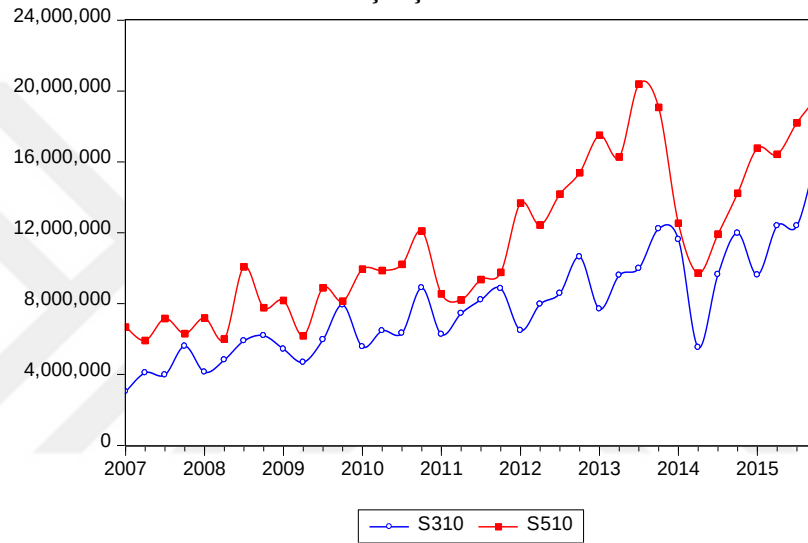
Veriler incelenirken öncelikle II. düzey mahalli idareler simülasyon serileri orijinal seriler ile karşılaştırılmış, ikinci adımda ise I. düzey için simülasyon ve orijinal seriler kümülatif olarak inceleme altına alınmıştır.

3.5.2.1 Simülasyon Mahalli İdareler II. Düzey Sınıflandırma Harcamalarının Karşılaştırması

Simülasyon II. düzey sınıflandırması fonksiyonel sınıflandırma birinci düzeyini kapsamamasından dolayı on fonksiyon için cari fiyatlar üzerinden serilerin açıklanması yapılmıştır.

3.5.2.1.1 Genel Kamu Hizmetleri

Şekil 71. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Genel Kamu Hizmetleri Karşılaştırması

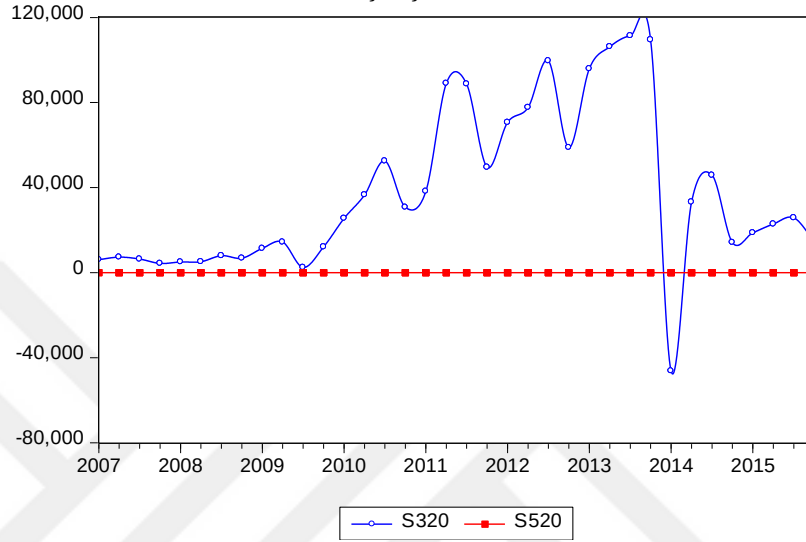

Simülasyon için oluşturulan S510 serisi ile Türkiye mahalli idareler gerçekleşmesi olan S310 serisi Şekil 71’de karşılaştırılmıştır. Şekil incelendiğinde her dönemde genel kamu hizmeti için yapılan harcamaların arttığı gözlemlenmiştir. Artış dönemler itibari ile değişkenlik göstermekle birlikte ortalama olarak %100’e yakındır. Grafikte detayına inilmeyen genel kamu hizmetlerinin alt fonksiyonları incelendiğinde ise S310 serisinde en yüksek payın yasama ve yürütme organlarıncı kullanıldığı görülmektedir. Bu oran yaklaşık olarak %70’tir. Ancak simülasyon ile oluşturan S510 serisinde ise bu oran %30’a düşürülmüştür. Fakat serinin kendisi içinde gerçekleşen bu düşüş eğilimine rağmen cari fiyatlar üzerinden bakıldığında ilgili kalemden simülasyon mahalli idareler kümülatif harcama oranı yüksek olmasından dolayı cari olarak harcama değeri yükselmiştir. S510 serisindeki S310 serisine göre diğer alt fonksiyonlardaki değişim daha radikal olmuştur. Çünkü diğer harcama alt fonksiyonları S310 serisinde çok az bir pay alırken, simülasyon

gereği payları artmıştır. Özet olarak genel kamu hizmetleri fonksiyonunda simülasyon gereği Türkiye merkezi idarelerinden mahalli idarelerine harcama payı aktarılmıştır.

3.4.2.1.2 Savunma Hizmetleri

Şekil 72. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Savunma Hizmetleri Karşılaştırması

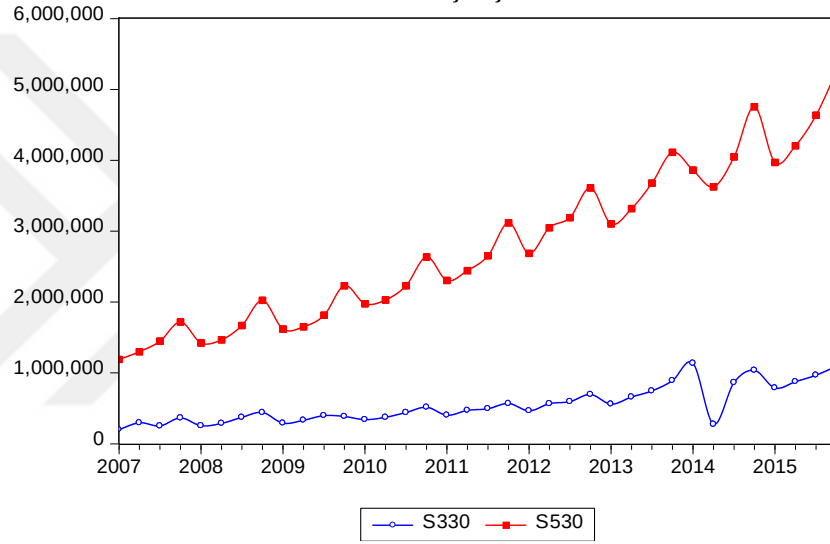
S320 serisi Türkiye mahalli idareler savunma harcamalarını, S520 serisi ise simülasyon savunma harcamalarını tanımlamaktadır. Simülasyonda baz alınan İspanya mahalli idareler savunma harcama payları incelendiğinde hiçbir dönemde bu kaleme harcama yapılmadığı ve bütçeden %0.00 pay ayrıldığı görülmektedir. Bu nedenle Türkiye’de S320 serisinde gözlemlenen mahalli idareler tarafından gerçekleştirilen savunma harcamalarının tamamı elemine edilmiş ve S520 serisinde yer verilmemiştir.

3.5.2.1.3 Kamu Düzeni Ve Güvenlik Hizmetleri

Şekil 73’de S330 serisi Türkiye mahalli idareler kamu düzeni ve güvenlik hizmetlerinin, S520 serisi ise simülasyon kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri harcamalarını tanımlamaktadır. S330 serisinde mahalli idarelerin bu fonksiyon için kümülatif harcamalar içerisinde aldığı pay ortalama olarak %8’dir. Simülasyonun baz alındığı durumda ise bu oran dönemler içerisinde farklılık göstermekle beraber yaklaşık olarak %40’a çekilmiştir. Alt fonksiyonlar kendi içerisinde incelendiğinde S310 serisinin harcama payının yaklaşık olarak %50’sinin yangından korunma hizmetleri olduğu görülmektedir. Bu oran ile Türkiye’deki yangından korunma hizmetlerinin tamamının

yerel yönetimlerce gerçekleştirildiği de tespit edilmiştir. Alt fonksiyonlardan bir diğeri ise güvenlik hizmetleridir. Güvenlik hizmetlerinin Türkiye kümülatifi içerisindeki gerçekleşme oranı ise %2'nin, mahkeme hizmetlerinin ise %1'in altındadır. Bu durum simülasyon S530 serisinde güvenlik hizmetleri bazında ortalama olarak %39'a, mahkeme hizmetlerinde ise %55'e yükseltilmiştir. Yani güvenlik hizmetleri bazından 20 kata (%2000) yakın, mahkeme hizmetlerinde ise 50 kata (%5000) yakın artış yapılmıştır. Diğer alt kalemlerdeki dengeleme ile birlikte simülasyon kamu düzeni ve güvenlik hizmetlerinde yaklaşık olarak %600'lük artış gerçekleştirilmiştir.

Şekil 73. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri Karşılaştırması

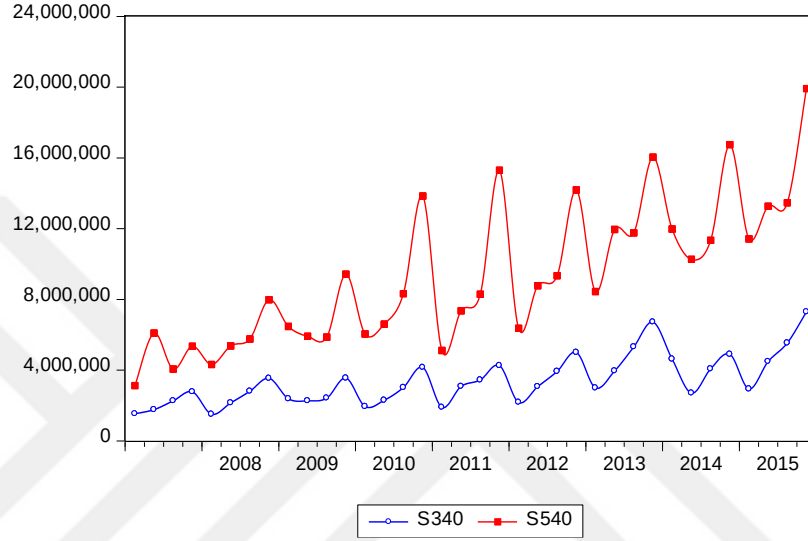

3.5.2.1.4 Ekonomik İşler ve Hizmetler

S540 serisi simülasyon ekonomik işler ve hizmetler fonksiyonunu temsil etmektedir. S540 detaylı olarak incelendiğinde merkezi ve mahalli idarelerden oluşan kümülatif harcama kaleminin ortalama olarak %60'ını oluşturduğu gözlemlenmiştir. S340 serisi ise Türkiye mahalli idareler ekonomik işler ve hizmetler fonksiyonunu temsil etmektedir. Türkiye'de kümülatif harcamaların %25'inin mahalli idareler tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. İlgili fonksiyonun alt fonksiyonları incelendiğinde S340 serisinde cari olarak en yüksek payın ulaştırma hizmetlerine harcandığı ancak ilgili harcama oranına bakıldığında kümülatif içerisinde %35 pay aldığı tespit edilmiştir. S540 serisi incelendiğinde ise cari olarak yine en yüksek kalem ulaştırma hizmetleridir. Fakat kümülatif içerisinde aldığı pay ortalama olarak %65'tir. Simülasyon kalemindeki artışın

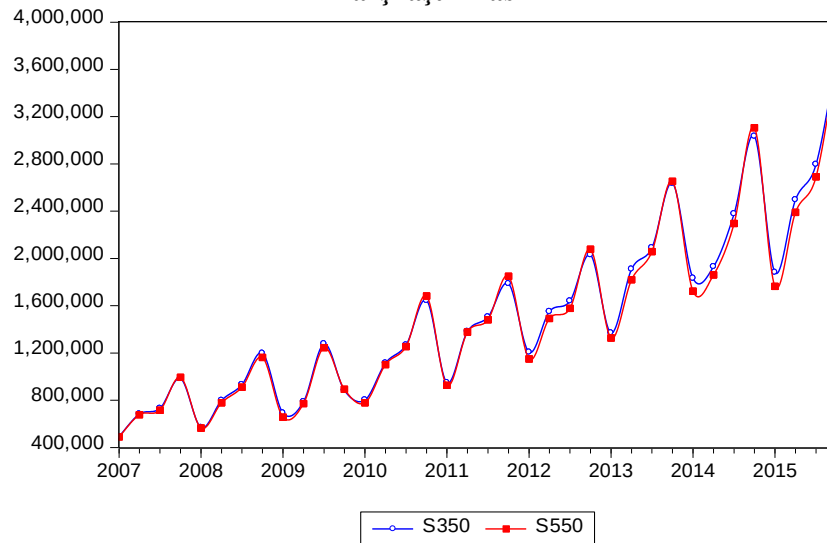
en büyük sebebini bu kalemdaki artış oluşturmıştır. Dikkat çeken diğer alt kalemler incelendiğinde; madencilik, imalat ve inşaat hizmetlerinin S340 serisinde S540 serisine oranla daha çok yer aldığı, yakıt ve enerji hizmetlerinde ise S540 serisinin yaklaşık %100 oranından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak Şekil 74’te de görüleceği üzere oluşturulan simülasyonda kabaca %250 oranında artış öngörülmüştür

Şekil 74. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Ekonomik İşler ve Hizmetler Karşılaştırması

3.5.2.1.5 Çevre Koruma Hizmetleri

Şekil 75. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Çevre Koruma Hizmetleri Karşılaştırması

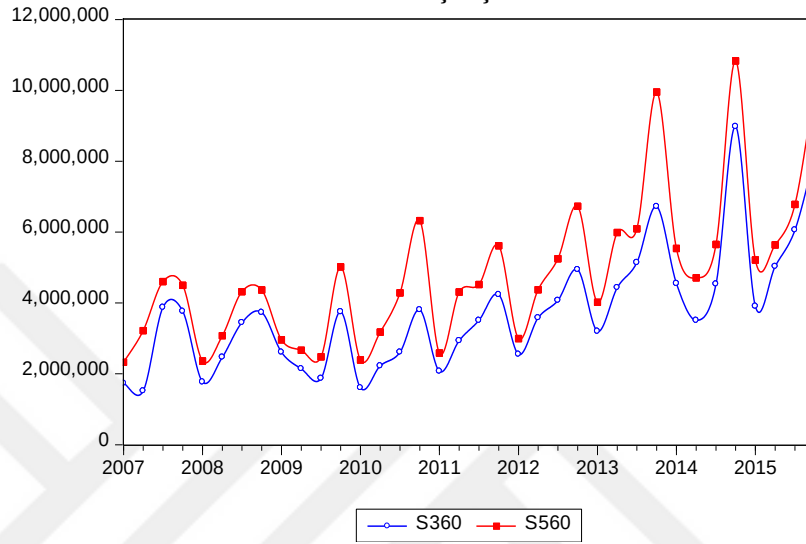

S550 simülasyon mahalli idareler, S350 ise Türkiye mahalli idareler çevre koruma hizmetlerini göstermektedir. Şekil 75’te görüleceği üzere iki seri neredeyse aynı

yapıdadır. Bu durumun temel sebebi Türkiye mahalli idareler yerel gerçekleştirme oranı ile İspanya mahalli idareler yerel gerçekleştirme oranının yaklaşık olarak aynı olmasıdır.

3.5.2.1.6 İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri

Şekil 76. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri Karşılaştırması

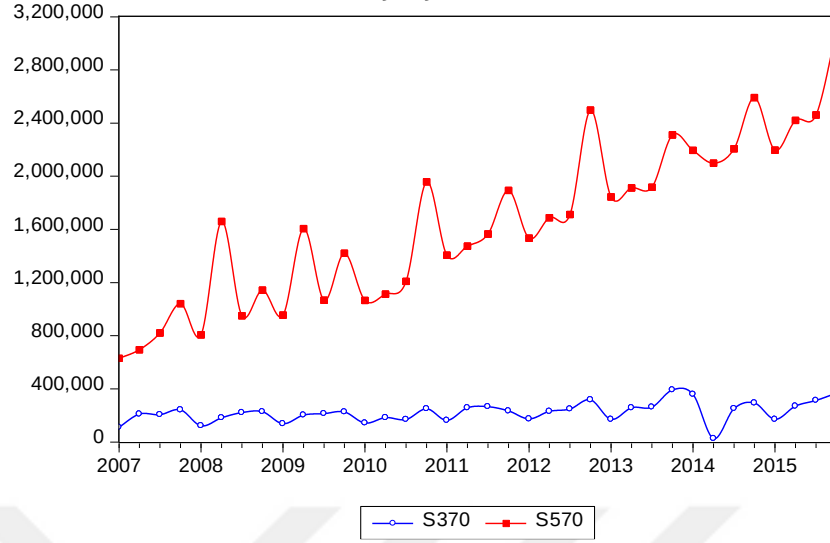

Şekil 76’da gösterilen İskan ve Topum Refahı Hizmetleri için İspanya mahalli idareler bütçesinden oluşturulan S560 simülasyon serisinde kümülatif içerisinde yerel yönetimlerin aldıkları pay oranı ortalama olarak %96’dır. Türkiye’de ise bu oran ortalama olarak %70’tir. İki seri arasındaki farkın oluşmasında 2014 ve 2015 yıllarında azalmasına rağmen temel etken budur.

3.5.2.1.7 Sağlık Hizmetleri

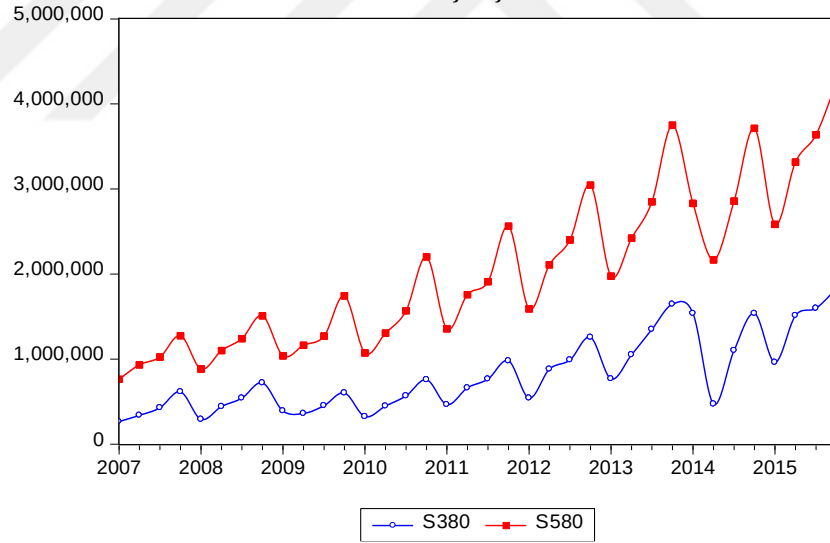
Simülasyon serilerinde harcama payı en çok artan fonksiyonlardan bir tanesi Sağlık Hizmetleridir. İspanya’da yerel yönetimler olarak kümülatif edilen yerel yönetimler (belediyeler vs.) ve kantonlar, tüm sağlık harcamaları içerisinde %95 söz hakkına sahiptirler. Merkezi hükümetin bu alanda çok fazla etkinliği görülmemektedir. Ancak sağlık hizmetleri açısından Türkiye yerel yönetimlerine bakıldığında sağlık hizmetlerinde mahalli idarelerin üstendikleri harcamaların genele oranı ortalama olarak yalnızca %5’tir. Bu durumun bir sonucu olarak S570 serisi S370 serisine oranla %2000’e yakın artış göstermiştir. Sağlık hizmetlerine ilişkin grafik Şekil 77’de verilmiştir.

Şekil 77. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Sağlık Hizmetleri Karşılaştırması

3.5.2.1.8 Dinlenme, Kültür Ve Din Hizmetleri

Şekil 78. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri Karşılaştırması

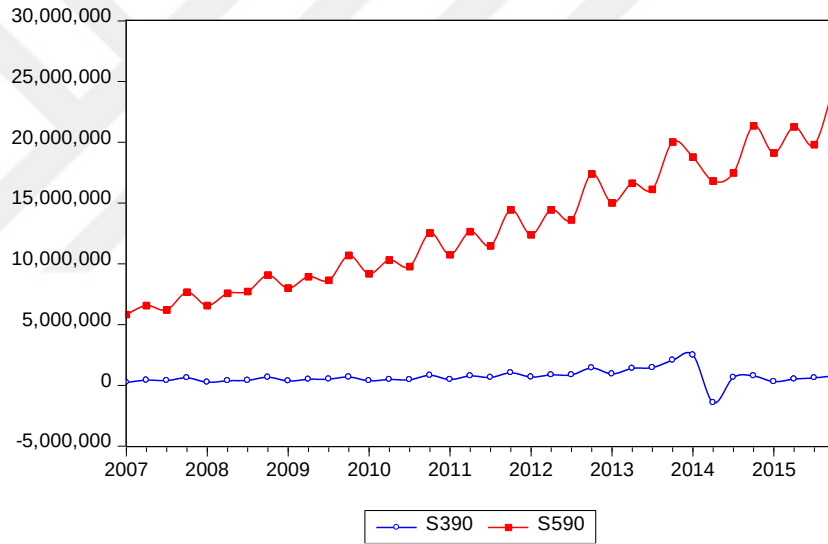

Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetlerinde simülasyon baz ülkesi İspanya mahalli idarelerinin gerçekleştirme oranı dönemler itibari ile ortalama olarak %80 bandında gerçekleşmiştir. Şöyle ki yayın ve yayım hizmetleri ve din hizmetleri hariç diğer tüm alt harcama kalemlerindeki harcama oranları %85 ve üstünde gerçekleşmiştir. Yayın ve yayım hizmetlerinde bu oran %55, din hizmetlerinde ise son yıllara yaklaştıkça düşen bir oran izlenmekle beraber %69 olduğu tespit edilmiştir. Aynı dönemde Türkiye

incelendiğinde mahalli idareler gerçekleştirmesinin genel oranının %25-30'u arasında dalgalandığı görülmektedir. Kümülatif içerisinde en yüksek harcama payını ise dinlenme ve spor hizmetleri almıştır. En düşük oran ise din hizmetlerinde gözlemlenmiştir. Türkiye’de yerel yönetimlerin din hizmetleri için harcama oranı %1’in dahi altındadır. Simülasyondaki bu artış eğiliminin bir sonucu olarak S580 serisi S380 serisine göre yaklaşık %300 artış göstermiştir. Türkiye mahalli idareler ve simülasyon mahalli idarelere ilişkin dinlenme, kültür ve din hizmetlerinin zaman içerisinde nasıl değiştiğine ilişkin grafik Şekil 78’de verilmiştir.

3.5.2.1.9 Eğitim Hizmetleri

Şekil 79. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Orijinal/Simülasyon Eğitim Hizmetleri Karşılaştırması

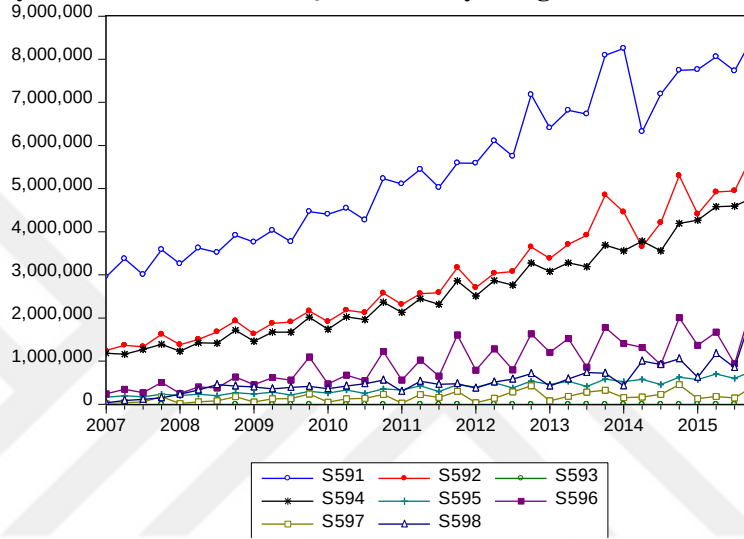
Simülasyon serileri oluşturulurken en yüksek artış ile Eğitim Hizmetleri alanında karşılaşılmıştır. Bunun temel sebebi simülasyonun temelini oluşturan İspanya’nın neredeyse bir federal devlet gibi eğitim hizmetlerini desantralize etmesi, Türkiye’nin ise üniter yapısından kaynaklı olarak merkezileşmeyi maksimum seviyeye taşıması önemli rol oynamıştır.

Eğitim hizmetlerinin alt sınıflandırmasında:

- Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Hizmetleri (S591);
- Ortaöğretim Hizmetleri (S592);
- Ortaöğretim Sonrası Mesleki Eğitim Hizmetleri (S593);

- Yükseköğretim Hizmetleri (S594);
- Seviyeye Göre Sınıflandırılmayan Eğitim Hizmetleri (S595);
- Eğitime Yardımcı Hizmetler (S596);
- Eğitime İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri (S597);
- Sınıflandırmaya Girmeyen Eğitim Hizmetleri (S598) harcamaları bulunmaktadır.

Şekil 80. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Simülasyon Eğitim Hizmetleri Kompozisyonu

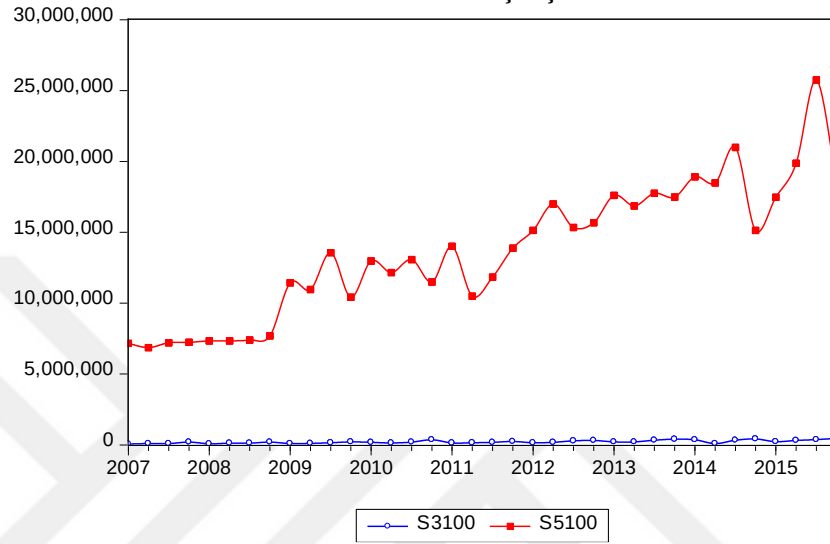
Şekil 80’de S590 serisinin detayları incelenmiştir. Nominal değer olarak bakıldığında en yüksek harcama payının Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Hizmetleri (S591) ile Ortaöğretim Hizmetleri (S592)’ne ayrıldığı görülmektedir. Bu iki hizmet için yerel yönetimlerin gerçekleştirme oranı tüm dönemler için %97’in üzerindedir. Aynı dönemde Türkiye incelendiğinde ise okul öncesi eğitim hizmetleri için yerel yönetimlerin ayırdığı pay yalnızca %6’dır. Ortaöğretim hizmetleri için bu oran ortalama da %5’in altındadır. Aynı zamanda kümülatif olarak İspanya’nın eğitim hizmetlerini yerel yönetimlerin karşılama oranı %96’dır. Bu oran Türkiye’de ise yalnızca ortalama olarak %5’tir. Bu iki veriden kaynaklı olarak çarpan etkisinin de etkisi ise simülasyon serisindeki artış bazı dönemlerde %6500’e kadar yükselmiştir.

3.5.2.1.10 Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri

Şekil 81’de incelenen Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri harcamalarında önceki bölümlerde de değinildiği üzere en yüksek harcama payı ne

merkezi idarelerin ne de mahalli idarelerindir. En yüksek harcama payına sosyal güvenlik fonları sahiptir. Bu sebeple bu hizmete ilişkin değerlendirmeler yalnızca matematiksel boyutta ele alınmıştır Türkiye’de bu alanda mahalli idarelerin payı nerdeyse hiç yokken, simülasyon harcama grafiği Şekil 80’de verilmiştir.

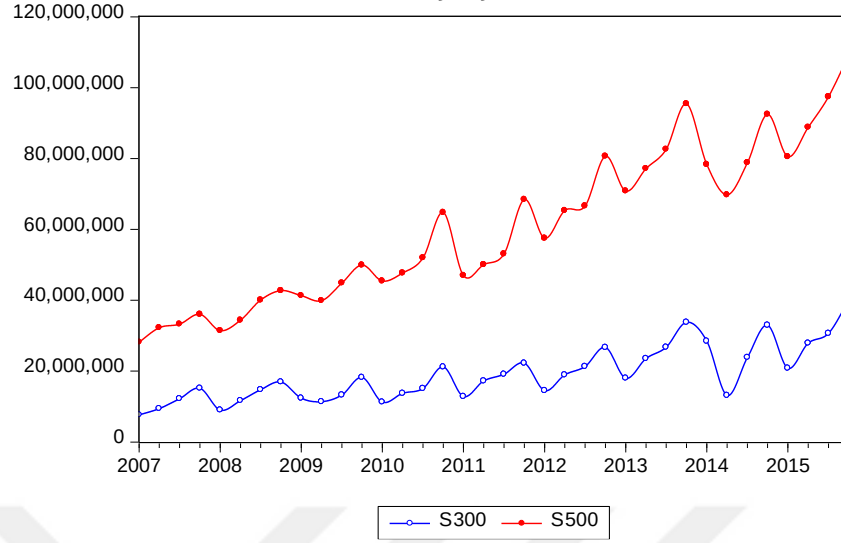
Şekil 81. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Gerçek/Simülasyon Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri Karşılaştırması

3.5.2.2 Simülasyon Mahalli İdareler Kümülatif Harcamalarının Karşılaştırması

Simule edilen mahalli idarelerin karşılaştırılması yapılırken II. düzey sınıflandırmaların kümülatif edilmesi ile oluşturulan harcama serisinden yararlanılmıştır.

Şekil 82. Türkiye Mahalli İdareler Bütçesi Gerçek/Simülasyon Kümülatif Harcama Serileri Karşılaştırması

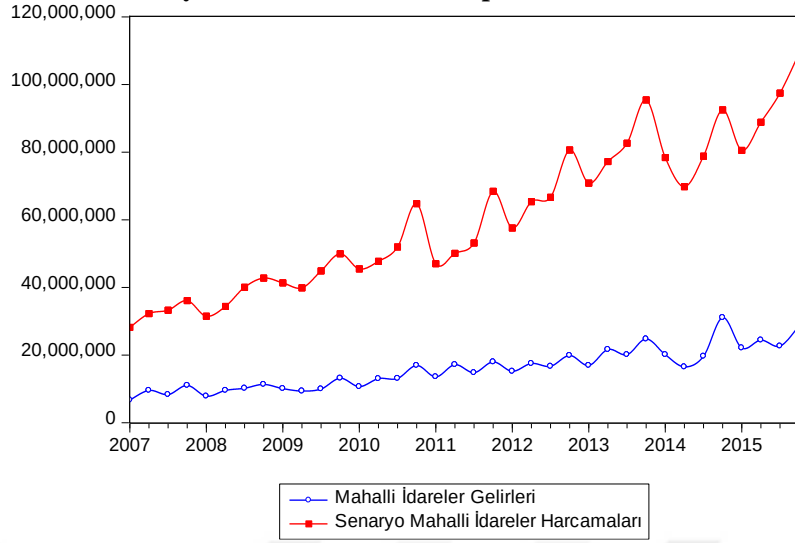
Şekil 82 incelendiğinde iki trend göze çarpmaktadır. Bunlardan birincisi zaman içerisinde harcama miktarının arttığı, ikincisi ise S300 ile S500 serisinin yaklaşık aynı oranda değişime uğramasıdır. Analiz dönemindeki tüm zamanlar için simülasyon serisindeki artış yaklaşık olarak %300'dür. Yani simülasyon yerel yönetimler harcama serisinin ana önermesi harcamaların üç kat artırıldığı yönündedir.

3.5.2.3 Simülasyon Mahalli İdareler Bütçe Dengesi Karşılaştırması

Simülasyon mahalli idarelerin harcama kompozisyonuna bakıldıktan sonra bütçe dengesi incelenmiştir. Bütçe dengesi elde edilirken mahalli idarelerin toplam gelirlerinden, simülasyon mahalli idarelerin toplam harcamaları çıkarılmıştır

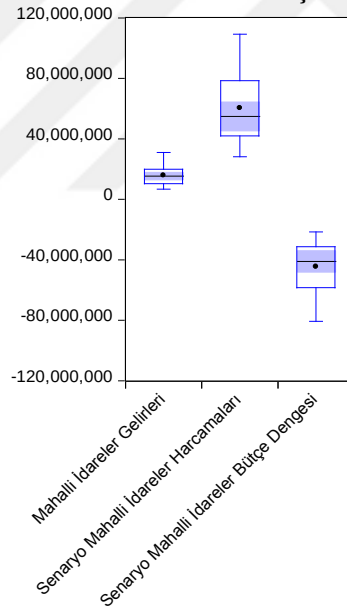
Elde edilen çeyrekler bazında simülasyon mahalli idareler bütçe gelirleri ve harcamaları Şekil 83'de grafikte gösterilmiştir. Simülasyon mahalli idareler harcamaları ve gelirlerinin zaman içerisinde artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Ancak üniter bir ülkenin gelir sisteminin, nerdeyse federal bir ülke kadar mahalli idareler harcaması olan bir ülkeye yetişebilmesi beklenildiği üzere mümkün olmamıştır. Harcama serisine bakıldığında ilgili tüm yıllarda gelir serisinden daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Şekil 83. Simülasyon Mahalli İdareler Toplam Gelir-Harcama Grafiği

Merkezi idarelerin bütçe dengesine ilişkin kutu grafiği Şekil 84’de yer almaktadır.

Şekil 84. Simülasyon Mahalli İdareler Bütçe Dengesi Kutu Grafiği

Simülasyon mahalli idareler bütçesi dengesi incelendiğinde yukarıda açıklanan durum daha net görülmektedir. Öyle ki simule edilen harcama yapısı ile neredeyse tüm dönemlerdeki bütçe açıkları dahi gelirden daha yüksek gerçekleşmiştir. Yani ilgili yılların tümünde bütçe açık vermiştir. Ampirik analizlere geçilmeden önce çok yüksek düzeyde olan bütçe açıklarının sürdürülebilir olmasının beklenmediği öncelikle belirtilmelidir. Bundan sonraki bölümlerde bu önerme ampirik analizler ile sorgulanmıştır.

3.5.3 Durağanlık Analizleri

Mahalli idareler gelirlerine ilişkin durağanlık analizleri Bölüm 3.3.2. de verildiği için gelirler için analiz yapılmamıştır. Logaritması alınan simülasyon mahalli idareler harcamalarına ilişkin LOGS500 serisinin level düzeyi ADF testleri Tablo 56’da özetlenmiştir.

Tablo 56. Simülasyon Mahalli İdareler Harcamaları İçin Düzey Birim Kök Test İstatistikleri

Değişken	Metot	Düzey	t-istatistiği	p değeri
LOGS500	ADF (4)	Sabit Terimli	-0.831012	0.7961
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-3.632900	
		%5	-2.948404	
		%10	-2.612874	
LOGS500	ADF (4)	Sabit Terimli ve Trend	-2.784425	0.2131
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-4.296729	
		%5	-3.568379	
		%10	-3.218382	
LOGS500	ADF (4)	Yok	2.501110	0.9960
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-2.632688	
		%5	-1.950687	
		%10	-1.611059	

Schwarz (1978)⁸⁷ bilgi kriterleri yardımı ile belirlenen gecikme sayıları ile ADF birim kök testi sonuçlarına göre simülasyon mahalli idareler harcama serisinde ADF birim kök testi sıfır hipotezinin reddedilemediği görülmüştür. Diğer bir ifade ile düzeyde LOGS500 serisinde birim kök olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 57. Simülasyon Mahalli İdareler Harcamaları İçin 1. Fark Birim Kök Test İstatistikleri

Değişken	Metot	Düzey	t-istatistiği	p değeri
D(LOGS500)	ADF (3)	Sabit Terimli	-2.979987	0.0480
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-3.632900	
		%5	-2.948404	
		%10	-2.612874	
D(LOGS500)	ADF (5)	Sabit Terimli ve Trend	-3.548375	0.0527
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-4.296729	
		%5	-3.568379	
		%10	-3.218382	
D(LOGS500)	ADF (2)	Yok	-5.603844	0.0000
t-istatistiği kritik değerleri		%1	-2.632688	
		%5	-1.950687	
		%10	-1.611059	

Birinci farkları alınan simülasyon mahalli idareler harcama serilerine tekrar ADF

⁸⁷ Tablo 58 ve Tablo 59 metot sütununda yazan parantez içi değerleri gecikme sayılarını göstermektedir.

birim kök testi uygulanmıştır. Sonuçları Tablo 57’de verilen test verilerine göre ve sıfır hipotezi reddedilmiştir.⁸⁸ Diğer bir ifade ile serilerin durağanlaştığı ve birim kök olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak Bölüm 3.3.2 de verilen gelir serisinin ve simülasyon mahalli idareler harcamalarının birinci dereceden tümleşik, I(1) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.5.4 Simülasyon VAR Modeli

İki serinin de I(1) olarak tespit edilmesinin ardından ikinci adıma başlanmıştır. İkinci adımda diğer verilerde de olduğu gibi öncelikle olarak serilerin kısa dönem nedensellik ilişkisine bakılmıştır. Kısa dönem nedensellik ilişkisi için öncelikle anlamsal karışıklığa sebep olmamak için LOGS110 serisi LOGS1 olarak ve LOGS500 serisi LOGS2 olarak adlandırılmıştır. Bu seriler için uygun VAR modeli oluşturulmuştur. VAR modeli oluşturulurken uygun gecikme uzunluğu kararı Tablo 58’de yer alan bilgi kriterleri doğrultusunda verilmiştir. Verilerin 6 gecikme uzunluğuna kadar bakılmıştır.

Tablo 58. Simülasyon VAR Modeli Gecikme Uzunluğu Tablosu

Gecikme	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	22.63927	NA	0.000866	-1.375951	-1.282538	-1.346067
1	48.64546	46.81114	0.000200	-2.843030	-2.562791*	-2.753379
2	52.60981	6.607258	0.000201	-2.840654	-2.373588	-2.691236
3	56.59962	6.117715	0.000204	-2.839975	-2.186083	-2.630789
4	67.77717	15.64857*	0.000129*	-3.318478*	-2.477760	-3.049525*
5	71.49800	4.713051	0.000136	-3.299867	-2.272322	-2.971147
6	72.12292	0.708242	0.000179	-3.074862	-1.860490	-2.686374

LR: Olabilirlik Oranı

FPE: Son öngörü hatası

AIC: Akaike bilgi kriteri

SC: Schwarz bilgi kriteri

HQ: Hannan-Quinn bilgi kriteri

Bilgi kriterleri doğrultusunda gecikme uzunluğu olarak 4 olarak alınmıştır. Uygun gecikme uzunluğunun seçiminin ardından 4 gecikme uzunluğu için model oluşturulmuştur. Oluşturulan model Tablo 59’da verilmiştir.

⁸⁸ LOGS500 serisinin sabit terimli ve trend olan sınamasında %10 güven düzeyinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 59. Simülasyon VAR Modeli

	LOGS1	LOGS2
LOGS1(-1)	0.050129 (0.24363) [0.20576]	-0.237678 (0.17804) [-1.33494]
LOGS1(-2)	0.226929 (0.26004) [0.87267]	0.254198 (0.19004) [1.33761]
LOGS1(-3)	-0.064615 (0.26141) [-0.24718]	0.029241 (0.19104) [0.15306]
LOGS1(-4)	0.161292 (0.25065) [0.64350]	0.096562 (0.18318) [0.52715]
LOGS2(-1)	0.114099 (0.33830) [0.33727]	0.580843 (0.24723) [2.34939]
LOGS2(-2)	-0.134133 (0.38852) [-0.34524]	-0.332903 (0.28394) [-1.17246]
LOGS2(-3)	-0.090254 (0.38889) [-0.23208]	0.028966 (0.28421) [0.10192]
LOGS2(-4)	0.716139 (0.34433) [2.07981]	0.540687 (0.25164) [2.14867]
C	-0.366026 (1.35727) [-0.26968]	1.005398 (0.99190) [1.01361]
R ²	0.911418	0.946721
Düzeltilmiş R ²	0.880607	0.928189

Simülasyon mahalli idareler harcamaları (LOGS2) bağımlı değişken olarak kabul edilirse matematiksel olarak model Denklem 30'daki gibi tahmin edilebilmektedir.

Denklem 30 Simülasyon VAR Modeli
(Bağımlı Değişken: Simülasyon Mahalli İdareler Bütçe Harcamaları)

$$\begin{aligned}
 \text{LOGS2} = & 1.005398 + 0.540687(\text{LOGS2}(-4)) + 0.028966(\text{LOGS2}(-3)) \\
 & - 0.332903(\text{LOGS2}(-2)) + 0.580843(\text{LOGS2}(-1)) \\
 & + 0.096562(\text{LOGS1}(-4)) + 0.029241(\text{LOGS1}(-3)) \\
 & + 0.254198(\text{LOGS1}(-2)) - 0.237678(\text{LOGS1}(-1))
 \end{aligned}$$

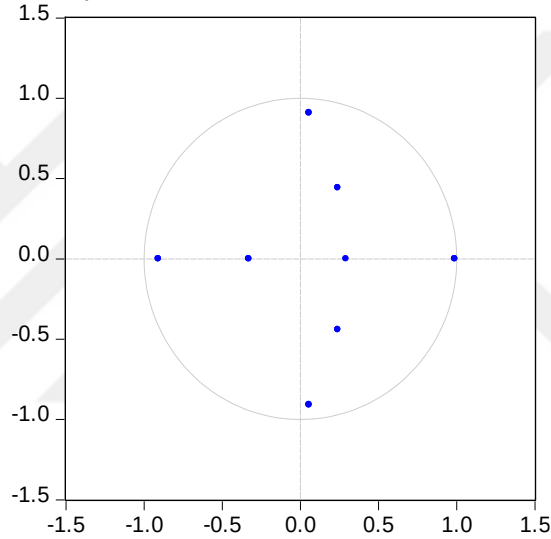
Modelin oluşturulmasının ardından durağanlığının sınanması amacıyla öncelikle 6 gecikmeye kadar, içsel değişkenler LOGS1 ve LOGS2, dışsal değişken de sabit terim alınmak kaydıyla AR kök test tablosu oluşturulmuştur. Test sonuçları Tablo 60'da verilmiştir.

Tablo 60. Simülasyon VAR Modeli AR Kök Test Tablosu

Kök	Modüller
0.988287	0.988287
0.055555 - 0.909658i	0.911353
0.055555 + 0.909658i	0.911353
-0.909186	0.909186
0.239822 - 0.441186i	0.502155
0.239822 + 0.441186i	0.502155
-0.329815	0.329815
0.290933	0.290933

Tablo 60’da verilen değerlere ilişkin karakteristiği grafik şeklinde gösterimi de Şekil 85’de tanımlanmıştır.

Şekil 85. Simülasyon Mahalli İdareler VAR Modeli AR Kök Testi

Tahmini VAR modeli (kovaryans) durağansa, tüm AR kökleri çapı bir olan birim çemberin içinde olmalıdır. Hem Tablo 60’de hem de Şekil 85’de görüleceği üzere tüm değerler birim çemberin içerisinde. Yani kurulan simülasyon mahalli idareler VAR modeli istatistiki olarak durağan durumdadır.

Modelin durağan olduğunun anlaşılmasının ardından modelde otokorelasyon sorunu olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun için Lagrange Çarpanları (LM) Testi kullanılmıştır LM testine ilişkin sonuçlar Tablo 61’de verilmiştir.

Tablo 61. Simülasyon VAR Modeli LM Testi

Gecikme	LM Değeri	p-değeri
1	3.717931	0.4455
2	1.633532	0.8028
3	3.727433	0.4441
4	2.020018	0.7321
5	6.575775	0.1601

H_0 = Seride otokorelasyon yoktur.

H_1 = Seride otokorelasyon vardır.

Modelde otokorelasyon sorunu olmadığına anlaşıldığından; değişen varyans sorunu olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun için VAR modeli kalıntılarına Heteroskedasticity testi uygulanmıştır.

Tablo 62. Simülasyon VAR Modeli Heteroskedasticity Testi

Ki ²	df	p-değeri	
41.40086	48	0.7383	
Değişkenler			
Bağımlı Değişken	R ²	Ki ² (24)	p-değeri
res1*res1	0.549397	17.58070	0.3490
res2*res2	0.347234	11.11148	0.8026
res2*res1	0.621030	19.87297	0.2260

H_0 = Değişen varyans sorunu yoktur.

H_1 = Değişen varyans sorunu vardır.

Oluşturulan modelin hata terimlerinde değişen varyans sorunu olmadığı Tablo 62’de görülmektedir. Bağımlı değişkenlerin tümü için H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

3.5.5 Simülasyon Granger Nedensellik Testi

Simülasyon mahalli idareler gelir ve harcama değişkenlerinin kısa dönemde karşılıklı etkileşim halinde olup olmadıklarını belirlemek amacıyla Granger Nedensellik Testi yapılmıştır.

Otokorelasyon, değişen varyans sorunu olmayan ve uygun gecikme uzunluğu ile oluşturulan model sonucunda yapılan Granger nedensellik testi sonuçları Tablo 63’de verilmiştir.

Tablo 63. Simülasyon Mahalli İdareler Granger Nedensellik Testi

Bağımlı Değişken: LOGS1			
Bağımsız Değişken	Chi ²	df	p-değeri
LOGS2	5.748717	4	0.2187
Bağımlı Değişken: LOGS2			
Bağımsız Değişken	Chi ²	df	p-değeri
LOGS1	4.040651	4	0.4005

H_0 = Değişkenler arasında kısa dönem Granger nedenselliği yoktur.

H_1 = Değişkenler arasında kısa dönem Granger nedenselliği vardır.

Tablo 63'e göre kısa dönemde hem mahalli idareler gelirlerinden harcamalarına, hem de harcamalarından gelirlerine yönlü H_0 hipotezleri reddedilememiş ve çift yönlü herhangi bir etkinin olmadığı tespit edilmiştir.

3.5.6 Simülasyon Johansen Eşbütünleşme Testi

Kısa dönem Granger nedenselliğin tespit edilememesine rağmen değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığının tespiti için öncelikle Johansen eşbütünleşme testi kullanmıştır. İlk olarak hangi modelin seçileceğine ilişkin karar vermek için uygun gecikme uzunluğuna da bakılarak Johansen eşbütünleşme testinin 5 modelde oluşturulmuştur. Daha sonra oluşturulan 5 model içinde bilgi kriterlerine bakılmıştır. Test sonuçları aşağıda Tablo 64'de özetlenmiştir. Hangi modele karar verileceğine ilişkin karar Akaike ve Schwarz Bilgi kriterleri doğrultusunda verilmiş ve uygun model 4 olarak belirlenmiştir.

Tablo 64. Simülasyon Mahalli İdareler Johansen Eşbütünleşme Testi Ön Sınaması

Trend	Yok (Model 1)	Yok (Model 2)	Lineer (Model 3)	Lineer (Model 4)	Karesel (Model 5)
Eşbütünleşme vektörü	Kesişim yok Trend yok	Kesişim var Trend yok	Kesişim var Trend yok	Kesişim var Trend var	Kesişim var Trend var
Akaike Bilgi Kriteri					
0	-3.052719	-3.052719	-3.250833	-3.250833	-3.131987
1	-3.169801	-3.109334	-3.320018	-3.328099*	-3.272456
2	-3.096909	-3.083860	-3.083860	-3.177595	-3.177595
Schwarz Bilgi Kriteri					
0	-2.312596	-2.312596	-2.418196*	-2.418196*	-2.206834
1	-2.244648	-2.137923	-2.302349	-2.264173	-2.162272
2	-1.986725	-1.881161	-1.881161	-1.882381	-1.882381

Model 4 için yapılan Johansen eşbütünleşme testi sonuçları Tablo 65'de özetlenmiştir.

Tablo 65. Simülasyon Mahalli İdareler Johansen Eşbütünleşme Testi

İz İstatistiği (Trace Statics)				
Hipotez	Eigenvalue	İz İstatistiği	0.05 Kritik Değer	p-değeri
r=0	0.329577	17.72962	25.87211	0.3624
r≤1	0.158086	5.334400	12.51798	0.5491
En Büyük Özdeğer İstatistiği (Maximum Eigenvalue Statics)				
r=0	0.329577	12.39522	19.38704	0.3792
r≤1	0.158086	5.334400	12.51798	0.5491

r: eşbütünleşme vektör sayısı

p-değeri: probability değeri (Mackinnon, Haug, & Michelis, (1999))

Johansen eşbütünleşme derecesini tahminde kullanılan iz (Trace) istatistiği ve en büyük özdeğer (Maximum Eigenvalue Statics) istatistiğine bakılarak test yorumlanmıştır.

Tablo 65’da özetlenen test sonuçlarına göre hem iz istatistiğine hem de en büyük özdeğer istatistiğine göre hesaplanan birinci satır istatistik değerleri Mackinnon kritik değerinden büyük bulunmuştur. Yani eşbütünleşme vektörünün sıfıra eşit olduğu hipotezi reddedilememiş ve simülasyon mahalli idareler gelirleri ve harcamaları arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı saptanamamıştır. Eşbütünleşme olmamasından dolayı mahalli idareler bütçelerinin sürdürülemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.5.7 Simülasyon Engle-Granger Eşbütünleşme Testi

Simülasyon mahalli idareler için yapılan Engle-Granger eşbütünleşme testinde diğer serilerde yapılan aynı işlemler takip edilmiştir. İlk olarak kullanılan değişkenlerin aynı dereceden durağan derecelerine bakılmış, aynı dereceden durağan değişkenler ile regresyon analizi tahmini yapılmış, kurulan regresyon denkleminin değişen varyans sorunu, otokorelasyon sorunları incelenmiş, sonra ise oluşturulan regresyon denkleminin kalıntı serileri elde edilmiştir. Kalıntı serilerine durağanlık testi uygulandıktan sonra ise eğer serilerde eşbütünleşme var ise son olarak uzun dönem hata düzeltme modeli oluşturularak dengeye nasıl gelindiği araştırılmıştır.

İlk olarak simülasyon mahalli idareler harcamaları ve mahalli idareler gelirleri serilerinin durağanlığı incelenmiştir. Bölüm 3.3.2 ve Bölüm 3.5.3’de verilen bilgiler ışığında serilerin I. farklarında durağan oldukları sonucuna ulaşılmıştır. İkinci adımda uzun dönem denge ilişkisini gösteren eştümleştirici regresyon modeli OLS yöntemi ile tahmin edilmiştir. Elde edilen model aşağıdaki denklemde özetlenmiştir.

Denklem 31

$$LOGS2 = 0.499935(LOGS1) + 9.301116 + 0.016925(@trend)$$

$$R^2=0.96$$

$$F\text{-istatistiği:}462.32$$

$$Ayarlanmış R^2=0.92$$

$$p\text{-değeri:}0.00$$

Modelin elde edilmesinin ardından, eşitliğin kalıntılarına Breusch-Godfrey Otokorelasyon testi yapılmış ve otokorelasyon sorunu olmadığı görülmüştür. Bunun ardından Breusch-Pagan-Godfrey heteroskedasticity testi yapılmış ve değişen varyans sorunu da olmadığı görülmüştür.

Denklem 31'den elde edilen kalıntılara epsilon3 adı verilmiştir. Modelin kalıntıları seri olarak incelendiğinde eğer durağansa uzun dönem eşbütünleşmenin olduğu varsayılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 66'da verilmiştir.

Tablo 66. Simülasyon Mahalli İdareler Engle-Granger Eşbütünleşme Analizi Modeli Kök Durağanlık Testi

Değişken	Metot	Düzy	t-istatistiği	p değeri
epsilon3	ADF (0)	Yok	-1.6973	0.1034

$H_0: \delta = 0$ eğer $t_\delta > \tau$ ise ε_t durağan dışıdır, eşbütünleşme yoktur.

$H_0: \delta < 0$ eğer $t_\delta < \tau$ ise ε_t durağandır, eşbütünleşme vardır.

Tablo 66'dan elde edilen t-istatistik değerleri ışığında H_0 hipotezi %10 anlamlılık düzeyinde reddedilememiş ve bu sonuçla mahalli idareler harcamaları ile gelirleri arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı tespit edilememiştir.

Engle-Granger Eşbütünleşme testi ve Johansen eşbütünleşme testi birbirini destekler sonuçlar üretmiştir. Eşbütünleşme olmamasından dolayı simülasyon mahalli idareler bütçesinin sürdürülemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Devletin mali olarak devamlılığının nasıl sağlanacağı konusu ilk devletin kurulması ile sorulmaya başlanmıştır. Bu sorunun cevaplanabilmesi için öncelikle mali devamlılığının anlamının ne olduğunun net şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Bu olgu tarihsel süreçte birçok form almıştır. Şöyle ki modern literatürde mali sürdürülebilirlik olarak adlandırılan devletlerin mali devamlılığı konusu; ilk olarak devletin görevlerini yerine getirebilmesi için gelirlerinin harcamalarını karşılaması olarak değerlendirilmiştir. Bu görüşte söz edilen eşitliğin sağlanması modern kamu maliyesinde bütçe denklığının sağlanması anlamına gelmektedir. Ancak sadece gelir ile harcamaların kısa süre içerisinde (örneğin bir cari yıl) dengede olması mali sürdürülebilirlik için yeterli değildir. Devletin olağanüstü bir dönem ile karşılaştığı veya savaş durumunda olduğu varsayımında; bu anlayışı karşılamak ve bütçeden açık vermemek için harcamaların sınırlandırılması gerekmektedir. Bunun sonucunda ise bir anlamda devletin sürdürülebilirliği, mali sürdürülebilirliğe tercih edilmelidir anlayışı karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun diğer bir örneği olarak 1929 Krizi'nde karşılaşılan serbest piyasaların çalışmaması nedeniyle efektif talep yetersizliği sonucu oluşan ekonomik daralma gösterilebilir. 1929 döneminin hâkim görüşü olan Klasik İktisadi Düşünceye sahip yöneticiler bütçe denklığı esası ve borçlanmadan kaçınılması öğütlemiş ve bu politikalar krizin derinleşmesi ile sonuçlanmıştır. Ancak bu ve benzeri sorulara 1930 yıllarda Keynes'in öğretileri ile verilen cevaplar değişmeye başlamıştır. Keynesyen görüş önemli olanın kısa dönem bütçe dengesi değil, mali denge olduğunu belirtmiştir. Neoklasikler ise uzun dönemde ancak bütçenin denklığı hakkında temel tartışmalar yürütmüşlerdir. Aynı zamanda borçlanmanın mutlaka kaçınılması gereken bir olguyu değil, aksine kaldıraç etkisi ile beraber verimli alanlara yönlendirildiği takdirde gelecek kuşaklara pozitif bir etkisinin olacağını belirtmişlerdir. Bu teorik çerçeveler mali sürdürülebilirlik kavramı ana olarak bütçe dengesi-borç stoku, kamu gelirleri-kamu harcamaları kavramın çerçevesinde tartışılmasına itmiştir.

Devletlerin ilk var olmalarından bu yana tartışılan başka bir konu ise nasıl yönetileceği konusudur. Birçok farklı şekilde karşılaşılan yönetim çeşitleri, çoğu zaman tartışmaların, çatışmaların hatta savaşların sebebi olmuştur. Bunun sonucunda ise devlet yönetimi kendisine tanrı krallardan demokrasilere uzanan birçok form bulmuştur. Yönetim konusundaki tartışmaların bir diğer odağı ise bir merkezden tüm ülkenin

yönetilmesi mi yoksa alt merkezlerin kendisini yönetmesi ile maksimum toplumsal faydanın sağlanabileceği dilemmasıdır. Bu konudaki ülke uygulamaları incelendiğinde kendi içerisinde farklı türlerinin başarılı olabildiği ancak evrensel tek bir doğrunun ise olmadığıdır.

Yukarıda bahsedilen kriterler ışığında bu çalışmanın temel amacı üniter bir devlet olan Türkiye'nin ilk olarak mali sürdürülebilirliğinin araştırılmasıdır. İkinci olarak ise mahalli idarelere daha fazla harcama alanı yaratılması sonucunda oluşacak simülasyonun mali açıdan değerlendirilmesidir.

Mali sürdürülebilirlik temel iki ampirik yöntemle test edilmektedir. Bu yöntemlerden ilki uzun dönemde kamu gelir ve harcamalarının eşbütünleşik olup olmamasını, ikincisi ise bütçe dengesinin (hatırlatmak gerekir ki bu bütçe dengesi uzun dönemde faiz dışı fazla vermesi beklenen bir bütçe dengesidir) borç stoku ile ilişkisini temel almaktadır. Çalışmada kullanılan model Hamilton & Flavin (1986), Hakkio & Rush (1991) ve Quintos (1995)'in çalışmalarındaki metodoloji izlenerek üretilmiştir. Kullanılan modele göre uzun dönemde kamu harcamaları ve gelirleri arasında eşbütünleşme vektörünün bulunup bulunmaması ele alınmıştır. Eğer eşbütünleşme vektörü var ise kointegrasyon katsayı kullanılarak mali sürdürülebilirliğe ilişkin yorumlar yapılmıştır.

Çalışmada Hamilton & Flavin (1986), Hakkio & Rush (1991) ve Quintos (1995)'un modelinin seçilmesinin iki temel sebebi vardır. Bunlar ilki üçüncü bölümün bir kısmını oluşturan Türkiye'de mahalli idarelerin sürdürülebilirliği ve simule edilen mahalli idarelerin mali sürdürülebilirliği alanları için mahalli idarelerin borç stok verilerine ulaşılmamasıdır. (Burada başka bir konu gündeme gelmektedir. Eğer yıllık veriler var ise niçin yıllık veriler kullanılmamıştır? Bunun sebebi analiz dönemi için yıllık veriler ile yeteri uzunlukta zaman serisi oluşturulamamasından dolayı istatistiki anlamlılığın elde edilememesidir.) İkinci olarak borç stok verileri elde edilebilmiş olsa dahi nasıl bir simülasyon altında modele dahil edileceği sorundur. Çünkü borç stoklarının oluşmasında birçok etmen söz konusudur ve model ülke İspanya ile Türkiye uygulamaları arasında %100 bir uyum yoktur.

Çalışmanın ikinci temel kısıtı simülasyon oluşturulurken sadece harcamaların simule edilmesidir. Eğer simülasyon için temel oluşturan ülke İspanya güçlü bir yerel yönetimler yapısına sahipse ve bu teorik temele dayanan ampirik simülasyon uygulaması

Türkiye mahalli idareleri harcama bütçesine simule edilirse harcamalardaki artış karşısında mali sürdürülebilirlik beklentisi doğru olacak mıdır? Gelirlerin sabit kaldığı ve yalnızca (en basit anlamda) giderlerin artırıldığı bir simülasyonda sürekli bütçe açıkları ile karşılaşmak teorik bir gerçeklik olacaktır. Yukarıda sorulan soruyu basitleştirerek farklı bir açıdan şöyle de sorabiliriz: Kurgulanan simülasyonda gelirler ile harcamalar arasında sağlıklı bir ilişki beklenebilir mi? Bu sorunun ortaya çıkabileceği çalışmanın ampirik analizleri yapılmadan tahmin edilmiştir. Ve soruya verilen cevap hayırdır. Böyle bir simülasyon altında gelirler ile harcamalar arasında sağlıklı bir ilişki beklenmemektedir. Yani simülasyon oluşturulmasından ve veriler gözlemlendikten sonra oluşturulan mahalli idareler simülasyonunun mali olarak sürdürülebilir olması beklenmemiştir. Sonucu yaklaşık olarak tahmin edilen bir model neden kurgulandığı çalışmanın özetlenmesinin ardından tekrar ele alınmıştır.

Çalışmanın analizleri üç temel eksen üzerinde yapılmıştır. Bunlar Türkiye mahalli idareleri, Türkiye merkezi idareleri ve mahalli idareler simülasyonudur.

İlk olarak mevcut durumun kavranabilmesi için Türkiye mahalli idareleri inceleme altına alınmıştır. Mahalli idareler incelemesinde öncelikle durağanlık analizleri uygulanmıştır. Bunun sebebi eğer analizlerin uygulandığı seriler aynı mertebeden durağan değilse veya düzey seviyesinde durağansa farklı bir metodolojinin uygulanması gerekliliğidir. Durağanlık analizi olarak uygulanan ADF testi ile mahalli idarelerin hem gelir hem de harcamalarının birinci farklarının durağan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun tespitinin ardından hem Granger nedensellik testi hem de Johansen eşbütünleşme testinin uygulanabilmesi için mahalli idareler gelir ve harcama serilerinin gecikmeleri dikkate alınarak uygun VAR modeli kurgulanmıştır. VAR modelindeki gecikme Akaike ve Schwarz bilgi kriterlerine göre seçilmiştir. Ancak VAR modelinden elde edilecek sonuçların anlamlı olabilmesi için bazı istatistiki değerlendirmelerin yapılması gerekmektedir. Bu değerlendirmeler aynı zamanda VAR modelinin geçerli olması için yapılan ön kabullerdir. Yani bazı ön kabuller ile önce VAR modeli kurgulanmış sonrasında ise bu ön kabuller test edilmiştir. VAR modeli durağanlığı için AR Kök testi uygulanmış ve tüm köklerin bir çaplı birim çember içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani kurulan modelin durağan olduğu sonucuna varılmıştır. İkinci olarak modelin otokorelasyon sorunu Lagrange Çarpanı Testi (LM) ile incelenmiştir. Test sonucunda modelde otokorelasyon sorunu da olmadığı görülmüştür. Son olarak modelde

değişen varyans sorunu olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun için VAR modeli kalıntılarına Heteroskedasticity Testi uygulanmış ve sonuçları ile değişen varyans sorunu olmadığı görülmüştür. Ön kabullerin sağlandığının görülmesinin ardından oluşturulan VAR modelinin istatistiki olarak anlamlı olduğu anlaşılmıştır. Özellikle Türkçe literatürde bu ön kabullerin test edilmemesi ve/veya çalışmalarda yer verilememesi elde edilen sonuçların doğruluğu hakkında şüpheler uyandırmaktadır. VAR modelinin kurgulanmasının ardından değişkenler arasında kısa dönemde bir etkileşim olup olması nedensellik olgusu altında analiz edilmiştir. Bu analiz için Granger Nedensellik Testi kullanılmıştır. Test sonucunda mahalli idareler gelirleri ile harcamaları arasında çift yönlü bir nedenselliğin varlığı saptanmıştır. İkinci olarak mali sürdürülebilirliğin analizi için Johansen Eşbütünleşme Testi yapılmıştır. Testin uygulanmasında öncelikle hangi model için test yapılacağı saptanmıştır. Bilgi kriterlerine göre serilerin lineer trend içerisinde oldukları eşbütünleşme vektöründe ise kesişimin ve trendin olduğu dört numaralı model seçilmiştir. Türkçe literatürde yapılan en büyük hataların bir tanesi, hangi modelin kurgulanacağına ilişkin bir kriter olmadan ve/veya çalışmada değinilmeden bir model seçilmesidir. (ki bu genellikle üçüncü model olmaktadır.). Yapılan test sonucunda mahalli idareler gelirleri ile harcamalarının uzun dönemde eşbütünleşik olduğu görülmüştür. Yani bu iki seri uzun dönemde beraber hareket etmektedirler. Bunun ardından Johansen Eşbütünleşme Testinin eşbütünleşme katsayısı inceleme altına alınmıştır. Eşbütünleşme katsayısı 0.094765 (0.02377*) olarak %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuş ve Türkiye’de mahalli idareler bütçesinin zayıf sürdürülebilir olduğu tespit edilmiştir. Johansen eşbütünleşme testinin ardından Engle-Granger Eşbütünleşme Testine geçilmiştir. İlk olarak testte kullanılacak regresyon modeli OLS yöntemi ile tahmin edilmiştir. Modelin elde edilmesinin ardından modelin otokorelasyon sorunu olup olmadığı Breusch-Godfrey otokorelasyon testi yardımıyla incelenmiş ve sorun olmadığı görülmüştür. Değişen varyans sorunu için Breusch-Pagan-Godfrey Heteroskedasticity Testi yapılmış ve değişen varyans sorunu da olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Son adım olarak regresyon denkleminde elde edilen kalıntılara durağanlık analizi olarak ADF testi uygulanmıştır. Serilerin durağan olduğu görülmüştür. Yani Engle-Granger eşbütünleşme testine göre de mahalli idareler gelir ve harcamaları eşbütünleşiktir.

İkinci olarak Türkiye merkezi idareleri incelenmiştir. Bu alandaki inceleme metodolojisi mahalli idareler ile aynıdır. Yani öncelikle durağanlık analizleri yapılmış,

ardından VAR modeli kurgulanmış, VAR modeli önkoşulları irdelenmiş, Granger Nedensellik Testi, Johansen Eşbütünleşme Testi sonuçları değerlendirilmiştir. Son olarak ise OLS tahmini elde edilen regresyon denklemi üzerinden Engle-Granger Eşbütünleşme Testi yapılmıştır. ADF testinin sonucunda hem merkezi idare gelirleri hem de harcamalarının birinci fark düzeyinde durağan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun üzerine VAR modeli kurgulanmıştır. Bilgi kriterlerine göre 5 gecikme uzunluğu ile oluşturulan VAR modeli önkoşulları sağlayamamıştır. Çünkü oluşturulan VAR modeli durağan değildir. Bu sebeple gecikme uzunluğuna çok duyarlı olan ve modelin ancak istatistiki olarak anlamlı olduğu durumlarda geçerli sonuçlar üretebilecek diğer analizlere geçilememiştir. Bu sonucun ardından gecikme uzunluğu değiştirilmiştir. 4 gecikme uzunluğu için model tekrar kurulmuştur. Ancak yapılan analizler ile bu modelin de durağan olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bilgi kriterlerine göre üçüncü en iyi gecikme uzunluğu olan 6 için modelin tüm önkoşulları sağlandığı görülmüş ve bu gecikme uzunluğu ile VAR modeli kurgulanmıştır. Bunun ardından ilk olarak Granger Nedensellik Testi uygulanmıştır. Merkezi idareler gelirleri ile harcamaları arasında çift yönlü bir nedenselliğin varlığı mahalli idarelerde olduğu gibi bu modelde de bulunmuştur. Mali sürdürülebilirliğin analizi için uygulanan Johansen Eşbütünleşme Testinde öncelikle hangi modelin kullanılacağı saptanmıştır. Akaike ve Schwarz bilgi kriterlerine göre serilerin lineer trend içerisinde oldukları eşbütünleşme vektöründe ise kesişimin olduğu ancak trendi olmadığı üçüncü model seçilmiştir. Testin sonucunda merkezi idareler gelirleri ile harcamalarının uzun dönemde eşbütünleşik olduğu sonucu elde edilmiştir. Mali sürdürülebilirliğin niteliğini sunacak olan Johansen Eşbütünleşme Testinin eşbütünleşme katsayısı 0.762016 (0.03218*) olarak %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuş ve eşbütünleşme katsayısı $0 < \beta < 1$ durumunda olduğu için Türkiye merkezi idareler bütçesinin zayıf sürdürülebilir olduğu tespit edilmiştir. Engle-Granger Eşbütünleşme Testi için OLS yöntemi ile oluşturulan regresyon modeli otokorelasyon ve değişken varyans sorunları için irdelenmiş ve sorun olmadığı görülmüştür. Oluşturulan regresyon denkleminde elde edilen kalıntıların durağanlık analizi uygulandığında serilerin durağan olduğu yani, merkezi idareler gelir ve harcamalarının eşbütünleşik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın son kısmında İspanya Yerel yönetimler harcama yapısı ile simule edilen simülasyon Türkiye mahalli idareler bütçesi inceleme altına alınmıştır. Bu bölüm

incelemelerine geçilmeden öncelikle simülasyon serilerinin nasıl üretildiğine ilişkin bilgiler verilmiştir. Bölüm 3.5.1'deki metodoloji Ek-1'de verilen veri seti ile kullanılırsa simülasyon harcama serisi elde edilebilmektedir. Harcama serisinin elde edilmesinin ardından durağanlık analizlerine geçilmiştir. Türkiye mahalli idareler gelirlerine daha önce ADF testi uygulanmasından dolayı tekrar edilmemiştir. Simülasyon harcama serisine uygulanan ADF testi sonucunda birinci fark düzeyinde durağan olduğu ve diğer analizlere geçilebileceği görülmüştür. İkinci olarak simülasyon VAR modeli kurgulanmıştır. Seçilen gecikme uzunluğunda VAR modelinin gerekli önkoşullarına ilişkin herhangi bir sorun bulunmamıştır. Bunun üzerine Granger Nedensellik Testi yapılmıştır. Testin sonucunda ne gelirlerden harcamalara ne de harcamalardan gelirlere doğru bir nedensellik bulunamamıştır. Yani bu iki değişken birbirinden bağımsız hareket etmektedir. Johansen Eşbütünleşme Testine geçildiğinde hangi modelin seçileceğine ilişkin karar verilirken kurulacak modelde eşbütünleşme vektörünün olmadığı görülmekle beraber, test sonuçları ile desteklenmesi açısından teste devam edilmiş ve eşbütünleşmenin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Engle-Granger'ın yöntemi ile tekrar yapılan eşbütünleşme testinde eşbütünleşmenin olmadığı teyit edilmiştir.

Çalışmanın bulgularına değinilmesinin ardından niçin harcama simülasyonu ile mali sürdürülebilirliğin test edildiği konusuna dönebiliriz. Bulgulara göre Türkiye'deki hem mahalli idarelerin hem de merkezi idarelerin zayıfta olsa mali olarak sürdürülebilir olduğu görülmüştür. Fakat özellikle mahalli idareler gelirleri detaylı incelendiğinde Bölüm 2.4.1'de değinilen bir nokta karşımıza çıkmaktadır. Mahalli idareler gelirlerinin yaklaşık %60'ı merkezi idarelerin fon transferleridir. Aynı zamanda Bölüm 2.4.3'de bahsedilen bu fonların anayasal bir özerklik veya zorunlu olarak aktarılması gereken gelirler olmadığı ve çoğunun merkezi idarenin tek taraflı kararları ile şekillendiği ortaya koyulmuştur. Mahalli idarelerin kendi öz gelirlerine bakıldığında ise; bazı gelir türlerine sahip olduğu ancak bu gelirler üzerinde değişiklik yapma hakkı olmadığı görülmüştür. Başka bir deyişle Türkiye mahalli idareleri yerel düzeyde harcama yapmalarına rağmen, bu harcamaların doğrudan veya dolaylı yollardan finansörü her zaman merkezi idare olmuştur. Eğer mahalli idareler merkezi idarelerin finansal yardımları olmazsa mali olarak sürdürülemez bir duruma gelecektir. Bu argümanlar ışığında sonucu yaklaşık olarak belirli bir simülasyonun niçin kurgulandığı sorunun cevabına gelirsek; çalışmada simülasyon ile uyarlanan olgu aslında Türkiye'de mahalli idarelerin daha çok harcama

yapmalarına ilişkin düzenleme olması takdirinde önemli olanın nasıl gelir desantralizasyonu yapılmasının değil, artan harcamaların mali olarak merkezi idareler tarafından nasıl finanse edileceği çelişkisidir. Eğer yerel yönetimler harcama oranının artmasının etkin olduğu ve daha verimli olduğu hipotezi doğru kabul edilirse, ilk olarak çalışmada oluşturulana benzer bir simülasyona ihtiyaç duyulacaktır. Simülasyonun önemi harcamaların artırılmasının karşısında gelirler kompozisyonunda nasıl bir değişiklik ihtiyacının ortaya çıkarılmasıdır. Aynı zamanda çalışma da bahsedilen nedensellik analizi ile de eğer yerel yönetimler harcama oranı artırılsa gelirlerin buna nasıl bir tepki vereceğinin ölçülmesidir.

Bütçeye sadece mali açıdan yaklaşan bu çalışmanın değinmediği birçok nokta bulunmaktadır. Bu noktaların kendimizce oluşturulmuş kısa bir özeti aşağıda bulunmaktadır.

- Mahalli idareler bütçelerinin sürdürülebilirliği gerekli verilerin elde edilmesi halinde literatürdeki diğer analiz yöntemleri ile test edilmesi ve sonuçların tutarlılığı açısından karşılaştırılmalıdır.
- Merkezi idareler bütçelerinin sürdürülebilirliği diğer analiz yöntemleri ile test edilmesi yerinde olacaktır.
- Yapılan çalışma sadece mali sürdürülebilirliği ele almış; gelir veya harcama desantralizasyonu yapılması durumunda oluşacak ekonomik etkileri analiz etmemiştir.
- Fonksiyonel bütçe sınıflandırması altındaki kalemlerin ekonomik olarak yerel ve merkezi sistemdeki etkileri daha detaylı bir şekilde analiz edilebilir.
- Desantralizasyonun değinilmeyen ekonomik boyutunun yanı sıra, sosyolojik boyutta ele alınmamıştır.
- Simülasyon uygulamasında gelirlerin simule edilememesinden dolayı kapsam dışarısında bırakılmıştır. Gelirlerin belirli bir deterministik veya stokastik yöntemle simule edilmesi durumunda analizlerde kullanılması yerinde olacaktır.
- Simülasyon baz ülkesi olarak diğer ülkeler ele alınabilir. Böyle bir durumda değişik senaryolar üretilip sonuçlar karşılaştırabilir.

KAYNAKÇA

- ABD Anayasası. Amerika Birleşik Devletleri.
- AbuAl-Foul, B., & Baghestani, H. (2004). The causal relation between government revenue and spending:evidence from egypt and jordan. *Journal of Economics and Finance*, 28(2), 260–269. <https://doi.org/10.1007/BF02761616>
- Acar, İ. A., & Kitapçı, İ. (2009). Bir mali yerelleşme deneyimi olarak isveç. *Maliye Dergisi*, 157, 85–104.
- Adedeji, O. S., & Thornton, J. (2010). Fiscal sustainability in a panel of Asian countries. *Applied Economics Letters*, 17(7), 711–715. <https://doi.org/10.1080/13504850802297871>
- Adıgüzel, Ş. (2012). 6360 sayılı yasa'nın Türkiye'nin yerel yönetim dizgesi üzerine etkileri: eleştirel bir değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi*, (13–14), 153–176.
- Afonso, A. (2005). Fiscal sustainability: the unpleasant european case. *Public Finance Analysis*, 61(1), 19–44.
- Afonso, A., Agnello, L., Furceri, D., & Sousa, R. M. (2011). Assessing long-term fiscal developments: A new approach. *Journal of International Money and Finance*, 30(1), 130–146. <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2010.08.001>
- Afonso, A., & Jalles, J. T. (2014). A longer-run perspective on fiscal sustainability. *Empirica*, 41(4), 821–847. <https://doi.org/10.1007/s10663-013-9240-0>
- Afonso, A., & Rault, C. (2010). What do we really know about fiscal sustainability in the EU? A panel data diagnostic. *Review of World Economics*, 145(4), 731–755. <https://doi.org/10.1007/s10290-009-0034-1>
- Agnello, L., & Sousa, R. (2009). *The determinants of public deficit volatility* (No. WPS NO1042). Frankfurt.
- Ahiakpor, J. C. W., & Amirkhalkhali, S. (1989). On the Difficulty of Eliminating Deficits with Higher Taxes : Some Canadian Evidence. *Southern Economic Journal*, 56(1), 24–31.
- Ahmad, A. H., & Fanelli, S. (2014). Fiscal Sustainability in the Euro-Zone: Is There A Role for Euro-Bonds? *Atlantic Economic Journal*, 42(3), 291–303. <https://doi.org/10.1007/s11293-014-9416-4>
- Ahmed, S., & Rogers, J. H. (1995). Government budget deficits and trade deficits Are present value constraints satisfied in long-term data? *Journal of Monetary Economics*, 36(2), 351–374.
- Akai, N., & Sakata, M. (2002). Fiscal decentralization contributes to economic growth: evidence from state-level cross-section data for the United States. *Journal of Urban Economics*, 52(1), 93–108. [https://doi.org/10.1016/S0094-1190\(02\)00018-9](https://doi.org/10.1016/S0094-1190(02)00018-9)
- Akbulut, H., & Yereli, A. B. (2016). Kamu Gelirleri ve Kamu Harcamaları Nedensellik İlişkisi: 2006- 2015 Dönemi İçin Türkiye Örneği. *Sosyoekonomi*, 24(27). <https://doi.org/10.17233/se.08975>
- Akçağlayan, A., & Kayıran, M. (2010). Türkiye'de Kamu Harcamaları ve Gelirleri :

- Nedensellik İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 129–146.
- Akçay, O. C., Alper, C. E., & Özmucur, S. (2001). *Budget Deficit, Inflation and Debt Sustainability: Evidence from Turkey (1970-2000)*. Bogazici University Institute of Social Sciences Working Paper ISS/EC (Vol. 12).
- Akçoraoğlu, A. (1999). Kamu Harcamaları, Kamu Gelirleri ve Keynesçi Politikalar: Bir Nedensellik Analizi. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, (2), 51–65.
- Alesina, A., Campante, F. R., & Tabellini, G. (2008). Why is fiscal policy often procyclical? *Journal of the European Economic Association*, 6(5), 1006–1036.
- Alesina, A., & Perotti, R. (1995). The political economy of budget deficits. *Staff Papers*, 42(1), 1–31.
- Almanya Federal Cumhuriyeti'nin Siyasi Görünümü. Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2015, <http://www.mfa.gov.tr/almanya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>
- Amerika Hakkında Amerika Birleşik Devletler Anayasası (Açıklamalı). (2004). In *The World Book Encyclopedia*. Chicago: World Book Inc.
- Amerikan Hükümetinin Ana Hatları. Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2015, <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAAnaHatlar/Hukumet.htm#b1>
- Anderson, W., Wallace, M. S., & Warner, J. T. (1986). Government Spending and Taxation: What Causes What? *Southern Economic Journal*, 52(3), 630–639.
- Arıcan, E. (2005). Ricardocu Denklik Teorimi ve Teorilerde Kamu Açıklarına ilişkin Yaklaşımlar: Türkiye Ekonomisine İlişkin Bir Uygulama. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, XX(I), 77–94.
- Arısoy, İ., & Ünlükaplan, İ. (2010). Türkiye'de Mali Açıkların Sürdürülebilirliği ile Kamu Gelirleri ve Harcamaları İlişkisinin Analizi. *Maliye Dergisi*, 159, 444–462.
- Aristotle's Political Theory. Erişim Tarihi: 12 Aralık 2016, <https://plato.stanford.edu/entries/aristotle-politics/>
- Arrow, K. J. (1969). The organization of economic activity: issues pertinent to the choice of market versus nonmarket allocation. *The Analysis and Evaluation of Public Expenditure: The PPB System*, 1, 59–73.
- Arsel, İ. (1965). *Türk anayasa hukuku'nun umumi esasları*. İstanbul: Mars Ticaret ve Sanayi A.Ş.
- Arslan, A. (2012). *Kamu Sektörü Uluslararası Muhasebe Standartları (IPSAS)*. Ankara.
- Arthur, S., & Sheffrin, S. (2003). *Economics: Principles in Action*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Artis, M. J., & Marcellino, M. G. (1998). Fiscal Solvency and Fiscal Forecasting in Europe.
- Aslan, A. (2009). Bütçe Açığı Sürdürülebilirliğinin Dinamik Analizi: Türkiye Örneği. *Maliye Dergisi*, (157), 227–234.
- Aucoin, P. (1990). Administrative Reform in Public Management: Paradigms, Principles, Paradoxes and Pendulums. *Governance*, 3(2), 115–137.

- Auerbach, A. J., Gokhale, J., & Kotlikoff, L. J. (1991). Generational Accounts: A Meaningful Alternative To Deficit Accounting. *Tax Policy and the Economy*, 5, 55–110.
- Auerbach, A. J., Gokhale, J., & Kotlikoff, L. J. (1992). Generational Accounting: A New Approach To Understanding The Effects Of Fiscal Policy On Saving. *The Scandinavian Journal of Economics*, 303–318.
- Auerbach, A. J., Gokhale, J., & Kotlikoff, L. J. (1994). Generational Accounting: A Meaningful Way To Evaluate Fiscal Policy. *The Journal of Economic Perspectives*, 8(1), 73–94.
- Aykaç, B., & Altuok, H. (Editorial). (2014). *Yönetisel Yapı İncelemeleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Azgün, S., & Taşdemir, M. (2006). Bütçe Açıklarının Sürdürülebilirliği:Türkiye'nin Zamanlararası Borçlanma Kısıtının Testi (1980–2004). *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(2).
- Baghestani, H., & Mcnown, R. (1994). Do Revenues Or Expenditures Respond To Budgetary Disequilibria? *Southern Economic Journal*, 61(2), 311–322.
- Baglioni, A., & Cherubini, U. (1993). Intertemporal Budget Constraint and Public Debt Sustainability: The Case Of Italy. *Applied Economics*, 25(2), 275–283.
- Bajo-Rubio, O., Díaz-Roldán, C., & Esteve, V. (2010). On The Sustainability of Government Deficits: Some Long-Term Evidence For Spain, 1850–2000. *Journal of Applied Economics*, 13(2), 263–281.
- Balassone, F., & Franco, D. (2000). Assessing Fiscal Sustainability: a Review of Methods with a View to EMU. *Fiscal Sustainability Conference*. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2109377>
- Bardhan, P. (2002). Decentralization of Governance and Development. *The Journal of Economic Perspectives*, 16(4), 185–205.
- Barnhill, T., & Kopits, G. (2003). *Assessing Fiscal Sustainability Under Uncertainty* (No. IMF Working Paper).
- Barro, R. (1979). On the Determination of the Public Debt. *The Journal of Political Economy*, 87(5), 940–971.
- Barro, R. J. (1974). Are Government Bonds Net Wealth? *Journal of Political Economy*, 82(6), 1095–1117.
- Baskaran, T., & Feld, L. P. (2013). Fiscal Decentralization and Economic Growth in OECD Countries: Is There a Relationship? *Public Finance Review*, 41(4), 421–445.
- Baskaran, T., Feld, L. P., & Schnellenbach, J. (2016). Fical Federalism, Decentralization, and Economic Growth: A Meta-Analysis. *Economic Inquiry*, 54(3), 1445–1463. <https://doi.org/10.1111/ecin.12331>
- Başol, K., & Başol, G. (1992). Bütçe Uygulamalarında Yapılan Değişiklikler ve Bütçe Politikalarına Etkileri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47(3), 1. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001586
- Belediye Kanunu, Kanun No:1580 (1930).

- Belediye Kanunu, Kanun No:5393 (2005).
- Bergh, S. (2004). Democratic Decentralisation and Local Participation: a Review of Recent Research. *Development in Practice*, 14(6), 780–790. <https://doi.org/10.1080/0961452042000284012>
- Bird, R. M., & Vaillancourt, F. (2008). *Fiscal Decentralization in Developing Countries*. Cambridge University Press.
- Blackley, P. R. (1986). Causality Between Revenues and Expenditures and the Size of Federal Budget. *Public Finance Review*, 14(2), 139–156.
- Blanchard, O. J. (1990). *Suggestions for a new set of fiscal indicators* (OECD Working Paper, No: 79 No. 79). Paris: OECD Publishing.
- Blöndal, J. R. (2014). Budget Review: Germany. 1-80, 2014(2).
- Boadway, R., & Shah, A. (2009). *Fiscal Federalism Principles and Practice of Multiorder Governance*. New York: Cambridge University Press.
- Bodman, P. (2011). Fiscal decentralization and economic growth in the OECD. *Applied Economics*, 43(23), 3021–3035.
- Bohn, H. (1991). Budget Balance through Revenue or Spending Adjustments?: Some Historical Evidence for the United States. *Journal of Monetary Economics*, 27(3), 333–359.
- Bohn, H. (1995). The Sustainability of Budget Deficits in a Stochastic Economy. *Journal of Money, Credit and Banking*, 27(1), 257–271.
- Bohn, H. (1998). The Behavior of US Public Debt and Deficits. *The Quarterly Journal of Economics*, 113(3), 949–963.
- Bohn, H. (2007). Are Stationarity and Cointegration Restrictions Really Necessary for The Intertemporal Budget Constraint? *Journal of Monetary Economics*, 54(7), 1837–1847. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1016/j.jmoneco.2006.12.012>
- Brady, G. L., & Magazzino, C. (2017). The Sustainability of Italian Public Debt and Deficit. *International Advances in Economic Research*, 23(1), 9–20. <https://doi.org/10.1007/s11294-016-9623-7>
- Brandner, P., Diebalek, L., & Schuberth, H. (1998). *Structural Budget Deficits and Sustainability of Fiscal Positions in the European Union*. Wien/Austria: ONB.
- Bravo, A. B. S., & Silvestre, A. L. (2002). Intertemporal Sustainability of Fiscal Policies: Some Tests for European Countries. *European Journal of Political Economy*, 18(3), 517–528.
- Brender, A., & Drazen, A. (2005). Political Budget Cycles in New Versus Established Democracies. *Journal of Monetary Economics*, 52(7), 1271–1295. <https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2005.04.004>
- Brennan, G., & Buchanan, J. M. (1980). *The Power to Tax: Analytic Foundations of a Fiscal Constitution*. Cambridge University Press.
- Buchanan, J. M., & Wagner, R. E. (1978). Dialogues Concerning Fiscal Religion. *Journal of Monetary Economics*, 4(3), 627–636.

- Budina, N., Pang, G., & van Wijnbergen, S. (2007). *Nigeria's Growth Record: Dutch Disease or Debt Overhang?* The World Bank.
- Buiter, W. H. (1985). A Guide to Public Sector Debt and Deficits. *Economic Policy*, 1(1), 13–61.
- BUMKO-a. Analitik Bütçe Sınıflandırması. Erişim Tarihi:16 Şubat 2017, <https://www.bumko.gov.tr/Eklenti/612,abstanitim2007pdf.pdf?0>
- BUMKO-b. Bütçe Hazırlama Rehberi. Erişim Tarihi: 16 Şubat 2017, http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/81,butcehazirlamarehberipdf.pdf?0&_tag1=F5E2C129A0D67C4A9C4BC300651F25B327815157
- Burger, P. (2003). *Sustainable Fiscal Policy and Economic Stability. Books.* Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Burkhead, J. V. (1947). Budget Classification and Fiscal Planning. *Public Administration Review*, 7(4), 228–235. <https://doi.org/10.2307/972407>
- Burnside, C. (2004). *Assessing New Approaches to Fiscal Sustainability Analysis. World Bank,* [mimeo.http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.113.9659&rep=rep1&type=pdf](http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.113.9659&rep=rep1&type=pdf)
- Burnside, C. (2005). *Fiscal Sustainability in Theory and Practice: A Handbook.* Washington: The World Bank.
- Busch, A. (1994). Central Bank Independence and the Westminster Model. *West European Politics*, 17(1), 53–72.
- Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Kararname No:195 (1984).
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Kanun No:3030 (1984).
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Kanun No:5216 (2004).
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Kanun No:6360 (2012).
- Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması Hakkında Kanun, Kanun No:5747 (2008).
- Byrne, J. P., Fiess, N., & MacDonald, R. (2011). The Global Dimension to Fiscal Sustainability. *Journal of Macroeconomics*, 33(2), 137–150. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1016/j.jmacro.2011.01.002>
- Camarero, M., Carrion-i-Silvestre, J. L., & Tamarit, C. (2015). The Relationship Between Debt Level and Fiscal Sustainability in Organization for Economic Cooperation and Development Countries. *Economic Inquiry*, 53(1), 129–149. <https://doi.org/10.1111/ecin.12126>
- Cambridge Dictionaries. Definition of Sustainable in English. Erişim Tarihi: 17 Şubat 2014, <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/sustainable>
- Campo-Robledo, J., & Melo-Velandia, L. F. (2015). Sustainability of Latin American Fiscal Deficits: a Panel Data Approach. *Empirical Economics*, 49(3), 889–907. <https://doi.org/10.1007/s00181-014-0905-8>

- Canbay, T. (1999). *Türkiye’de Kamu Bütçesinde Reform İhtiyacı ve Sıfır Tabanlı Bütçeleme Sistemi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Caporale, G. M. (1995). Bubble Finance And Debt Sustainability: A Test of the Government’s Intertemporal Budget Constraint. *Applied Economics*, 27(12), 1135–1143.
- Carre De Malberg, R. (1922). *Contribution a la theorie generale de l’Etat*. Paris.
- Carrion Silvestre, J. L., Espasa, M., & Mora, T. (2008). Fiscal Decentralization and Economic Growth in Spain. *Public Finance Review*, 36(2), 194–218.
- Celasun, O., Debrun, X., & Ostry, J. D. (2006). *Primary Surplus Behavior and Risks to Fiscal Sustainability in Emerging Market Countries: A ‘Fan-Chart’ Approach* (No. WP/06/67).
- Ceylan, R. (2010). Türkiye’de Mali Sürdürülebilirlik Göstergeleri İstikrarlı mı? *Maliye Dergisi*, 158, 388–397.
- Cheibub, J. A. (2007). *Presidentialism , Parliamentarism , and Democracy*. New York: Cambridge University Press.
- Chen, P.-F. (2016). US Fiscal Sustainability and the Causality Relationship Between Government Expenditures and Revenues: A New Approach Based on Quantile Cointegration. *Fiscal Studies*, 37(2), 301–320. <https://doi.org/10.1111/j.1475-5890.2015.12053>
- Chichilnisky, G. (1996). An Axiomatic Approach to Sustainable Development. *Social Choice and Welfare*, 13(2), 231–257.
- Chortareas, G., Kapetanios, G., & Uctum, M. (2008). Nonlinear Alternatives to Unit Root Tests and Public Finances Sustainability: Some Evidence from Latin American and Caribbean Countries. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 70(5), 645–663.
- Conyers, D. (1984). Decentralization and development: A Review of the Literature. *Public Administration and Development*, 4(2), 187–197.
- Croce, M. E., & Juan-Ramon, M. V. H. (2003). *Assessing Fiscal Sustainability: A Cross Country Comparison* (WP/03/145). International Monetary Fund.
- Cuddington, J. T. (1997). *Analyzing the sustainability of fiscal deficits in developing countries* (The World Bank Policy Research Working Paper).
- Çataloluk, C. (2015). Osmanlı Devlet Bütçesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 497. <https://doi.org/10.15869/itobiad.56914>
- Çavuşoğlu, A. T. (2008). Türkiye’de Kamu Gelirleri ve Harcamaları Arasındaki İlişki Üzerine Ekonometrik Bir Analiz. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (20), 143–160.
- Çetin, H. (2002). Totalitarizm İdeolojik Kökenleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 15–43.
- Çiçek, H. G., & Mutlucan Sayın, S. (2012). Federal Alman Bütçe Sistemi ve Bütçe Reform Çalışmaları. *Maliye Dergisi*, Temmuz-Ara(163).
- Çiçek, H. G., & Yavuz, İ. S. (2014). Vergi-Harcama Paradoksu: Türkiye’de Belediyeler Üzerine Bir Araştırma. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 23(4), 17–31.

- Daban, T., Detragiache, E., Di Bella, G., Milesi-Ferretti, G. M., & Symansky, S. (2003). *Rules-based Fiscal Policy in France, Germany, Italy, and Spain*. Washington, DC: International Monetary Fund.
- Dalena, M., & Magazzino, C. (2012). Public Expenditure and Revenue in Italy, 1862-1993. *Economic Notes*, 41(3), 145–172. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0300.2012.00243.x>
- Darrat, A. F. (1998). Tax and Spend, or Spend and Tax? An Inquiry into the Turkish Budgetary Process. *Southern Economic Journal*, 64(4), 940–956.
- Darrat, A. F. (2002). Budget Balance Through Spending Vuts or Tax Adjustments? *Contemporary Economic Policy*, 20(3), 221–233. <https://doi.org/10.1093/cep/20.3.221>
- Davoodi, H., & Zou, H. (1998). Fiscal Decentralization and Economic Growth: A cross-Country Study. *Journal of Urban Economics*, 43(2), 244–257.
- De Mello, L. (2008). Estimating a Fiscal Reaction Function: The Case of Debt Sustainability in Brazil. *Applied Economics*, 40(3), 271–284.
- De Mesquita, B. B., Downs, G. W., Smith, A., & Cherif, F. M. (2005). Thinking inside the Box: A Closer Look at Democracy and Human Rights. *International Studies Quarterly*, 49(3), 439–457.
- Deguit, L. (1928). *Traite de droit conslitolionnel*. Paris.
- Demircan, E. S. (2006). “Yeni Ekonomik Düzende Bütçe Sistemlerindeki Değişim Süreci ve Türk Kamu Maliyesinin Uyumu.” *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 47–61. <https://doi.org/10.18657/YECBU.12788>
- Demirel, D. (2011). Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma (1839-1923). *Türk İdare Dergisi, Aralık 201*(473), 97–111.
- Desai, R. M., Freinkman, L., & Goldberg, I. (2003). *Fiscal Federalism and Regional Growth: Evidence from the Russian Federation in the 1990s* (No. World Bank Policy Research Working Paper 3138).
- do Rosario Correia, M., Neck, R., Panagiotidis, T., & Richter, C. (2008). An Empirical Investigation of the Sustainability of the Public Deficit in Portugal. *International Economics and Economic Policy*, 5(1), 209–223. <https://doi.org/10.1007/s10368-008-0105-0>
- Domar, E. D. (1944). The “Burden of the Debt” And The National Income. *The American Economic Review*, 34(4), 798–827.
- Duverger, M. (1980). A New Political System Model: Semi-Presidential Government. *European Journal of Political Research*, 8(2), 165–187. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1980.tb00569.x>
- Ebel, R. D., & Yilmaz, S. (2002). *On the measurement and impact of fiscal decentralization*. Washington, DC: World Bank Publications.
- Egeli, H. (2002). Mali Açıkların Ölçümüne Yönelik Bazı Gözlemler ve Bu Konuda Geliştirilmiş Alternatif Açık Ölçüleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2).

- Ehrhart, C., & Llorca, M. (2008). The sustainability of fiscal policy: evidence from a panel of six South-Mediterranean countries. *Applied Economics Letters*, 15(10), 797–803.
- Eisenstadt, S. N. (1959). Bureaucracy, bureaucratization, and debureaucratization. *Administrative Science Quarterly*, 302–320.
- Elazar, D. J. (1968). Federalism in International Encyclopedia of Social Sciences (Vol. 5), edited by David L. Sills and Robert King Merton. New York: Macmillan.
- Elazar, D. J. (1991). *Exploring Federalism*. Tuscaloosa: The University of Alabama Press.
- Elliott, G., & Kearney, C. (1988). *The intertemporal government budget constraint and tests for bubbles*. Reserve Bank of Australia.
- Elvira, A. (1995). İspanya. *Uluslararası Yerel Yönetimler Konferansı: Üniter ve Federal devletlerde Yerel Yönetimler* (130–140). Ankara.
- Enders, W. (2004). *Applied Econometric Time Series. Technometrics*. New York: John Wiley&Sons.
- Engle, R. F., & Granger, C. W. J. (1987). Co-Integration and Error Correction: Representation, Estimation, and Testing. *Econometrica*, 55(2), 251–276. <https://doi.org/10.2307/1913236>
- Enikolopov, R., & Zhuravskaya, E. (2007). Decentralization and political institutions. *Journal of Public Economics*, 91(11), 2261–2290.
- Erdoğan, A. (1999). Tanzimat Fermanı'nın Siyasi ve Hukuki Niteliği. *Milli Eğitim Dergisi*, (143).
- Erdoğan, M. (2012). *Anayasal Demokrasi*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Ergül, T. (Ed.). (2005). *Başkanlık Sistemi Tartışmaları*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği.
- European system of accounts ESA 2010*. (2013). European Union,.
- Falay, N. (1987). *Program bütçe ve sıfır-esaslı bütçe sistemleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkföi Yayını.
- Fan, C. S., Lin, C., & Treisman, D. (2009). Political decentralization and corruption: Evidence from around the world. *Journal of Public Economics*, 93(1), 14–34.
- Fantini, M. D., & Gittel, M. (1973). *Decentralization: achieving reform*. New York: Praeger.
- Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası (1949). Federal Almanya Cumhuriyeti.
- Feld, L. P., Baskaran, T., & Schnellenbach, J. (2008). Fiscal federalism, decentralization and economic growth: a meta-analysis. In *64th Congress of the International Institute of Public Finance*. Maastricht.
- Feld, L. P., Kirchgässner, G., & Schaltegger, C. A. (2004). *Fiscal federalism and economic performance: evidence from Swiss cantons*. Marburger volkswirtschaftliche Beiträge.
- Fesler, J. W. (1965). Approaches to the Understanding of Decentralization. *The Journal of Politics*, 27(3), 536–566.

- Feve, P., & Henin, P. (2000). Assessing effective sustainability of fiscal policy within the G-7. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 62(2), 175–195.
- Fincke, B., & Greiner, A. (2010). Do governments in developing countries pursue sustainable debt policies? Empirical evidence for selected countries in Africa and Latin America. *The Journal of Development Studies*, 46(4), 745–770. <https://doi.org/10.1080/00220380903012698>
- Frank, N., & Ley, E. (2009). On the probabilistic approach to fiscal sustainability: structural breaks and non-normality. *IMF Staff Papers*, 56(4), 742–757. <https://doi.org/10.1057/imfsp.2009.9>
- Friedman, M. (1978). The limitations of tax limitation. *Policy Review*, 5(78), 7–14.
- Gabriel, V. J., & Sangduan, P. (2010). An efficient test of fiscal sustainability. *Applied Economics Letters*, 17(18), 1819–1822. <https://doi.org/10.1080/13504850903299610>
- Gabriel, V. J., & Sangduan, P. (2011). Assessing fiscal sustainability subject to policy changes: a Markov switching cointegration approach. *Empirical Economics*, 41(2), 371–385. <https://doi.org/10.1007/s00181-010-0369-4>
- Garcia, M. J. (2012). The Revenues-Expenditures Nexus: a Panel Data Analysis of Spain's Regions. *International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences*, 1(1), 24–38.
- Gerring, J., & Thacker, S. C. (2004). Political institutions and corruption: The role of unitarism and parliamentarism. *British Journal of Political Science*, 34(2), 295–330.
- Getzner, M., Glatzer, E., & Neck, R. (2001). On the sustainability of Austrian budgetary policies. *Empirica*, 28(1), 21–40.
- Ghatak, S., & Sánchez-Fung, J. R. (2007). Is fiscal policy sustainable in developing economies? *Review of Development Economics*, 11(3), 518–530. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9361.2006.00358.x>
- Giovanni, S. (1997). *Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği*. İstanbul: Yetkin Yayınevi.
- Glossary:European system of national and regional accounts (ESA95). Erişim Tarihi: 15 Ekim 2016, [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:European_system_of_national_and_regional_accounts_\(ESA95\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:European_system_of_national_and_regional_accounts_(ESA95))
- Goñi, E. Z. (2004). Budget for results in Spain: lessons learned after two decades of reform. In *Organisation for Economic Co-operation and Development* (28 February, 2003). Citeseer.
- Göktan, A. (2008). Türkiye’de mali sürdürülebilirlik üzerine ampirik bir çalışma. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(2), 425–445.
- Göktaş, Ö. (2008). Türkiye ekonomisinde bütçe açığının sürdürülebilirliğinin analizi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, (8), 45–64.
- Göze, A. (2011). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler* (13. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım Yayınları.
- Gözler, K. (1999). Hukuk açısından monarşi ve cumhuriyet kavramlarının tanımı sorunu.

- Greenstein, F. I., & Polsby, N. W. (1975). *Handbook of political science* (Vol. 3). Addison Wesley Publishing Company.
- Greiner, A., Koeller, U., & Semmler, W. (2007). Debt sustainability in the European Monetary Union: Theory and empirical evidence for selected countries. *Oxford Economic Papers*, 59(2), 194–218.
- Greiner, A., & Semmler, W. (1999). An inquiry into the sustainability of german fiscal policy: some time-series tests. *Public Finance Review*, 27(2), 220–236.
- Güler, B. A. (2005). *Küreselleşme Döneminde Yerelleşme Sorunu* (1. Baskı). İstanbul: Paragraf Yayınevi.
- Güler, B. A., Karasu, K., Akın, Ö., Keskin, N. E., Selin, E., Karahanoğulları, O., ... Kutlu, M. N. (2013). *Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri*. (K. Karasu, Ed.). Ankara: İmge Kitapevi.
- Günaydın, E. (2003). Analysing the sustainability of fiscal deficits in Turkey. *Hazine Dergisi*, 16, 1–14.
- Günaydın, İ. (2000). Türkiye’de kamu gelirleri ve kamu harcamaları arasındaki nedensel ilişkiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 55–74.
- Günaydın, İ. (2004a). Gelir veya harcama ayarlamaları yoluyla bütçe dengesi sağlanabilir mi? Türkiye örneği. *İktisat İşletme ve Finans*, 19(218), 84–98.
- Günaydın, İ. (2004b). Vergi-harcama tartışması: Türkiye örneği. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 5(2), 163–181.
- Gürbüz, Y., Jobert, T., & Tuncer, R. (2007). Public debt in turkey: evaluation and perspectives. *Applied Economics*, 39(3), 343–359.
- Güvel, E. A., & Kalyoncu, H. (2006). Bütçe açıklarının sürdürülebilirliği: Avrupa Birliği üyesi ülkeler üzerine bir uygulama. *İktisat İşletme ve Finans*, 21(247), 43–50.
- Hagen, T. (2010). Effects of parliamentary elections on primary budget deficits in OECD countries - robustness of the results with regard to alternative econometric estimators . *Applied Economics Letters* . ABINGDON : Taylor & Francis . <https://doi.org/10.1080/13504850701720015>
- Hakkio, C. S., & Rush, M. (1991). Is the budget deficit “too large?” *Economic Inquiry*, 29(3), 429–445.
- Hamilton, J. D., & Flavin, M. A. (1986). On the limitations of government borrowing: a framework for empirical testing. *The American Economic Review*, 76(4), 808–819.
- Hansen, A. H. (1947). *Economic Policy and Full Employment*. New York,: Whittlesey House McGraw-Hill Book Company.
- Haskamp, U. (2014). Was Spanish fiscal policy sustainable? *Empirica*, 41(2), 273–286. <https://doi.org/10.1007/s10663-013-9211-5>
- Hatemi-J, A. (2002). Fiscal policy in Sweden: effects of EMU criteria convergence. *Economic Modelling*, 19(1), 121–136.

- Haug, A. A. (1995). Has federal budget deficit policy changed in recent years? *Economic Inquiry*, 33(1), 104–118.
- Heal, G. (2000). *Valuing the future: economic theory and sustainability*. Columbia University Press.
- Hekimoğlu, H. B. (2016). *Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Hepsağ, A. (2011). Mali politikaların sürdürülebilirliğinin yapısal kırılmalı periyodik birim kök testi ile analizi: Türkiye örneği.
- Ho, Y.-H., & Huang, C.-J. (2009). Tax-Spend, Spent-Tax, or Fiscal Synchronization: A Panel Analysis of the Chinese Provincial Real Data. *Journal of Economics and Management*, 5(2), 257–272.
- Holmes, M. J., Otero, J., & Panagiotidis, T. (2010). Are EU Budget Deficits Stationary? *Empirical Economics*, 38(3), 767–778.
- İimi, A. (2005). Decentralization and economic growth revisited: an empirical note. *Journal of Urban Economics*, 57(3), 449–461.
- IMF. (2003). *Review of Application and Methodological Refinements*.
- Ipek, E. A. S., Sakal, M., & Çiçek, H. G. (2014). Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve Diğer Bütçe Sistemlerinden Farklılıkları Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyoekonomi*, 22(22). <https://doi.org/10.17233/se.33283>
- İl Özel İdaresi Kanunu, Kanun No: 3360 (1987).
- İl Özel İdaresi Kanunu, Kanun No: 5302 (2005).
- İlgün, M. F. (2016). Mali sürdürülebilirlik: OECD ülkelerine yönelik panel veri analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(1).
- İspanya'nın Siyasi Görünümü. Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2015, <http://www.mfa.gov.tr/ispunya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>
- İspanya Anayasası (1978). İspanya.
- Jellinek, G. (1913). *L'Etat moderne et son droit*. Paris.
- Jin, H., Qian, Y., & Weingast, B. R. (2005). Regional decentralization and fiscal incentives: Federalism, Chinese style. *Journal of Public Economics*, 89(9), 1719–1742.
- Jin, J., & Zou, H. (2005). Fiscal decentralization, revenue and expenditure assignments, and growth in China. *Journal of Asian Economics*, 16(6), 1047–1064.
- Johansen, S. (1991). Estimation and hypothesis testing of cointegration vectors in gaussian vector autoregressive models. *Econometrica*, 59(6), 1551–1580. <https://doi.org/10.2307/2938278>
- Kalağan, G. (2010). Cumhuriyet dönemi Türk kamu bürokrasisi'nde yeniden yapılanma ve yönetsel reform çalışmaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2(1), 65–84.
- Kalyoncu, H. (2005). Fiscal Policy Sustainability: Test of Intertemporal Borrowing Constraints. *Applied Economics Letters*, 12(15), 957–962.

- Kamalak, İ., Gül, H., & Gül, S. S. (2015). Demokrasi, Siyasal Rejim ve Başkanlık Sistemi Tartışmalarının Karşılaştırmalı Bir Analizi. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 9(19), 127–148.
- Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Pub. L. No. 5018. Türkiye.
- Kapani, M. (2012). *Politika Bilşmine Giriş* (29. Baskı). İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Karaarslan, E. (2004). Ülkemizde Devlet Muhasebesinin Serüveni. *Sayıştay Dergisi*, 54, 37–76.
- Katrakilidis, C. P. (1997). Spending and Revenues in Greece: New Evidence from Error Correction Modelling. *Applied Economics Letters*, 4(July 2012), 387–391.
- Kaya, A. (2012). *Mali Sürdürülebilirlik: Teori ve Türkiye Uygulaması*. Ankara Üniversitesi.
- Kesik, A. (2005a). 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Bağlamında ve AB Sürecinde Türk Kamu İç Mali Kontrol Sistemi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 94–114.
- Kesik, A. (2005b). Yönetimler Arası Mali İlişkiler ve Türkiye Uygulaması. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (10), 75–103.
- Kia, A. (2008). Fiscal sustainability in emerging countries: Evidence from Iran and Turkey. *Journal of Policy Modeling*, 30(6), 957–972.
- Kia, A., & Gardner, N. (2011). Analysing the fiscal process under a stochastic environment: evidence from Egypt. *The Journal of North African Studies*, 16(1), 19–30. <https://doi.org/10.1080/13629380903445666>
- Kollias, C., & Paleologou, S.-M. (2006). Fiscal Policy in the European Union: Tax and Spend, Spend and Tax, Fiscal Synchronisation or Institutional Separation? *Journal of Economic Studies*, 33(2), 108–120.
- Köy Kanunu, Pub. L. No. 442 (1924).
- Krejdil, A. (2006). *Fiscal Sustainability – Definition, Indicators and Assessment of Czech Public Finance Sustainability* (Working Paper Series 3).
- Kremers, J. J. M. (1988). Long-run limits on the US federal debt. *Economics Letters*, 28(3), 259–262.
- Kristensen, J. K., Groszyk, W., & Bühler, B. (2002). *Outcome-focused Management and Budgeting*. OECD Journal on Budgeting.
- Kuştepli, Y., & Önel, G. (2005). Fiscal Deficit Sustainability with a Structural Break: An Application to Turkey. *Eastern Mediterranean University, Review of Social, Economic and Business Studies*, 5/6, 189–2008.
- Landolfo, L. (2008). Assessing the sustainability of fiscal policies: empirical evidence from the euro area and the United States. *Journal of Applied Economics*, 11(2), 305.
- Langdana, F. K. (2003). *Sustaining Domestic Budget Deficits in Open Economies* (e-Book). Taylor&Francis.
- Lijphart, A. (2012). *Patterns of Democracy Government Forms and Performance in*

- Thirty-Six Countries*. Michigan: Yale University Press.
- Lin, J. Y., & Liu, Z. (2000). Fiscal decentralization and economic growth in China. *Economic Development and Cultural Change*, 49(1), 1–21.
- Litvack, J., & Ahmad, J. (1998). *Rethinking Decentralization in Developing Countries*. The World Bank. <https://doi.org/doi:10.1596/0-8213-4350-5>
- Litvack, J., Seddon, J., Ahmad, J., Blair, H., Esmail, T., Ford, J., ... Kolehmainen-Aitken, R.-L. (1999). *Decentralization Briefing Notes*. Washington, DC: The World Bank.
- Liu, P., & Tanner, E. (1995). Intertemporal solvency and breaks in the US deficit process: a maximum-likelihood cointegration approach. *Applied Economics Letters*, 2(7), 231–235.
- Lusinyan, L., & Thornton, J. (2009). The sustainability of South African fiscal policy: an historical perspective. *Applied Economics*, 41(7), 859–868. <https://doi.org/10.1080/00036840701604537>
- MacDonald, R. (1992). Some Tests of the government's intertemporal budget constraint using US data. *Applied Economics*, 24(12), 1287–1292.
- MacDonald, R., & Speight, A. E. H. (1990). The intertemporal government budget constraint in the UK, 1961– 1986. *The Manchester School*, 58(4), 329–347.
- Mackiewicz, M., & Krajewski, P. (2009). On the mechanisms of achieving fiscal (un)sustainability: the case of Poland. *Empirica*, 36(4), 445–460.
- Mackinnon, J. G., Haug, A. A., & Michelis, L. (1999). Numerical Distribution Functions of Likelihood Ratio Tests for Cointegration. *Journal of Applied Econometrics*, 14(5), 563–577.
- MacLeod, G., & Goodwin, M. (1999). Space, scale and state strategy: rethinking urban and regional governance. *Progress in Human Geography*, 23(4), 503–527.
- Maddick, H. (1963). *Democracy, decentralisation and development*. New York: Asia Publishing House.
- Mahdavi, S. (2014). Bohn's Test of Fiscal Sustainability of the American State Governments. *Southern Economic Journal*, 80(4), 1028–1054.
- Mahdavi, S., & Westerlund, J. (2011). Fiscal Stringency and Fiscal Sustainability: Panel Evidence from the American State and Local Governments. *Journal of Policy Modeling*, 33(6), 953–969.
- Makrydakis, S., Tzavalis, E., & Balfoussias, A. (1999). Policy regime changes and the long-run sustainability of fiscal policy: an application to Greece. *Economic Modelling*, 16(1), 71–86.
- Maliye Bakanlığı. (n.d.). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Çerçevesinde Merkezi Yönetim Bütçesi Hazırlık ve Kanunlaşma Süreci. Erişim Tarihi: 27 Şubat 2017, <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/20,butcehazirlamatakvimini1pdf.pdf?0>
- Manage, N., & Marlow, M. L. (1986). The Causal Relation between Federal Expenditures and Receipts. *Southern Economic Journal*, 52(3), 617–629.
- Marinheiro, C. F. (2006). The sustainability of Portuguese fiscal policy from a historical

- perspective. *Empirica*, 33(2), 155–179. <https://doi.org/10.1007/s10663-006-9013-0>
- Marlow, M. L. (1988). Fiscal decentralization and government size. *Public Choice*, 56(3), 259–269.
- Martin, G. M. (2000). US deficit sustainability: A new approach based on multiple endogenous breaks. *Journal of Applied Econometrics*, 15(1), 83–105.
- Martinez-Vazquez, J., & McNab, R. M. (2006). Fiscal decentralization, macrostability, and growth. *Hacienda Pública Española /Revista de Economía Pública*, (179), 25–49.
- Martinez-Vazquez, J., & Timofeev, A. (2010). Decentralization measures revisited. *Public Finance and Management*, 10(1), 13.
- McLure, C. E. (1983). *Tax assignment in federal countries*. Canberra: Centre for Research on Federal Financial Relations, Australian National University Canberra.
- McLure, C. E. (2001). The Tax Assignment Problem: Ruminations on How Theory and Practice Depend on History. *National Tax Journal*, 54(2), 339–363.
- Mehrara, M., Pahlavani, M., & Elyasi, Y. (2011). Government Revenue and Government Expenditure Nexus in Asian Countries: Panel Cointegration and Causality. *International Journal of Business and Social Science*, 2(7), 199–207.
- Meinzen-Dick, R., Gregorio, M. Di, & Dohrn, S. (2008). *Decentralization, pro-poor land policies, and democratic governance*. International Food Policy Research Institute (IFPRI).
- Meltzer, A. H., & Richard, S. F. (1981). A Rational Theory of the Size of Government. *Journal of Political Economy*, 89(5), 914–927.
- Mercan, M. (2013). Zamanlararası Dış Denge Kısıtı Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’de Bütçe Açığının Sürdürülebilirliği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(3), 91–110.
- Meriam-Webster. (n.d.-a). Definition of budget in English. Erişim Tarihi: 27 Ekim 2016, <http://www.merriam-webster.com/dictionary/budget>
- Meriam-Webster. (n.d.-b). Definition of Unitary in English. Erişim Tarihi: 22 Aralık 2016, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/unitary>
- Miller, S. M., & Russek, F. S. (1990). Co-Integration and Error-Correction Models: The Temporal Causality between Government Taxes and Spending. *Southern Economic Journal*, 57(1), 221–229.
- Musgrave, R. A. (1959). *The Theory of Public Finance*. New York: McGraw-Hill Book Company, Inc.
- Musgrave, R. A. (1966). *Principles of Budget Determination in Public Finance: Selected Readings*. New York: Random House.
- Musgrave, R. A., & Musgrave, P. B. (1989). *Public Finance in Theory and Practice* (Fifth Edit). McGraw-Hill Book Co.
- Mutluer, M. K., Öner, E., & Kesik, Ah. (2011). *Bütçe Hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Nalbant, A. (2012). *Üniter Devlet: Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye* (2. Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Narayan, P. K. (2005). The Government Revenue and Government Expenditure Nexus: Empirical Evidence from Nine Asian Countries. *Journal of Asian Economics*, 15(6), 1203–1216. <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2004.11.007>
- Neck, R., & Sturm, J.-E. (Eds.). (2008). *Sustainability of Public Debt*. Massachusetts: The MIT Press.
- Nelson, M. A. (1987). Searching for Leviathan: Comment and extension. *The American Economic Review*, 77(1), 198–204.
- Newton, M. T., & Donaghy, P. J. (2003). *Institutions of Modern Spain*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nitas, K. (Ed.). (2003). *21. Yüzyılda Yönetim*. Ankara: Türk İdari Vakfı Yayınları.
- Oates, W. E. (1972). *Fiscal Federalism*. Edward Elgar Publishing.
- Oates, W. E. (1985). Searching for Leviathan: An empirical study. *The American Economic Review*, 75(4), 748–757.
- Oates, W. E. (1995). Comment on “Conflicts and Dilemmas of Decentralization” by Rudolf Hommes. In *Annual World Bank Conference on Development Economics* (pp. 351–353). World Bank Washington, DC.
- Oates, W. E. (1999). An Essay on Fiscal Federalism. *Journal of Economic Literature*, 37(3), 1120–1149.
- Oates, W. E. (2005). Toward A Second-Generation Theory of Fiscal Federalism. *International Tax and Public Finance*, 12(4), 349–373. <https://doi.org/10.1007/s10797-005-1619-9>
- OECD. (n.d.). OECD Fiscal Decentralisation Database. Erişim Tarihi: 31 Ocak 2016, <http://www.oecd.org/ctp/federalism/oecdiscaldecentralisationdatabase.htm>
- Okçu, M., & Özgür, H. (Eds.). (2013). *Dünyada Yerel Yönetimler*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Olekalns, N. (2000). Sustainability and stability? Australian fiscal policy in the twentieth century. *Australian Economic Papers*, 39(2), 138–151.
- Olson, M. (1993). Dictatorship, Democracy, and Development. *The American Political Science Review*, 87(3), 567–576. <https://doi.org/10.2307/2938736>
- Ono, H. (2008). Searching for nonlinear effects and fiscal sustainability in G-7 countries. *Applied Economics Letters*, 15(6), 457–460. <https://doi.org/10.1080/13504850600706248>
- Ortaylı, İ. (2012). *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*. Ankara: Cedit Neşriyat.
- Otorite. Erişim Tarihi: 21 Aralık 2016, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.585a639bbc8dc7.33068941
- Owoye, O. (1995). The Causal Relationship between Taxes and Expenditures in the G7 Countries: Cointegration and Error-Correction Models. *Applied Economics Letters*,

2, 19–22.

- Owoye, O., & Onafowora, O. A. (2010). The Relationship between Tax Revenues and Government Expenditures in European Union and Non-European Union OECD Countries. *Public Finance Review*, 39(3), 429–461. <https://doi.org/10.1177/1091142110386211>
- Oxford Dictionaries-a. Definition of budget in English. Erişim Tarihi: 27 Ekim 2016, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/budget>
- Oxford Dictionaries-b. Definition of sustainable in English. Erişim Tarihi: 17 şubat 2017, http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/sustainable#m_en_gb0833570.006
- Oxford Dictionaries.-c. Definition of Unitary in English. Erişim Tarihi: 22 Aralık 2016, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/unitary>
- Ozatay, F. (1996). The lessons from the 1994 crisis in Turkey: public debt (mis) management and confidence crisis. *Yapi Kredi Economic Review*, 7(1), 21–38.
- Ozmen, E., & Kogar, C. (1998). Sustainability of budget deficits in Turkey with a structural shift. *METU Studies in Development*, 25(1), 107–128.
- Özcan, S. E. (2011). Statik Mali Sürdürülebilirlik Analizleri. *Maliye Dergisi*, (160), 228–241.
- Özşen, U. (2006). *Cumhuriyet Dönemi Bütçe Yönetimi Üzerine BİR İnceleme*. Ankara Üniversitesi.
- Öztürk, L. (2004). Monte-Carlo Simulasyon Metodu ve Bir İşletme Uygulaması. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 3(1), 116–122.
- Papadopoulos, A. P., & Sidiropoulos, M. G. (1999). The sustainability of fiscal policies in the European Union. *International Advances in Economic Research*, 5(3), 289–307.
- Parker, A. N. (1995). *Decentralization: the way forward for rural development?* (No. WP 1475). Washington, DC: World Bank Publications.
- Parlak, B., & Caner, C. (2013). *Karşılaştırılmalı Siyasal ve Yönetmel Yapılar*. Ankara: Orion Kitapevi.
- Payne, J. E. (1997a). International evidence on the sustainability of budget deficits. *Applied Economics Letters*, 4(12), 775–779.
- Payne, J. E. (1997b). The Tax-Spend Debate: The Case of Canada. *Applied Economics Letters*, 4(6), 381–386.
- Payne, J. E., Mohammadi, H., & Cak, M. (2008). Turkish Budget Deficit Sustainability and the Revenue-Expenditure Nexus. *Applied Economics*, 40(7), 823–830.
- Peacock, A. T., & Wiseman, J. (1979). Approaches to the Analysis of Government Expenditure Growth. *Public Finance Review*, 7(1), 3–23.
- Pezzey, J., & Toman, M. A. (2002). *The economics of sustainability*. Ashgate/Dartmouth.
- Pınar, A. (1998). A model of Government Expenditures in Turkey. *Yapi Kredi Economic Review*, 9(2), 55–71.

- Pınar, B. (2009). *Türk Bütçe Hukuku Açısından Kamu Mali Yönetim Sisteminin Hukukî Analizi*. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Potrafke, N., & Reischmann, M. (2015). Fiscal Transfers and Fiscal Sustainability. *Journal of Money, Credit and Banking*, 47(5), 975–1005. <https://doi.org/10.1111/jmcb.12231>
- Quintos, C. E. (1995). Sustainability of the deficit process with structural shifts. *Journal of Business & Economic Statistics*, 13(4), 409–417.
- Radulescu, D. M. (2003). An assessment of fiscal sustainability in Romania . *Post-Communist Economies* . Abingdon : Routledge Journals, Taylor & Francis Ltd . <https://doi.org/10.1080/1463137032000080282>
- Ragone, N. (2004). *The Everything American Government Book*. Avon, MA: F+W Media.
- Ram, R. (1988). Additional Evidence on Causality between Government Revenue and Government Expenditure. *Southern Economic Journal*, 54(3), 763–769.
- Ribot, J. C. (2003). Democratic decentralization of natural resources. In *Beyond Structural Adjustment The Institutional Context of African Development* (pp. 159–182). Springer.
- Rodden, J. (2002). The Dilemma of Fiscal Federalism: Grants and Fiscal Performance around the World. *American Journal of Political Science*, 46(3), 670–687. <https://doi.org/10.2307/3088407>
- Rodriguez-Pose, A., & Ezcurra, R. (2011). Is fiscal decentralization harmful for economic growth? Evidence from the OECD countries. *Journal of Economic Geography*, 11(4), 619–643.
- Rodriguez- Pose, A., & Krøijer, A. (2009). Fiscal decentralization and economic growth in Central and Eastern Europe. *Growth and Change*, 40(3), 387–417.
- Rondinelli, D. A. (1981). Government decentralization in comparative perspective: theory and practice in developing countries. *International Review of Administrative Sciences*, 47(2), 133–145.
- Rondinelli, D. A., Nellis, J. R., & Cheema, G. S. (1983). *Decentralization in developing countries* (No. WP581).
- Rose, S. (2010). Institutions and fiscal sustainability . *National Tax Journal* . WASHINGTON : National Tax Association .
- Roskin, M. G. (2014). *Çağdaş Devlet Sistemleri Siyaset, Coğrafya, Kültür* (9. Edisyon). Ankara: Adres Yayınları.
- Roskin, M. G., Cord, R. L., Medeiros, J. A., & Jones, W. S. (2013). *Siyaset Bilimim*. (1. Baskı, Ed.). Ankara: Liberte Yayınevi.
- Samuelson, P. A. (1954). The pure theory of public expenditure. *The Review of Economics and Statistics*, 387–389.
- Samuelson, P. A. (1955). Diagrammatic exposition of a theory of public expenditure. *The Review of Economics and Statistics*, 350–356.
- Saunoris, J. W., & Payne, J. E. (2010). Tax more or spend less? Asymmetries in the UK

- revenue-expenditure nexus. *Journal of Policy Modeling*, 32(4), 478–487. <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2010.05.012>
- Sayer, J., Elliott, C., Barrow, E., Gretzinger, S., Maginnis, S., McShane, T., & Shepherd, G. (2005). The implications for biodiversity conservation of decentralized forest resources management. *The Politics of Decentralization: Forests, Power and People*, 121–137.
- Schick, A. (2008). *The federal budget: Politics, policy, process*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Schwarz, G. (1978). Estimating the Dimension of a Model. *The Annals of Statistics*, 6(2), 461–464.
- Scott-Joseph, A. (2008). An exploration of alternative methodologies for assessing debt and fiscal sustainability. *Business, Finance & Economics in Emerging Economies*, 3(2), 175–216.
- Seabright, P. (1996). Accountability and decentralisation in government: An incomplete contracts model. *European Economic Review*, 40(1), 61–89.
- Sevda, A. (2014). Türkiye’de Bütçe Gelir ve Harcamalarının Ampirik Analizi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, 8(1), 141–159.
- Sherwood, F. P. (1969). “Devolution as a Problem of Organization Strategy,” in *Comparative Urban Research: The Administration and Politics of Cities*. (R. T. Dalan, Ed.). Beverly Hills: Sage Publications.
- Shugart, M. S., & Carey, J. M. (1992). *Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics*. New York: Cambridge University Press.
- Siaroff, A. (2003). Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semi-presidential and parliamentary distinction. *European Journal of Political Research*, 42(3), 287–312. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00084>
- Silvestrini, A. (2010). Testing fiscal sustainability in Poland: a Bayesian analysis of cointegration. *Empirical Economics*, 39(1), 241–274.
- Smith, G. W., & Zin, S. E. (1991). Persistent deficits and the market value of government debt. *Journal of Applied Econometrics*, 31–44.
- Sorensen, B. E., Wu, L., & Yosha, O. (2001). Output fluctuations and fiscal policy: US state and local governments 1978–1994. *European Economic Review*, 45(7), 1271–1310.
- Stegarescu, D., Büttner, T., & Behnisch, A. (2002). *Public Sector Centralization and Productivity Growth: Reviewing the German Experience* (No. Discussion Paper No. 02-03). ZEW Discussion Papers.
- Stepan, A., & Skach, C. (1993). Constitutional Frameworks and Democratic Consolidation : Parliamentarianism versus Presidentialism. *World Politics*, 46(1), 1–22.
- Sürdürme TDK Anlamı. Erişim Tarihi: 9 Şubat 2017, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.589c1badab30d2.24192024

- Szarowská, I. (2014). Fiscal decentralisation and economic development in selected unitary European countries. *European Financial and Accounting Journal*, 9(1), 22–40.
- Şen, H., Sağbaş, İ., & Keskin, A. (2010). Türkiye’de Mali Sürdürülebilirliğin Analizi:1975-2007. *Maliye Dergisi*, (158), 103–123.
- Şener, H. (1983). *Federal Almanya Bütçe Sistemi*. Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu.
- Tanner, E., & Liu, P. (1994). Is the budget deficit “too large”? some further evidence. *Economic Inquiry*, 32(3), 511–518.
- Tatar, M. (1993). Desantralizasyon ve Sağlık Reformları: Türk Sağlık Sisteminde Yeni Yapılanma Modeline Teorik Bir Bakış. *Amme İdaresi Dergisi*, 26(4), 137–151.
- Thieben, U. (2003). Fiscal Decentralisation and Economic Growth in High-Income OECD Countries. *Fiscal Studies*, 24(3), 237–274.
- Thornton, J. (2007). Fiscal decentralization and economic growth reconsidered. *Journal of Urban Economics*, 61(1), 64–70.
- Tiebout, C. M. (1956). A Pure Theory of Local Expenditures. *Journal of Political Economy*, 64(5), 416–424.
- Trehan, B., & Walsh, C. E. (1988). Common trends, the government’s budget constraint, and revenue smoothing. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 12(2–3), 425–444.
- Trehan, B., & Walsh, C. E. (1991). Testing Intertemporal Budget Constraints: Theory and Applications to US Federal Budget and Current Account Deficits. *Journal of Money, Credit and Banking*, 23(2), 206–223.
- Treisman, D. (2000). Decentralization and inflation: commitment, collective action, or continuity? *American Political Science Review*, 94(4), 837–857.
- Treisman, D. (2007). *The architecture of government: Rethinking political decentralization*. Cambridge University Press.
- Tronzano, M. (2013). The Sustainability of Indian Fiscal Policy: A Reassessment of the Empirical Evidence. *Emerging Markets Finance and Trade*, 49(sup1), 63–76. <https://doi.org/10.2753/REE1540-496X4901S105>
- Tüğen, K. (2011). *Devlet Bütçesi*. İzmir.
- Türk, İ. (1962). Türkiyede Bütçe Reformuna Niçin İhtiyaç Vardır? Türkiyede Bütçe Reformu Nasıl Olmalıdır? *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 0(8).
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.
- Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi (2003). Türkiye.
- Türküne, M. (2011). *Siyaset*. İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- Uctum, M., & Wickens, M. (2000). Debt and deficit ceilings, and sustainability of fiscal policies: an intertemporal analysis. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 62(2), 197–222.
- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2009). Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Balikesir University Journal of Social Sciences*

Institute, 12(21).

- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2014). *Mahalli İdareler: Teori-Uygulama-Maliye*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Üçok, C. (1951). Alman Hukukunun Tarihi Gelişmesine Bir Bakış. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, VIII(1,2), 282–292.
- Vamvoukas, G. A. (2011). The Tax-Spend Debate with an Application to the EU. *Economic Issues*, 16(1), 65–88.
- van Wijnbergen, S., & France, A. (2012). Assessing Debt Sustainability in a Stochastic Environment: 200 Years of Dutch Debt and Deficit Management. *De Economist*, 160(3), 219–236. <https://doi.org/10.1007/s10645-012-9188-7>
- Vanhorebeek, F., & Rompuy, P. Van. (1995). Solvency and sustainability of fiscal policies in the EU. *De Economist*, 143(4), 457–473.
- Vilayet Nizamnamesi (1864).
- von Furstenberg, G. M., Green, R. J., & Jeong, J.-H. (1986). Tax and Spend, or Spend and Tax? *The Review of Economics and Statics*, 68(2), 179–188.
- Watts, R. L. (1996). *Comparing Federal Systems In The 1990s*. Kingston: Queen's University Press.
- Weingast, B. R., Shepsle, K. A., & Johnsen, C. (1981). The political economy of benefits and costs: A neoclassical approach to distributive politics. *Journal of Political Economy*, 89(4), 642–664.
- Wesolowski, W. (1990). Transition from Authoritarianism to Democracy. *Social Research*, 57(2), 435–461.
- Westerlund, J., & Prohl, S. (2010). Panel cointegration tests of the sustainability hypothesis in rich OECD countries. *Applied Economics*, 42(11), 1355–1364. <https://doi.org/10.1080/00036840701721323>
- Wickens, M., & Uctum, M. (1993). The Sustainability of Current Account Deficits. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 423–441.
- Wilcox, D. W. (1989). The Sustainability of Government Deficits: Implications of the Present-Value Borrowing Constraint. *Journal of Money, Credit and Banking*, 21(3), 291–306.
- Wildavsky, A. (1978). A Budget For All Seasons? Why The Traditional Budget. *PublicAdministration Review*, (November/December).
- Wildavsky, A. (1988). *The New Politics of the Budgetary Process*. Glenview: Scott, Foresman & Co.
- Wilson, G. (1994). The Westminster model in comparative perspective. In J. Blondel, D. H. McKay, & I. Budge (Eds.), *Developing democracy: comparative research in honour of J.F.P. Blondel*. London: Sage Publications.
- Woller, G. M., & Phillips, K. (1998). Fiscal decentralisation and IDC economic growth: An empirical investigation. *The Journal of Development Studies*, 34(4), 139–148.
- World Bank. Intergovernmental Fiscal Relations. Erişim Tarihi: 28 Mart 2017,

<http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/fiscal.htm#1>

- Xie, D., Zou, H., & Davoodi, H. (1999). Fiscal decentralization and economic growth in the United States. *Journal of Urban Economics*, 45(2), 228–239.
- Yamak, R., & Abdioğlu, Z. (2012). Ampirik Bağlamda Toplam ve Alt Kalemler Bazında Kamu Harcamaları ve Kamu Gelirleri Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(1).
- Yapıcı Kaya, H. (Ed.). (2015a). *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Başkanlık Sistemi*. Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları.
- Yapıcı Kaya, H. (Ed.). (2015b). *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem*. Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları.
- Yapıcı Kaya, H. (Ed.). (2015c). *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Yarı Başkanlık Sistemi*. Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları.
- Yayla, A. (2014). *Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler*. İstanbul: Liberte Yayınevi.
- Yeşilyurt, Ş., & Cural, M. (2015). Osmanlı İmparatorluğu'nda Bütçe Dengesinin Gelişimi: 1643-1918. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2).
- Yıldırım, K., & Özcan, S. E. (2011). Bütçe Açıklarının Sürdürülebilirliği: 1970–2005 Türkiye Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(30), 32–45.
- Yılmaz, S. (2007). *Performans Esaslı Bütçeleme ve Türkiye'deki Pilot Uygulamalar*. Ankara.
- Yılmaz, S. (2000). The impact of fiscal decentralization on macroeconomic performance. In *Proceedings. Annual Conference on Taxation and Minutes of the Annual Meeting of the National Tax Association* (Vol. 92, pp. 251–260). JSTOR.
- Yol, M. A. (2009). Testing the sustainability of current account deficits in developing economies: Evidence from Egypt, Morocco, and Tunisia. *The Journal of Developing Areas*, 43(1), 177–197.
- Young, A. T. (2009). Tax-Spend or Fiscal Illusion ? *Cato Journal*, 29(3), 469–485.
- Zhang, T., & Zou, H. (1998). Fiscal decentralization, public spending, and economic growth in China. *Journal of Public Economics*, 67(2), 221–240.
- Zhang, T., & Zou, H. (2001). The growth impact of intersectoral and intergovernmental allocation of public expenditure: With applications to China and India. *China Economic Review*, 12(1), 58–81.

EKLER

1-Genel Kamu Hizmetleri

	Seri	1	1	1	1	1	1	1	1	1
			1	1	1	1	1	1	1	1
Yıllar	Çeyrekler		1	2	3	4	5	6	7	8
2007	1	0.2486	0.2927	0.1807	0.8885	0.6868	0.8856	0.2012	0.2166	0.1715
2007	2	0.2486	0.2927	0.1807	0.8885	0.6868	0.8856	0.2012	0.2166	0.1715
2007	3	0.2486	0.2927	0.1807	0.8885	0.6868	0.8856	0.2012	0.2166	0.1715
2007	4	0.2486	0.2927	0.1807	0.8885	0.6868	0.8856	0.2012	0.2166	0.1715
2008	1	0.2477	0.2766	0.1212	0.8895	0.6803	0.8974	0.2167	0.2419	0.1696
2008	2	0.2477	0.2766	0.1212	0.8895	0.6803	0.8974	0.2167	0.2419	0.1696
2008	3	0.2477	0.2766	0.1212	0.8895	0.6803	0.8974	0.2167	0.2419	0.1696
2008	4	0.2477	0.2766	0.1212	0.8895	0.6803	0.8974	0.2167	0.2419	0.1696
2009	1	0.2060	0.2701	0.0998	0.8954	0.6668	0.8780	0.1746	0.2040	0.1275
2009	2	0.2060	0.2701	0.0998	0.8954	0.6668	0.8780	0.1746	0.2040	0.1275
2009	3	0.2060	0.2701	0.0998	0.8954	0.6668	0.8780	0.1746	0.2040	0.1275
2009	4	0.2060	0.2701	0.0998	0.8954	0.6668	0.8780	0.1746	0.2040	0.1275
2010	1	0.2469	0.2909	0.1073	0.9044	0.6742	0.8790	0.4429	0.2066	0.1760
2010	2	0.2469	0.2909	0.1073	0.9044	0.6742	0.8790	0.4429	0.2066	0.1760
2010	3	0.2469	0.2909	0.1073	0.9044	0.6742	0.8790	0.4429	0.2066	0.1760
2010	4	0.2469	0.2909	0.1073	0.9044	0.6742	0.8790	0.4429	0.2066	0.1760
2011	1	0.3057	0.2544	0.0915	0.8980	0.6878	0.8915	0.0863	0.2365	0.2671
2011	2	0.3057	0.2544	0.0915	0.8980	0.6878	0.8915	0.0863	0.2365	0.2671
2011	3	0.3057	0.2544	0.0915	0.8980	0.6878	0.8915	0.0863	0.2365	0.2671
2011	4	0.3057	0.2544	0.0915	0.8980	0.6878	0.8915	0.0863	0.2365	0.2671
2012	1	0.3028	0.2313	0.1364	0.8997	0.6908	0.8755	0.5000	0.2523	0.2740
2012	2	0.3028	0.2313	0.1364	0.8997	0.6908	0.8755	0.5000	0.2523	0.2740
2012	3	0.3028	0.2313	0.1364	0.8997	0.6908	0.8755	0.5000	0.2523	0.2740
2012	4	0.3028	0.2313	0.1364	0.8997	0.6908	0.8755	0.5000	0.2523	0.2740
2013	1	0.2403	0.2375	0.0431	0.9084	0.7010	0.8776	0.7571	0.2485	0.1730
2013	2	0.2403	0.2375	0.0431	0.9084	0.7010	0.8776	0.7571	0.2485	0.1730
2013	3	0.2403	0.2375	0.0431	0.9084	0.7010	0.8776	0.7571	0.2485	0.1730
2013	4	0.2403	0.2375	0.0431	0.9084	0.7010	0.8776	0.7571	0.2485	0.1730
2014	1	0.2460	0.2358	0.0486	0.9122	0.7130	0.8978	0.0936	0.2432	0.1807
2014	2	0.2460	0.2358	0.0486	0.9122	0.7130	0.8978	0.0936	0.2432	0.1807
2014	3	0.2460	0.2358	0.0486	0.9122	0.7130	0.8978	0.0936	0.2432	0.1807
2014	4	0.2460	0.2358	0.0486	0.9122	0.7130	0.8978	0.0936	0.2432	0.1807
2015	1	0.2555	0.2611	0.1036	0.8995	0.6876	0.8853	0.3090	0.2312	0.1924
2015	2	0.2555	0.2611	0.1036	0.8995	0.6876	0.8853	0.3090	0.2312	0.1924
2015	3	0.2555	0.2611	0.1036	0.8995	0.6876	0.8853	0.3090	0.2312	0.1924
2015	4	0.2555	0.2611	0.1036	0.8995	0.6876	0.8853	0.3090	0.2312	0.1924

2-Savunma Hizmetleri

	Seri	1	1	1	1	1	1
			2	2	2	2	2
Yıllar	Çeyrekler		1	2	3	4	5
2007	1	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2007	2	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2007	3	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2007	4	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2008	1	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2008	2	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2008	3	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2008	4	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2009	1	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2009	2	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2009	3	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2009	4	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2010	1	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2010	2	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2010	3	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2010	4	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2011	1	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2011	2	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2011	3	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2011	4	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2012	1	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2012	2	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2012	3	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2012	4	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2013	1	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2013	2	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2013	3	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2013	4	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2014	1	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2014	2	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2014	3	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2014	4	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2015	1	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2015	2	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2015	3	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
2015	4	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000

3-Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri

	Seri	1	1	1	1	1	1	1
			3	3	3	3	3	3
Yıllar	Çeyrekler		1	2	3	4	5	6
2007	1	0.4466	0.3934	0.9888	0.5471	0.1686	0.0000	0.4892
2007	2	0.4466	0.3934	0.9888	0.5471	0.1686	0.0000	0.4892
2007	3	0.4466	0.3934	0.9888	0.5471	0.1686	0.0000	0.4892
2007	4	0.4466	0.3934	0.9888	0.5471	0.1686	0.0000	0.4892
2008	1	0.4423	0.3863	0.9885	0.5674	0.1827	0.0000	0.5333
2008	2	0.4423	0.3863	0.9885	0.5674	0.1827	0.0000	0.5333
2008	3	0.4423	0.3863	0.9885	0.5674	0.1827	0.0000	0.5333
2008	4	0.4423	0.3863	0.9885	0.5674	0.1827	0.0000	0.5333
2009	1	0.4367	0.3706	0.9893	0.5735	0.1968	0.0000	0.5000
2009	2	0.4367	0.3706	0.9893	0.5735	0.1968	0.0000	0.5000
2009	3	0.4367	0.3706	0.9893	0.5735	0.1968	0.0000	0.5000
2009	4	0.4367	0.3706	0.9893	0.5735	0.1968	0.0000	0.5000
2010	1	0.4565	0.3952	0.9924	0.5701	0.1818	0.0000	0.5399
2010	2	0.4565	0.3952	0.9924	0.5701	0.1818	0.0000	0.5399
2010	3	0.4565	0.3952	0.9924	0.5701	0.1818	0.0000	0.5399
2010	4	0.4565	0.3952	0.9924	0.5701	0.1818	0.0000	0.5399
2011	1	0.4595	0.4023	0.9932	0.5685	0.1663	0.0000	0.4593
2011	2	0.4595	0.4023	0.9932	0.5685	0.1663	0.0000	0.4593
2011	3	0.4595	0.4023	0.9932	0.5685	0.1663	0.0000	0.4593
2011	4	0.4595	0.4023	0.9932	0.5685	0.1663	0.0000	0.4593
2012	1	0.4624	0.3957	0.9937	0.5619	0.2282	0.0000	0.6083
2012	2	0.4624	0.3957	0.9937	0.5619	0.2282	0.0000	0.6083
2012	3	0.4624	0.3957	0.9937	0.5619	0.2282	0.0000	0.6083
2012	4	0.4624	0.3957	0.9937	0.5619	0.2282	0.0000	0.6083
2013	1	0.4606	0.3957	0.9937	0.5549	0.2290	0.0000	0.6215
2013	2	0.4606	0.3957	0.9937	0.5549	0.2290	0.0000	0.6215
2013	3	0.4606	0.3957	0.9937	0.5549	0.2290	0.0000	0.6215
2013	4	0.4606	0.3957	0.9937	0.5549	0.2290	0.0000	0.6215
2014	1	0.4567	0.3977	0.9933	0.5366	0.2322	0.0000	0.6526
2014	2	0.4567	0.3977	0.9933	0.5366	0.2322	0.0000	0.6526
2014	3	0.4567	0.3977	0.9933	0.5366	0.2322	0.0000	0.6526
2014	4	0.4567	0.3977	0.9933	0.5366	0.2322	0.0000	0.6526
2015	1	0.4527	0.3921	0.9916	0.5600	0.1982	0.0000	0.5505
2015	2	0.4527	0.3921	0.9916	0.5600	0.1982	0.0000	0.5505
2015	3	0.4527	0.3921	0.9916	0.5600	0.1982	0.0000	0.5505
2015	4	0.4527	0.3921	0.9916	0.5600	0.1982	0.0000	0.5505

4-Ekonomik İşler ve Hizmetler

	Seri	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
			4	4	4	4	4	4	4	4	4
Yıllar	Çeyrekler		1	2	3	4	5	6	7	8	9
2007	1	0.6251	0.8467	0.6962	0.3091	0.3220	0.5892	0.2818	0.4978	0.6640	0.7110
2007	2	0.6251	0.8467	0.6962	0.3091	0.3220	0.5892	0.2818	0.4978	0.6640	0.7110
2007	3	0.6251	0.8467	0.6962	0.3091	0.3220	0.5892	0.2818	0.4978	0.6640	0.7110
2007	4	0.6251	0.8467	0.6962	0.3091	0.3220	0.5892	0.2818	0.4978	0.6640	0.7110
2008	1	0.6324	0.8657	0.6882	0.3550	0.4657	0.6012	0.2727	0.4566	0.6454	0.7474
2008	2	0.6324	0.8657	0.6882	0.3550	0.4657	0.6012	0.2727	0.4566	0.6454	0.7474
2008	3	0.6324	0.8657	0.6882	0.3550	0.4657	0.6012	0.2727	0.4566	0.6454	0.7474
2008	4	0.6324	0.8657	0.6882	0.3550	0.4657	0.6012	0.2727	0.4566	0.6454	0.7474
2009	1	0.6564	0.8729	0.7588	0.3756	0.4453	0.6256	0.3175	0.4283	0.6949	0.7322
2009	2	0.6564	0.8729	0.7588	0.3756	0.4453	0.6256	0.3175	0.4283	0.6949	0.7322
2009	3	0.6564	0.8729	0.7588	0.3756	0.4453	0.6256	0.3175	0.4283	0.6949	0.7322
2009	4	0.6564	0.8729	0.7588	0.3756	0.4453	0.6256	0.3175	0.4283	0.6949	0.7322
2010	1	0.6827	0.8530	0.7672	0.2616	0.3926	0.6770	0.3305	0.5285	0.6923	0.6972
2010	2	0.6827	0.8530	0.7672	0.2616	0.3926	0.6770	0.3305	0.5285	0.6923	0.6972
2010	3	0.6827	0.8530	0.7672	0.2616	0.3926	0.6770	0.3305	0.5285	0.6923	0.6972
2010	4	0.6827	0.8530	0.7672	0.2616	0.3926	0.6770	0.3305	0.5285	0.6923	0.6972
2011	1	0.6191	0.5601	0.7348	0.2379	0.4545	0.6541	0.5690	0.5086	0.7087	0.6938
2011	2	0.6191	0.5601	0.7348	0.2379	0.4545	0.6541	0.5690	0.5086	0.7087	0.6938
2011	3	0.6191	0.5601	0.7348	0.2379	0.4545	0.6541	0.5690	0.5086	0.7087	0.6938
2011	4	0.6191	0.5601	0.7348	0.2379	0.4545	0.6541	0.5690	0.5086	0.7087	0.6938
2012	1	0.3340	0.1325	0.7481	0.2316	0.3420	0.6634	0.3174	0.4235	0.7053	0.7660
2012	2	0.3340	0.1325	0.7481	0.2316	0.3420	0.6634	0.3174	0.4235	0.7053	0.7660
2012	3	0.3340	0.1325	0.7481	0.2316	0.3420	0.6634	0.3174	0.4235	0.7053	0.7660
2012	4	0.3340	0.1325	0.7481	0.2316	0.3420	0.6634	0.3174	0.4235	0.7053	0.7660
2013	1	0.5539	0.4474	0.7871	0.0579	0.3800	0.6683	0.4050	0.4365	0.7139	0.7089
2013	2	0.5539	0.4474	0.7871	0.0579	0.3800	0.6683	0.4050	0.4365	0.7139	0.7089
2013	3	0.5539	0.4474	0.7871	0.0579	0.3800	0.6683	0.4050	0.4365	0.7139	0.7089
2013	4	0.5539	0.4474	0.7871	0.0579	0.3800	0.6683	0.4050	0.4365	0.7139	0.7089
2014	1	0.5798	0.6716	0.7920	0.0542	0.3877	0.6761	0.3329	0.5000	0.7266	0.5028
2014	2	0.5798	0.6716	0.7920	0.0542	0.3877	0.6761	0.3329	0.5000	0.7266	0.5028
2014	3	0.5798	0.6716	0.7920	0.0542	0.3877	0.6761	0.3329	0.5000	0.7266	0.5028
2014	4	0.5798	0.6716	0.7920	0.0542	0.3877	0.6761	0.3329	0.5000	0.7266	0.5028
2015	1	0.5854	0.6562	0.7466	0.2354	0.3987	0.6444	0.3534	0.4725	0.6939	0.6949
2015	2	0.5854	0.6562	0.7466	0.2354	0.3987	0.6444	0.3534	0.4725	0.6939	0.6949
2015	3	0.5854	0.6562	0.7466	0.2354	0.3987	0.6444	0.3534	0.4725	0.6939	0.6949
2015	4	0.5854	0.6562	0.7466	0.2354	0.3987	0.6444	0.3534	0.4725	0.6939	0.6949

5-Çevre Koruma Hizmetleri

	Seri	1	1	1	1	1	1	1
			5	5	5	5	5	5
Yıllar	Çeyrekler		1	2	3	4	5	6
2007	1	0.8920	1.0000	0.9939	0.9421	0.5648	0.9622	0.8160
2007	2	0.8920	1.0000	0.9939	0.9421	0.5648	0.9622	0.8160
2007	3	0.8920	1.0000	0.9939	0.9421	0.5648	0.9622	0.8160
2007	4	0.8920	1.0000	0.9939	0.9421	0.5648	0.9622	0.8160
2008	1	0.8874	1.0000	0.9992	0.7985	0.5834	0.9603	0.8717
2008	2	0.8874	1.0000	0.9992	0.7985	0.5834	0.9603	0.8717
2008	3	0.8874	1.0000	0.9992	0.7985	0.5834	0.9603	0.8717
2008	4	0.8874	1.0000	0.9992	0.7985	0.5834	0.9603	0.8717
2009	1	0.8570	1.0000	0.9993	0.7818	0.5368	0.9982	0.7799
2009	2	0.8570	1.0000	0.9993	0.7818	0.5368	0.9982	0.7799
2009	3	0.8570	1.0000	0.9993	0.7818	0.5368	0.9982	0.7799
2009	4	0.8570	1.0000	0.9993	0.7818	0.5368	0.9982	0.7799
2010	1	0.8962	1.0000	1.0000	0.7561	0.5570	0.9803	0.7460
2010	2	0.8962	1.0000	1.0000	0.7561	0.5570	0.9803	0.7460
2010	3	0.8962	1.0000	1.0000	0.7561	0.5570	0.9803	0.7460
2010	4	0.8962	1.0000	1.0000	0.7561	0.5570	0.9803	0.7460
2011	1	0.9054	1.0000	1.0000	0.6370	0.6121	0.9752	0.8439
2011	2	0.9054	1.0000	1.0000	0.6370	0.6121	0.9752	0.8439
2011	3	0.9054	1.0000	1.0000	0.6370	0.6121	0.9752	0.8439
2011	4	0.9054	1.0000	1.0000	0.6370	0.6121	0.9752	0.8439
2012	1	0.9247	1.0000	1.0000	0.8171	0.5953	0.9812	0.7542
2012	2	0.9247	1.0000	1.0000	0.8171	0.5953	0.9812	0.7542
2012	3	0.9247	1.0000	1.0000	0.8171	0.5953	0.9812	0.7542
2012	4	0.9247	1.0000	1.0000	0.8171	0.5953	0.9812	0.7542
2013	1	0.9330	1.0000	1.0000	0.9142	0.5893	0.9746	0.8139
2013	2	0.9330	1.0000	1.0000	0.9142	0.5893	0.9746	0.8139
2013	3	0.9330	1.0000	1.0000	0.9142	0.5893	0.9746	0.8139
2013	4	0.9330	1.0000	1.0000	0.9142	0.5893	0.9746	0.8139
2014	1	0.9336	1.0000	1.0000	0.8608	0.5821	0.9753	0.8239
2014	2	0.9336	1.0000	1.0000	0.8608	0.5821	0.9753	0.8239
2014	3	0.9336	1.0000	1.0000	0.8608	0.5821	0.9753	0.8239
2014	4	0.9336	1.0000	1.0000	0.8608	0.5821	0.9753	0.8239
2015	1	0.9037	1.0000	0.9991	0.8134	0.5776	0.9759	0.8062
2015	2	0.9037	1.0000	0.9991	0.8134	0.5776	0.9759	0.8062
2015	3	0.9037	1.0000	0.9991	0.8134	0.5776	0.9759	0.8062
2015	4	0.9037	1.0000	0.9991	0.8134	0.5776	0.9759	0.8062

6-İskân ve Toplum Refahı Hizmetleri

	Seri	1	1	1	1	1	1	1
			6	6	6	6	6	6
Yıllar	Çeyrekler		1	2	3	4	5	6
2007	1	0.9570	0.9694	0.9996	0.8398	1.0000	1.0000	1.0000
2007	2	0.9570	0.9694	0.9996	0.8398	1.0000	1.0000	1.0000
2007	3	0.9570	0.9694	0.9996	0.8398	1.0000	1.0000	1.0000
2007	4	0.9570	0.9694	0.9996	0.8398	1.0000	1.0000	1.0000
2008	1	0.9588	0.9411	0.9997	0.8423	1.0000	1.0000	1.0000
2008	2	0.9588	0.9411	0.9997	0.8423	1.0000	1.0000	1.0000
2008	3	0.9588	0.9411	0.9997	0.8423	1.0000	1.0000	1.0000
2008	4	0.9588	0.9411	0.9997	0.8423	1.0000	1.0000	1.0000
2009	1	0.9650	0.9439	0.9997	0.8485	1.0000	0.9934	1.0000
2009	2	0.9650	0.9439	0.9997	0.8485	1.0000	0.9934	1.0000
2009	3	0.9650	0.9439	0.9997	0.8485	1.0000	0.9934	1.0000
2009	4	0.9650	0.9439	0.9997	0.8485	1.0000	0.9934	1.0000
2010	1	0.9601	0.9721	0.9971	0.8904	1.0000	0.9936	1.0000
2010	2	0.9601	0.9721	0.9971	0.8904	1.0000	0.9936	1.0000
2010	3	0.9601	0.9721	0.9971	0.8904	1.0000	0.9936	1.0000
2010	4	0.9601	0.9721	0.9971	0.8904	1.0000	0.9936	1.0000
2011	1	0.9692	0.9782	0.9908	0.9162	1.0000	1.0000	1.0000
2011	2	0.9692	0.9782	0.9908	0.9162	1.0000	1.0000	1.0000
2011	3	0.9692	0.9782	0.9908	0.9162	1.0000	1.0000	1.0000
2011	4	0.9692	0.9782	0.9908	0.9162	1.0000	1.0000	1.0000
2012	1	0.9720	0.9858	1.0103	0.7455	1.0000	1.0000	1.0000
2012	2	0.9720	0.9858	1.0103	0.7455	1.0000	1.0000	1.0000
2012	3	0.9720	0.9858	1.0103	0.7455	1.0000	1.0000	1.0000
2012	4	0.9720	0.9858	1.0103	0.7455	1.0000	1.0000	1.0000
2013	1	0.9776	0.9787	0.9943	0.9437	1.0000	1.0000	1.0000
2013	2	0.9776	0.9787	0.9943	0.9437	1.0000	1.0000	1.0000
2013	3	0.9776	0.9787	0.9943	0.9437	1.0000	1.0000	1.0000
2013	4	0.9776	0.9787	0.9943	0.9437	1.0000	1.0000	1.0000
2014	1	0.9820	0.9837	0.9945	0.9499	1.0000	1.0000	1.0000
2014	2	0.9820	0.9837	0.9945	0.9499	1.0000	1.0000	1.0000
2014	3	0.9820	0.9837	0.9945	0.9499	1.0000	1.0000	1.0000
2014	4	0.9820	0.9837	0.9945	0.9499	1.0000	1.0000	1.0000
2015	1	0.9677	0.9691	0.9983	0.8720	1.0000	0.9984	1.0000
2015	2	0.9677	0.9691	0.9983	0.8720	1.0000	0.9984	1.0000
2015	3	0.9677	0.9691	0.9983	0.8720	1.0000	0.9984	1.0000
2015	4	0.9677	0.9691	0.9983	0.8720	1.0000	0.9984	1.0000

7-Sağlık Hizmetleri

	Seri	1	1	1	1	1	1	1
			7	7	7	7	7	7
Yıllar	Çeyrekler		1	2	3	4	5	6
2007	1	0.9572	0.9520	0.9665	0.0000	0.9740	0.8043	0.8947
2007	2	0.9572	0.9520	0.9665	0.0000	0.9740	0.8043	0.8947
2007	3	0.9572	0.9520	0.9665	0.0000	0.9740	0.8043	0.8947
2007	4	0.9572	0.9520	0.9665	0.0000	0.9740	0.8043	0.8947
2008	1	0.9574	0.9523	0.9669	0.0000	0.9770	0.8001	0.9086
2008	2	0.9574	0.9523	0.9669	0.0000	0.9770	0.8001	0.9086
2008	3	0.9574	0.9523	0.9669	0.0000	0.9770	0.8001	0.9086
2008	4	0.9574	0.9523	0.9669	0.0000	0.9770	0.8001	0.9086
2009	1	0.9524	0.9555	0.9663	0.0000	0.7593	0.8012	0.8625
2009	2	0.9524	0.9555	0.9663	0.0000	0.7593	0.8012	0.8625
2009	3	0.9524	0.9555	0.9663	0.0000	0.7593	0.8012	0.8625
2009	4	0.9524	0.9555	0.9663	0.0000	0.7593	0.8012	0.8625
2010	1	0.9578	0.9575	0.9662	0.0000	0.9750	0.8336	0.8371
2010	2	0.9578	0.9575	0.9662	0.0000	0.9750	0.8336	0.8371
2010	3	0.9578	0.9575	0.9662	0.0000	0.9750	0.8336	0.8371
2010	4	0.9578	0.9575	0.9662	0.0000	0.9750	0.8336	0.8371
2011	1	0.9575	0.9588	0.9658	0.0000	0.9787	0.8249	0.8352
2011	2	0.9575	0.9588	0.9658	0.0000	0.9787	0.8249	0.8352
2011	3	0.9575	0.9588	0.9658	0.0000	0.9787	0.8249	0.8352
2011	4	0.9575	0.9588	0.9658	0.0000	0.9787	0.8249	0.8352
2012	1	0.9573	0.9541	0.9654	0.0000	0.9712	0.8558	0.7950
2012	2	0.9573	0.9541	0.9654	0.0000	0.9712	0.8558	0.7950
2012	3	0.9573	0.9541	0.9654	0.0000	0.9712	0.8558	0.7950
2012	4	0.9573	0.9541	0.9654	0.0000	0.9712	0.8558	0.7950
2013	1	0.9556	0.9518	0.9641	0.0000	0.9690	0.8540	0.8111
2013	2	0.9556	0.9518	0.9641	0.0000	0.9690	0.8540	0.8111
2013	3	0.9556	0.9518	0.9641	0.0000	0.9690	0.8540	0.8111
2013	4	0.9556	0.9518	0.9641	0.0000	0.9690	0.8540	0.8111
2014	1	0.9559	0.9498	0.9643	0.0000	0.9672	0.8617	0.8041
2014	2	0.9559	0.9498	0.9643	0.0000	0.9672	0.8617	0.8041
2014	3	0.9559	0.9498	0.9643	0.0000	0.9672	0.8617	0.8041
2014	4	0.9559	0.9498	0.9643	0.0000	0.9672	0.8617	0.8041
2015	1	0.9564	0.9540	0.9657	0.0000	0.9464	0.8294	0.8436
2015	2	0.9564	0.9540	0.9657	0.0000	0.9464	0.8294	0.8436
2015	3	0.9564	0.9540	0.9657	0.0000	0.9464	0.8294	0.8436
2015	4	0.9564	0.9540	0.9657	0.0000	0.9464	0.8294	0.8436

8-Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri

	Seri	1	1	1	1	1	1	1
			8	8	8	8	8	8
Yıllar	Çeyrekler		1	2	3	4	5	6
2007	1	0.8074	0.9420	0.8177	0.6124	0.7594	1.0000	0.8939
2007	2	0.8074	0.9420	0.8177	0.6124	0.7594	1.0000	0.8939
2007	3	0.8074	0.9420	0.8177	0.6124	0.7594	1.0000	0.8939
2007	4	0.8074	0.9420	0.8177	0.6124	0.7594	1.0000	0.8939
2008	1	0.8022	0.9577	0.8014	0.6118	0.7395	1.0000	0.9079
2008	2	0.8022	0.9577	0.8014	0.6118	0.7395	1.0000	0.9079
2008	3	0.8022	0.9577	0.8014	0.6118	0.7395	1.0000	0.9079
2008	4	0.8022	0.9577	0.8014	0.6118	0.7395	1.0000	0.9079
2009	1	0.8221	0.9619	0.8387	0.6189	0.7188	1.0000	0.8847
2009	2	0.8221	0.9619	0.8387	0.6189	0.7188	1.0000	0.8847
2009	3	0.8221	0.9619	0.8387	0.6189	0.7188	1.0000	0.8847
2009	4	0.8221	0.9619	0.8387	0.6189	0.7188	1.0000	0.8847
2010	1	0.8276	0.9642	0.8560	0.5885	0.6904	1.0000	0.8615
2010	2	0.8276	0.9642	0.8560	0.5885	0.6904	1.0000	0.8615
2010	3	0.8276	0.9642	0.8560	0.5885	0.6904	1.0000	0.8615
2010	4	0.8276	0.9642	0.8560	0.5885	0.6904	1.0000	0.8615
2011	1	0.8134	0.9649	0.8489	0.5720	0.6554	1.0000	0.8514
2011	2	0.8134	0.9649	0.8489	0.5720	0.6554	1.0000	0.8514
2011	3	0.8134	0.9649	0.8489	0.5720	0.6554	1.0000	0.8514
2011	4	0.8134	0.9649	0.8489	0.5720	0.6554	1.0000	0.8514
2012	1	0.8088	0.9640	0.8361	0.5522	0.7320	1.0000	0.8603
2012	2	0.8088	0.9640	0.8361	0.5522	0.7320	1.0000	0.8603
2012	3	0.8088	0.9640	0.8361	0.5522	0.7320	1.0000	0.8603
2012	4	0.8088	0.9640	0.8361	0.5522	0.7320	1.0000	0.8603
2013	1	0.8103	0.9665	0.8457	0.5453	0.6570	1.0000	0.9459
2013	2	0.8103	0.9665	0.8457	0.5453	0.6570	1.0000	0.9459
2013	3	0.8103	0.9665	0.8457	0.5453	0.6570	1.0000	0.9459
2013	4	0.8103	0.9665	0.8457	0.5453	0.6570	1.0000	0.9459
2014	1	0.8171	0.9708	0.8486	0.5663	0.6127	1.0000	0.9583
2014	2	0.8171	0.9708	0.8486	0.5663	0.6127	1.0000	0.9583
2014	3	0.8171	0.9708	0.8486	0.5663	0.6127	1.0000	0.9583
2014	4	0.8171	0.9708	0.8486	0.5663	0.6127	1.0000	0.9583
2015	1	0.8136	0.9615	0.8366	0.5834	0.6956	1.0000	0.8955
2015	2	0.8136	0.9615	0.8366	0.5834	0.6956	1.0000	0.8955
2015	3	0.8136	0.9615	0.8366	0.5834	0.6956	1.0000	0.8955
2015	4	0.8136	0.9615	0.8366	0.5834	0.6956	1.0000	0.8955

9-Eğitim Hizmetleri

	Seri	1	1	1	1	1	1	1	1	1
			9	9	9	9	9	9	9	9
Yıllar	Çeyrekler		1	2	3	4	5	6	7	8
2007	1	0.9632	0.9769	0.9787	1.0000	0.8874	0.9975	0.9977	0.8725	0.9512
2007	2	0.9632	0.9769	0.9787	1.0000	0.8874	0.9975	0.9977	0.8725	0.9512
2007	3	0.9632	0.9769	0.9787	1.0000	0.8874	0.9975	0.9977	0.8725	0.9512
2007	4	0.9632	0.9769	0.9787	1.0000	0.8874	0.9975	0.9977	0.8725	0.9512
2008	1	0.9637	0.9779	0.9750	1.0000	0.8976	0.9957	0.9991	0.8892	0.9453
2008	2	0.9637	0.9779	0.9750	1.0000	0.8976	0.9957	0.9991	0.8892	0.9453
2008	3	0.9637	0.9779	0.9750	1.0000	0.8976	0.9957	0.9991	0.8892	0.9453
2008	4	0.9637	0.9779	0.9750	1.0000	0.8976	0.9957	0.9991	0.8892	0.9453
2009	1	0.9639	0.9794	0.9778	1.0000	0.8849	0.9954	0.9993	0.9045	0.9535
2009	2	0.9639	0.9794	0.9778	1.0000	0.8849	0.9954	0.9993	0.9045	0.9535
2009	3	0.9639	0.9794	0.9778	1.0000	0.8849	0.9954	0.9993	0.9045	0.9535
2009	4	0.9639	0.9794	0.9778	1.0000	0.8849	0.9954	0.9993	0.9045	0.9535
2010	1	0.9631	0.9769	0.9749	1.0000	0.8941	0.9951	0.9986	0.9194	0.9470
2010	2	0.9631	0.9769	0.9749	1.0000	0.8941	0.9951	0.9986	0.9194	0.9470
2010	3	0.9631	0.9769	0.9749	1.0000	0.8941	0.9951	0.9986	0.9194	0.9470
2010	4	0.9631	0.9769	0.9749	1.0000	0.8941	0.9951	0.9986	0.9194	0.9470
2011	1	0.9634	0.9777	0.9779	1.0000	0.8903	0.9910	0.9986	0.9097	0.9427
2011	2	0.9634	0.9777	0.9779	1.0000	0.8903	0.9910	0.9986	0.9097	0.9427
2011	3	0.9634	0.9777	0.9779	1.0000	0.8903	0.9910	0.9986	0.9097	0.9427
2011	4	0.9634	0.9777	0.9779	1.0000	0.8903	0.9910	0.9986	0.9097	0.9427
2012	1	0.9613	0.9779	0.9771	1.0000	0.8734	0.9928	0.9978	0.9687	0.9380
2012	2	0.9613	0.9779	0.9771	1.0000	0.8734	0.9928	0.9978	0.9687	0.9380
2012	3	0.9613	0.9779	0.9771	1.0000	0.8734	0.9928	0.9978	0.9687	0.9380
2012	4	0.9613	0.9779	0.9771	1.0000	0.8734	0.9928	0.9978	0.9687	0.9380
2013	1	0.9638	0.9793	0.9770	1.0000	0.8855	0.9916	0.9982	0.9745	0.9218
2013	2	0.9638	0.9793	0.9770	1.0000	0.8855	0.9916	0.9982	0.9745	0.9218
2013	3	0.9638	0.9793	0.9770	1.0000	0.8855	0.9916	0.9982	0.9745	0.9218
2013	4	0.9638	0.9793	0.9770	1.0000	0.8855	0.9916	0.9982	0.9745	0.9218
2014	1	0.9601	0.9790	0.9751	1.0000	0.8677	0.9904	0.9923	0.9766	0.9207
2014	2	0.9601	0.9790	0.9751	1.0000	0.8677	0.9904	0.9923	0.9766	0.9207
2014	3	0.9601	0.9790	0.9751	1.0000	0.8677	0.9904	0.9923	0.9766	0.9207
2014	4	0.9601	0.9790	0.9751	1.0000	0.8677	0.9904	0.9923	0.9766	0.9207
2015	1	0.9628	0.9781	0.9767	1.0000	0.8851	0.9937	0.9977	0.9269	0.9400
2015	2	0.9628	0.9781	0.9767	1.0000	0.8851	0.9937	0.9977	0.9269	0.9400
2015	3	0.9628	0.9781	0.9767	1.0000	0.8851	0.9937	0.9977	0.9269	0.9400
2015	4	0.9628	0.9781	0.9767	1.0000	0.8851	0.9937	0.9977	0.9269	0.9400

10-Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri

	Seri	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
			10	10	10	10	10	10	10	10	10
Yıllar	Çeyrekler		1	2	3	4	5	6	7	8	9
2007	1	0.5292	0.6000	0.4633	0.0174	0.5518	0.7280	0.1315	0.8727	0.0000	0.8099
2007	2	0.5292	0.6000	0.4633	0.0174	0.5518	0.7280	0.1315	0.8727	0.0000	0.8099
2007	3	0.5292	0.6000	0.4633	0.0174	0.5518	0.7280	0.1315	0.8727	0.0000	0.8099
2007	4	0.5292	0.6000	0.4633	0.0174	0.5518	0.7280	0.1315	0.8727	0.0000	0.8099
2008	1	0.5310	0.6002	0.4778	0.0159	0.5076	0.7055	0.2019	0.8792	0.2368	0.7875
2008	2	0.5310	0.6002	0.4778	0.0159	0.5076	0.7055	0.2019	0.8792	0.2368	0.7875
2008	3	0.5310	0.6002	0.4778	0.0159	0.5076	0.7055	0.2019	0.8792	0.2368	0.7875
2008	4	0.5310	0.6002	0.4778	0.0159	0.5076	0.7055	0.2019	0.8792	0.2368	0.7875
2009	1	0.5548	0.5785	0.5221	0.0136	0.5474	0.7390	0.2042	0.8802	0.1818	0.8287
2009	2	0.5548	0.5785	0.5221	0.0136	0.5474	0.7390	0.2042	0.8802	0.1818	0.8287
2009	3	0.5548	0.5785	0.5221	0.0136	0.5474	0.7390	0.2042	0.8802	0.1818	0.8287
2009	4	0.5548	0.5785	0.5221	0.0136	0.5474	0.7390	0.2042	0.8802	0.1818	0.8287
2010	1	0.5333	0.5988	0.4903	0.0121	0.5102	0.5843	0.1509	0.8878	0.1964	0.8328
2010	2	0.5333	0.5988	0.4903	0.0121	0.5102	0.5843	0.1509	0.8878	0.1964	0.8328
2010	3	0.5333	0.5988	0.4903	0.0121	0.5102	0.5843	0.1509	0.8878	0.1964	0.8328
2010	4	0.5333	0.5988	0.4903	0.0121	0.5102	0.5843	0.1509	0.8878	0.1964	0.8328
2011	1	0.5410	0.6855	0.4660	0.0105	0.6263	0.5471	0.1274	0.8880	0.2951	0.8319
2011	2	0.5410	0.6855	0.4660	0.0105	0.6263	0.5471	0.1274	0.8880	0.2951	0.8319
2011	3	0.5410	0.6855	0.4660	0.0105	0.6263	0.5471	0.1274	0.8880	0.2951	0.8319
2011	4	0.5410	0.6855	0.4660	0.0105	0.6263	0.5471	0.1274	0.8880	0.2951	0.8319
2012	1	0.5176	0.6526	0.4513	0.0099	0.6079	0.4386	0.1124	0.8944	0.3137	0.8356
2012	2	0.5176	0.6526	0.4513	0.0099	0.6079	0.4386	0.1124	0.8944	0.3137	0.8356
2012	3	0.5176	0.6526	0.4513	0.0099	0.6079	0.4386	0.1124	0.8944	0.3137	0.8356
2012	4	0.5176	0.6526	0.4513	0.0099	0.6079	0.4386	0.1124	0.8944	0.3137	0.8356
2013	1	0.5014	0.6699	0.4212	0.0101	0.5754	0.4308	0.1329	0.8944	0.0000	0.8186
2013	2	0.5014	0.6699	0.4212	0.0101	0.5754	0.4308	0.1329	0.8944	0.0000	0.8186
2013	3	0.5014	0.6699	0.4212	0.0101	0.5754	0.4308	0.1329	0.8944	0.0000	0.8186
2013	4	0.5014	0.6699	0.4212	0.0101	0.5754	0.4308	0.1329	0.8944	0.0000	0.8186
2014	1	0.5030	0.7004	0.4000	0.0198	0.5894	0.4121	0.2392	0.8848	0.0000	0.8024
2014	2	0.5030	0.7004	0.4000	0.0198	0.5894	0.4121	0.2392	0.8848	0.0000	0.8024
2014	3	0.5030	0.7004	0.4000	0.0198	0.5894	0.4121	0.2392	0.8848	0.0000	0.8024
2014	4	0.5030	0.7004	0.4000	0.0198	0.5894	0.4121	0.2392	0.8848	0.0000	0.8024
2015	1	0.5264	0.6358	0.4615	0.0137	0.5645	0.5731	0.1626	0.8852	0.1530	0.8184
2015	2	0.5264	0.6358	0.4615	0.0137	0.5645	0.5731	0.1626	0.8852	0.1530	0.8184
2015	3	0.5264	0.6358	0.4615	0.0137	0.5645	0.5731	0.1626	0.8852	0.1530	0.8184
2015	4	0.5264	0.6358	0.4615	0.0137	0.5645	0.5731	0.1626	0.8852	0.1530	0.8184

ÖZGEÇMİŞ

İsmail Sadık YAVUZ

Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü

Isparta/TÜRKİYE 32260

e-mail: ismailyavuz@sdu.edu.tr

ismailsadikyavuz@gmail.com

1-EĞİTİM

Doktora

Süleyman Demirel Üniversitesi (2011-2017)

Maliye Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta/Türkiye

GNO: 3.96/4.0

Yüksek Lisans

Süleyman Demirel Üniversitesi (2008-2011)

Maliye Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta/Türkiye

GNO: 4.0/4.0

Lisans

Dokuz Eylül Üniversitesi (2004-2008)

İşletme Bölümü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir/Türkiye

GNO: 81/100

2-SEMİNERLER

1. Foreign Trade Training Course, Mart 2008, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
2. European Union Financial Aids Training Course, Şubat 2009, Türkiye Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Isparta
3. TUBITAK 2237 Program Kursu, Aralık 2012, Afyon

3-DENEYİM

Araştırma Görevlisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
2008-Devam Ediyor

4-YAYINLAR:

Doktora Tezi

Mali Sürdürülebilirlik Açısından Türkiye İçin Mahalli ve Merkezi İdarelerin Ampirik Değerlendirmesi: Güçlü Yerel Yönetimler Simülasyonu

Yüksek Lisans Tezi:

Avrupa Birliği Adaylık Sürecinde Türkiye'de Mali Sürdürülebilirlik Üzerine Sayısal Bir Araştırma

Hakemli dergilerde yayımlanan teknik not, editöre mektup, tartışma, vaka takdimi ve özet türünden yayınlar dışındaki makale

1. AĞCAKAYA, Serpil; **İsmail Sadık YAVUZ** (2008), "Piyasanın Çılgılığı: Yirmi Birinci Yüzyıl İktisadında Bir Dönüm Noktası Mı?", Finans Politik&Ekonomik Yorumlar, Cilt: 45 Sayı:526, ss.8-15.

SCI, SSCI ve AHCI dışındaki indeks ve özler tarafından taranan dergilerde yayımlanan teknik not, editöre mektup, tartışma, vaka takdimi ve özet türünden yayınlar dışındaki makale

1. ÇİÇEK, Hüseyin Güçlü; **İsmail Sadık YAVUZ** (2014), "Vergi-Harcama Paradoksu Türkiye’de Belediyeler Üzerine Bir Araştırma", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi(Türkiye Ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü), Cilt:23, Sayı:4, Ekim 2014, ss.17-33.
2. **YAVUZ, İsmail Sadık**; Murat Ali DULUPÇU (2017), “Ulusal Devletlerde Yerel Yönetimler Harcama Desantralizasyonu Karşılaştırması: İspanya ve Türkiye Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (Kabul Edildi, Yayın Aşamasında)

Ulusal toplantıda sunularak özet metin olarak yayınlanan bildiri

1. **YAVUZ, İsmail Sadık** (2016), "Ulusal Devletlerde Yerel Yönetimler Bütçeleri: İspanya ve Türkiye Örneği", 16. Ulusal Bölge Bilimi ve Bölge Planlama Kongresi, Süleyman Demirel Üniversitesi, ISPARTA
2. **YAVUZ, İsmail Sadık**; Murat Ali, DULUPÇU, (2017) (Kabul Edildi), "Üniter ve Federal Devletlerde Yerel Yönetimlerin Mali Desantralizasyon Göstergeleri Karşılaştırması: Türkiye ve Almanya Örneği", 17. Ulusal Bölge Bilimi ve Bölge Planlaması Kongresi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur

Uluslararası toplantıda sunularak tam metin olarak yayımlanan bildiri

1. ÇİÇEK, Hüseyin Güçlü; Serdar Çiçek; **İsmail Sadık Yavuz** (2009), "Açıklık ve Samimiyet İlkeleri Bağlamında Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Değerlendirilmesine Yönelik Bir Uygulama", Uluslararası Davraz Kongresi, Isparta.

Ulusal kuruluşlarca desteklenen projede görev alma

1. **YAVUZ, İsmail Sadık**, (Araştırmacı), "Mali Sürdürülebilirlik Açısından Türkiye İçin Mahalli ve Merkezi İdarelerin Ampirik Değerlendirmesi: Güçlü Yerel Yönetimler Simülasyonu", 07.10.2013-25.07.2017, SDÜ ÖYP Projesi, Proje No: ÖYP04572-DR-12

5-DİL BECERİLERİ

Ana Dili: Türkçe

Diğer Diller: İngilizce

TOEFL IBT (2010)

Anlama		Konuşma	Yazma
Dinleme	Okuma	17/30	17/30
20/30	24/30		

ÜDS (2007)

Test Alanı: Sosyal Bilimler İngilizce
88.75

6-BİLGİSAYAR BECERİLERİ

Office Programları	Microsoft Word	5/5
	Microsoft Excel	5/5
	Microsoft Powerpoint	5/5
Statistical Programs	SPSS	4/5
	E-Views	4/5

